

374.0088056

๖ ๖๖๓๙

๙.๓

รูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

ปริญญานิพนธ์

ของ

วิมล ช่างช่าง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

มกราคม 2534

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

173440

-9 ก.ย. 2534

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุม

ศาสตราจารย์ ประธาน
(รศ. คร.สุนทร โคตรบรรเทา)
ผศ. เบญจา ชื่นไพบูลย์ กรรมการ
(ผศ. เบญจา ชื่นไพบูลย์)

คณะกรรมการสอบ

ศาสตราจารย์ ประธาน
(รศ. คร.สุนทร. โคตรบรรเทา)
ผศ. เบญจา ชื่นไพบูลย์ กรรมการ
(ผศ. เบญจา ชื่นไพบูลย์)
ผศ. เสาวนีย์ เลวลีย์ กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผศ. คร.เสาวนีย์ เลวลีย์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดร. สมพร บัวทอง คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ. คร.สมพร บัวทอง)

วันที่ 14 เดือนมกราคม พ.ศ. 2534

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดีโดยได้รับคำแนะนำและช่วยเหลือทางวิชาการด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา ประธานคณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจา ชื่นไพบูลย์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลีย์ กรรมการสอบปากเปล่า ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความอนุเคราะห์และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พิรสิทธิ์ คำานวดิล्ली รองศาสตราจารย์พันธุ์กันภัยปกรณ์ ดร.ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ และอาจารย์สถาน สุวรรณราช ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบคุณครูอาสาสมัครการศึกษาณโรงเรียนและเพื่อนข้าราชการของศูนย์การศึกษา ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์จังหวัดขอนแก่น ซึ่งไม่สามารถกล่าวนาม ณ ที่นี้ ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่สุดนี้ขอขอบคุณ อาจารย์อรรณพ ชาญชนบท ที่ช่วยเหลืออย่างมากในการติดต่อ ยืมตำราและเอกสารเพื่อประกอบการค้นคว้าจากแหล่งค้นคว้าหลายแห่ง ทั้งยังช่วยวิจารณ์ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

หากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีส่วนส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในชนบททั้งมวล ผู้วิจัยขอขอบคุณความดีนี้แก่คุณพ่อ คุณแม่ คุณยาย พ.ท.สุนทร พลวิจิต และคุณบุญยัง พลวิจิต ผู้ซึ่งสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการทำปริญญานิพนธ์ และผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทุกท่าน

วิมล ชาญชนบท

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
สภาพทั่วไปของจังหวัดขอนแก่น	11
ผู้สูงอายุ	13
แนวคิด นโยบาย และมาตรการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ...	38
บริการสำหรับผู้สูงอายุ	43
ความหมายและองค์ประกอบของโครงการ	46
หลักการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่	49
แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษา	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68
สมมติฐานในการวิจัย	74
3 วิธีดำเนินการวิจัย	75
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	75
วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	75
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	78
วิธีการสร้างเครื่องมือ	79

บทที่	หน้า
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล	80
การวิเคราะห์ข้อมูล	80
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	81
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	85
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	427
ความมุ่งหมายของการวิจัย	427
สมมติฐานในการวิจัย	427
กลุ่มตัวอย่าง	427
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	428
การวิเคราะห์ข้อมูล	428
สรุปผลการวิจัย	428
อภิปรายผล	434
ข้อเสนอแนะ	465
บรรณานุกรม	468
ภาคผนวก	477
ประวัติย่อผู้วิจัย	497

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพส่วนตัว	86
2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสุขภาพ	89
3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามเพศ	91
4 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามอายุ	92
5 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามระดับการศึกษา	94
6 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามสถานภาพการสมรส	96
7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	98
8 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	100
9 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจ	102
10 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามเพศ	104
11 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามอายุ	106

ตาราง	หน้า
12 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามระดับการศึกษา	108
13 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามสถานภาพการสมรส	110
14 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	112
15 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	114
16 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสังคม	116
17 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามเพศ	118
18 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามอายุ	120
19 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามระดับการศึกษา	122
20 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามสถานภาพการสมรส	124
21 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	126
22 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	128
23 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านจิตวิทยา	130

24	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามเพศ	132
25	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามอายุ	134
26	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามระดับการศึกษา	136
27	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามสถานภาพการสมรส	138
28	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	140
29	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและ โดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	141
30	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านสุขภาพ	144
31	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามเพศ	146
32	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามอายุ	148
33	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามระดับการศึกษา	150
34	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามสถานภาพการสมรส	152
35	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	154

[illegible]

48	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามสถานภาพการสมรส	180
49	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	182
50	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	184
51	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยา	186
52	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามเพศ	188
53	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามอายุ	190
54	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามระดับการศึกษา	192
55	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามสถานภาพการสมรส	194
56	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	196
57	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ และโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	198
58	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อ	202
59	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	203

60	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ	204
61	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการ ศึกษา	205
62	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพ การสมรส	206
63	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพ ทางเศรษฐกิจ	206
64	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของ ครอบครัว	207
65	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อ	208
66	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	209
67	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ	210
68	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามระดับ การศึกษา	211

69	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ช่วงเวลาที่จะเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพ การสมรส	212
70	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ช่วงเวลาที่จะเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพ ทางเศรษฐกิจ	213
71	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ช่วงเวลาที่จะเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะ ของครอบครัว	214
72	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อ	215
73	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	216
74	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ	217
75	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา	218
76	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพ การสมรส	219
77	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทาง เศรษฐกิจ	220

78	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของ ครอบครัว	221
79	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการศึกษาเป็นรายข้อ	222
80	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	223
81	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ	224
82	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา	225
83	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	226
84	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	227
85	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	228
86	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อ	229
87	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	230
88	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ	231

[illegible]

[illegible]

ตาราง	หน้า
112 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	255
113 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	256
114 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ สถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อ	257
115 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ สถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	258
116 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ สถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมในรายข้อจำแนกตามอายุ	259
117 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ สถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา	260
118 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ สถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	261
119 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ สถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	262
120 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ สถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว ...	263
121 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถจะออกได้เป็นรายข้อ	264
122 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถจะออกได้เป็นรายข้อ จำแนกตามเพศ	265

123	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถจะออกได้เป็นรายข้อ จำแนกตามอายุ	266
124	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถจะออกได้เป็นรายข้อ จำแนกตามระดับการศึกษา	267
125	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถจะออกได้เป็นรายข้อ จำแนกตามสถานภาพการสมรส	268
126	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถจะออกได้เป็นรายข้อ จำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	269
127	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถจะออกได้เป็นรายข้อ จำแนกตามลักษณะของครอบครัว	270
128	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อ	271
129	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	272
130	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ	273
131	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตาม ระดับการศึกษา	274

132	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตาม สถานภาพการสมรส	276
133	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ	277
134	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว	278
135	ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้สูงอายุในด้านวิธีการจัด	279
136	เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามเพศ ...	282
137	เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามอายุ ...	283
138	เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน	284
139	เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่	284
140	เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามระดับ การศึกษา	285
141	เปรียบเทียบปัญหาโดยส่วนรวมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน	286
142	เปรียบเทียบปัญหาโดยส่วนรวมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่	286
143	เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน	287
144	เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่	287
145	เปรียบเทียบปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน	288
146	เปรียบเทียบปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่ ...	288
147	เปรียบเทียบปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็น	289
148	เปรียบเทียบปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่	289

ตาราง	หน้า
149 เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามสถานภาพ การสมรส	290
150 เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามสถานภาพ ทางเศรษฐกิจ	291
151 เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามลักษณะ ของครอบครัว	292
152 เปรียบเทียบปัญหาโดยส่วนรวมของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน ...	293
153 เปรียบเทียบปัญหาโดยส่วนรวมของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็น รายคู่	293
154 เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน	294
155 เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็น รายคู่	294
156 เปรียบเทียบปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน	295
157 เปรียบเทียบปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่	295
158 เปรียบเทียบปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน ...	296
159 เปรียบเทียบปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็น รายคู่	296
160 เปรียบเทียบความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวม จำแนกตามเพศ	297
161 เปรียบเทียบความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวม จำแนกตามอายุ	298
162 เปรียบเทียบความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวม จำแนกตามระดับการศึกษา	299

ตาราง	หน้า
163 เปรียบเทียบความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีการศึกษา ต่างกัน	300
164 เปรียบเทียบความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีการศึกษา ต่างกันเป็นรายคู่	300
165 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตาม สถานภาพการสมรส	301
166 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ	302
167 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว	303
168 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	304
169 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ	305
170 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา	306
171 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	307
172 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	308
173 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	309
174 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในเวลา ตอนบ่ายของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน	310

175	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในเวลา ตอนบ่ายของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่	310
176	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	311
177	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ	312
178	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่งของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน	313
179	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่งของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่	314
180	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน ...	315
181	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็น รายคู่	316
182	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา	317
183	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน	318
184	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน เป็นรายคู่	318
185	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	319

186	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	320
187	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรม ในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	321
188	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมเป็น รายข้อจำแนกตามเพศ	322
189	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมเป็น รายข้อจำแนกตามอายุ	323
190	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมเป็น รายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา	324
191	เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักคำของผู้สูง อายุที่มีการศึกษาต่างกัน	325
192	เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักคำของผู้สูง อายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่	325
193	เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการเก็บเกี่ยวของ ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน	326
194	เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการเก็บเกี่ยวของ ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่	326
195	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมเป็น รายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	327
196	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมเป็น รายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	328
197	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลเรียนหรือทำกิจกรรมเป็น รายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	329

198	เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำของ ผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน	330
199	เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำของ ผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่	330
200	เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลหลังการปักดำของ ผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน	331
201	เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลหลังการปักดำของ ผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่	331
202	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนก ตามเพศ	332
203	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนก ตามอายุ	333
204	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยการศึกษาทางไปรษณีย์ตาม ความเหมาะสมของกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน	334
205	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยการศึกษาทางไปรษณีย์ตาม ความเหมาะสมของกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่	334
206	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนก ตามระดับการศึกษา	335
207	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยการศึกษาเป็นกลุ่มหลายคน ตามความเหมาะสมของกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน	336
208	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยการศึกษาเป็นกลุ่มหลายคน ตามความเหมาะสมของกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่	336
209	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยวิธีการศึกษานอกสถานที่ตาม ความเหมาะสมของกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน	337

210	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตาม สถานภาพการสมรส	338
211	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ	339
212	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว	340
213	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร เป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	341
214	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร เป็นรายข้อจำแนกตามอายุ	342
215	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นข้าราชการ บ้านอยู่ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน	243
216	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นข้าราชการ บ้านอยู่ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายข้อ	243
217	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน	244
218	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายข้อ	244
219	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน	245
220	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายข้อ	245
221	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร เป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา	246

222	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน	347
223	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายชื่อ	347
224	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร เป็นรายชื่อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	348
225	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร เป็นรายชื่อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	349
226	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร เป็นรายชื่อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	350
227	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอน หรือวิทยากรเป็นรายชื่อจำแนกตามเพศ	351
228	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอน หรือวิทยากรเป็นรายชื่อจำแนกตามอายุ	352
229	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร โดยวิธีฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน	353
230	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร โดยวิธีฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่	353
231	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือ วิทยากรเป็นรายชื่อจำแนกตามระดับการศึกษา	354
232	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดย วิธีการฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน ..	355
233	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดย วิธีการฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็น รายคู่	355

ตาราง	หน้า
234 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือ วิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	356
235 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือ วิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	357
236 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือ วิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	358
237 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดย วิธีการสาธิตของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน	359
238 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดย วิธีการสาธิตของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่	359
239 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็น รายข้อจำแนกตามเพศ	360
240 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็น รายข้อจำแนกตามอายุ	361
241 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็น รายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา	362
242 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนโดยการประกาศ ทางวิทยุของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกัน	363
243 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนโดยการประกาศ ทางวิทยุของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกัน	363
244 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็น รายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	364
245 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็น รายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	365

246	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็น รายชื่อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	366
247	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็น รายชื่อจำแนกตามเพศ	367
248	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็น รายชื่อจำแนกตามอายุ	368
249	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีทดสอบ ความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน	369
250	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีทดสอบ ความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่	369
251	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีประเมินผล จากการนำความรู้ไปปฏิบัติของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน	370
252	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีประเมินผล จากการนำความรู้ไปปฏิบัติของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่	370
253	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็น รายชื่อจำแนกตามระดับการศึกษา	371
254	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีทดสอบ ความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน	272
255	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีทดสอบ ความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่	272
256	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยการให้ผู้เรียน ประเมินผลร่วมกับวิทยากรของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน	273
257	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยการให้ผู้เรียน ประเมินผลร่วมกับวิทยากรของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่	273

258	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยให้มีผู้สมัครเมื่อจบหลักสูตรของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกัน	374
259	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยให้มีผู้สมัครเมื่อจบหลักสูตรของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกันเป็นรายคู่	374
260	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	375
261	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	376
262	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	377
263	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	378
264	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ	379
265	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา	380
266	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมโดยใช้ศาลากลางบ้านของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกัน	381
267	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมโดยใช้ศาลากลางบ้านของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกันเป็นรายคู่	381
268	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	382
269	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	383

270	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายชื่อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	384
271	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมโดยใช้โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน	385
272	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมโดยใช้โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่	385
273	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายชื่อจำแนกตามเพศ	386
274	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายชื่อจำแนกตามอายุ	387
275	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน	388
276	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่ ..	388
277	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายชื่อจำแนกตามระดับการศึกษา	389
278	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน	390
279	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่	390
280	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายชื่อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	391
281	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายชื่อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	392

282	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว..	393
283	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ	394
284	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ	395
285	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมโดยการแบ่งจ่ายเป็นงวดของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน ..	396
286	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมโดยการแบ่งจ่ายเป็นงวดของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายข้อ	396
287	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา	397
288	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส	398
289	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ	399
290	เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว	400
291	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมโดยวิธีการจ่ายค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีกของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน	401
292	เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมโดยวิธีการจ่ายค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีกของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายข้อ	402

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ความหมายของความต้องการทางการศึกษา	64
2 องค์ประกอบความต้องการและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความต้องการ ...	65

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น องค์ประกอบด้านทรัพยากรมนุษย์ องค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติ และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นต้น ในบรรดาองค์ประกอบเหล่านั้นองค์ประกอบด้านทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญที่สุด หากทรัพยากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพแล้ว การพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครองจะเป็นไปได้โดยง่าย เพราะมนุษย์เป็นกลไกและกำลังสำคัญในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการพัฒนาประเทศในทุกด้านไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ทั้งวัยเด็ก วัยหนุ่มสาว และวัยผู้สูงอายุ จึงควรถือเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐ

อย่างไรก็ตามเท่าที่ผ่านมาประชากรผู้สูงอายุยังคงได้รับความสนใจน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรวัยอื่น อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุยังเป็นประชากรกลุ่มน้อย (นภาพร ชโยวรรณ. 2530 : 2) งบประมาณของรัฐมีจำกัด หรือข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุยังมีไม่เพียงพอ (สุรกุล เจนอบรม. 2529 : 69) ทั้งที่ประชากรกลุ่มนี้เคยมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาแล้ว และยังมีความรู้ประสบการณ์ซึ่งสะสมมาตลอดชีวิตสามารถทำประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมได้อีกมาก

ปัจจุบันโครงสร้างประชากรของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต กล่าวคือ สัดส่วนของประชากรวัยเด็กลดลง ในขณะที่ประชากรผู้สูงอายุมีมากขึ้น ดังปรากฏจากรายงานของคณะทำงานคาดประมาณประชากรที่แสดงให้เห็นถึงจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คือ ในปี พ.ศ. 2515 ประเทศไทยมีผู้สูงอายุ 1.7 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 2.6 ล้านในปี พ.ศ. 2526 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 3.1 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2535 และ 4.8 ล้านคนในปี พ.ศ. 2543 หรือประมาณ 7.5 ของประชากรทั้งหมด (คณะทำงานคาดประมาณประชากร. 2529 : 22)

จากตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นแนวโน้มว่าในอนาคตโครงสร้างประชากรของประเทศไทย จะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะการเป็นประชากรผู้สูงอายุ (Aging Population) กล่าวคือฐานปิรามิด ประชากร ซึ่งประกอบด้วยประชากรวัยเด็กจะแคบเข้า ส่วนยอดปิรามิดประชากรซึ่งเป็นผู้สูงอายุจะ ขยายออก คล้ายกับโครงสร้างประชากรของประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สวีเดน อังกฤษ และญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งประเทศเหล่านี้มีประชากรผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 10 ของ ประชากรทั้งหมด (คณะกรรมการสภาพัฒนาการ. 2529 : 23 - 25)

ถึงแม้ว่าอัตราเพิ่มของประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยยังไม่รุนแรงเท่ากับในประเทศที่มีการพัฒนาอยู่ในระดับสูงดังกล่าว ข้อมูลข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่าประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย นับวันจะเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านจำนวนและสัดส่วนสืบเนื่องมาจากนโยบายการลดอัตราการเกิด และ ความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ ทำให้ชีวิตคนยืนยาวขึ้น การเพิ่มประชากรผู้สูงอายุย่อมก่อให้เกิด ปัญหาแก่ตัวผู้สูงอายุเอง และจะมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม

จากการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อปี พ.ศ. 2525 ที่ประชุมได้สรุปปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนประชากรผู้สูงอายุไว้สองปัญหา ใหญ่ ๆ ปัญหาแรกเป็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับตัวผู้สูงอายุโดยตรง ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้าน จิตใจ และปัญหาการศึกษาอันมีสาเหตุมาจากภาวะความเสื่อมถอยของสภาพร่างกาย และการไม่ สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัญหาที่สองเป็นปัญหาที่ประชากรวัยแรงงานจะ ต้องรับภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุมากขึ้น ซึ่งจะกระทบต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวมในรูปของการออมและ การลงทุนในระดับประเทศ (กรมการแพทย์. 2525 : 11 - 12)

ในขณะที่จำนวนประชากรผู้สูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นนั้นโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จาก การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตแบบเกษตรกรรมที่พึ่งพาตนเองทางแรงงานไปสู่ระบบการผลิตแบบ อุตสาหกรรมที่อาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิตที่เกิดขึ้นในวงกว้าง และการขยายตัวของชุมชนเมืองที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในรอบทศวรรษที่ผ่านมา (วิโรจน์ สารวัตะ.

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนเริ่มเปลี่ยนไปในลักษณะที่กระทบถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประชากร โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับประชากรกลุ่มอื่น จากอดีตที่ผู้สูงอายุในสังคมไทยได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างอบอุ่นจากบุตรหลาน และมีบทบาทสูงในการอบรมสั่งสอน การตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ แก่สมาชิกในครอบครัว ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านชีวิตและอาชีพแก่คนรุ่นหลัง ได้เริ่มลดบทบาทและความสำคัญลง (มาลินี วงษ์สิทธิ์. 2528 : 45 - 47) ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของคนหนุ่มสาวในปัจจุบันต้องแข่งขันกันมากขึ้น จึงจำเป็นต้องแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งความรู้อื่น เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงมากกว่าการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ

พัทธา สายทุ (2529 : 23) ให้ความเห็นว่าการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมและจิตใจเท่าที่ควร การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดผลกระทบคือโครงสร้างของครอบครัว การเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว และการอพยพของคนหนุ่มสาวจากชนบทเพื่อเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง รวมทั้งการพัฒนาที่เน้นวัตถุมากกว่าจิตใจ และการแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้ค่านิยมดั้งเดิมเกี่ยวกับระบบอาวุโสเริ่มลดน้อยลงและเกิดปัญหาช่องว่างระหว่างผู้สูงอายุกับคนรุ่นใหม่

ดังนั้นจะเห็นว่าผลของการพัฒนาแม้จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศโดยรวมก็ตาม ยังคงก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาหลายประการ เช่น ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งเดิมเคยอบอุ่นด้วยระบบเครือญาติตามแบบของครอบครัวขยายได้เปลี่ยนไป และปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมของคนหนุ่มสาวในชนบทที่มีอัตราสูงขึ้นเพราะความเจริญเติบโตของชุมชนเมือง และความสะดวกในการคมนาคม เป็นต้น

จากการศึกษาของ เนาวรัตน์ พลาไยน้อย เรื่องผลกระทบของการพัฒนาที่มีต่อปัญหาและความต้องการของประชากรผู้สูงอายุ พบว่าการอพยพย้ายถิ่นของคนในชนบท ได้แก่ สามเณรภรรยา และบุตรเท่านั้น ส่วนผู้สูงอายุที่จะไปเป็นภาระหรือประกอบอาชีพไม่ได้จะถูกทิ้งให้เผชิญชีวิตอยู่ตามลำพัง (เนาวรัตน์ พลาไยน้อย. 2527 : 18 - 19) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นภาพร ชโยวรรณ เรื่องปัญหาของผู้สูงอายุในประเทศไทย ที่พบว่ากว่าครึ่งของผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยวประกอบด้วยสามีและภรรยากับบุตรหรือหลานหนึ่งคน นอก

จากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยอยู่คนเดียวเนื่องจากหย่าหรือหม้าย (นภาพร ชโยวรรณ. 2530 : 8) ดังนั้นความเชื่อที่ว่าผู้สูงอายุในชนบทจะไม่ต้องประสบปัญหาการถูกละเลยทอดทิ้ง และมีปัญหาค่าใช้จ่ายในการครองชีพเหมือนผู้สูงอายุในเมืองอาจไม่เป็นความจริงอีกต่อไป ถึงแม้ว่าค่านิยมของสังคมจะสั่งสอนให้บุตรหลานกตัญญูรู้คุณบิดา มารดา และผู้ใหญ่ แต่ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปไม่เอื้อให้คนรุ่นใหม่ประพฤติปฏิบัติ (ศิริวรรณ ศิริบุญ. 2531 : 22)

/ จากสภาพการดังกล่าวจึงอนุมานได้ว่าการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุเริ่มจะมีปัญหาและรุนแรงมากขึ้นในอนาคต เช่น ปัญหาเกี่ยวกับรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ จึงต้องประกอบอาชีพตามความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ปัญหาการแข่งขันทางแรงงานจากผู้ที่มีความอายุน้อยกว่าและการศึกษาคึกว่า (วิรัช สิริไตรย์. 2528 : 41) และปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วอีกด้วย

/ ผู้สูงอายุได้ทำประโยชน์และเป็นแรงงานที่สำคัญของสังคมและประเทศมาแล้ว จึงน่าจะได้รับการส่งเสริมให้สามารถดำเนินชีวิตในบั้นปลายร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่นของสังคมอย่างราบรื่น และมีความสุขในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยการเน้นบทบาทของรัฐในการสร้างความเข้าใจถึงปัญหาของผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ประชาชนเตรียมการเพื่อพึ่งตนเองในยามสูงอายุ และสนับสนุนบทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2529 : 82 - 102) /

นอกจากนี้คณะกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ยังได้จัดทำแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ (พ.ศ. 2525-2544) โดยมีนโยบายหลักห้าด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสวัสดิการสังคม (คณะกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ. 2526 : 15 - 21)

สำหรับในด้านการศึกษามีนโยบายที่จะจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้มีรูปแบบและเนื้อหาที่ผู้สูงอายุจะมาร่วมกิจกรรมและได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง และสนับสนุนให้มีระบบและวิธีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้สูงอายุ

อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบัน ยังให้บริการประชาชนอยู่ในขอบเขตที่จำกัด ดังปรากฏจากรายงานผลการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในรอบสิบปีที่ผ่านมา พบว่าผู้รับบริการส่วนมากอยู่ในวัยหนุ่มสาว มีอายุในช่วง 35 ปีลงมา ผู้ที่มีอายุมากกว่านี้มีสัดส่วนของการเข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละโครงการไม่เกินร้อยละ 10 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2532 : 42)

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประชากรผู้สูงอายุซึ่งกำลังประสบปัญหาการดำเนินชีวิต ยังขาดโอกาสได้รับการศึกษาเพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อหารูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นจังหวัดที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัว
3. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

2. ได้รูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น ในการวางแผนจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ประชากรสำหรับการศึกษาค้นคว้า คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล/เขตสุขาภิบาล ในท้องที่ 18 อำเภอ สองกิ่งอำเภอ ของจังหวัดขอนแก่น

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาค้นคว้า ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) จำนวน 170 คน ดังรายละเอียดในบทที่สาม

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษารูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาไว้ ดังนี้

3.1 ศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่นสี่ด้าน คือ

3.1.1 ด้านสุขภาพ

3.1.2 ด้านเศรษฐกิจ

3.1.3 ด้านสังคม

3.1.4 ด้านจิตวิทยา

3.2 ศึกษาความต้องการทางการศึกษาออกโรงเรียนของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่นสองด้าน คือ

3.2.1 ด้านเนื้อหา แยกย่อยเป็นสี่ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา

3.2.2 ด้านวิธีการจัด แยกย่อยเป็นสี่ด้าน คือ ด้านเวลา ด้านรูปแบบการจัด ด้านสถานที่ และด้านงบประมาณ

3.3 วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการทางการศึกษาออกโรงเรียนของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น เพื่อเสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ คือ

4.1.1 เพศ แบ่งเป็น

- 1) ชาย
- 2) หญิง

4.1.2 อายุ แบ่งเป็น

- 1) 55-60 ปี
- 2) 61-65 ปี
- 3) 66 ปีขึ้นไป

4.1.3 ระดับการศึกษา แบ่งเป็น

- 1) ต่ำกว่าประถมศึกษา
- 2) ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า
- 3) สูงกว่าประถมศึกษา

4.1.4 สถานภาพการสมรส แบ่งเป็น

- 1) ยังอยู่กับคู่สมรส
- 2) ไม่อยู่กับคู่สมรส

4.1.5 สถานภาพทางเศรษฐกิจ แบ่งเป็น

- 1) ไม่มีอาชีพ
- 2) มีอาชีพ

4.1.6 ลักษณะของครอบครัว แบ่งเป็น

- 1) อยู่คนเดียว
- 2) อยู่กับคู่สมรส
- 3) อยู่กับบุตรหลาน

4.2 ตัวแปรตาม คือ

4.2.1 ปัญหาของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่นสี่ด้านคือ

- 1) ด้านสุขภาพ
- 2) ด้านเศรษฐกิจ
- 3) ด้านสังคม
- 4) ด้านจิตวิทยา

4.2.2 ความต้องการหาการศึกษาออกโรงเรียนของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่นสองด้าน คือ

- 1) ด้านเนื้อหา
- 2) ด้านวิธีการจัด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป โดยนับอายุตามปฏิทิน ทั้งชายและหญิง ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล/เขตสุขาภิบาลในจังหวัดขอนแก่น
2. การศึกษาออกโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการศึกษาหลายรูปแบบที่จัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ที่อยู่นอกระบบของสถาบันการศึกษาปกติในทุกระดับ เพื่อมุ่งให้ประชาชนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป หรือเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะอย่างตามความต้องการและความสนใจของประชาชน
3. ปัญหา หมายถึง สภาพการณ์ที่ยุ่งยากต่อการแก้ไขหรือการปรับตัวให้เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ในที่นี้จะศึกษาสี่ด้าน คือ ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม และปัญหาด้านจิตวิทยา
 - 3.1 ปัญหาด้านสุขภาพ หมายถึง สภาพการณ์ที่ยุ่งยากต่อการแก้ไขหรือการปรับตัวให้เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในด้านสุขภาพอนามัย เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ ปัญหาเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ในวัยสูงอายุ ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ยา เป็นต้น

3.2 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพการณ์ที่ยุ่งยากต่อการแก้ไขหรือการปรับตัวให้เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในด้านเศรษฐกิจ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ปัญหาเกี่ยวกับรายได้ ปัญหาเกี่ยวกับการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน เป็นต้น

3.3 ปัญหาด้านสังคม หมายถึง สภาพการณ์ที่ยุ่งยากต่อการแก้ไขหรือการปรับตัวให้เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในด้านสังคม เช่น ปัญหาการปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ปัญหาการปรับตัวเข้ากับบุตรหลาน ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น

3.4 ปัญหาด้านจิตวิทยา หมายถึง สภาพการณ์ที่ยุ่งยากต่อการแก้ไขหรือการปรับตัวให้เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในด้านจิตวิทยา เช่น ปัญหาขาดการเอาใจใส่จากลูกหลาน ปัญหาการไม่มีเพื่อน ปัญหาเกี่ยวกับบทบาทในครอบครัว เป็นต้น

4. ความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสภาพความรู้ทางการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบัน กับสภาพความรู้ทางการศึกษานอกโรงเรียนที่พึงประสงค์จะให้มีขึ้น ในขั้นการศึกษาความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุเพื่อเสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น จะศึกษาสองด้านคือ ด้านเนื้อหา และด้านวิธีการจัด

4.1 ด้านเนื้อหา หมายถึง สารความรู้ทางการศึกษานอกโรงเรียนที่จะนำมาแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น ซึ่งแยกย่อยเป็นสี่ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา

4.1.1 ด้านสุขภาพ หมายถึง สารความรู้ทางการศึกษานอกโรงเรียนที่จะนำมาแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในด้านสุขภาพอนามัย เช่น ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย ความรู้เกี่ยวกับการรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับวัย ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรคเบื้องต้น เป็นต้น

4.1.2 ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง สารความรู้ทางการศึกษานอกโรงเรียนที่จะนำมาแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในด้านเศรษฐกิจ เช่น ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการฝากทรัพย์สิน เป็นต้น

4.1.3 ด้านสังคม หมายถึง สาระความรู้ทางการศึกษานอกโรงเรียนที่จะนำมาแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในด้านสังคม เช่น ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงเด็ก ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับบุตรหลาน ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน เป็นต้น

4.1.4 ด้านจิตวิทยา หมายถึง สาระความรู้ทางการศึกษานอกโรงเรียนที่จะนำมาแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในด้านจิตวิทยา เช่น ความรู้เกี่ยวกับการประกอบศาสนกิจ ความรู้เกี่ยวกับการทำจิตใจให้สงบ เช่น การทำสมาธิ ความรู้เกี่ยวกับหลักจิตวิทยาในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น

4.2 ด้านวิธีการจัด หมายถึง ลักษณะหรือแบบแผนความสัมพันธ์ในการจัดโครงการ การศึกษานอกโรงเรียนระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนกับผู้สูงอายุ ซึ่งแยกย่อยเป็นสี่ด้าน คือ ด้านเวลา ด้านรูปแบบการจัด ด้านสถานที่ และด้านงบประมาณ

4.2.1 ด้านเวลา หมายถึง ช่วงระยะเวลาซึ่งอาจเป็นจำนวนชั่วโมง จำนวนวัน จำนวนเดือน หรือฤดูกาลที่เหมาะสมในการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

4.2.2 ด้านรูปแบบการจัด หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอน หรือ การให้การศึกษาแก่ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านผู้ให้ความรู้ ด้านวิธีการศึกษา ด้านสื่อการเรียน การสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล เป็นต้น

4.2.3 ด้านสถานที่ หมายถึง ที่ที่เหมาะสมในการจัดโครงการการศึกษา นอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

4.2.4 ด้านงบประมาณ หมายถึง เงินทุนหรือทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

5. รูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น หมายถึง วิธีการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึง สภาพทั่วไปของจังหวัดขอนแก่น ผู้สูงอายุ แนวคิด นโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ บริการสำหรับผู้สูงอายุ ความหมายและองค์ประกอบของโครงการ หลักการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ

สภาพทั่วไปของจังหวัดขอนแก่น

สภาพทั่วไปของจังหวัดขอนแก่นที่จะกล่าวถึงในตอนนี้ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ สภาพทางการปกครอง สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางสังคม และสภาพทางการศึกษา

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดขอนแก่นมีเนื้อที่ทั้งหมด 11,432.30 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดอุดรธานีและหนองคาย ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์และมหาสารคาม ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิ ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมาและบุรีรัมย์ ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง พื้นที่ลุ่ม ๆ คอน ๆ สลับกัน ลักษณะดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย และดินลูกรัง เก็บความชื้นได้น้อย จึงมีสภาพภูมิอากาศแห้งแล้งโดยทั่วไป (ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น. 2532 : 2)

สภาพทางการปกครองและประชากร จังหวัดขอนแก่นแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 18 อำเภอ สองกิ่งอำเภอ 158 ตำบล 1,717 หมู่บ้าน มีหน่วยงานบริหารราชการส่วนกลาง ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนี้ 140 หน่วยงาน จากสถิติครั้งล่าสุดจังหวัดขอนแก่นมีประชากรทั้งสิ้น 1,463,001 คน เป็นชาย 373,384 คน และเป็นหญิง 725,617 คน (ที่ทำการปกครองจังหวัดขอนแก่น. 2530 : 5)

สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนในจังหวัดขอนแก่นมีรายได้เฉลี่ย 10,280 บาทต่อปี ร้อยละ 30 ของรายได้มาจากภาคเกษตรกรรม อาชีพหลักของจังหวัดนี้คือ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงไหม

และทำปศุสัตว์ นอกจากนี้ประชาชนยังนิยมปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นอาชีพรอง เช่น มันสำปะหลัง ปอแก้ว และข้าวโพด (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น. 2529 : 12)

สภาพทางสังคม ประชาชนในจังหวัดขอนแก่นไม่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ ประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย มีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ประชาชนร้อยละ 88.87 อาศัยอยู่ในชนบท (ที่ทำการปกครองจังหวัดขอนแก่น. 2530 : 5) มีชีวิตที่เรียบง่าย มีประเพณีเหมือนชาวอีสานทั่วไป ได้แก่ ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ประเพณีผูกเสี่ยว การทำบุญข้าวจี การเทศน์มหาชาติ การแห่นางแมว การทำบุญพระเวส และการแห่บั้งไฟ เป็นต้น (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น. 2531 : 7)

สภาพทางการศึกษา จังหวัดขอนแก่นจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา มีโรงเรียนระดับอนุบาล 30 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 1,021 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 75 แห่ง ระดับอาชีวศึกษา 15 แห่ง และระดับอุดมศึกษา 1 แห่ง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น. 2531 : 15 - 16) นอกจากนี้ยังจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อบริการประชาชน โดยหน่วยงานของรัฐบาลหลายหน่วยงาน เช่น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น ที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น สำหรับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่นมีหน้าที่จัดและประสานงานการศึกษา นอกโรงเรียนในจังหวัด ได้จัดการศึกษานอกโรงเรียนสามประเภท

1. **ประเภทความรู้พื้นฐาน** จัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน และการศึกษา นอกโรงเรียนสายสามัญ ซึ่งจัดทั้งระบบชั้นเรียน ระบบทางไกล และการเรียนด้วยตนเอง จัดโครงการรักษาสภาพและป้องกันการลืมนั่งสือของประชาชน เป็นต้น

2. **ประเภทบริการข่าวสารข้อมูล** จัดการศึกษานอกโรงเรียนในรูปแบบห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จัดทึบ-หอหนังสือสู่ประตูบ้าน ห้องสมุดเคลื่อนที่ จัดบริการการศึกษาทาง สื่อมวลชนทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และจัดหน่วยโสตทัศนศึกษา

3. **ประเภททักษะอาชีพ** จัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านวิชาชีพ บริการทั้งในศูนย์และนอกศูนย์ฯ สู่ชนบท. และจัดกลุ่มสนใจ เป็นต้น

ผู้สูงอายุ

เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยละเอียดในตอนนี้จะกล่าวถึง ความหมายของ ผู้สูงอายุ ทฤษฎีเกี่ยวกับความสูงอายุ กิจกรรมของผู้สูงอายุ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ดังต่อไปนี้

ความหมายของผู้สูงอายุ

นักจิตวิทยาพัฒนาการนิยมให้ความหมายของคำว่า "ผู้สูงอายุ" ตามปฏิทิน โดยแบ่งวัย บุคคลออกเป็นช่วง ๆ นับตั้งแต่แรกเกิดเรื่อยไปจนถึงวัยสูงอายุอันถือว่าเป็นวัยสุดท้ายของชีวิต เช่น ฮาวิกเฮริสท์ (Havighurst. 1972 : 17) นักจิตวิทยาที่ศึกษาพัฒนาการของมนุษย์ในแง่ สังคมวิทยา (Sociological Development) ได้แบ่งวัยของบุคคลออกเป็น 6 ช่วงระยะ ดังนี้

1. วัยเด็กตอนต้น	แรกเกิด ถึง 5 หรือ 6 ขวบ
2. วัยเด็กตอนกลาง	5 หรือ 6 ขวบ ถึง 12 หรือ 13 ขวบ
3. วัยรุ่น	12 หรือ 13 ขวบ ถึง 18 ปี
4. วัยผู้ใหญ่	18 ปี ถึง 35 ปี
5. วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง	35 ปี ถึง 60 ปี
6. วัยผู้สูงอายุ	60 ปีขึ้นไป

โคล (เชียร์สรี วิวิธศิริ. 2527 : 31 - 32; อ้างอิงมาจาก Cole. n.d.)

นักจิตวิทยาอเมริกันแบ่งวัยมนุษย์ออกเป็น 12 ช่วง คือ

1. วัยทารก	ตั้งแต่คลอด ถึง 2 ปี
2. วัยเด็กตอนต้น	2 ปี ถึง 6 ปี
3. วัยเด็กตอนกลาง	6 ปี ถึง 13 ปี
4. วัยเตรียมเข้าสู่วัยรุ่น	13 ปี ถึง 15 ปี
5. วัยรุ่นตอนต้น	15 ปี ถึง 17 ปี
6. วัยรุ่นตอนกลาง	17 ปี ถึง 19 ปี
7. วัยรุ่นตอนปลาย	19 ปี ถึง 21 ปี

8. วัยผู้ใหญ่ตอนต้น	21 ปี ถึง 35 ปี
9. วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง	35 ปี ถึง 50 ปี
10. วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย	50 ปี ถึง 65 ปี
11. วัยชราตอนต้น	65 ปี ถึง 75 ปี
12. วัยชรา	75 ปีขึ้นไป

ถ้าถือตามแนวคิดของฮาวิกเชริสท์ ผู้สูงอายุหมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป แต่ถ้าถือตามแนวคิดของโคล ผู้สูงอายุก็คือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป แสดงว่าการให้ความหมาย "ผู้สูงอายุ" ตามแนวคิดของนักจิตวิทยาพัฒนาการยังไม่เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน การแบ่งช่วงอายุของบุคคลออกเป็นวัยต่าง ๆ เป็นการกำหนดขึ้นมาเอง เพื่อความสะดวกในการศึกษาพัฒนาการ และพฤติกรรมของบุคคลแต่ละวัยเท่านั้น

บาร์โรว์ และสมิท (Barrow and Smith. 1979 : 18 - 19) นักจิตวิทยา กล่าวว่า ไม่มีการนิยามถึงผู้สูงอายุเป็นเกณฑ์เดียวกัน แต่จะนิยามว่าผู้ใดเป็นผู้สูงอายุบนพื้นฐานของการวัดอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. กำหนดตามประเพณีโดยทั่วไปปฏิบัติ (Tradition) เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ผู้ที่อายุ 65 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ โดยมีกฎหมายบังคับให้ผู้ที่อายุ 65 ปีเกษียณอายุการทำงาน เกณฑ์ที่เกี่ยวกับอายุตามปฏิบัติที่ใช้ตัดสินว่าผู้ใดเป็นผู้สูงอายุ เป็นเกณฑ์ที่แคบและจำกัดมากเกินไป และเป็นเกณฑ์ที่สันนิษฐานว่าทุกคนจะมีแนวทางในการเป็นผู้สูงอายุในวิถีทางเดียวกัน ทุกอย่างก้าว

2. กำหนดตามการทำหน้าที่ของร่างกาย (Body Functioning) เกณฑ์นี้ถือว่า "ความสูงอายุ" เป็นกระบวนการทางชีวะ กล้ามเนื้อจะลดความแข็งแรงลง ความยืดหยุ่นของผิวหนัง การไหลเวียนของโลหิต และการเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทศูนย์กลางของการทำหน้าที่ทางด้านความสามารถจะเกิดขึ้นในช่วงต้น ๆ ของอายุหลังจาก 20 ปีไปแล้ว ระบบการได้ยินจะเสื่อมลง ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อจะสูงสุดในช่วงอายุ 25-30 ปี

เคอร์แทน (Barrow and Smith. 1979 : 18; citing Curtin. 1972 : 79) กล่าวว่า "เราใช้เวลา 1 ใน 4 ของชีวิตในการเจริญเติบโต และใช้เวลา 3 ใน 4 ใน

การชราภาพ" ความสูงอายุทางชีววิทยาเป็นกระบวนการที่ค่อย ๆ เริ่มขึ้นในตอนต้นของวัยผู้ใหญ่ และดำเนินไปที่ละน้อยตลอดช่วงชีวิต

3. กำหนดตามการหน้าที่ของสมอง (Mental Functioning) หมายถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ คิด จำ และเรียนรู้ แม้จะมีการสันนิษฐานว่าหน้าที่ของสมองจะลดลงตามอายุ แต่การศึกษาในปัจจุบันได้แสดงให้เห็นว่าสิ่งนี้ไม่จำเป็นต้องถูกต้อง ส่วนใหญ่หน้าที่ทางสมองจะยังคงอยู่เหมือนเดิมตลอดช่วงชีวิต สำหรับบางคนจะลดลงบ้างก็เพียงเล็กน้อย จากการศึกษาของ ธรอร์นไคค์ พบว่าความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคลจะเสื่อมลงประมาณร้อยละหนึ่งต่อปี ระหว่างอายุ 25-42 ปี ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ได้ข้อสรุปว่าอายุของบุคคลมิได้เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการเรียนรู้ (สุนทร โคตรบรรเทา. 2524 : 60) ดังนั้นความสามารถทางสมองมิได้ขึ้นอยู่กับความมีอายุเป็นสำคัญ แต่การฝึกใช้สมองอยู่เป็นประจำจะช่วยให้สมองคืนตัวอยู่เสมอ

แบทส์ และไซ (Barrow and Smith. 1979 : 19; citing Battes and Schale. 1974 : 113) กล่าวว่า ผู้สูงอายุมักจะขาดแรงจูงใจที่จะกระตุ้นให้ประสบความสำเร็จเหมือนกับตอนเป็นหนุ่มสาว ซึ่งอาจช่วยได้โดยการให้โอกาสผู้สูงอายุได้ใช้สมอง และหาแหล่งที่เป็นแรงจูงใจให้ มันไม่ยุติธรรมที่จะประທတ်ตราพวกที่มีอายุมาก แต่มีหัวใจเป็นหนุ่มสาวว่าเป็นผู้สูงอายุ แต่เกณฑ์การกำหนดอายุตามปฏิกิริยาจะยิ่งตอกย้ำคราดังกล่าว

4. กำหนดตามความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept) แนวคิดเกี่ยวกับตนเองมีผลต่อสภาพทางจิตใจของปัจเจกบุคคล แนวคิดเกี่ยวกับตนเองมีหลายมิติรวมถึงความรู้สึกถึงเอกลักษณ์ ภาพพจน์เกี่ยวกับร่างกาย ความนับถือตนเอง ทั้งหมดนี้มีบทบาทมากต่อกระบวนการสูงอายุ พวกที่มองตนเองว่าเป็นผู้สูงอายุและยอมรับลักษณะต่าง ๆ ทางลบที่กำหนดให้ตนเองเป็นผู้สูงอายุ เขาก็จะเป็นผู้สูงอายุจริง ๆ และเป็นได้เร็ว กล่าวคือ "ถ้าคนนิยมนิยามการณั้ว่าเป็นความจริง ผลที่ตามมา ก็จะเป็นจริงตามนั้น" ปัจเจกบุคคลอาจยังเป็นหนุ่มสาวเท่าที่เขาคิดว่าเขาเป็น เพราะฉะนั้นแนวคิดเกี่ยวกับตนเองอาจเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการตัดสินว่าผู้ใดเป็นผู้สูงอายุ

5. แนวคิดทางด้านอาชีพ (Occupation) การที่ใครจะเป็นผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับธรรมชาติของงานที่เขาทำ ลีค (Barrow and Smith. 1979 : 20; citing Leake. 1962 : 34 - 35) ได้ศึกษาคนงานที่ใช้แรงงานพบว่า คนพวกนี้จะถึงจุดสุดท้ายในการทำงานในวัยที่มีอายุ

น้อยกว่าพวกที่ไม่ต้องใช้แรงงาน เพราะงานของคนพวกนี้ต้องการทักษะทางร่างกาย ซึ่งจะถึงจุดสุดท้ายในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น การศึกษานี้ยังแสดงให้เห็นว่าพวกผู้บริหารจะมองตนเองว่ามีวุฒิภาวะอย่างช้า ๆ และเชื่อว่าวัยสูงอายุจะมาช้าและคงอยู่เพียงช่วงเวลาสั้น ๆ คนงานชายมีแนวโน้มที่จะรู้สึกว่าเขาอยู่ในจุดเริ่มต้นของชีวิตเมื่ออายุ 20 ปี และพวกเขาจะเป็นผู้สูงอายุเมื่ออายุ 50 ปี

6. กำหนดจากการต่อสู้กับความเครียดและความเจ็บป่วย (Coping With Stress and Illness) พวกที่เป็นหนุ่มสาวตามอายุตามปฏิทินจะถูกเรียกว่าเป็นผู้สูงอายุก่อนเวลา ถ้าเขาแสดงให้เห็นลักษณะทางร่างกายหรือจิตใจของผู้สูงอายุออกมา ความเครียดทำให้คนแก่ และเป็นสาเหตุของความกระวนกระวายใจ ความซึมเศร้า ปวดศีรษะแบบไมเกรน และแผลในกระเพาะอาหาร นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าความเครียดเป็นสาเหตุของโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตันอีกด้วย

ความสูงอายุมักก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ถ้าปัจเจกบุคคลไม่มีทรัพยากรที่จะต่อสู้กับความเครียด ความเจ็บป่วยอาจมีผลทำให้กระบวนการชราภาพเป็นไปเร็วขึ้น คำว่า "ผู้สูงอายุ" อาจขึ้นอยู่กับจำนวนเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความกดดันอย่างรุนแรงที่แต่ละคนประสบ และความสามารถในการต่อสู้กับมัน ตลอดชีวิตของคนเราต้องการการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง บางคนต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอันทำให้เกิดความเครียดได้ง่าย แต่บางคนรู้จักประนีประนอม แต่ปรับตัวต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งจากการศึกษาทางจิตวิทยาพบว่าความสามารถในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงจะสะท้อนให้เห็นอายุของบุคคล

จะเห็นได้ว่าคำว่า "ผู้สูงอายุ" สามารถให้นิยามโดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ได้หลายเกณฑ์ ซึ่งถ้าจะให้ได้นิยามที่สมบูรณ์ต้องอาศัยหลายเกณฑ์ประกอบกัน แต่จะยุ่งยากต่อการวัดเพราะบางเกณฑ์มีลักษณะเป็นนามธรรม สำหรับการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยจะยึดแนวทางการนิยาม โดยอาศัยเกณฑ์ตามปฏิทิน เพราะเป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ทั้งในกลุ่มของนักจิตวิทยาพัฒนาการและกลุ่มนักจิตวิทยา แต่การใช้เกณฑ์ตามปฏิทินก็ยังมีปัญหาอีกว่าบุคคลอายุเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นผู้สูงอายุ เพราะปัจจุบันยังมีความเห็นที่แตกต่างกัน เช่น ที่ประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ (The World Assembly on Aging) ถือเอาเกณฑ์อายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิงเป็นผู้สูงอายุ (สมศรี กันธมาลา, 2529 : 22)

ในทางการแพทย์มีความเห็นว่าวัยสูงอายุของบุคคลเริ่มตั้งแต่อายุ 50 ปี เพราะบุคคลในช่วงอายุดังกล่าวจะมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการเสื่อมถอยอย่างมาก ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม (บรรลุ ศิริพานิช. 2528 : 4) ส่วนในระบบราชการไทยก็มีกฎหมายบังคับให้ข้าราชการเกษียณอายุเมื่ออายุครบ 60 ปี แต่ก็ไม่ได้นำเกณฑ์อายุดังกล่าวไปใช้ให้ครอบคลุมถึงผู้สูงอายุกลุ่มอื่นอย่างเป็นทางการ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุที่ทำงานเอกชน กลุ่มผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพส่วนตัว เป็นต้น

ดังนั้นเพื่อความเหมาะสมของงานวิจัยซึ่งศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชนบท ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต้องทำงานหนักมาตั้งแต่วัยหนุ่มสาว จึงถือว่าผู้สูงอายุคือบุคคลทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป โดยนับอายุตามปฏิทินถึงวันเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการกำหนดอายุดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านอาชีพ (Occupation) ตามทัศนะของนักจิตวิทยา ที่เห็นว่าการที่ใครจะเป็นผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับธรรมชาติของงานที่เขาทำ โดยกลุ่มคนที่ใช้แรงงานจะเป็นผู้สูงอายุในอายุน้อยกว่ากลุ่มคนที่ไม่ต้องใช้แรงงาน

ทฤษฎีเกี่ยวกับความสูงอายุ

การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งเรียกว่า "จิตวิทยา"

(Gerontology) ประกอบด้วยวิชาการหลายสาขา อาทิ วิชาการทางการแพทย์ การพยาบาล จิตวิทยา สังคมวิทยา เป็นต้น จึงมีทฤษฎีอธิบายความสูงอายุหลายทฤษฎี แต่พอที่จะจัดเป็นกลุ่มทฤษฎีได้สองกลุ่ม คือ

1. กลุ่มทฤษฎีความสูงอายุทางด้านการชราภาพ แบ่งย่อยได้สามทฤษฎีคือ (Atchley. 1980 : 35 - 36)

- 1.1 ทฤษฎีว่าด้วยยีน (Genetic Theory of Aging) ทฤษฎีนี้สนใจเรื่องโปรแกรมของยีน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางชีวของสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะเรื่อง DNA (Deoxy-Ribonucleic Acid) ในโมเลกุล ความสูงอายุนั้นถูกตั้งโปรแกรมไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นผลมาจากการถ่ายทอดยีน หรือเป็นผลของการเปลี่ยน DNA ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับอายุที่สูงขึ้น มีหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่าความสูงอายุนั้นถูกตั้งโปรแกรมในยีนไว้ล่วงหน้า คือ

1.1.1 สัตว์ต่าง ๆ จะมีความแตกต่างกันไปตามช่วงชีวิต โดยไม่เกี่ยวกับอิทธิพลทางสังคมหรือทางวัฒนธรรม

1.1.2 แม้ว่ามนุษย์จะแตกต่างกันในอัตราของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสื่อมทางชีวภาพ แต่พวกที่ได้รับการพันธุ์เหมือนกันจะแสดงให้เห็นความคล้ายคลึงกันในการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสื่อมดังกล่าว เช่น ในกรณีของกระดูก แต่มีการค้นพบว่าปัจจัยทางครอบครัวและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมสามารถเปลี่ยนแปลงผลของโปรแกรมของยีนได้

ความสูงอายุเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงใน DNA อันเกิดจากความผิดพลาดในกระบวนการสังเคราะห์ ซึ่งต้องการโปรตีนหรือเอนไซม์ตามส่วนประกอบของยีนใน DNA ผลของการผลิตโปรตีนและเอนไซม์ที่ไม่ขึ้นต่อยีนเฉพาะ เป็นผลทำให้กระบวนการสังเคราะห์ทำหน้าที่ไม่ปกติ ความผิดปกติดังกล่าวมีผลต่อความสูงอายุและการตายของเซลล์

1.2 ทฤษฎีความสูงอายุที่ไม่เกี่ยวกับยีน (Nongenetic Cellular Theories of Aging) แยกย่อยเป็นสามทฤษฎี ดังนี้

1.2.1 ทฤษฎีความเสื่อมของร่างกาย (Wear and Tear Theory) เกรนเดลล์ (Crandall, 1980 : 132) กล่าวว่าทฤษฎีนี้เปรียบเทียบร่างกายเป็นเหมือนเครื่องจักร เมื่อใช้ไปนาน ๆ ชิ้นส่วนต่าง ๆ จะสึกหรอ อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ไม่ได้รับความนิยมด้วยเหตุผลสามประการ คือ ไม่เหมาะสมที่จะเป็นสากล เช่น แม้ว่าหัวใจหรือปอดของบางคนจะเสื่อมไปแต่ไตอาจไม่เสื่อมก็ได้ ไม่ได้กล่าวถึงความสามารถของร่างกายที่ซ่อมแซมตนเองได้ และขาดการพิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่าร่างกายได้ทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องจะสามารถปรับปรุงการทำหน้าที่ให้ดีขึ้นได้

1.2.2 ทฤษฎีของเสีย (Waste-Product Theory) ทฤษฎีนี้เสนอว่าของเสียที่สะสมอยู่ในร่างกายจะมีบทบาทสำคัญในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสื่อมทางชีววิทยา ขณะที่ของเสียทางเคมีหลาย ๆ ชนิดจะไปสะสมตามเนื้อเยื่อ แต่ไม่มีหลักฐานที่พบว่าของเสียเหล่านี้เข้าไปแทรกแซงหน้าที่ของเซลล์ที่สำคัญ ๆ

1.2.3 ทฤษฎีเชื่อมโยง (Cross-Link Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า เมื่อเวลาผ่านไปโมเลกุลในร่างกายจะพัฒนาความเชื่อมโยงระหว่างส่วนต่าง ๆ ของโมเลกุล การ

เชื่อมโยงดังกล่าวนั้นจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและทางเคมี ซึ่งกระทบต่อการหน้าที่ของโมเลกุล หลักฐานทางการวิจัยของทฤษฎีนี้มาจากการศึกษาเรื่องสารในเนื้อเยื่อยึดเหนี่ยวร่างกาย (Collagen) ที่พบว่าเนื้อเยื่อยึดเหนี่ยวจะเชื่อมโยงร่างกายเข้าด้วยกันสร้างความแข็งแรงให้ร่างกาย ซึ่งกว่าครึ่งหนึ่งของร่างกายคนเราประกอบด้วยเนื้อเยื่อยึดเหนี่ยว เมื่ออายุมากขึ้นสารในเนื้อเยื่อยึดเหนี่ยวร่างกายจะถูกกำจัดมากขึ้น ซึ่งในบางกรณีจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสารอาหารและการกำจัดของเสียเป็นไปได้ยากขึ้น และมีผลกระทบต่ออวัยวะอื่น ๆ

1.3 ทฤษฎีภูมิคุ้มกันของผู้สูงอายุ (Immunological Theory of Aging)

ทฤษฎีนี้อธิบายว่า เมื่อมีสิ่งแปลกปลอมเกิดขึ้นในร่างกาย ตัวปฏิกิริยาจะพยายามทำลายสิ่งแปลกปลอมดังกล่าว สิ่งแปลกปลอมในที่นี้หมายถึงสิ่งภายนอกที่เข้าไปในร่างกายหรือสิ่งที่เกิดขึ้นภายในร่างกายโดยตรงเพราะการผิดปกติบางอย่าง คือร่างกายจำเซลล์ของตนเองไม่ได้ ปฏิกริยาตอบสนองดังกล่าวเรียกว่าปฏิกริยาภูมิคุ้มกัน (Immune Reaction) การเปลี่ยนแปลงในระบบภูมิคุ้มกันเมื่อมีผลต่อความสูงอายุได้สองทาง คือ

1.3.1 ถ้าระบบภูมิคุ้มกันสูญเสียความสามารถในการจดจำเซลล์ที่ผลิตขึ้นภายในร่างกาย เซลล์ที่เปลี่ยนแปลงไปจะถูกทำลายโดยระบบภูมิคุ้มกัน ก็จะทำให้เกิดอันตรายต่ออินทรีย์

1.3.2 เมื่อระบบภูมิคุ้มกันสร้างตัวปฏิกิริยาขึ้นเพื่อทำลายแม้แต่เซลล์ปกติ เรียกว่าปฏิกริยาคุ้มกันตนเอง (Autoimmune Reaction) เมื่ออายุมากขึ้นปฏิกริยาคุ้มกันตนเองในเลือดยังคงมีอยู่ ดังนั้นโรคที่เกี่ยวข้องกับความสูงอายุ เช่น ปวดข้อ และเบาหวาน เป็นต้น จะเกี่ยวข้องกับปฏิกริยาคุ้มกันตนเอง เกี่ยวกับเรื่องนี้มีผลการวิจัยยืนยันว่าอายุของคนเราจะยืนยาวขึ้นถ้าปฏิกริยาคุ้มกันตนเองถูกทำให้ช้าลง

✓ 2. กลุ่มทฤษฎีความสูงอายุด้านสังคมวิทยา เกรนเซลล์ กล่าวถึงกลุ่มทฤษฎีความสูงอายุด้านสังคมวิทยา โดยแยกออกเป็นแปดทฤษฎี ดังต่อไปนี้ (Crandall. 1980 : 109)

2.1 ทฤษฎีการแยกตัว (Disengagement Theory) ทฤษฎีนี้พัฒนาขึ้นโดยนักทฤษฎีการหน้าที่ โดยอธิบายว่าผู้เริ่มเข้าสู่วัยสูงอายุกถูกแยกตัวออกจากบทบาทที่สำคัญที่ละน้อยเพื่อกองไว้ซึ่งการหน้าที่ของสังคมส่วนรวม การที่ผู้สูงอายุแยกตัวออกจากบทบาทที่สำคัญนั้นจะไม่กระทบ

กระเทือนต่อหน้าที่ของสังคมส่วนรวม นักทฤษฎีนี้ยอมรับว่าถึงแม้ว่าการแยกตัวเป็นสิ่งที่ไม้อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่อาจมีข้อยกเว้นสำหรับผู้สูงอายุบางคนที่มีสุขภาพและบุคลิกภาพต่างกัน

นักทฤษฎีการแยกตัวเชื่อว่าระดับความพึงพอใจในชีวิตที่สูงมีความสัมพันธ์กับการลดจำนวนและความสำคัญของบทบาทของผู้สูงอายุ ดังนั้นความสุขในวัยสูงอายุประกอบด้วยการที่ผู้สูงอายุยอมรับว่ายังเหลือเวลาของชีวิตอีกไม่นาน และจะมีคนอื่นเข้ามาทำบทบาทแทน การแยกตัวเป็นกระบวนการที่สังคมและผู้สูงอายุแยกออกจากกัน

กัมมิง และเฮนรี (Crandall. 1980 : 109; citing Cumming and Henry. 1961 : 14 - 15) ให้การสนับสนุนทฤษฎีว่าการแยกตัวมีลักษณะสี่ประการคือ

1) การแยกตัวเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด แต่เป็นความต่อเนื่องของเหตุการณ์อย่างเป็นระบบ เช่น เมื่ออายุมากขึ้นบทบาทของการเป็นพ่อแม่จะเริ่มน้อยลง บทบาทในการทำงานจะสิ้นสุดลงก่อนการเกษียณ บทบาทในชุมชนและการศาสนาจะลดลงทีละน้อย ดังนั้นเมื่ออายุยิ่งมากขึ้นทั้งจำนวนและระดับความเข้มข้นของบทบาทจะลดลง

2) การแยกตัวเป็นสิ่งที่ไม้อาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะแนวคิดการแยกตัวและกระบวนการที่ทำให้เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคม บุคคลทุกคนเมื่อมาถึงช่วงชีวิตนี้จะต้องประสบ

3) การแยกตัวเป็นกระบวนการที่สร้างความพึงพอใจให้กับสังคมและผู้สูงอายุเอง ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องการเช่นนั้น

4) การแยกตัวเป็นสิ่งที่ปกติ ข้อเท็จจริงนี้เห็นได้จากกฎหมายเกษียณอายุ ซึ่งเป็นเรื่องปกติเกี่ยวกับพฤติกรรมตามอายุ

การแยกตัวเป็นการถอนตัวออกจากกันของผู้สูงอายุกับสังคม ซึ่งมีผลให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับผู้อื่นในระบบสังคมลดลง กระบวนการนี้จะเริ่มต้นจากผู้สูงอายุเองหรือเริ่มจากผู้อื่นในสถานการณ์ก็ได้ ผู้สูงอายุอาจถอนตัวออกจากคนบางชั้น ขณะเดียวกันยังคงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนบางชั้น เมื่อกระบวนการแยกตัวเสร็จสิ้นแล้วความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับสังคมก็จะเกิดขึ้นใหม่ ซึ่งมีระยะห่างมากขึ้น และประเภทความสัมพันธ์จะเปลี่ยนไปด้วย

อย่างไรก็ตาม มีข้อค้นพบที่ขัดแย้งกับทฤษฎีนี้ว่า มีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากไม่ได้แยกตัวออกจากสังคม การที่ผู้สูงอายุแยกตัวออกไปจากสังคมเป็นผลของการขาดโอกาสมากกว่าความต้องการแยกตัวของผู้สูงอายุเอง

✓ 2.2 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) เป็นทฤษฎีที่สร้างขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นจุดอ่อนของทฤษฎีการแยกตัว ทฤษฎีนี้เห็นว่าวัยสูงอายุเป็น "ปีทอง" คือ เห็นว่าผู้สูงอายุยังคงรักษาระดับกิจกรรมที่เคยทำได้ การมีความสุขในวัยสูงอายุนั้นผู้สูงอายุต้องทำกิจกรรมต่อไป ความสุขเกิดจากการรักษาการดำเนินวิถีชีวิต ค่านิยม และความเชื่อไว้ให้นานที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ เพราะเมื่อหยุดทำกิจกรรมระดับความพึงพอใจในชีวิตจะลดลงไปด้วย นักทฤษฎีนี้เชื่อว่ายิ่งผู้สูงอายุมีกิจกรรมมากเท่าใด ยิ่งจะมีระดับความพึงพอใจในชีวิตมากเท่านั้น ถ้าผู้สูงอายุต้องสูญเสียบทบาทหรือความสัมพันธ์ไป และไม่สักรทดหาทดแทนได้มากเท่าใดระดับความพึงพอใจในชีวิตยิ่งลดลงมากเท่านั้น

นักทฤษฎีกิจกรรมยอมรับว่าทฤษฎีนี้ผิวเผินและดูเหมือนจะไม่ช่วยอธิบายพฤติกรรมของผู้สูงอายุได้ทั้งหมด จากการศึกษาของ เบงท์สัน (Bengtson. 1975 : 18) พบว่าผู้สูงอายุที่มีชีวิตที่ไม่ใช่เกิดจากการมีบทบาทมาก แต่เกิดจากความอดทน ความมั่นคงทางอารมณ์ และความสัมพันธ์กับคนใกล้ชิดอย่างน้อยหนึ่งคน

2.3 ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) ฮาวิกเฮริสท์ กล่าวว่าทฤษฎีการแยกตัวและทฤษฎีกิจกรรมยังไม่พออธิบายธรรมชาติทางสังคมของผู้สูงอายุ เขามีความเห็นว่าการที่ทั้งสองทฤษฎีมุ่งสนใจไปที่จำนวนกิจกรรมว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญในการตัดสินความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุนั้นไม่ถูกต้อง เพราะบุคคลที่มีบุคลิกภาพต่างกันต้องการระดับกิจกรรมในการทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตต่างกัน ฮาวิกเฮริสท์เสนอว่ามีบุคลิกภาพสองประเภทที่อธิบายทฤษฎีนี้ได้ คือ (Crandall. 1980 : 112; citing Havighurst. 1968)

2.3.1 บุคลิกภาพการปรับตัว (Reorganizers) ได้แก่ ผู้สูงอายุที่พยายามคงไว้ซึ่งวัยกลางคนโดยการค้นหาบทบาทใหม่มาทดแทนบทบาทที่สูญเสียไป ในการกระทำได้กล่าว ผู้สูงอายุจะทำกิจกรรมมากและรักษาระดับกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอจึงจะมีความพึงพอใจในชีวิต

2.3.2 บุคลิกภาพแยกตัว (Disengaged) ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เลิกแสดงบทบาทต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ พวกนี้จะชอบอยู่เฉยมากกว่าและมีกิจกรรมอยู่ในระดับต่ำ แต่ก็มีความสุขและความพึงพอใจในชีวิตสูง

2.4 ทฤษฎีวัฒนธรรมย่อย (Subculture Theory) โรส เสนอว่าผู้สูงอายุจะตั้งวัฒนธรรมย่อยขึ้น ซึ่งวัฒนธรรมย่อยนี้จะให้ความหมายและกำหนดทิศทางพฤติกรรมของพวกเขา มีปัจจัยสามประการที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมย่อยของผู้สูงอายุ ได้แก่ (Crandall. 1980 : 133; citing Rose. 1965 : 78)

2.4.1 จำนวนผู้สูงอายุในปัจจุบันที่มีมากขึ้น ซึ่งเคิมจำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้สูงอายุเคยมีอยู่น้อย จึงทำให้เป็นการยากในการเกิดกลุ่มที่มีความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ในสังคม แต่เมื่อจำนวนผู้สูงอายุมีมากขึ้นจึงง่ายต่อการสร้างวัฒนธรรมย่อยขึ้นมาในหมู่ตน

2.4.2 ผู้สูงอายุถูกกีดกันออกจากการมีส่วนร่วมในสังคม ตัวอย่างเช่น กฎหมายการเกษียณอายุ ปัจจัยด้านสุขภาพ และการที่สังคมเน้นความสำคัญของคนหนุ่มสาว สิ่งเหล่านี้จะช่วยเสริมให้ผู้สูงอายุแยกตัวออกจากสังคมส่วนใหญ่ทั้งทางสังคมและทางกายภาพ

2.4.3 ความรู้สึกว่าเป็นผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมองภาพตนเองว่าแตกต่างไปจากคนกลุ่มอื่นในสังคม จึงมีค่านิยม แบบแผนการดำเนินชีวิต ความสนใจ ความต้องการและพฤติกรรมแตกต่างออกไป ความสนใจและความต้องการที่แตกต่างกันออกไปของผู้สูงอายุทำให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มทางสังคม

ผู้สนับสนุนทฤษฎีวัฒนธรรมย่อยเตือนว่าพฤติกรรมที่แตกต่างออกไปของผู้สูงอายุ เป็นผลมาจากปัจจัยอื่นมากกว่าวัฒนธรรมย่อยของผู้สูงอายุ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพ ปทัสถานสังคม และการเปลี่ยนแปลงระหว่างรุ่นอายุ อย่างไรก็ตามนักทฤษฎีวัฒนธรรมย่อยเชื่อว่าในบรรดาวัฒนธรรมย่อยทั้งหมดที่ผู้สูงอายุเป็นสมาชิกอยู่ ได้แก่ วัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ ศาสนา เพศ ชนชั้นทางสังคม อาชีพ และอายุ วัฒนธรรมย่อยทางอายุมีอิทธิพลมากที่สุด

นักทฤษฎีวัฒนธรรมย่อยให้ข้อสรุปว่าวัฒนธรรมย่อยของผู้สูงอายุจะไม่เหมือนกัน เช่น วัฒนธรรมย่อยของผู้สูงอายุที่ร่ำรวยอาจมีพื้นฐานอยู่บนความต้องการทางสังคม ส่วนวัฒนธรรมย่อยของผู้สูงอายุที่ยากจนอาจมีพื้นฐานอยู่บนความต้องการทางด้านการเงิน นอกจากนี้วัฒนธรรมย่อยของผู้สูงอายุจะไม่มีผลกระทบเป็นสากล (Universal Impact) เพราะความแตกต่างกันในเรื่องตำแหน่ง ความร่ำรวย อำนาจ หรือคุณลักษณะอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น ผู้สูงอายุที่ยังคงทำงาน

หรือมีฐานะร่ำรวยจะไม่ถูกกีดกันออกจากสังคมส่วนใหญ่จึงยังไม่เข้าไปมีส่วนร่วมหรือได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมย่อยของผู้สูงอายุ

ในวัฒนธรรมย่อยของผู้สูงอายุมีสองสถานภาพ คือ สถานภาพที่สังคมมอบให้ เช่น อาชีพ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปตามอายุที่เพิ่มขึ้น และสถานภาพที่วัฒนธรรมย่อยของผู้สูงอายุมอบให้ทั้งสองปัจจัยคือ ปัจจัยเกี่ยวกับสุขภาพทางกายและจิต ผู้ที่มีสุขภาพดีจะมีสถานภาพสูงกว่าผู้ที่มีสุขภาพไม่ดี และปัจจัยเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคม ปัจจัยนี้ได้รับอิทธิพลมาจากสุขภาพ ผู้สูงอายุที่มีบทบาทเป็นผู้นำ และผู้สูงอายุที่มีระดับการทำกิจกรรมทางสังคมสูงกว่าจะมีสถานภาพในวัฒนธรรมย่อยของผู้สูงอายุสูงกว่า

2.5 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ในทางสังคมวิทยาบทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังจากปัจเจกบุคคลตามตำแหน่งหรือสถานภาพ นักทฤษฎีบทบาทจะใช้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการแสดงบทบาทบนเวที (Dramaturgical Model) ซึ่งมีแนวคิดหลัก เช่นเดียวกับนักแสดงที่เล่นบทบาทบนเวที เหมือนกับผู้สูงอายุที่เล่นบทบาทในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีปัจจัยในการกำหนดพฤติกรรม ดังนี้

2.5.1 บทบาทที่เป็นจริงในสังคมของผู้สูงอายุจะเป็นตัวตัดสินพฤติกรรมของผู้สูงอายุ

2.5.2 ความคาดหวังของผู้อื่นมีอำนาจทำให้ผู้สูงอายุแสดงบทบาทตามที่เห็นว่าเหมาะสม โดยคนเหล่านี้จะมีอำนาจและสามารถบังคับให้ผู้สูงอายุแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่วางไว้ ถ้าผู้สูงอายุเบี่ยงเบนไปจากพฤติกรรมที่คาดหวังก็จะลงโทษ ในทางกลับกันถ้ายอมทำตามมาตรฐานที่กำหนดก็จะได้รับรางวัล

2.5.3 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ในชีวิตประจำวันผู้สูงอายุจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ดังนั้นในชีวิตประจำวันพฤติกรรมของผู้สูงอายุจะถูกกำหนดโดยบทบาทของผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย

2.5.4 บุคลิกภาพและการเรียนรู้ทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อการตีความและการแสดงบทบาทของผู้สูงอายุ

แนวคิดพื้นฐานที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจทฤษฎีบทบาท คือ

1) การมองผู้อื่น มนุษย์จะไม่ตอบสนองสิ่งเร้าทันที แต่จะวิเคราะห์สิ่งเร้า นั้น ตัวผู้ก่อให้เกิดสิ่งเร้าและสถานการณ์ก่อนแล้วจึงเลือกการตอบสนองที่เหมาะสม

2) การมองภาพตนเอง (Looking-Glass Self) ซึ่งประกอบด้วยการจินตนาการถึงภาพของคนที่ปรากฏต่อสายตาผู้อื่น การมีจินตนาการว่าผู้อื่นตัดสินหรือประเมินภาพของคนที่เราปรากฏนั้นอย่างไร และการมีความรู้สึกบางอย่าง เช่น ภูมิใจหรืออับอายเป็นผลมาจากการประเมินภาพตนเอง

แนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการมองภาพตนเอง คือการที่มนุษย์ตีความพฤติกรรมของผู้ที่ตนมีปฏิสัมพันธ์ด้วยตนเองเพื่อตรวจสอบให้แน่ใจว่าตนกำลังแสดงบทบาทที่ถูกต้องหรือไม่ (Crandall. 1980 : 117; citing Cooley. 1972 : 99)

3) การแสดงพฤติกรรมตามสถานการณ์ กอฟฟ์แมน กล่าวว่า เมื่อใดก็ตามที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะมีการค้นหารายละเอียดเกี่ยวกับคนที่ปฏิสัมพันธ์ด้วยเสมอ โดยดูภาพที่ปรากฏ (Appearance) นิสัย แบบแผนการพูด มีการถามถึงอาชีพ สถานภาพการสมรส ฯลฯ รายละเอียดเหล่านี้จะช่วยให้สามารถนิยามสถานการณ์และทำให้รู้ว่าจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร และคาดหวังอะไรได้บ้างจากการมีปฏิสัมพันธ์ในสถานการณ์นั้น ๆ กอฟฟ์แมนให้ความเห็นว่า คนเรามีความสามารถที่จะเสนอตนเอง (Self) แบบต่าง ๆ เพราะมีบทบาทมากมายหลังจากนิยามสถานการณ์ และอาจใช้การมองภาพตนเองแล้วเลือกเสนอตนเองที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมต่อสถานการณ์ เช่น ผู้สูงอายุที่ต้องการเข้าร่วมในโครงการบ้านพักคนชราอาจเสนอตนเองว่าคำคือช่วยตัวเองไม่ได้ค่อนข้างคนสงเคราะห์ แต่อาจเสนอตนเองที่เป็นอิสระสามารถช่วยเหลือตัวเองได้และฉลาดต่อกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน (Crandall. 1980 : 117; citing Goffman. 1959)

2.6 ทฤษฎีการประทับตรา (Labeling Theory) เบงต์สัน เสนอทฤษฎีเพื่ออธิบายพฤติกรรมบางอย่างของผู้สูงอายุเมื่อคนเราถูกประทับตราว่า "อายุมาก" หรือ "ชรา" สิ่งนี้จะมีผลกระทบต่อการศึกษาและการมองของผู้อื่น เมื่อผู้สูงอายุถูกประทับตราจะทำให้มีเอกลักษณ์ตำแหน่ง และบทบาทใหม่ ซึ่งเอกลักษณ์ใหม่นี้จะกลายเป็นสถานภาพต้นแบบ กล่าวคือ เป็นสถานภาพที่ผู้อื่นต้องให้ความสนใจและตอบสนองโดยทันที เมื่อถูกประทับตราแล้วก็เป็นที่ยากต่อการเปลี่ยนแปลง เพราะพฤติกรรมถูกตีความไปตามเอกลักษณ์ใหม่ บางครั้งที่พฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับการประทับตราถูกปฏิเสธและพฤติกรรมที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ใหม่จะมีการเน้นเป็นพิเศษ (Bengtson. 1975 : 27)

ครั้งแรกผู้สูงอายุที่ถูกประทัพรอาจไม่เชื่อว่าตนเป็นผู้สูงอายุ แต่เพราะคนอื่นปฏิบัติต่อตนราวกับเป็นผู้สูงอายุจึงเชื่อว่าตนเป็นผู้สูงอายุจริง ๆ การได้รับการตอบสนองทางบวกต่อพฤติกรรมที่แสดงว่าตนเป็นผู้สูงอายุ และการถูกนำไปเทียบกับผู้อื่นที่มีลักษณะคล้ายกันจึงทำให้ไม่มีโอกาสเปลี่ยนแปลงการประทัพรดังกล่าว.

2.7 รูปแบบการแบ่งชั้นอายุ (Age Stratification Model) เป็นรูปแบบที่อธิบายพฤติกรรมของผู้สูงอายุ โดยถือว่าเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่สำคัญด้วยเหตุผลสองประการคือ ประการแรกอายุอาจไปจำกัดความสามารถของผู้สูงอายุในการแสดงบทบาท และประการที่สอง สังคมจะจัดสรรสิทธิ บทบาท เกียรติภูมิ และโอกาสแตกต่างกันไปโดยมีพื้นฐานอยู่ที่อายุ

อายุเป็นตัวแปรที่ใช้กำหนดประเภทของบทบาทและเสรีภาพในการเลือก อายุตามปฏิทินมีผลกระทบต่อการแสดงบทบาทเพราะข้อจำกัดทางชีววิทยา ทางกฎหมายหรือทางสังคม กล่าวคืออายุทางชีววิทยาจะไปจำกัดการเลือกบทบาท เช่น สตรีไม่สามารถมีบทบาทของแม่จนกว่าจะมีความพร้อมทางชีววิทยา และข้อจำกัดทางกายภาพของผู้สูงอายุอาจทำให้ไม่สามารถเอาชนะนักวิ่งหนุ่มสาวในการแข่งขัน อายุยังเป็นตัวกำหนดบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปตามกฎหมาย เช่น กฎหมายการเกษียณอายุ

อายุตามปฏิทินจะแบ่งคนออกเป็นชั้นอายุ แต่ละชั้นจะมีสิทธิ บทบาท ข้อผูกมัดและโอกาสต่างกันตามชั้น ดังนั้นชั้นอายุจะแตกต่างทั้งด้านอายุและการมีส่วนร่วมและการช่วยเหลือต่อสังคม ในแต่ละชั้นอายุจะมีความคาดหวังทางบทบาทที่สัมพันธ์กัน เช่น การแต่งกาย ทรงผมหรือภาษา และเพื่อให้เป็นไปตามบทบาทที่คาดหวังจะมีการสนับสนุนต่อพฤติกรรมที่ยอมรับปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม และมีการลงโทษต่อพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังของสังคม

กลไกอีกอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาเพื่อให้คนแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง คือกระบวนการสังคมนะกิต (Socialization) ซึ่งเป็นกระบวนการการเรียนรู้ความเชื่อ ค่านิยม และปทัสถานของสังคมที่คนอาศัยอยู่ การอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมจึงเป็นกระบวนการที่จำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้คนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และเป็นกระบวนการที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงจากชั้นของอายุหนึ่งไปยังอีกชั้นอายุหนึ่ง ถ้าผู้สูงอายุยังรักษาค่านิยม ความเชื่อ และปทัสถาน

ของวัยรุ่นไว้ จะเกิดความขัดแย้งระหว่างสิ่งที่ต้องการกับสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะความคาดหวังทางบทบาทจะเปลี่ยนไป

2.8 ทฤษฎีปรากฏการณ์ (Phenomenological Theory) แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้คือการทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้สูงอายุต้องเข้าใจการมองโลกของผู้สูงอายุ ความคิดหลักคือผู้สูงอายุจะพัฒนากรอบในการมองโดยผ่านประสบการณ์ชีวิต และกระบวนการการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม ดังนั้นผู้สูงอายุสามารถมองปรากฏการณ์เดียวกันแตกต่างกันออกไป เช่น ผู้สูงอายุอาจตอบสนองต่อการเกษียณ การเปลี่ยนแปลงของสุขภาพ หรือการเป็นหม้ายแตกต่างกัน ความแตกต่างดังกล่าวไม่ได้เป็นเพราะตัวปรากฏการณ์เอง แต่เป็นเพราะการตีความหรือการมองปรากฏการณ์นั้นของผู้สูงอายุ

ทฤษฎีนี้ไม่ได้มองว่าอายุเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม แต่พฤติกรรมขึ้นอยู่กับกรอบในการมองและการตีความเหตุการณ์ ดังนั้นถ้าเข้าใจกรอบในการมองปรากฏการณ์ของผู้สูงอายุ จะเข้าใจและทำนายพฤติกรรมได้ กรอบในการมองนั้นพื้นฐานมาจากประสบการณ์ของการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบสังคม ผู้สูงอายุจะเลือกมองสิ่งแวดล้อมและค้นพบว่าจะตีความการมองนั้นอย่างไร

จากที่กล่าวมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งในหลายทฤษฎีที่พยายามอธิบายปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสูงอายุ แต่ในการศึกษาวิจัยด้านวุฒิวิทยามักจะคัดแปลงทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้มากกว่าจะใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาอธิบายโดยตรง สำหรับทฤษฎีที่นักวิจัยนิยมใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุคือ ทฤษฎีการแยกตัว และทฤษฎีกิจกรรม ซึ่งบาร์โรว์ และสมิธ (Barrow and Smith. 1979 : 23) กล่าวว่าในช่วงทศวรรษที่ 60 นักวิจัยใช้ทั้งสองทฤษฎีนี้กันอย่างกว้างขวาง ถึงแม้ว่าในช่วงทศวรรษที่ 70 จะมีทฤษฎีใหม่เกิดขึ้นมากมายก็ตาม ยังมีการกล่าวถึงสองทฤษฎีนี้อยู่เสมอ

กิจกรรมของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับความสูงอายุโดยเฉพาะทฤษฎีกิจกรรม ทำให้ได้ข้อสรุปว่าการที่ผู้สูงอายุมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจะรักษาสถานภาพและบทบาททางสังคมไว้ได้ระดับหนึ่ง ทำให้รู้สึกว่าคุณค่า และจะอยู่ร่วมกับบุคคลวัยอื่นได้อย่างมีความสุข

ลักษณะกิจกรรมในวัยสูงอายุควรจะมีรูปแบบเพื่อความเพลิดเพลิน ให้มีการเคลื่อนไหวของร่างกายอย่างอิสระ ไม่ควรใช้กำลังมากเกินไป หลีกเลี่ยงการนั่งและยืนนาน ๆ และต้องไม่

ก่อให้เกิดความผิดปกติของโครงสร้าง และสภาพของร่างกายควรทำกิจกรรมตามความสนใจและความสามารถ และควรจะมีช่วงเวลาหยุดเพื่อพักผ่อนตามความเหมาะสมของสภาพร่างกาย (บริบูรณ์ พรพิบูลย์. 2529 : 21) ✓

✓ แอร์วิส (พุดินันท์ เหลืองไพบูรณ์. 2530 : 86; อ้างอิงมาจาก Harris. 1977 : 134) ทำการสำรวจการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป พบว่าผู้สูงอายุร้อยละ 47 ใช้เวลาสมาคมกับเพื่อน ร้อยละ 39 ใช้เวลาทำสวนปลูกต้นไม้ ร้อยละ 36 อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ ร้อยละ 31 ใช้เวลานั่งเฉย ๆ และคิด. ร้อยละ 26 ทำกิจกรรมนันทนาการ และงานอดิเรก และร้อยละ 25 ใช้เวลาเดินเล่น ✓

ผลการสำรวจของแอร์วิสจะแตกต่างไปจากกิจกรรมของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยเฉพาะในชนบทซึ่งเป็นภาคเกษตรกรรม ผู้สูงอายุยังต้องประกอบอาชีพตามความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา ยังไม่มีสวัสดิการทางสังคมพื้นฐานแก่ผู้สูงอายุเช่นประเทศที่พัฒนาแล้ว

จากการศึกษาทางวุฒิวิทยา (Gerontology) ได้เสนอแนะกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุไว้ดังนี้ (สุนีย์ เกียวกิ่งแก้ว. 2530 : 28 - 30)

1. กิจกรรมอาชีพบำบัด เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันความพิการที่อาจเกิดขึ้น อาชีพบำบัดไม่ใช่การเตรียมตัวสำหรับการประกอบอาชีพ ลักษณะกิจกรรม ได้แก่ งานแกะสลัก งานช่างไม้ งานฝีมือ และการทำสวน เป็นต้น
2. กิจกรรมนันทนาการบำบัด เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความแข็งแรงของร่างกายและจิตใจ ก่อให้เกิดความสุข ความเพลิดเพลิน ไม่ฟุ้งซ่าน กิจกรรมนันทนาการบำบัด ได้แก่ การวาดรูป เดินรำ ดูโทรทัศน์ ปลูกพืช ปลูกผัก ประสานสร้อยกับเพื่อน เป็นต้น
3. กิจกรรมการออกกำลังกาย การออกกำลังกายจะเสริมสร้างความแข็งแรงของร่างกาย ทำให้กล้ามเนื้อหัวใจบีบตัวดี ความดันโลหิตลดลง ลดระดับไขมันในร่างกาย ฯลฯ นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดความเพลิดเพลินอันจะส่งผลต่อการมีสุขภาพจิตที่ดีอีกด้วย
4. กิจกรรมบำบัดด้วยหนังสือ เป็นการใช้น้ำสือเพื่อป้องกันหรือรักษา ซึ่งจะเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจหลังจากการอ่านหนังสือ เช่นการทดลองนำประโยชน์ของการอ่านหนังสือ

มาใช้รักษาความแปรปรวนทางอารมณ์ของบุคคล ซึ่งพบว่าหนังสือจะช่วยให้บุคคลมีสุขภาพจิตดีขึ้น (อัมพร พินิจวัฒนา. 2528 : 77) นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดความรู้ ทนโลก ทนเหตุการณ์ อีกด้วย

5. กิจกรรมทางศาสนา ในสังคมไทยพุทธศาสนาจะช่วยให้ผู้สูงอายุลดความวิตกกังวลในเรื่อง แก่ เจ็บ ตาย ตามหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวกับวัฏสงสาร

6. กิจกรรมอาสาสมัคร กิจกรรมอาสาสมัครจะช่วยให้ผู้สูงอายุมองตนเองว่ายังมีคุณค่าต่อสังคม เช่น การร่วมกิจกรรมเพื่อช่วยสงเคราะห์ชุมชน การเป็นพ่อแม่บุญธรรม เป็นต้น

เชมิกา ยามะรัต (2527 : 20) ได้สรุปกิจกรรมของผู้สูงอายุไว้ห้าประเภทคือ

1. การมีส่วนร่วมทางสังคม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ กับองค์การที่ตนเป็นสมาชิก ซึ่งแบ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางสังคมภายในครอบครัว ได้แก่ การมีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวของตน การมีส่วนร่วมทางสังคมภายนอกครอบครัว ได้แก่ การมีกิจกรรมร่วมกับองค์การอื่น ๆ ภายนอกครอบครัว เช่น กลุ่มเพื่อน เพื่อนบ้าน ญาติ พี่น้อง ศาสนา การเมือง และสมาคมต่าง ๆ ที่ตนเป็นสมาชิก

2. การมีงานอดิเรก หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีกิจกรรมของตนเอง ในเวลาว่างหรือเป็นการพักผ่อนหรือการมีงานอดิเรกซึ่งอาจเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้เองโดยลำพัง

3. การทำงานมีรายได้ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ไม่ว่าจะเป็นงานประจำ งานพิเศษ หรืองานชั่วคราว

4. การส่งเสริมสุขภาพอนามัย หมายถึง กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากวัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องการการดูแลในด้านสุขภาพอนามัยเป็นพิเศษ กิจกรรมในด้านนี้ ได้แก่ การออกกำลังกาย กิจกรรมนันทนาการ การตรวจสอบสภาพของร่างกาย

5. การพัฒนาท้องถิ่นและสังคม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุได้เข้าไปมีบทบาทในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาสังคม ทั้งในระดับของชุมชนและระดับสังคม เช่น การร่วมพัฒนาวัด และโรงเรียน และการรณรงค์ต่อต้านอบายมุข เป็นต้น

สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นว่ากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุควรครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

1. กิจกรรมด้านสุขภาพ เป็นกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมั่นกระวังดูแลสุขภาพ สุขภาพอนามัย เพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับบุคคลในวัยสูงอายุ
2. กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ เป็นกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยอันจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจในตนเอง และยังเป็นการแบ่งเบาภาระของบุตรหลาน
3. กิจกรรมด้านสังคม เป็นกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทร่วมกับบุคคลวัยอื่นทั้งภายในและภายนอกครอบครัว

4. กิจกรรมด้านจิตใจ เป็นกิจกรรมที่จะส่งเสริมความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจของผู้สูงอายุ อันจะเป็นการป้องกันปัญหาทางจิตเวช ซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ

ปัญหาของผู้สูงอายุ

บุคคลเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสถานภาพทางสังคม (กรมการแพทย์. 2531 : 3) ทำให้เกิดปัญหาสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านสุขภาพ โดยทั่วไปผู้สูงอายุจะมีสุขภาพอ่อนแอกว่าคนหนุ่มสาว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายตามกระบวนการสูงอายุ (Aging Process) ในด้านต่าง ๆ คือ (จงกล มทาวัจน์. 2527 : 17 - 19)

1.1 การเปลี่ยนแปลงของผิวหนัง มีการเปลี่ยนแปลงในเซลล์ของผิวหนัง ทำให้ผิวหนังเหี่ยวย่น มีจุดสีน้ำตาลเกิดตามหลังมือและใบหน้า ขนตามตัวจะน้อยลง ผมจะเปลี่ยนเป็นสีขาว หรือสีเทาเนื่องจากความเสื่อมของเซลล์

1.2 การเปลี่ยนแปลงของระบบย่อยอาหาร การหลั่งของน้ำย่อยในกระเพาะอาหารลดน้อยลง ทำให้การย่อยอาหารไม่สมบูรณ์ เกิดอาการท้องอืด การดูดซึมไม่ดี ภาวะการขาดสารอาหารเกิดขึ้นได้ง่าย

1.3 การเปลี่ยนแปลงของระบบประสาท ความสามารถในการทำงานของระบบประสาทลดลง เนื่องจากการเสื่อมของเซลล์สมอง โดยเฉพาะบริเวณสองส่วนหน้าและท้ายทอย

ความรู้สึกว่องไวต่อการรับรู้จึงลดลง ความสัมพันธ์ระหว่างสมองและกล้ามเนื้อจะเสียไป การทรงตัวไม่ดี มีอาการสั่นตามร่างกาย

1.4 การเปลี่ยนแปลงของระบบทางเดินหายใจ ความยืดหยุ่นของเส้นใยปอดลดลง ทำให้หายใจเร็วขึ้นจึงเหนื่อยง่าย จากการศึกษาทางการแพทย์ พบว่าคนอายุ 75 ปี มีค่าความจุของปอดเพียงร้อยละ 43 ของคนอายุ 30 ปี

1.5 การเปลี่ยนแปลงของระบบขับถ่าย ไตเสื่อมสมรรถภาพ ขับของเสียออกจากร่างกายได้น้อย แต่ขับน้ำออกมามาก เนื้อหุ้กระดูกกระเพาะปัสสาวะไม่ดี กล้ามเนื้อกระเพาะปัสสาวะหย่อน ทำให้ถ่ายปัสสาวะตกค้าง ผู้สูงอายุที่ขาดการออกกำลังกายจะทำให้การขับถ่ายผิดปกติ เพราะลำไส้เคลื่อนตัวไม่ดี จึงเกิดอาการท้องผูก ท้องเดินได้ง่าย

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุขาดความต้านทานโรค มีโอกาสเจ็บป่วยได้ง่าย ผู้สูงอายุส่วนมากจึงมีโรคประจำตัว เช่น โรคเกี่ยวกับระบบหมุนเวียนและความดันของโลหิต โรคลม โรคเกี่ยวกับข้อกระดูก และกล้ามเนื้อ โรคเกี่ยวกับตา คอ หู จมูก โรคเกี่ยวกับระบบทางหายใจ โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร ลำไส้ และกระเพาะ และโรคเกี่ยวกับระบบขับถ่าย และอวัยวะภายใน (พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์. 2523 : 161)

จากการศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุในประเทศไทยของ นภาพร ชัยวรรณ (2530 : 22 - 23) โดยสุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั่วประเทศจำนวน 3,252 คน เป็นผู้สูงอายุในชนบทจำนวน 2,424 คน และผู้สูงอายุในเขตเมืองจำนวน 828 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีอายุมาก ผู้สูงอายุเพศหญิง และผู้สูงอายุในชนบท โดยมีปัญหาทางสุขภาพเฉพาะโรค ได้แก่ โรคเกี่ยวกับข้อ นอนไม่หลับ เป็นลม ท้องผูก ความดันสูง ริดสีดวงทวาร โรคหัวใจ และโรคเบาหวาน ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า การเข้าถึงแหล่งบริการด้านสุขภาพเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ผู้สูงอายุประสบ แม้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้บริการสาธารณสุขของรัฐ แต่ก็ยังมีผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยที่พึ่งพาแหล่งบริการอื่น เช่น ร้านขายยา หมอแผนโบราณ หรือไม่ได้รับการบริการจากที่ใด

ผู้สูงอายุอาจประสบปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลหลายประการ เช่น พันธุกรรม การบริโภคอาหารที่ไม่ถูกต้อง การประกอบอาชีพ ความเป็นอยู่ โรคภัยไข้เจ็บ และสภาพทางจิตใจและอารมณ์ เป็นต้น

2. ปัญหาค่านิยม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงบทบาท ทำให้ผู้สูงอายุประสบปัญหาทางสังคม สรุปได้ดังนี้

2.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในอดีตหลักที่พึ่งสำคัญของผู้สูงอายุ ได้แก่ บุตรหลานและญาติพี่น้อง โดยปกติแล้วเมื่อบิดามารดาแก่ชราลง บุตรหลานจะคอยปรนนิบัติ ดูแลอย่างใกล้ชิด แต่ปัจจุบันอัตราการทำงานนอกบ้านของชนวัยหนุ่มสาวมีมากขึ้น เนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง เพราะลูกหลานไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ (คุสิต สุนทรานู. 2529 : 17) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงแบบแผนของครอบครัว จากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้ผู้สูงอายุต้องพึ่งตนเองและขาดความอบอุ่น (คณะอนุกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ. 2526 : 10)

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ปัจจุบันความเคารพกับผู้สูงอายุในฐานะเป็นผู้อาวุโส ผู้มีประสบการณ์ และผู้อบรมสั่งสอนแก่คนรุ่นใหม่ เริ่มลดความสำคัญลง อันมีผลมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของโลกตะวันตกที่เน้นเรื่องปัจเจกบุคคล การแข่งขันอันมีพื้นฐานอยู่บนความมีเหตุผล ความรู้ความสามารถ และหลักของโลภธรรม ได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมไทย (ศิริวรรณ ศิริบุญ. 2531 : 21) ค่านิยมสมัยใหม่เริ่มมองผู้สูงอายุว่าไม่ทันต่อเหตุการณ์ ทำให้เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างผู้สูงอายุกับคนรุ่นใหม่ (ดวงฤดี. ลาสุชะ. 2528 : 9)

2.3 การเปลี่ยนแปลงบทบาท การเปลี่ยนแปลงบทบาทที่สำคัญของผู้สูงอายุ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงบทบาทเกี่ยวกับการงานและบทบาทในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงบทบาทเกี่ยวกับการงานทำให้ผู้สูงอายุต้องสูญเสียอำนาจและบทบาททางสังคมที่เคยมี รู้สึกว่าตนเองแยกออกจากสังคม เป็นบุคคลไร้ความสามารถ ซึ่งจะทำให้เกิดความขัดแย้งในตนเอง การเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ก็กลายเป็นผู้ต้องพึ่งพาอาศัย กล่าวคือ เป็นผู้รับมากกว่าผู้ให้ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความอับอายที่ตนต้องเป็นภาระแก่บุตรหลาน (จิรายัตร์ กมพัยพันธ์. 2529 : 23)

โคว์กิลล์ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2525 : 1.1 - 1.3; อ้างอิงมาจาก Cowgill. 1972 : 321 - 323) ได้สรุปผลการวิเคราะห์บทบาทและสถานภาพของผู้สูงอายุในประเทศไทยไว้ ดังนี้

- 1) ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสูงในสังคมโบราณ แต่มีสถานภาพต่ำกว่าและไม่แน่ชัดในสังคมสมัยใหม่
- 2) ในสังคมโบราณผู้สูงอายุมักจะดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง และเศรษฐกิจ แต่ในสังคมสมัยใหม่ผู้สูงอายุส่วนน้อยที่ได้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว
- 3) เมื่อผู้สูงอายุยังมีจำนวนน้อย ผู้สูงอายุจะมีสถานภาพสูง และสถานภาพจะลดต่ำลงเมื่อจำนวนและสัดส่วนเพิ่มขึ้น
- 4) เมื่อสังคมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงสูง สถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุจะเปลี่ยนแปลงไปในทางต่ำด้วยเช่นกัน
- 5) ความมีเสถียรภาพในที่อยู่อาศัยทำให้ผู้สูงอายุมีสถานภาพสูง แต่การไม่มีเสถียรภาพในที่อยู่อาศัยหรือการย้ายถิ่นมักจะทำให้สถานภาพลดต่ำลง
- 6) ในสังคมชนบทซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรม ผู้สูงอายุจะมีสถานภาพสูงกว่าในสังคมเมือง
- 7) ในสังคมที่มีระบบครอบครัวแบบขยาย (Extended Family) ผู้สูงอายุจะมีสถานภาพสูง แต่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) การแต่งงานแบบไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่ท้องถิ่นเดียวกัน สถานภาพของผู้สูงอายุต้องต่ำลง
- 8) ในสังคมเกษตรกรรม การแยกตัวอยู่ตามลำพัง (Disengagement) มีลักษณะของผู้สูงอายุ แต่เมื่อสังคมมีระดับของการเป็นสังคมทันสมัยสูงขึ้น การแยกตัวอยู่ตามลำพังของผู้สูงอายุมักจะปรากฏสูงขึ้น

3. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีระบบการประกันทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ ฉะนั้นแหล่งรายได้ในการเลี้ยงชีพของผู้สูงอายุจึงมาจากการพึ่งพาอาศัยจากบุตรหลาน หรือจากการทำงานของตนเอง จากการศึกษาของนาพร ชโยวรรณ พบว่า แหล่งรายได้ของผู้สูงอายุได้จากบุตรหลานมากกว่าการทำงานของตนเอง และมีเพียงส่วนน้อยที่อาศัยเงินออมหรือได้จากกลุ่มสมรส การศึกษาเดียวกันนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุในชนบทมีรายได้จากการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง (นาพร ชโยวรรณ. 2530 : 7) อาจเป็นเพราะว่าลักษณะงานในชนบท

ส่วนใหญ่เป็นงานเกษตรกรรม ผู้สูงอายุจึงสามารถทำได้ครบเท่าที่ยังมีความสามารถ ในขณะที่คนในเมืองมีลักษณะและเงื่อนไขในการประกอบอาชีพแตกต่างจากชนบท

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้สูงอายุจะมีรายได้จากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าวก็ตาม มิได้หมายความว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีรายได้เพียงพอต่อการครองชีพ จากการศึกษาของประพิมพ์ดาว สุนทร (2526 : 148) พบว่ากว่าครึ่งของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่ำกว่าเดือนละ 1,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นภาพร ชโยวรรณ (2530 : 7 - 8) ที่พบว่าผู้สูงอายุร้อยละแปดของกลุ่มตัวอย่างเท่านั้นที่มีรายได้สูงกว่า 3,000 บาทต่อเดือน และผู้สูงอายุที่อายุน้อยกว่าจะมีฐานะยากจนกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่า ผู้สูงอายุในเมืองมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้สูงอายุในชนบท

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว ผู้สูงอายุยังมีปัญหาอื่น ๆ อีก เช่น ปัญหาการไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย ปัญหาความมั่นคงของรายได้ ปัญหาการขาดความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพ หรือเพื่องานอดิเรก (สมพร เทพสิทธา. 2529 : 60) เป็นต้น

4. ปัญหาด้านจิตวิทยา การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เศรษฐกิจ และสังคม มีผลกระทบกระเทือนต่อภาวะจิตใจของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงที่ต้องหยุดจากงานประจำใหม่ ๆ จะทำให้เกิดความรู้สึกสูญเสีย ประกอบกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมร่วมด้วย เป็นเหตุให้ผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวได้ มีปมค้อย ผิดหวัง หงุดหงิด กังวล มีอารมณ์เศร้า อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย มีความกลัวว่าจะถูกทอดทิ้ง ขาดความมั่นใจในตนเอง คิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า (จริยาวัตร คมพยัคฆ์. 2529 : 20)

ผู้สูงอายุที่ต้องสูญเสียคู่ชีวิตหรือผู้ใกล้ชิดจะทำให้เกิดความรู้สึกเหงาและว้าเหว่ ผู้สูงอายุที่เป็นหม้ายมีโอกาสเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยทางจิตใจสูงกว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส และยังคงต้องทุกข์ใจกับความตายที่ตนจะต้องเผชิญในอนาคต ขณะเดียวกันก็เป็นทุกข์ถึงอนาคตของคนอื่นที่อยู่ข้างหลังอีกด้วย (ธีระ สุขวัจน์. 2525 : 22)

สำหรับผู้สูงอายุที่มีลักษณะเป็นตัวของตัวเองสูง พึ่งตนเองมาตลอด จะมีปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่ต้องพึ่งผู้อื่น หรือลดการเป็นตัวของตัวเองลง เพราะหน้าที่การงานที่เคยมีหมดไป

สิ่งเหล่านี้จะกระทบกระเทือนความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่า ความภาคภูมิใจ และความมั่นใจในตนเองของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก (Hess. 1980 : 165)

จินตนา ยูนพันธ์ (2529 : 7) กล่าวถึงปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุไว้ดังนี้

1. ปัญหาการปรับตัวต่อภาวะการสูญเสีย เริ่มตั้งแต่การสูญเสียความสามารถด้านร่างกาย การสูญเสียคู่สมรสหรือบุคคลอันเป็นที่รัก การสูญเสียหน้าที่การงาน เหล่านี้จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดอาการซึมเศร้าอย่างอ่อน ๆ จนถึงขั้นรุนแรง บางคนคิดมากจนมีอาการนอนไม่หลับ วิงเวียนบ่อย ๆ ไม่อยากกินอาหาร ไม่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ในผู้สูงอายุบางรายมีพฤติกรรมถดถอยถึงขนาดตัดขาดจากความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

2. ความรู้สึกว่าคุณค่ามีค่าน้อยลง เนื่องจากสาเหตุหลายอย่าง เช่น ความเสื่อมทางร่างกาย ทำให้ผู้สูงอายุต้องพึ่งพาอาศัย จึงเกิดความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ซ้ำยังเป็นภาระต่อบุตรหลาน ทำให้สิ้นหวัง ห่อเหี่ยว และรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจได้ง่าย

3. ความกลัวตาย ความตายเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่อาจหลีกเลี่ยง ในกรณีของผู้สูงอายุจะต้องประสบกับความตายของเพื่อนฝูง คู่สมรสและญาติหากทำใจไม่ได้จะเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ตกใจกลัวบ่อย ๆ แยกตัวออกจากสังคม ปฏิเสธไม่รับรู้การตายของเพื่อนและญาติ เป็นต้น

4. ความเจ็บเหงา ความเหงาจะพบมากในผู้สูงอายุที่ต้องสูญเสียคู่สมรส เพราะขาดผู้ใกล้ชิดที่จะปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ แม้ว่าจะมีลูกหลานคอยดูแลเอาใจใส่ก็ไม่เหมือนกับผู้ที่เคยอยู่ด้วยกันมาเป็นระยะเวลานาน

อาจกล่าวได้ว่าวัยสูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมในด้านต่าง ๆ ทั้งความเสื่อมทางร่างกาย ความเสื่อมทางจิตใจ และความเสื่อมถอยทางสังคมและการงาน ทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาแตกต่างกันไปจากบุคคลในวัยอื่นทั้งปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านจิตวิทยา

✓ ความต้องการของผู้สูงอายุ

บุคคลยิ่งอายุมากขึ้นลักษณะเฉพาะตัว ความเป็นตัวของตัวเอง และความเป็นปัจเจกชนจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นคุณลักษณะเฉพาะไม่เหมือนใคร ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้จะพบในคนสูงอายุแตกต่างกันไป อันทำให้การจัดบริการใด ๆ สำหรับผู้สูงอายุไม่อาจทำได้เหมาะสมกับลักษณะที่กำหนดเป็นแบบพิมพ์เดียวกัน (Stereotype) ของผู้สูงอายุแต่ละคนได้ การศึกษาความต้องการ

ของผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องทำได้ยาก เพราะต้องคำนึงถึงความแตกต่างในลักษณะสังคม และทั้งลักษณะเฉพาะของผู้สูงอายุแต่ละคนดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ยังมีแนวทางที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ โดยโดยจำแนกความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็นสองประเภทคือ ความต้องการพื้นฐาน (Fundamental Needs) กับความต้องการเป็นเครื่องมือ (Instrumental Needs) ดังนี้

1. ความต้องการพื้นฐาน (Fundamental Needs) เป็นความต้องการสากลที่ผู้สูงอายุโดยทั่วไปต้องการแสวงหาให้ได้มา จากการสำรวจความต้องการพื้นฐานในวัฒนธรรมต่าง ๆ ประมวลได้ว่าผู้สูงอายุต่างมีความต้องการที่ตรงกัน คือ

1.1 ต้องการมีชีวิตอยู่ยาวนานเท่าที่จะเป็นไปได้ หรืออย่างน้อยก็อยู่ไปจนกว่าความพึงพอใจในสรรพสิ่งรอบตัวไม่มีความหมาย หรือว่าความตายจะเป็นหนทางปลดปล่อยภาระของชีวิตได้ดีกว่าการมีชีวิตอยู่

1.2 ต้องการรักษาล้างและศักยภาพทางร่างกายและทางสมองให้คงอยู่มากที่สุด และใช้ประโยชน์จากพลัง และศักยภาพดังกล่าวอย่างสูงสุดเท่าที่จะทำได้

1.3 ต้องการป้องกันและธำรงไว้ซึ่งสิทธิพิเศษที่เคยเป็นของตนในชีวิตวัยต้น เช่น ความรู้ ความชำนาญ ทรัพย์สินสมบัติ สิทธิความเป็นเจ้าของ เกียรติคุณและอำนาจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้สูงอายุจะหวงแหนไว้เป็นสิทธิและสมบัติเฉพาะของผู้อาวุโสเท่านั้น เป็นต้น

1.4 ต้องการรักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและร่วมกิจกรรมของกลุ่มที่ตนมีบทบาทในอดีต โดยที่การแสดงความคิดเห็น หรือความสนใจ ตลอดจนการร่วมกิจกรรมใด ๆ ดังกล่าว จะทำไปเพื่อตนเองมากกว่าจะคำนึงถึงกลุ่มเป็นสำคัญ

1.5 ต้องการหาทางรอดสำหรับชีวิต คือ เมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้น จะมีทางออกที่มีเกียรติและเป็นที่ยอมรับ เช่น เมื่อถึงเวลาตายก็จะได้ตายอย่างมีคุณค่าและอย่างผู้ชนะ ไม่ใช่ตายอย่างผู้แพ้ หรือไร้เกียรติ เป็นต้น

ความต้องการดังกล่าวเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ อาจกล่าวได้ว่าเป็นความต้องการที่เกี่ยวกับความมั่นคงในชีวิต ความสำเร็จในชีวิต และความพร้อมบริบูรณ์ในชีวิต ซึ่งทุกสังคมต่างให้ความสนับสนุนที่จะให้ผู้สูงอายุบรรลุถึงความต้องการดังกล่าวให้มากที่สุดเท่าที่จะช่วยได้ ✓

2. ความต้องการเป็นเครื่องมือ (Instrumental Needs) เป็นความต้องการที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงง่าย อาจเป็นความต้องการเฉพาะหน้า หรือระยะยาว หรือเป็นจุดหมายปลายทางของผู้สูงอายุก็ได้ เป็นความต้องการที่สอดคล้องกับลักษณะสังคมวัฒนธรรมที่เขาอาศัยอยู่ และจะถูกปรุงแต่งโดยวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วย เป็นลักษณะที่เข้ากับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผลจากการชักเงาของแบบแผนวัฒนธรรมและปทัสถานของสังคม เช่น ในสังคมตะวันตกความต้องการเป็นเครื่องมือ คือ การมีงานทำที่เหมาะสมกับวัย มีรายได้เพียงพอใช้จ่าย มีการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นต้น ในขณะที่สังคมตะวันออก เช่น สังคมไทย ความต้องการเหล่านี้อาจมิใช่สิ่งสำคัญเท่ากับการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลานและครอบครัว ดังนั้นความต้องการชนิดนี้จึงเท่ากับเป็นผลของวัฒนธรรมที่มี การปรับปรุงให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนแต่ละกลุ่มตามลักษณะวัฒนธรรมของตน (พันธุ์ทิพย์ รามสูต. 2527 : 32 - 33)

สุเทพ เชาวลิต (2528 : 139) เสนอแนะการจัดสวัสดิการสังคมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุไว้เป็นค่าน ๆ ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเงิน ซึ่งควรเป็นหน้าที่ของลูกหลานหรือญาติ ในขณะที่เกี่ยวกับรัฐก็ควรมีสวัสดิการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ เช่น การให้บำนาญบำนาญ การสงเคราะห์คนชรา การประกันคนชรา เพื่อให้ทุกคนมีรายได้พอแก่การดำรงชีพในยามชรา

2) ด้านที่อยู่อาศัย ควรจัดให้ผู้สูงอายุได้มีที่พักพิงตามสภาพของแต่ละคน อาจจะอยู่บ้านของตนเองหรืออยู่กับลูกหลาน ญาติพี่น้อง หรือสถานสงเคราะห์ของรัฐ หรือเอกชน

3) ด้านอนามัย ผู้สูงอายุมีสภาพร่างกายอ่อนแอ จึงเป็นหน้าที่ของลูกหลานจะต้องเอาใจใส่ หลายประเทศมีการบริการด้านอนามัยอย่างจริงจัง โดยรัฐบาลประกันสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ เช่น ประเทศทางยุโรป และอเมริกา เป็นต้น

4) ด้านการงาน การมีงานทำมีความหมายแก่ผู้สูงอายุมาก เพราะนอกจากจะช่วยให้มีรายได้แล้ว เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ป้องกันความเบื่อหน่าย เป็นการแสดงความสามารถให้คนอื่นยอมรับอีกด้วย

5) ด้านความรัก ผู้สูงอายุต้องการความรัก ความอบอุ่น เพราะวัยนี้เหมือนไม้ใกล้ฝั่ง เป็นวัยที่อยากให้ผู้อื่นยอมรับ นับถือ และต้องการกำลังใจเพื่อฟันฝ่าปัญหาต่าง ๆ ที่ประดังเข้ามาในชีวิตวัยชรา ดังนั้นถ้าผู้สูงอายุทำอะไรให้ก็ควรมีการชมเชย เป็นการให้กำลังใจตอบแทนบุญคุณให้ผู้สูงอายุมีความสุขในบั้นปลายของชีวิต

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (2526 : 66) ให้ความเห็นว่าผู้สูงอายุมีปัญหาที่แตกต่างไปจากบุคคลวัยอื่น ความต้องการของผู้สูงอายุ จึงเป็นความต้องการที่จะสนองตอบปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ความต้องการดังกล่าว ได้แก่

1) ความต้องการการสนับสนุนจากครอบครัว ผู้สูงอายุต้องการความเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว แต่จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว ผู้สูงอายุจะถูกปล่อยให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว ดังนั้นพึงระลึกว่าผู้สูงอายุต้องการความรัก ความใกล้ชิด ความเคารพนับถือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากลูกหลานและบุคคลในครอบครัว

2) ความต้องการด้านการประกันรายได้ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีปัญหาเกี่ยวกับรายได้ ถ้าหากได้ประกันสังคมประเภทประกันความชราไว้ตั้งแต่วัยหนุ่มสาว เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ผู้สูงอายุจะมีเงินสวัสดิการ อันจะก่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจตามควรแก่สภาพในบั้นปลายของชีวิต ไม่เป็นภาระแก่ลูกหลานและสังคม

3) ความต้องการมีส่วนร่วมในชุมชน แม้ผู้สูงอายุจะอยู่ในวัยเกษียณอายุการทำงาน และมีความเสื่อมทางสุขภาพบ้าง แต่ก็ยังมีสมรรถภาพทางจิตใจ ตลอดจนสติปัญญา มีความต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน ต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในชุมชน และต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ตลอดจนต้องการยอมรับนับถือจากเพื่อนบ้าน และบุคคลในสังคม

4) ต้องการที่จะลดการพึ่งพาอาศัยผู้อื่นให้น้อยลง ผู้สูงอายุโดยทั่วไปต้องการมีฐานะที่มั่นคงเมื่อเลิกประกอบอาชีพแล้วสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้

5) ความต้องการมีความรู้ เรื่องการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุและการดูแลสุขภาพ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของผู้สูงอายุ (ควงฤดี ลาสุชะ. 2528 : 56)

จากการสัมภาษณ์เรื่อง บทบาทขององค์กรเอกชนในการให้บริการสวัสดิการผู้สูงอายุ เมื่อปี 2525 ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุไว้ห้าประการ คือ (วิรัช แล้วสกุล. 2527 : 35)

1) ความต้องการทางร่างกาย ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัย สุภาพหลานามัยที่ดี และการนันทนาการ

2) ความต้องการทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความต้องการทางอาชีพและรายได้ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุร้อยละ 40 ยังคงทำงานหารรายได้หลังจากอายุ 60 ปีไปแล้ว

3) ความต้องการความรู้ เพื่อปรับตนเองให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของวัย และสิ่งแวดล้อม ความรู้ในการรักษาตนเอง และความรู้เพื่อช่วยให้ตนทันต่อเหตุการณ์ ไม่เป็นคนล้าหลัง

4) ความต้องการทางสังคม ได้แก่ ความต้องการการยอมรับและยกย่องจากสังคม และความต้องการที่จะทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นและชุมชน

5) ความต้องการทางจิตใจ ได้แก่ ความต้องการความรัก และความเอาใจใส่ การแสดงความกตัญญูทดแทนจากลูกหลาน นอกจากนั้นยังต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งได้แก่ คำสั่งสอนทางศาสนาเพื่อทำจิตใจให้สงบพ้นจากความวิตกกังวล

โดยสรุป ผู้สูงอายุมีความต้องการทั้งด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา ดังนั้นการจัดกิจกรรมใดแก่ผู้สูงอายุจะต้องให้ผู้สูงอายุได้รับการสนองต่อความต้องการด้านนั้น ๆ

แนวคิด นโยบาย และมาตรการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

ในตอนนี้จะกล่าวถึงแนวคิด นโยบาย และมาตรการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

แนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมีสองแนวคิดด้วยกันคือ แนวคิดแรกเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับการศึกษาตลอดชีวิต และอีกแนวคิดหนึ่งคือแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ (Aging Education) ดังต่อไปนี้

1. การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้รับการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะของการดำเนินชีวิตในบั้นปลาย ดังทัศนะของนักวิชาการต่อไปนี้

ครุม (Croom. 1978 : 406) ให้ทัศนะว่า ปัญหาผู้สูงอายุนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ผู้สูงอายุควรได้รับการศึกษาอย่างถูกต้องเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต เช่น ปัญหาเรื่องการเจ็บป่วย ท้อแท้ อาย การขาดแคลนรายได้ การเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งปัจจุบันยังให้ความสำคัญน้อย

สุรกุล เจนอบรม (2529 : 71 - 72) กล่าวถึงการส่งเสริมงานการศึกษาผู้สูงอายุว่า การให้การศึกษาคือผู้สูงอายุเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการสร้างกิจกรรมให้บริการความรู้ความสามารถให้ผู้สูงอายุจะได้ใช้ชีวิตในบั้นปลายอย่างมีความสุข

สุนทร สุนันท์ชัย (2529 : 105 - 107) ให้ทัศนะว่าประชาชนทั่วไปทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย แม้จะเคยได้รับโอกาสทางการศึกษามาแล้วยังต้องการได้รับบริการทางการศึกษาในบางลักษณะ เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้ตามหลักการศึกษาคือตลอดชีวิต โดยเหตุผลการศึกษาออกโรงเรียนจึงต้องรับภาระทั้งสองประการ คือ การจัดการศึกษาสำหรับทุกคนและจัดการศึกษาเฉพาะกลุ่ม

สำหรับการศึกษาสำหรับทุกคนจัดให้ตามความต้องการทั่วไปของบุคคล เพื่อให้มีโอกาสได้รับการศึกษาคือตลอดชีวิต กลุ่มเป้าหมายได้แก่ประชากรนอกโรงเรียนทั้งหมด รูปแบบการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งจะสามารถสนองความต้องการกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากจะต้องเป็นรูปแบบที่ราคาถูกลงสามารถแพร่ไปได้ทั่วถึงทุกท้องถิ่น ซึ่งได้แก่สื่อมวลชนประเภทวิทยุเป็นลำดับแรก รองลงมาคือสิ่งพิมพ์ หายสุดอาจเป็นโทรทัศน์

การศึกษาเฉพาะกลุ่มนั้นจัดให้เพื่อประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มประชากรก่อนวัยเรียน กลุ่มประชากรในวัยเรียนที่ไม่ได้โอกาสเข้าเรียนในระบบโรงเรียน กลุ่มประชากรหลังวัยเรียน เช่น กลุ่มประชากรวัยทำงานที่มุ่งประสงค์จะฝึกทักษะเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการทำงาน และกลุ่มประชากรหลังวัยทำงาน ในระยะหลังนี้รัฐบาลได้ให้ความสนใจแก่บุคคลที่พ้นวัยทำงาน หรืออีกนัยหนึ่งคือบุคคลที่ย่างเข้าสู่วัยชรา จากความสำเร็จในการวางแผนครอบครัว

และการจัดบริการสาธารณสุขของรัฐ ทำให้จำนวนคนเกิดน้อยลง และจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้น เกิดปัญหาเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุ คือ จะทำอะไรจึงจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตนั้นไปได้อย่างมีประโยชน์และมีความสุข การศึกษานอกโรงเรียนจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลหลังวัยทำงานรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักดูแลสุขภาพของตนเอง สามารถหารายได้เพิ่มเติม และรู้จักการใช้บริการข่าวสารข้อมูล เพื่อการแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง

ในต่างประเทศได้จัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างกว้างขวาง เช่น ประเทศญี่ปุ่นจัดการศึกษาต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ นำเอาความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ของผู้สูงอายุไปใช้เป็นนโยบายพิจารณาการจ้างงานสำหรับผู้สูงอายุ (สมศรี กันธมาลา. 2529 : 33) ในประเทศออสเตรเลียมีโครงการการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุที่น่าสนใจหลายโครงการ เช่น โครงการอภิปรายกลุ่มหนังสือ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการอ่าน และส่งเสริมการอภิปรายสำหรับผู้ใหญ่โดยใช้หนังสือเป็นสื่อ โครงการมหาวิทยาลัยวัยที่สาม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่ว่างจากภารกิจประจำวัน หรือผู้ที่เกษียณอายุราชการแล้ว ที่ยังสนใจจะหาความรู้ หรือสนใจที่จะถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่น ผู้สนใจเข้าร่วมโครงการนี้มากมาย (สุนทร โคตรบรรเทา. 2529 : 5 - 10)

2. การจัดการศึกษาผู้สูงอายุ เป็นแนวคิดที่มุ่งแก้ปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้สูงอายุแก่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว หวังเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุ และการเตรียมวางแผนชีวิตเมื่อถึงวัยสูงอายุ ดังทัศนะของนักวิชาการที่กล่าวถึงการจัดหลักสูตรการศึกษาผู้สูงอายุแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กรูม (Croom. 1978 : 406 - 408) เสนอนโยบายการจัดโปรแกรมการศึกษาผู้สูงอายุ สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมปลายว่าควรมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงปัญหาของผู้สูงอายุ ทัศนะต่อการแก้ปัญหา การแก้ไขความเชื่อที่ไม่ถูกต้องต่อผู้สูงอายุ การวางแผนแก้ปัญหาผู้สูงอายุ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ

ลานีย์ (Laney. 1987 : 269 - 272) เสนอแนะจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ สำหรับนักเรียนระดับประถมปลายและมัธยมต้น ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ถูกต้อง อันจะทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อ

ผู้สูงอายุ

2. ให้ผู้เรียนสามารถที่จะประเมินผลกระทบของปัญหาผู้สูงอายุที่มีต่อตนเอง

3. เพื่อให้ผู้เรียนพิจารณาหาเหตุผลเกี่ยวกับพฤติกรรม อุนิสัยของผู้สูงอายุ ในทัศนะที่กว้างขวาง เพื่อจะได้ไม่มีอคติต่อผู้สูงอายุ

สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้การสอนนั้น ลานี่ยเสนอให้ใช้วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน โดยการใช้ภาพ โคลง และคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อผู้สูงอายุ

สุรกุล เจนอบรม (2529 : 71 - 72) ให้ทัศนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมงาน การศึกษาผู้สูงอายุว่า การศึกษาผู้สูงอายุเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกระบบ โรงเรียน โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เขาเสนอให้จัดหลักสูตรการศึกษาผู้สูงอายุในการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยมีขอบเขตของเนื้อหาอย่างน้อยสี่ด้าน คือ-

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยทั่วไป ได้แก่ แนวคิดหรือปรัชญาของการศึกษาวิชา เกี่ยวกับการศึกษาผู้สูงอายุ ความสำคัญของการศึกษาผู้สูงอายุ ประชากรผู้สูงอายุ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา ความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับระบบสังคมไทย กิจกรรมเวลาว่าง สุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ สภาพเศรษฐกิจอันมีผลกระทบต่อผู้สูงอายุ และสถาบันต่าง ๆ ที่มีส่วนส่งเสริมงานด้านผู้สูงอายุ

2. ด้านการบริหารการศึกษา ได้แก่ การศึกษาถึงทฤษฎีการบริหารการศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เกี่ยวกับงานการศึกษาผู้สูงอายุ

3. ด้านการพัฒนาโครงการ ได้แก่ การศึกษาถึงรูปแบบการจัดโครงการที่มีประสิทธิภาพ หลักการจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ตลอดจนการประเมินผลโครงการการศึกษาผู้สูงอายุ

4. ด้านการวิจัย ได้แก่ การศึกษาถึงแนวทางการวิจัย ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ การรวบรวม วิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูล ตลอดจนการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

จากทัศนะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการศึกษาผู้สูงอายุสามารถจัดได้ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งอาจแยกจัดเป็นหลักสูตรเฉพาะหรือสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ หรือจัดในลักษณะของการฝึกอบรมระยะสั้น ตามความพร้อม ความเหมาะสม และความจำเป็นของแต่ละสังคม

นโยบาย

ในแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2525-2544 ได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไว้ดังนี้ (คณะกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ. 2526 : 16 - 17)

1. เร่งรัดจัดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้มีรูปแบบและเนื้อหาสาระที่ผู้สูงอายุจะมาร่วมกิจกรรม และได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง
2. เน้นความสำคัญด้านการศึกษาเพื่อชีวิตในครอบครัว ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ เพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงชีวิต ด้วยการระดมความร่วมมือจากภาคเอกชน โดยเฉพาะสื่อมวลชนทุกรูปแบบ
3. สนับสนุนให้มีระบบและวิธีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้สูงอายุให้เป็นที่ยอมรับจากสังคมมากขึ้น

มาตรการ

เพื่อให้นโยบายดังกล่าวเกิดผลในทางปฏิบัติ คณะกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุได้กำหนดมาตรการไว้ดังนี้

1. จัดทำสื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำในด้านการเตรียมตัวของผู้สูงอายุให้รู้จักวิธีการรักษาและป้องกันสุขภาพอนามัยของตนเอง ให้ความรู้สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งให้รู้จักบทบาทและหน้าที่ของการเป็นผู้สูงอายุที่ดี
2. ให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเรื่องวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้สามารถมีบทบาท มีส่วนร่วมในครอบครัวได้เป็นอย่างดี
3. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว เช่น วัด ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และที่สาธารณะต่าง ๆ ให้เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างผู้สูงอายุ และกับประชากรกลุ่มอื่น ๆ โดยพยายามจัดกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสามารถจะมีส่วนร่วมได้อย่างจริงจัง
4. เตรียมบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการดูแล และปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ และแสวงหาเนื้อหาเหล่านี้ไว้ในหลักสูตรการเรียน การสอน ในทุกระดับการศึกษาในระบบสาธารณสุขมูลฐาน

5. จัดกิจกรรมทางศาสนา โดยมุ่งเน้นการศึกษาหลักธรรม และการปฏิบัติมากกว่า มุ่งเน้นรูปแบบพิธีกรรมอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และชักจูงให้ประชาชนทุกวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

6. จัดกิจกรรมในรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มาแสดงความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ ต่อสาธารณชน เพื่อให้สังคมยอมรับบทบาทของผู้สูงอายุมากขึ้น

7. ปรับปรุงกฎระเบียบของทางราชการให้มีความเหมาะสม และคล่องตัวที่จะนำความสามารถของผู้สูงอายุที่ทรงคุณวุฒิ มาใช้ในบทบาทเป็นที่ปรึกษา เขียนหนังสือ หรือเอกสารวิชาการ ในเชิงรวบรวมข้อมูล แนวปฏิบัติ วิธีแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานเรื่องต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า

✓ บริการสำหรับผู้สูงอายุ

การให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ แต่เดิมใช้ระบบการช่วยเหลือโดยครอบครัว เครือญาติ และสถาบันศาสนา ต่อมาสภาพปัญหาที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น สถาบันดังกล่าวไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเพียงพอ และทั่วถึง ดังนั้นในปัจจุบันหน่วยงานของรัฐและเอกชนจึงเข้ามามีบทบาทในการให้บริการผู้สูงอายุ ในรูปแบบต่าง ๆ ตามบทบาทและหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน สรุปได้ดังนี้ (มาลี วงษ์สิทธิ์. 2528 : 46 - 52)

บริการสำหรับผู้สูงอายุของภาครัฐบาล

การให้บริการผู้สูงอายุของภาครัฐบาลเป็นการดำเนินงานโดยยึดหลักมนุษยธรรมและการพัฒนาควบคู่กันไป บริการสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐบาล ได้แก่

✓ 1. สถานสงเคราะห์คนชรา สถานสงเคราะห์คนชราอยู่ในความรับผิดชอบของกรมประชาสงเคราะห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดที่พักอาศัยบริการแก่ผู้สูงอายุที่ไร้ที่พึ่งพิง โดยผู้ที่จะได้รับการสงเคราะห์ ถ้าเป็นผู้ชายต้องมีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ถ้าเป็นผู้หญิงต้องมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ไม่มีโรคติดต่อเรื้อรัง ไม่ทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือน และจะต้องมีความจำเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ยากจน ไม่มีผู้อุปการะและขาดที่อยู่อาศัย หรือมีที่อยู่อาศัยแต่ขาดผู้ดูแลหรือไม่สามารถจะ

อยู่กับครอบครัวได้ สำหรับบริการที่ให้ในสถานสงเคราะห์คนชรา ได้แก่ ที่พักอาศัย อาหาร เสื้อผ้า การรักษาพยาบาล นันทนาการ อาชีวะบำบัด และบริการสังคมสงเคราะห์

2. ศูนย์บริการผู้สูงอายุ ศูนย์บริการผู้สูงอายุเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นในสถานสงเคราะห์คนชรา โดยให้บริการแก่ผู้สูงอายุซึ่งมีที่พักอาศัยอยู่ใกล้กับสถานสงเคราะห์คนชรา เพื่อมาใช้บริการร่วมกับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ เช่น การรักษาพยาบาล อาชีวะบำบัด กายภาพบำบัด นันทนาการ และบริการสังคมสงเคราะห์ นอกจากนี้ยังจัดหน่วยบริการสงเคราะห์เคลื่อนที่ และจัดบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุซึ่งมีที่พักอาศัยใกล้เคียงกับศูนย์อีกด้วย

3. ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ กรมประชาสงเคราะห์ ขยายขอบเขตการบริการผู้สูงอายุให้กว้างขวางขึ้น โดยจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุขึ้นในโรงเรียนพิบูลย์ประชาสรรค์ ถนนดินแดง ญาไท กรุงเทพมหานคร เพื่อให้บริการด้านวิชาการ การให้การศึกษาคอลเลจนิจกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เสมือนสถานสงเคราะห์ชั่วคราวแก่ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาเฉพาะหน้า เช่น ผู้สูงอายุที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด เพื่อเข้ารับการรักษาพยาบาล ในกรุงเทพมหานคร ได้ใช้เป็นที่พักชั่วคราวระหว่างรอเข้าโรงพยาบาล เป็นต้น

4. บริการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ บริการด้านนี้มีความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุมาก เพราะการศึกษาจะช่วยเตรียมความพร้อมแก่ผู้สูงอายุให้สามารถจัดการกับชีวิตในปลายของชนได้อย่างมีความสุข และยังช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกที่ทันสมัยอยู่เสมอ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อบริการแก่ประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย และทุกสาขาอาชีพ จำแนกกิจกรรมได้สามประเภท คือ การให้ความรู้พื้นฐาน การบริการข่าวสารข้อมูล และการพัฒนาทักษะอาชีพ ซึ่งผู้สูงอายุสามารถจะเข้ารับบริการได้หากแต่กิจกรรมดังกล่าวยังไม่มีรูปแบบและเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

5. บริการด้านสวัสดิการและสุขภาพผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนมากประสบปัญหาด้านสุขภาพทั้งสุขภาพทางกายและจิตใจ รัฐบาลจึงได้รวบรวมเอาโครงการป้องกัน รักษา และการฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) และด้วยตระหนักถึงความต้องการในด้านดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้น กระทรวงสาธารณสุขจึงแต่งตั้งคณะกรรมการ

ที่ปรึกษาเพื่อวางแผนด้านสุขภาพผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2522 และได้จัดโครงการให้บริการสุขภาพผู้สูงอายุ โดยเปิดคลินิกผู้สูงอายุขึ้นในโรงพยาบาลต่าง ๆ แห่งแรกเปิดดำเนินการที่โรงพยาบาลประสาท พญาไท กรุงเทพมหานคร ต่อมาได้ขยายการเปิดคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาลต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอีกหลายแห่ง คลินิกผู้สูงอายุเน้นการให้บริการให้คำปรึกษา บริการการรักษา และตรวจสุขภาพผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

6. การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ กองสุขศึกษาสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้จัดทำโครงการเผยแพร่ข่าวสารในค่านต่าง ๆ เพื่อผู้สูงอายุโดยผ่านสื่อมวลชน เช่น วิทยู หนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ เนื้อหาของข่าวสารเน้นเกี่ยวกับการบำบัดรักษาสุขภาพทางกายและจิตใจ นอกจากนื่องค์การส่งเสริมกีฬา กรมพลศึกษา ได้จัดทำโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ กิจกรรมที่ดำเนินการในโครงการนี้ คือ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการออกกำลังกาย และบริการตรวจสอบสุขภาพทางกายแก่ผู้สูงอายุ

7. บริการในวันผู้สูงอายุแห่งชาติ คณะรัฐมนตรีมีมติให้วันที่ 13 เมษายนของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุแห่งชาติ ในวันดังกล่าวรัฐบาลได้ส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น รดน้ำอวยพรผู้สูงอายุ บริการตรวจสุขภาพ จัดหรรตการและเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ เป็นต้น

นอกจากนี้รัฐบาลยังให้สวัสดิการแก่ผู้สูงอายุซึ่งเป็นข้าราชการ โดยให้มีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จหรือบำนาญ เมื่อเกษียณอายุราชการอีกด้วย

✓ การบริการสำหรับผู้สูงอายุของภาคเอกชน

มีองค์การเอกชนหลายองค์การได้เข้ามามีบทบาทให้บริการ และจัดกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุ โดยดำเนินงานในรูปของชมรม มูลนิธิ และสมาคมต่าง ๆ องค์การเหล่านี้ให้บริการในลักษณะที่เป็นสาธารณกุศล สามารถจำแนกเป็นองค์การใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. มูลนิธิเพื่อผู้สูงอายุ มูลนิธิที่ให้บริการผู้สูงอายุมีหลายมูลนิธิ แต่มูลนิธิที่ให้บริการแก่ผู้สูงอายุได้จำนวนมาก คือ มูลนิธิวิญญานนิवास จังหวัดสมุทรปราการ บริการของมูลนิธินี้ ได้แก่ บริการที่พักอาศัย อาหาร การฟื้นฟูสุขภาพ กิจกรรมนันทนาการ ฌาปนกิจ ฯลฯ สำหรับมูลนิธิอื่น ๆ

ก็ให้บริการในลักษณะเดียวกัน เช่น มูลนิธิธารนุเคราะห์ มูลนิธิโรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ หากแต่จำนวนผู้รับบริการมากน้อยแตกต่างกัน

2. ชมรมและสมาคมสำหรับผู้สูงอายุ ปัจจุบันมีชมรมผู้สูงอายุใน 36 จังหวัด แต่ละชมรมมีวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมของตนเอง กิจกรรมของชมรมส่วนใหญ่จะได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ บริการสังคม นันทนาการ และกิจกรรมด้านศาสนา นอกจากชมรมผู้สูงอายุแล้ว ยังมีสมาคมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อผู้สูงอายุ เช่น สมาคมของผู้ที่เกษียณอายุราชการ โดยสมาชิกเป็นผู้ที่เคยประกอบอาชีพเดียวกันมาก่อน เช่น สมาคมข้าราชการบำนาญทหารและสมาคมข้าราชการบำนาญมหาดไทย เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าบริการสำหรับผู้สูงอายุในปัจจุบันส่วนมากจะตั้งอยู่ในเขตเมือง ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอาศัยอยู่ในชนบท ดังนั้นโอกาสที่ผู้สูงอายุในชนบทจะได้รับบริการเหล่านี้จึงมีน้อย

ความหมายและองค์ประกอบของโครงการ

ในตอนนี้จะกล่าวถึงความหมายและองค์ประกอบของโครงการเพื่อจะเป็นแนวทางกำหนดกรอบในการเสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

ความหมายของโครงการ

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "โครงการ" ไว้หลายทัศนะ ซึ่งจะนำมากล่าวโดยสังเขป คือ ประกอบ คุณารักษ์ (2527 : 432) ให้ความหมายว่า โครงการหมายถึงกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทน ซึ่งกิจกรรมหรืองานดังกล่าวต้องเป็นหน่วยอิสระหน่วยหนึ่งที่สามารถจะทำการวิเคราะห์ วางแผน และนำไปปฏิบัติ พร้อมทั้งมีลักษณะแจ้งชัดถึงจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุด เมื่อวัตถุประสงค์ที่มุ่งหวังไว้ได้สำเร็จเสร็จสิ้นลง

วีรพล สุวรรณันต์ (2528 : 9) ให้นิยามว่า โครงการหมายถึงการนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เมื่อเปรียบเทียบความต้องการของมนุษย์ มาผสมผสานซึ่งกันและกัน โดยก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประหยัด และมีประสิทธิภาพ ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

นิสา ชูโต (2531 : 6) ให้ทัศนะว่า โครงการจะสื่อความหมายได้หลายระดับ อาทิ หมายถึง ความคิด แนวทาง กิจกรรม หรือผลรวมที่เกิดจากกิจกรรมที่ได้จัดวางไว้ในโครงการนั้น ๆ ซึ่งมีการดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ มีงบประมาณ และระยะเวลาดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากทัศนะดังกล่าว สามารถสรุปลักษณะสำคัญ ๆ ของคำว่าโครงการได้สี่ประการ คือ

1. โครงการจะเป็นการวางแผนสำหรับกิจกรรมที่จะกระทำในอนาคต
2. การวางแผนนั้นมุ่งความสำเร็จในวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง
3. จะมีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อดำเนินกิจกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุด
4. จะมีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน ในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ

สำหรับโครงการการศึกษาออกโรงเรียนนั้น ชโรเคอร์ (ไพฑูรย์ โพธิ์สาร. 2527 :

101; อ้างอิงมาจาก Schoeder. 1975 : 15) ให้ความหมายว่าหมายถึงสิ่งต่อไปนี้

1. กิจกรรมทั้งหมดเกี่ยวกับการศึกษาในระบบโรงเรียนของประเทศหนึ่ง
2. กิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนที่จัดสำหรับประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
3. กิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เปิดสอนหรืออบรม

ระยะสั้น

องค์ประกอบของโครงการ

โดยปกติโครงการจะไม่มีองค์ประกอบหรือรูปแบบที่เป็นมาตรฐานตายตัว แต่องค์ประกอบพื้นฐานที่ควรมีในทุก ๆ โครงการ คือ (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. 2531 : 12 - 18)

1. หลักการและเหตุผล สาระสำคัญส่วนนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องจัดทำโครงการ ซึ่งพิจารณาความจำเป็นได้สองส่วน คือ ส่วนที่ควรจะได้รับจากการดำเนินการตามโครงการ กับส่วนเสียหรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นหากไม่ทำโครงการนั้น ๆ

2. วัตถุประสงค์ การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการจัดทำโครงการ เพราะนอกจากจะเป็นเครื่องชี้เป้าหมายของโครงการแล้ว ยังช่วยในการติดตามและประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการทำได้สองลักษณะ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะแยกออกจากกัน โดยกำหนดวัตถุประสงค์

ในภาพรวมของโครงการไว้ส่วนหนึ่ง แล้วกำหนดวัตถุประสงค์ย่อยไว้อีกส่วนหนึ่ง แต่บางโครงการ ไม่แยกวัตถุประสงค์เฉพาะ และวัตถุประสงค์ทั่วไปออกจากกัน แต่เขียนรวมไว้ด้วยกัน ซึ่งทำได้ทั้งสองลักษณะ

3. วิธีการดำเนินงาน วิธีดำเนินงานเป็นส่วนที่ระบุถึงกิจกรรม และวิธีดำเนินงานตามกิจกรรม ขั้นตอนดำเนินงาน ระยะเวลาของกิจกรรม การจํากัดการการบริหารโครงการ เป็นต้น

4. พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายการดำเนินงาน การกำหนดพื้นที่ควรจะให้สัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย และปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องได้รับการแก้ไข สำหรับกลุ่มเป้าหมายของโครงการควรกำหนดเป็นเชิงปริมาณ ทั้งเป้าหมายรวมและเป้าหมายย่อย

5. ระยะเวลาดำเนินการ การกำหนดระยะเวลาดำเนินงานจะต้องพิจารณาในสองลักษณะ ลักษณะแรกเป็นระยะเวลาดำเนินโครงการทั้งหมดว่าจะใช้เวลานานเท่าใด ส่วนอีกลักษณะหนึ่ง เป็นระยะเวลาดำเนินการตามขั้นตอนการดำเนินงาน

6. งบประมาณ การจัดทํางบประมาณจะต้องระบุให้เห็นภาพรวมทั้งโครงการและแยกเป็นรายปีตามปีงบประมาณ

7. การติดตามและประเมินผล การติดตามผลเป็นกิจกรรมสำคัญในการจัดทำโครงการ เพราะจะทำให้ทราบปัญหาข้อขัดข้องและสามารถดำเนินการแก้ไขได้ทันที่ ในด้านการประเมินผลก็เช่นกันจะทำให้ทราบว่าโครงการนั้นบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรหรือไม่

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ การเขียนผลที่คาดว่าจะได้รับจะต้องพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของโครงการ กล่าวคือ โครงการได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างไร นั่นคือสิ่งที่โครงการคาดหวังไว้ว่าจะได้รับอะไรจากโครงการนั้น นอกจากนี้ยังจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบอื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากโครงการนั้น ๆ อีกด้วย

9. ผู้รับผิดชอบโครงการ ปกติจะนิยมระบุเป็นชื่อหน่วยงาน เว้นแต่จะเป็นโครงการเฉพาะบุคคลระบุชื่อบุคคลลงได้

หลักการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่

การจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยหลักการสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ กระบวนการวางแผนโครงการทางการศึกษาออกโรงเรียน หลักการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนสำหรับผู้ใหญ่ หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ใหญ่ ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังนี้

กระบวนการวางแผนโครงการทางการศึกษาออกโรงเรียน

การจัดทำโครงการใด ๆ ก็ตาม มีขั้นตอนสำคัญ ๆ อยู่สามขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล กระบวนการวางแผนโครงการการศึกษาออกโรงเรียนก็มีขั้นตอนใหญ่ ๆ ที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันก็แต่รายละเอียด ดังทัศนะของนักการศึกษาผู้ใหญ่ต่อไปนี้

เบอร์เกวิน (Bergevin. 1966 : 10 - 12) เสนอแนะกระบวนการวางแผนโครงการการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาออกโรงเรียนไว้ห้าขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่หนึ่ง พิจารณาความต้องการและความสนใจของผู้ที่จะเข้าเรียนหรือเข้าร่วมโครงการ ความสนใจก็คือสิ่งที่ผู้เรียนอยากจะเรียนรู้ ส่วนความต้องการหมายถึงสิ่งที่ผู้เรียนคิดว่าขาดอยู่ และการเรียนอาจจะช่วยชดเชยได้ ความต้องการและความสนใจมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องเริ่มต้นด้วยความต้องการและความสนใจของผู้เรียน หรือผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการเสียก่อน

ขั้นตอนที่สอง พัฒนาหัวข้อเรื่อง หัวข้อเรื่องหมายถึงปัญหาเฉพาะ ประเด็นคำถามและมโนทัศน์ต่าง ๆ ที่จะมีในกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาหัวข้อเรื่องได้โดยการนำปัญหาและความต้องการมาวิเคราะห์แยกเป็นส่วน ๆ ซึ่งเรียกว่าเนื้อหาของโครงการ

ขั้นตอนที่สาม กำหนดเป้าหมายกิจกรรมการเรียนรู้ เป้าหมายคือ วัตถุประสงค์ที่เป็นแนวทางกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะมีพื้นฐานอยู่บนระบบค่านิยมทางสังคมของผู้เรียน

ขั้นตอนที่สี่ เลือกทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทรัพยากรการเรียนรู้หมายถึงบุคคลและสื่อทางการศึกษาที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในการค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ และช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายเชิงการศึกษา

ขั้นตอนที่ห้า เลือกเทคนิคและเทคนิคย่อยในการเรียนการสอน เทคนิคการเรียนการสอน หมายถึงวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในสถานการณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ความรู้ เช่น เทคนิคการบรรยาย การศึกษาทูลงาน และการสาธิต เป็นต้น ส่วนเทคนิคย่อยหมายถึงเครื่องมือทางการศึกษาที่ใช้เพื่อให้เทคนิคมีประสิทธิภาพ เช่น การจับบันทึก การสังเกตกลุ่ม ซึ่งการเลือกเทคนิคการเรียนการสอนควรจะพิจารณาถึงสิ่งเหล่านี้ ด้วย คือ ขนาดของกลุ่มผู้เรียน ลักษณะของผู้เรียน ลักษณะและธรรมชาติทั่วไปของสิ่งแวดล้อม และลักษณะคุณภาพของผู้สอน วิทยาการ หรือผู้นำกลุ่ม

บรันเดจ (Brundage, 1980 : 80) ก็ได้เสนอกระบวนการวางแผนการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่ ไว้ใกล้เคียงกัน คือ

1. การประเมินความต้องการและปัญหา
2. การกำหนดวัตถุประสงค์
3. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้
4. การปฏิบัติตามกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้
5. การประเมินโครงการและผลผลิต

นอกจากนี้บรันเดจยังได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่สรุปได้ดังนี้

1. การวางแผนควรจะพิจารณาและทำการรวบรวมแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่คิดว่าจำเป็นและต้องใช้ในกิจกรรม
2. กิจกรรมที่จะจัดขึ้น ควรจะแสดงให้เห็นแนวโน้มว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และจะสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนได้
3. กิจกรรมควรจะประกอบด้วยกลยุทธ์และเทคนิคหลาย ๆ แบบ
4. กิจกรรมที่จะจัดขึ้นนั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน
5. กิจกรรมที่จะจัดขึ้นควรเป็นไปในลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในเรื่อง การจำแนก ถ่ายทอด ประยุกต์ และบูรณาการความรู้

6. กิจกรรมควรจะเป็นไปในลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองพฤติกรรมใหม่ ๆ

7. กิจกรรมที่จะจัดขึ้นควรพิจารณาถึงเรื่องการสร้างบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ การทบทวน และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของบุคคล ของกลุ่ม และการวางแผนต่อไปในอนาคต

ต่อมา โนลส์ (Knowles, 1980 : 59) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการทางการศึกษาผู้ใหญ่ว่าหมายถึง การสร้างรูปแบบ การนำรูปแบบไปใช้ และการประเมินผลกิจกรรมทางการศึกษา ในกระบวนการพัฒนาโครงการนั้นจะเกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการของผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกกิจกรรม และทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ การตัดสินใจที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมที่จัด และการประเมินผลกิจกรรมที่จัด

รัตน พุ่มไพศาล (2528 : 176) มีความเห็นว่า การจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนจะต้องปฏิบัติในสิ่งต่อไปนี้

1. การสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม
2. การประเมินความต้องการของนักศึกษา
3. การสร้างวัตถุประสงค์
4. การสร้างแรงจูงใจและการรับนักศึกษา
5. การให้คำปรึกษาและแนะแนว
6. การสร้างหลักสูตร (โครงการการศึกษานอกโรงเรียน) และการวางแผนการสอน
7. การเลือกบุคลากรและการติดต่อสื่อสาร
8. การฝึกอบรมครูและการนิเทศ
9. การประชาสัมพันธ์และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
10. การจัดงบประมาณ
11. การประเมินโครงการ

ชลทิศย์ เอี่ยมสำอางค์ และสมาลี สังข์ศรี (2528 : 44 - 45) ใช้คำว่า การพัฒนาหลักสูตรในความหมายของการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียน โดยเสนอว่า การพัฒนาหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน มีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ

1. สำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ชุมชน และสังคม โดยทำการศึกษาทั้งในแนวกว้างและแนวลึก เพื่อจะกำหนดวัตถุประสงค์ให้ตรงกับความต้องการของบุคคลและท้องถิ่น

2. วิเคราะห์ปัญหาเพื่อจัดหมวดหมู่ พร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อจะนำไปเปลี่ยนเป็นเนื้อหาและรายละเอียดของแต่ละวิชาต่อไป

3. ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญา แนวคิดที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อจะตอบคำถามว่าต้องการจะให้เขาพัฒนาไปสู่อะไร แบบใด โดยนำสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาประกอบการพิจารณาด้วย

4. กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลจากสภาพปัญหา และการวิเคราะห์ปรัชญา แนวคิด สภาพ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในอนาคต

5. แปลงจุดมุ่งหมายออกเป็นเนื้อหาและรายวิชาย่อย ๆ จัดทำโมโนติ (Concept) ของแต่ละหัวข้อ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ร่างรายละเอียดได้นำไปจัดทำแบบเรียน และกำหนดทางเลือกของวิธีการเรียนการสอนต่อไป

6. ทบทวนและตรวจสอบเนื้อหาสาระว่าครบถ้วนและเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ รวมทั้งการจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ กิจกรรม และประสบการณ์

7. จัดทำแบบเรียน คู่มือครู สร้างสื่อการเรียนการสอน ของแต่ละวิชา จัดทำบทเรียนเทคนิค และวิธีการวัดและประเมินผลของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

8. ทดลองใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น แล้วปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องเพื่อเตรียมการเผยแพร่

9. ดำเนินการเผยแพร่หลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้

10. ประเมินผลหลักสูตร

จากที่กล่าวมานั้นอาจสรุปขั้นตอนสำคัญ ๆ ของกระบวนการวางแผนโครงการการศึกษา นอกโรงเรียนได้ห้าขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่หนึ่ง การศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการ

ขั้นตอนที่สอง การกำหนดวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่สาม การออกแบบกิจกรรม

ขั้นตอนที่สี่ การดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนที่ห้า การประเมินผลโครงการ

หลักการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

ไทเลอร์ (Tyler. 1969 : 32) เสนอแนะหลักการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น ควรให้ผู้เรียนได้รับความพึงพอใจในการแสดงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย
2. ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น ควรให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย
3. ประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องเหมาะสมกับระดับความรู้และสภาพร่างกายและจิตใจของผู้เรียน ฉะนั้นผู้จัดกิจกรรมควรจะต้องรู้ภูมิหลัง และสภาพจิตใจในปัจจุบันของผู้เรียน
4. ประสบการณ์การเรียนรู้หลายอย่างสามารถนำมาใช้ในการที่จะให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายข้อเดียวกันได้
5. ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเดียวกัน อาจนำไปสู่ผลหลายอย่าง เช่น ขณะที่ผู้เรียนกำลังแก้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ ผู้เรียนก็จะได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพไปด้วย

ส่วน รัตนา พุ่มไพศาล (2523 : 58 - 74) กล่าวถึงประสบการณ์การเรียนรู้ในการจัดโปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่ไว้แปดประการ คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมควรจะให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม
2. การพิจารณาถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพราะจะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้ที่ยากเรียนได้มาเรียน หรือมาร่วมกิจกรรม เมื่อโปรแกรมที่จัดขึ้นตรงกับความต้องการ และความสนใจของเขา
3. การเรียนจากปัญหา ผู้เรียนจะสนใจและต้องการเรียน เมื่อสิ่งที่เขาเรียนตรงกับปัญหาของเขา โดยนำปัญหามาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
4. ต้องมีความเชื่อว่าผู้ใหญ่มีความสามารถที่จะเรียนได้

5. ต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของแหล่งทรัพยากรว่ามีมากน้อยเพียงใด

6. ต้องมีความเข้าใจว่าผู้ใหญ่แตกต่างไปจากเด็กในด้านความเข้าใจตนเอง การให้ผู้อื่นยอมรับนับถือ ผู้ใหญ่ซึ่งสมประสบการณ์มากกว่าเด็ก

7. เสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียน ควรให้โอกาสแก่ผู้เรียนในเรื่องการเลือก เวลา สถานที่ เนื้อหาวิชา และมีส่วนร่วมในกิจกรรม การให้เสรีภาพตามความเหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่ามีคนยอมรับนับถือในความคิดเห็นของเขา และจะช่วยให้เขาพยายามปรับปรุงการเรียนให้ดีขึ้น

8. โปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่ควรมีลักษณะท้องถิ่น ผู้จัดควรคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน และพยายามทำความเข้าใจสภาพท้องถิ่นให้มาก จะทำให้โปรแกรมที่จัดประสบความสำเร็จมากขึ้น

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่

การจัดโครงการทางการศึกษานอกโรงเรียน การเลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของกิจกรรมประการหนึ่ง นักการศึกษาผู้ใหญ่แบ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อสำหรับผู้ใหญ่ไว้สอดคล้องกัน คือ เวอร์เนอร์ (Verner. 1964 : 59) และโนลส์ (Knowles. 1980 : 90 - 91) แบ่งรูปแบบการเรียนรู้อออกเป็นสามรูปแบบ คือ

1. รูปแบบการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ได้แก่ การฝึกงาน การศึกษารายบุคคล การศึกษาทางวิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น

2. รูปแบบการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ได้แก่ การเรียนเป็นชั้นเรียน การประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น

3. การพัฒนาชุมชนเป็นรูปแบบการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง กล่าวคือ ชุมชนนั้นเปรียบเสมือนชั้นเรียน เป็นห้องปฏิบัติการสำหรับการเรียนรู้

เชียรศรี วิวิธสิริ (2527 : 185) กล่าวถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่ไว้สามรูปแบบเช่นกัน คือ

1. การจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล เช่น การใช้บทเรียนสำเร็จรูป การสอนทางไปรษณีย์ การสอนโดยใช้ระบบการศึกษาทางไกล
2. การจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม เช่น การจัดกลุ่มปฏิบัติการ การประชุมสัมมนา การอภิปรายกลุ่ม การทัศนศึกษา เป็นต้น
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์มวลชน เป็นการจัดการเรียนการสอนให้แก่กลุ่มคนจำนวนมาก ๆ โดยใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

จากทัศนะของนักการศึกษาผู้ใหญ่วางต้น สรุปรูปแบบการเรียนรู้ได้สี่รูปแบบใหญ่ ๆ คือ รูปแบบการเรียนรู้เป็นรายบุคคล รูปแบบการเรียนรู้สำหรับกลุ่ม รูปแบบการเรียนรู้ในสถานการณ์มวลชน และการพัฒนาชุมชนเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ ต่อไปนี้จะกล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยละเอียด เพื่อประโยชน์ในการนำวิชาการเหล่านี้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งก็คือการออกแบบโปรแกรมนั่นเอง

1. รูปแบบการเรียนรู้สำหรับรายบุคคล รูปแบบการเรียนรู้รายบุคคล มีหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ช่วยให้เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการเรียนบรรลุตามความสามารถ ตามอัตราการเรียนรู้ของแต่ละคน รูปแบบการเรียนรู้บางประเภทผู้เรียนไม่จำเป็นต้องไปเรียนที่สถาบันใด ๆ อาจจะเรียนอยู่กับบ้านก็ได้ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวจะเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ หรือผู้ที่อยู่ห่างไกลชุมชน รูปแบบการเรียนรู้สำหรับรายบุคคล จำแนกเป็นห้ารูปแบบคือ

1.1 การฝึกงาน รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ใช้ในการฝึกทักษะ หรือการเรียนรู้ในที่ทำงาน

1.2 การเรียนรู้โดยทางไปรษณีย์ การเรียนรู้ทางไปรษณีย์ผู้เรียนจะต้องอ่านหนังสือตามหลักสูตร และส่งแบบฝึกหัดให้ผู้สอนตรวจ โดยใช้ระบบไปรษณีย์เป็นสื่อ

1.3 การให้คำปรึกษา อาจจำแนกเป็นรูปแบบย่อยได้สองรูปแบบ คือ การให้คำปรึกษาด้านการศึกษา เช่น การแนะนำให้ผู้เรียนเลือกเรียนวิชาที่ตนถนัด กับการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ

1.4 การเรียนรู้แบบตัวต่อตัว การเรียนแบบนี้เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องอ่านหนังสือด้วยตนเอง แล้วจึงมาปรึกษาผู้แนะนำหรือที่เลี้ยงว่าที่เขาอ่านหรือศึกษาไปนั้น ได้ผลหรือมีปัญหาวางไรเพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม

1.5 การเรียนรู้จากบทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนสำเร็จรูปนี้อาจจะเป็นรูปของแบบเรียนหรือเครื่องมือในการสอน เอกสารที่ใช้บทเรียนสำเร็จรูป ผู้เรียนจะต้องเรียนไปตามลำดับในแต่ละขั้นตอนผู้เรียนจะต้องตอบแบบวัดผลความเข้าใจของผู้เรียน ถ้าผู้เรียนทำถูกต้องก็จะได้รับรางวัลหรือการเสริมแรง โดยอนุญาตให้ทำในบทต่อไป ถ้าคำตอบผิดก็จะต้องศึกษาเอกสารนั้นใหม่ และเลือกคำตอบใหม่

2. รูปแบบการเรียนรู้สำหรับกลุ่ม ส่วนมากการเรียนรู้ในองค์การต่าง ๆ เกิดขึ้นในรูปของกลุ่ม รูปแบบการเรียนรู้สำหรับกลุ่มที่มักจะถูกกล่าวถึง ได้แก่

2.1 กลุ่มปฏิบัติการ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระยะสั้น และผนวกกิจกรรมหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน ได้แก่ กิจกรรมการพบกันในกลุ่มใหญ่ เช่น วิธีการที่ใช้ในกลุ่มใหญ่โดยการอภิปราย และรวมกิจกรรมนั้นหนทางการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ช่วงเวลาของกลุ่มปฏิบัติการ อาจใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 1-7 วัน หรือมากกว่านี้ และส่วนมากผู้เข้าร่วมกลุ่มจะต้องพักในที่ที่ประชุม ซึ่งอาจจัดในโรงแรมหรือศูนย์ประชุมสัมมนา เป็นต้น

2.2 การประชุมสัมมนา การประชุมสัมมนาเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารและเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมกันแก้ปัญหาโดยผู้เข้าร่วมสัมมนาจะต้องศึกษาเรื่องที่จะสัมมนามาก่อน

2.3 การอภิปรายกลุ่ม คือ การจัดกลุ่มบุคคลให้ได้มีโอกาสพบปะและอภิปรายแบบไม่เป็นทางการในหัวข้อที่สมาชิกทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้อง การอภิปรายกลุ่มเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และตกลงกันด้วยมติของคนส่วนใหญ่ เป็นการรวบรวมพลังความสามารถ พลังความรู้ และประสบการณ์ของทุกคน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

2.4 การระดมพลังสมอง เป็นเทคนิคเพื่อสร้างความคิดริเริ่มก่อนลงมือปฏิบัติงาน การจัดระดมพลังสมองก็เพื่อให้สมาชิกได้ออกความคิดเห็น โดยไม่เคร่งครัดว่าความคิดเห็นนั้น ๆ จะใช้ได้หรือไม่ แต่ควรกระตุ้นให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ๆ ออกมาให้มากที่สุด ก่อนที่จะทำการอภิปรายและประเมินผลข้อเสนอต่าง ๆ การระดมพลังสมองเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการแก้ปัญหาซึ่งแก้ไม่ได้มาก่อน หรือปัญหาที่ยากแก่การหาข้อยุติ

2.5 การอภิปรายเป็นคณะ คือ การจัดกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 4-8 คน ซึ่งมีความรู้พิเศษในเรื่องที่จะอภิปราย โดยมีการพูดอย่างมีระบบในหัวข้อที่มอบหมายให้ ความมุ่งหมายเพื่อ

ศึกษาสภาพหรือปัญหาของเรื่องที่ทำกรอภิปราย เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจแง่มุมต่าง ๆ ของเรื่องนั้น ๆ การอภิปรายเป็นคณะ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างผู้อภิปรายกับผู้ฟัง การเปลี่ยนตัวผู้พูด และความคิดเห็นที่แตกต่างกันช่วยให้ผู้ฟังตื่นตัวเสมอ

2.6 การบรรยายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ความมุ่งหมายเพื่อเสนอความรู้ใหม่ ๆ โดยวิธีย่อ และต่อเนื่องกันอย่างมีเหตุผล

2.7 การแสดงบทบาทสมมติ เป็นวิธีการแสดงบทบาทหรือจำลองสถานการณ์จริง ต่อหน้ากลุ่ม เสร็จแล้วให้กลุ่มได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นจากการแสดง

2.8 การใช้กรณีตัวอย่าง กรณีตัวอย่างคือรายละเอียดของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่นำมาเสนอต่อกลุ่มโดยปากเปล่า ข้อเขียน หรือฟิล์มภาพยนตร์ หรือโดยสื่ออื่น ๆ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อเสนอรายละเอียดของปัญหาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม เพื่อศึกษาวิธีแก้ไขปัญหาค้นคว้าด้วยกัน ซึ่งกลุ่มกำลังเผชิญเพื่อเป็นการสอนกระบวนการแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นหนทางแก้ไข ปัญหา

2.9 การทำงานในรูปกรรมการ การทำงานในรูปกรรมการประกอบด้วยกลุ่มบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อทำหน้าที่บางประการ ซึ่งไม่สามารถจะจัดให้ทุกคนในกลุ่มใหญ่ทำได้ การจัดแบ่งงานให้ทำในรูปกรรมการนี้ ทำให้หลายลักษณะ เช่น จัดเป็นรูปกรรมการบริหาร กรรมการเฉพาะกิจ ฯลฯ ความมุ่งหมายเพื่อวางแผนกิจกรรมเฉพาะตอนหรือวางแผนระยะยาว เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะที่ปรึกษาเพื่อศึกษาปัญหาเฉพาะ เพื่อเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์กิจการ หรือประเมินผลงานที่ได้ทำไปแล้ว การทำงานในรูปกรรมการนั้นเป็นการฝึกความเป็นผู้นำของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2.10 การสาธิต การสาธิตคือการเสนอวิธีทำงานหรือกระบวนการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยปกติเมื่อสาธิตแล้วก็จะให้ผู้ชมหรือผู้เรียนทดลองปฏิบัติตามขั้นตอนที่สาธิตให้ชม โดยมีผู้ควบคุมหรือแนะนำอย่างใกล้ชิดแล้วคิดตามด้วยการอภิปราย ความมุ่งหมายเพื่อสอนวิธีการทำหรือปฏิบัติ หรือแสดงเทคนิคใหม่ ๆ เป็นการจูงใจให้เชื่อ หรือสร้างศรัทธาต่อผลผลิตใหม่ ๆ หรือความคิดใหม่ ๆ

2.11 การจัดทัศนศึกษา การจัดทัศนศึกษาเป็นการเตรียมการอย่างระมัดระวัง เพื่อให้สมาชิกได้ชมสิ่งของ หรือสถานที่ที่น่าสนใจอันเป็นประสบการณ์ตรงในการศึกษา การจัด

ทัศนศึกษาจะจัดโดยใช้เวลานั้น ๆ เพื่อไปเยี่ยมชมที่แห่งเดียว หรือจัดหลายวันเพื่อชมหลาย ๆ แห่งในหลายสถานที่ก็ได้ เพื่อให้สมาชิกได้ประสบการณ์ในสิ่งซึ่งอาจนำมาแสดงหรือสอนในสถานที่เรียนตามปกติไม่ได้

3. รูปแบบการเรียนรู้ในสถานการณ์มวลชน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้แก่กลุ่มคนจำนวนมาก ๆ หรือเป็นมวลชน กลุ่มประเภทนี้บางที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ หรือตามปกติวิสัย เช่น กลุ่มคนที่ชมภาพยนตร์ ฟังรายการวิทยุ หรือชมโทรทัศน์ เป็นต้น การให้การศึกษาแก่มวลชนจะต้องอาศัยสื่อมวลชน เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือสิ่งพิมพ์เป็นหลัก ซึ่งคนทุกเพศทุกวัย ดูรายการนั้น ๆ ได้ ผู้สอนหรือผู้ให้ความรู้ไม่จำเป็นต้องจัดชั้นเรียนให้ผู้เรียน แต่ต้องรู้ว่าผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายที่จะให้ความรู้เป็นใคร

4. การพัฒนาชุมชนเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการที่ปฏิบัติในสนาม ลงมือปฏิบัติจริง เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่กว้างขวาง เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง กล่าวคือ ชุมชนนั่นเองเปรียบเสมือนชั้นเรียน เป็นห้องปฏิบัติการสำหรับการเรียนรู้ บ้างแจกขมิ้นมีโอกาสรู้ แก้วปัญหาในชีวิตจริงของตน และแก้ปัญหาของชุมชนโดยส่วนรวม

หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่มีความแตกต่างจากเด็ก ทั้งในด้านกายภาพ ด้านอารมณ์ และด้านสังคม กล่าวคือในด้านกายภาพผู้ใหญ่จะมีความสามารถในการเคลื่อนไหวช้ากว่าเด็ก สุขภาพจะอ่อนแอ และเสื่อมถอยลง สภาพการมองเห็นและการฟังจะมีความชัดเจนน้อยกว่าเด็ก ความอดทนของร่างกายโดยทั่วไปจะสู้เด็กไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยผู้ใหญ่ตอนปลายและวัยสูงอายุ ในด้านอารมณ์ผู้ใหญ่มีความคิดสุขุม ระมัดระวังมากกว่าเด็ก และมักจะยึดมั่นในความคิดของตนเอง ซึ่งเปลี่ยนแปลงยาก จะดูเฉยง่ายถ้าเผชิญหรือกระทบกระเทือนกับสิ่งไม่สบายใจ รำคาญง่าย ชอบบ่น และมีความวิตกกังวลสูง สำหรับในด้านสังคมเป็นที่ยอมรับกันว่าผู้ใหญ่มีประสบการณ์หลายด้านที่เด็กไม่มี เช่น การรับผิดชอบทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การเป็นผู้นำครอบครัว บทบาทการเป็นคู่สมรส การเป็นพ่อแม่ ความกว้างขวางและลึกซึ้งของประสบการณ์ในแง่มุมต่าง ๆ ของชีวิต ผู้ใหญ่มีมากกว่าเด็ก

แม้ว่าผู้ใหญ่จะมีความแตกต่างไปจากเด็กในลักษณะของการเสื่อมถอยก็ตาม แต่ผู้ใหญ่ก็สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากว่าการเรียนนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ ตรงกับความต้องการและความสนใจของเขา นักการศึกษาผู้ใหญ่ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ อันจะเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งจะนำมากล่าวในที่นี้ คือ

กชกร สังขชาติ (2527 : 171 - 172) กล่าวสรุปหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความต้องการที่จะเรียน
2. ผู้ใหญ่จะเรียนในสิ่งที่เขารู้สึกว่ามีความจำเป็น
3. ประสบการณ์เดิมมีผลต่อการเรียนของผู้ใหญ่
4. ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีด้วยการกระทำ
5. ผู้ใหญ่จะเรียนจากสภาพที่เป็นจริง
6. ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีในบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่ง่าย ๆ
7. ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีถ้าหากทราบจุดประสงค์การเรียนที่ชัดเจน
8. ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีด้วยการใช้กิจกรรมและวิธีการหลาย ๆ อย่าง
9. ผู้ใหญ่ต้องการการชี้แนะที่เหมาะสม ไม่ใช่คะแนนหรือเกรด

คาส (Case. 1956 : 33 - 34) นักการศึกษาผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่งให้ทัศนะเกี่ยวกับ

หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้ว่า

1. ผู้ใหญ่มีจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ที่แน่นอน ดังนั้นผู้ใหญ่จะเลือกเรียนในสิ่งที่เห็นว่า เป็นประโยชน์ และเห็นผลตอบสนองในทันทีทันใด
2. ผู้ใหญ่ต้องการเวลาเรียนรู้มากกว่าปกติ
3. ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนรู้ถ้าเรื่องที่เรียนตรงกับความต้องการ และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น

ในสังคม

4. ผู้ใหญ่ไม่ต้องการเป็นผู้ถูกแต่ต้องการมีส่วนร่วมด้วย
5. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ในสิ่งที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์

หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ตามทัศนะของ กชกร สัชชาติ และคาส มีส่วนคล้ายคลึงกัน อยู่หลายประการ ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญได้ว่าผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ก็ ถ้ามีความต้องการที่จะเรียนและ ได้มีส่วนร่วมในบรรยากาศที่เป็นกันเอง

ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ใหญ่

ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าเรียนนับว่าเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำมาใช้ประกอบการพิจารณา เพื่อวางแผนจัดทำหลักสูตร ตลอดจนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ การพยายามหาความรู้หรือการคาดคะเนเกี่ยวกับความสนใจดังกล่าวจำเป็นที่ครูหรือนักการศึกษาผู้ใหญ่ พึงกระทำ เพราะจะช่วยให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ตรงทิศทางยิ่งขึ้น

ผู้ใหญ่โดยทั่วไปจะมีความต้องการหลัก 3 ประการ จากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ คือ (เชียร์สรี วิวิธสิริ. 2527 : 160)

1. ต้องการที่จะรู้จักหรือตระหนักในตนเอง และพัฒนาตนเองเพื่อการปรับตัวและปรับอาชีพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม
2. ต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต
3. ต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อสังคม

จากการศึกษาของ ฮูล (Houle. 1972 : 28 - 30) พบว่า ผู้ใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนด้วยเหตุผลพื้นฐานอย่างน้อยสามประการ คือ

1. เน้นเป้าหมาย (Goal Oriented) เช่น ต้องการประกาศนียบัตรไปเลื่อนวุฒิ เลื่อนขั้นเงินเดือน ผู้ใหญ่ส่วนมากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนด้วยเหตุผลนี้ คือมีจุดหมายเพื่ออาชีพ การงาน หรือเพิ่มพูนวิถะฐานะของตน
2. เน้นกิจกรรม (Activity Oriented) กล่าวคือ ต้องการแสวงหากิจกรรมใหม่ ๆ หรือมาเรียนเพื่อแก้เหงา ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. เน้นการเรียนรู้ (Learning Oriented) คือมาเรียนเพราะสนใจ อยากรู้ อยากเห็น มิได้คำนึงถึงประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตร แต่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ของตน

สถาบันการศึกษาผู้ใหญ่แห่งชาติ (National Institute for Adult Education : NIAE) สํารวจพบเหตุผลที่ผู้ใหญ่เข้าเรียนสรุปได้ดังนี้ (ปฐม นิคมานนท์. 2528 : 323)

1. แรงจูงใจด้านอาชีพ (Vocational Motives) เป็นเหตุผลที่สำคัญและชัดเจนที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่วัยต้น หรือคนหนุ่มสาวมาเข้าเรียนเพราะต้องพัฒนาตัวเองทั้งด้านอาชีพและความรู้ เพื่อจะได้หางานง่ายขึ้น ประกอบอาชีพได้ดีขึ้น ได้รับการเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นต้น

2. การพัฒนาตนเอง (Self-Development) เหตุผลข้อนี้มีความชัดเจนน้อยกว่าข้อแรก เช่น ต้องการเพิ่มพูนความรู้ ขยายโลกทัศน์ หรือสนใจวิชาการแขนงหนึ่งแขนงใด โดยเฉพาะเรียนเพื่อยกระดับความรู้ของตนเอง

3. แม่บ้านที่ถูกขังอยู่กับบ้าน (Captive Wives) เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งในสังคมเมือง โดยเฉพาะในหมู่แม่บ้านที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ให้ตัวเอง และเพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว มักใช้เวลาว่างในช่วงกลางวันเข้าเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ เช่น เรียนทำอาหาร คัดเย็บเสื้อผ้า เรียนภาษา ศิลปะแขนงต่าง ๆ เป็นต้น

4. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) นับว่าเป็นเหตุผลสำคัญอีกอย่างหนึ่ง เหตุผลสามข้อแรก เนื่องจากแรงผลักดันทางสังคมแฝงอยู่ด้วย นอกจากนี้ก็เข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากต้องการตามให้ทันคนอื่น ไม่อยากล้าหลัง ขจัดความเหงา บางรายบอกว่าเข้าเรียนเพราะหวังว่าจะพบชายในฝันหรือหญิงในฝัน บางคนเข้าเรียนตามพรรคพวก เพราะเพื่อนชวนหรือเพราะมีเวลาว่างในช่วงนั้นพอดี

5. เหตุผลอื่น เช่น สนใจกิจกรรมนั้นโดยเฉพาะ หรือเพราะมีโครงการนั้นเปิดสอนอยู่ใกล้บ้าน

นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนของผู้ใหญ่มักเกี่ยวเนื่องกับการกิจเชิงพัฒนาการ (Developmental Tasks) ในแต่ละวัยอีกด้วย เช่น ช่วงผู้ใหญ่วัยต้น ต้องการเรียนรู้เรื่องการตกแต่งบ้าน การเลี้ยงลูก พัฒนาอาชีพ ในวัยกลางคนต้องการเข้าใจเรื่องวัยรุ่นเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุตร ต้องการใช้เวลาว่าง เป็นต้น ในวัยสูงอายุจะเกี่ยวข้องกับ

การปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเสื่อมของร่างกาย การปรับตัวเกี่ยวกับการเกษียณอายุราชการ เป็นต้น

แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษา

ในกระบวนการวางแผนโครงการการศึกษาในโรงเรียนนั้น การสำรวจความต้องการของผู้เรียนหรือผู้ที่เข้าร่วมโครงการ เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ดังที่ แกรบทรี่ (Crabtree. 1956 : 22 - 23) กล่าวว่า "ความผิดอย่างร้ายแรงของนักบริหารการศึกษาผู้ใหญ่ คือ การจัดทำโครงการบนโต๊ะในสำนักงาน การนั่งเก้าอี้แบบสบาย ๆ แล้วคิดเอาเองว่าควรจัดโครงการอะไรให้ผู้เรียน" ในตอนนี้จะกล่าวถึง ความหมายของความต้องการ ความต้องการทางการศึกษา ประเภทของความต้องการทางการศึกษาของผู้ใหญ่ และวิธีการสำรวจความต้องการทางการศึกษาคามลำดับ

ความหมายของความต้องการ

ความต้องการเป็นแนวคิดที่ซับซ้อนชนิดหนึ่ง นักวิจัยได้พยายามแสวงหาแนวทางต่าง ๆ เพื่ออธิบายและนิยามความต้องการ

ฮูล (Houle. 1972 : 3 - 8) นิยามความต้องการว่า เป็นเงื่อนไขหรือสภาพที่จำเป็นจะต้องได้รับการตอบสนอง มักใช้เพื่อแสดงถึงความขาดแคลนของบุคคล ความต้องการนี้บุคคลอาจจะรู้สึกและแสดงออกถึงความต้องการของตนได้เอง เรียกความต้องการชนิดนี้ว่าความต้องการที่รู้สึกได้เอง (Felt Need) หรืออาจมาจากการที่บุคคลอื่นบอกว่าคุณคนนั้นมีความต้องการ เรียกความต้องการชนิดหลังนี้ว่าความต้องการที่ผู้อื่นบอก (Ascribed Need)

สุนทร โคตรบรรเทา (Kohtbantau. 1978 : 25) ให้ทัศนะว่า คำนิยามที่ง่ายและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปของความต้องการ คือ ความแตกต่างระหว่างผลลัพธ์ (Outcomes) ที่เป็นจริง กับผลลัพธ์ที่พึงประสงค์หรือเป็นความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่ควรจะเป็น

จากทัศนะดังกล่าวสรุปได้ว่า ความต้องการคือความปรารถนาที่จะได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ขาด เพื่อความสมดุลแห่งชีวิต สิ่งที่ขาดนี้เป็นช่องว่างระหว่างสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กับสิ่งที่พึงประสงค์จะให้เป็นในอนาคต ความต้องการอาจจะระบุโดยบุคคลนั้นเองหรือโดยบุคคลอื่น

เมื่อกล่าวถึงความต้องการ นักการศึกษาทั่ว ๆ ไปมักนึกถึงทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ ที่ได้เสนอข้อค้นพบเกี่ยวกับลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ เรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปสู่ขั้นสูงสุด ดังนี้ (Maslow. 1970 : 29)

ขั้นที่หนึ่ง ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน เพื่อการมีชีวิต ได้แก่ อาหาร น้ำ เพื่อบรรเทาความหิว ความต้องการทางเพศ การพักผ่อนนอนหลับ เป็นต้น

ขั้นที่สอง ความต้องการได้รับความปลอดภัย จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการขั้นที่หนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์ก็จะแสวงหาความมั่นคง การป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ถ้าหากไม่ได้รับการตอบสนองคนเราอาจหาทางหลบหนีไปจากสภาพนั้น ๆ ก็ได้

ขั้นที่สาม ความต้องการความรักและการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ ความต้องการได้รับความอบอุ่น การยอมรับจากสมาชิกหรือเพื่อนในกลุ่ม ต้องการทราบว่าตนเองมีฐานะอย่างไรในกลุ่มนั้น

ขั้นที่สี่ ความต้องการชื่อเสียงและเกียรติยศ ซึ่งหมายถึงลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการได้รับความเคารพยกย่อง ความเชื่อมั่นอื่น ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกอิสระ มีเสรีภาพ และความมีชื่อเสียงในด้านต่าง ๆ

ขั้นที่ห้า ความต้องการได้กระทำตามความสามารถที่เป็นจริง เป็นความต้องการสูงสุดของบุคคล เพื่อแสดงถึงสิ่งที่เขามีความสามารถและศักยภาพที่จะกระทำได้

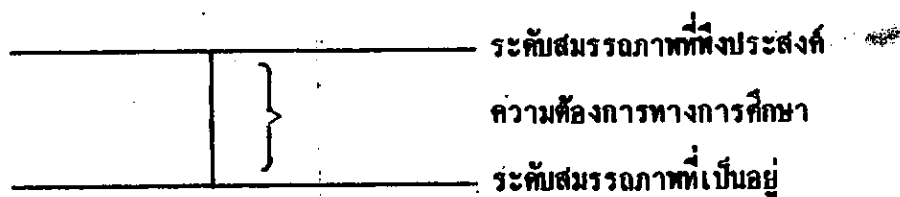
ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์มีข้อสังเกตอยู่สองประการ ประการแรกแต่ละขั้นตอนของความต้องการจะต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิตของบุคคล ประการที่สองบุคคลจะได้รับการตอบสนองในขั้นต้นหรือขั้นต่ำเสียก่อน เขาจึงจะเกิดความต้องการในขั้นที่สูงขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งบุคคลอาจจะไม่เกิดความต้องการครบทั้งห้าขั้น หากความต้องการในขั้นต้น ๆ ของเขาไม่ได้รับการตอบสนอง

ความต้องการทางการศึกษา

เกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษานั้น โนลล์ (Knowles. 1980 : 79 - 86) ได้นำแนวคิดของอูล และมาสโลว์ มาขยายเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ โดยแบ่งความต้องการออกสองประเภท คือ

1. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (Basic Human Needs) ได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการการเจริญเติบโต ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการประสบการณ์ใหม่ ความต้องการความสำเร็จ และความต้องการการยอมรับว่าตนเป็นบุคคลที่มีคุณค่า

2. ความต้องการทางการศึกษา (Educational Needs) หมายถึง สิ่งที่บุคคลควรจะได้รู้เพื่อให้ตัวเองดีขึ้น เพื่อให้สถาบันหรือองค์การของเขาดีขึ้น หรือเพื่อให้สังคมของเขาดีขึ้น ความต้องการนี้เป็นช่องว่างระหว่างระดับสมรรถภาพ (Level of Competencies) ของบุคคลในปัจจุบัน กับระดับสมรรถภาพที่สูงกว่า เพื่อจะให้บุคคลสามารถกระทำการได้ประสบผลสำเร็จ ช่องว่างนี้อาจกำหนดโดยบุคคลเอง โดยสถาบัน หรือองค์การของบุคคล หรือสังคมของบุคคลนั้น ๆ โดยสรุปความต้องการทางการศึกษาเป็นความแตกต่างระหว่างสภาพที่บุคคล (หรือองค์การ หรือสังคมของบุคคล) ประสงค์จะให้ตัวเองเป็น กับสภาพที่ตัวของบุคคลเป็นอยู่จริงในปัจจุบัน ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 ความหมายของความต้องการทางการศึกษา

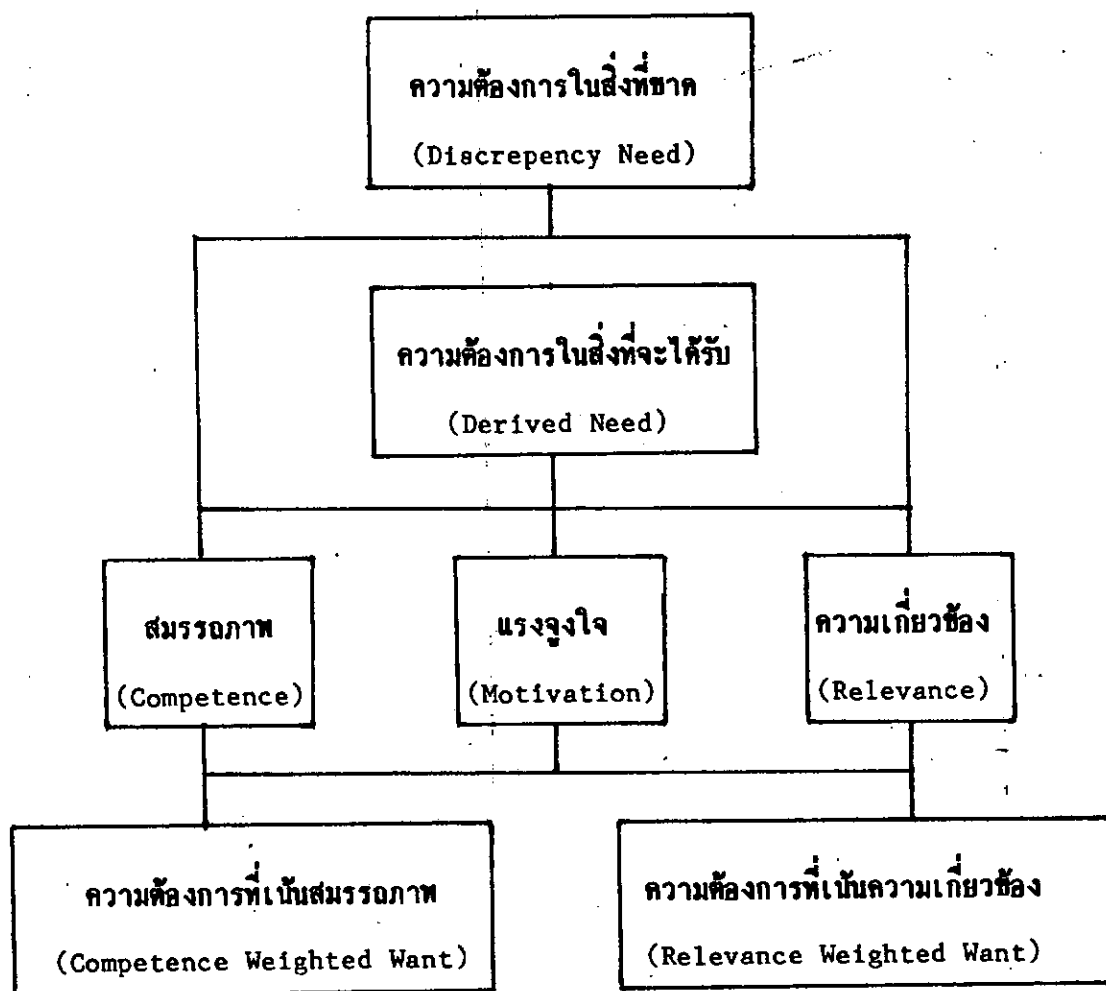
ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์จะทำหน้าที่สนับสนุนความต้องการทางการศึกษา โดยกระตุ้นให้บุคคลเกิดการเรียนรู้

แนวคิดความต้องการทางการศึกษาอีกแนวหนึ่ง ได้แก่ แนวคิดของซิสสันส์ (Scissons. 1982 : 21 - 23) ซึ่งได้ศึกษารูปแบบการศึกษาความต้องการรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากนิยามความต้องการทางการศึกษาที่แตกต่างกัน และได้ศึกษาความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างองค์ประกอบของความต้องการรูปแบบนั้น ๆ ผลการศึกษาได้แนวทางใหม่ที่จะอธิบายและนิยามความต้องการทางการศึกษาว่า ความต้องการทางการศึกษาเป็นผลของความสัมพันธ์ร่วมระหว่างองค์ประกอบความต้องการสามองค์ประกอบ คือ

1. สมรรถภาพพื้นฐาน (Competence) เป็นระดับความสามารถของบุคคลที่จะกระทำให้เกิดทักษะบางอย่าง

2. ความเกี่ยวข้อง (Relevance) เป็นระดับความสามารถที่จะกระทำให้เกิดทักษะบางอย่างที่บุคคลคิดว่าเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพ

3. แรงจูงใจ (Motivation) เป็นระดับความตั้งใจที่จะปรับปรุงระดับความสามารถของตนเอง เพื่อเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสันส์ ได้เสนอองค์ประกอบความต้องการและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความต้องการที่สามดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 องค์ประกอบความต้องการและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความต้องการ

จะเห็นได้ว่ามีผู้ให้คำนิยามที่แตกต่างกันอยู่มาก การที่จะนิยามความต้องการนิยามใด จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละเรื่องที่ทำการศึกษา ดังคำกล่าวของซีสสันส์ที่ว่า "ไม่มีรูปแบบนิยามใดที่มีคุณค่าเหนือกว่ากัน การมีคุณค่าของแต่ละรูปแบบนิยามนั้นขึ้นอยู่กับความเป็นไปได้และความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่จะทำการนิยามเพื่อใช้ผลการศึกษานั้น" ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์นิยามความต้องการของแมทติมอร์-กนูคสัน (Mattimore-Knudson. 1982 : 119) ที่สรุปว่าการจะศึกษาความต้องการควรใช้วิเคราะห์สถานการณ์มากกว่าการวิเคราะห์ความต้องการ เพราะนิยามความต้องการนั้นไม่แน่นอน นิยามต่างกันก็ทำให้ผลการศึกษาต่างกัน

ประเภทของความต้องการทางการศึกษาของผู้ใหญ่

แนวคิดในการแบ่งประเภทความต้องการของผู้ใหญ่มีหลายแนวคิดที่จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดกรอบ สำหรับการศึกษาความต้องการทางการศึกษาของผู้ใหญ่ เช่น

คูลมส์ (Coombs. 1974 : 15) ได้แบ่งความต้องการทางการศึกษาของปัจเจกชนออกเป็นสี่ด้าน คือ

1. ความต้องการในด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานและเรื่องทั่ว ๆ ไป
2. ความต้องการการศึกษาเพื่อปรับปรุงชีวิตครอบครัว
3. ความต้องการการศึกษาเพื่อปรับปรุงชุมชนที่ตนอาศัยอยู่
4. ความต้องการการศึกษาด้านอาชีพ

กิด (Kidd. 1973 : 273) จำแนกความต้องการทางการศึกษาของผู้ใหญ่ไว้เจ็ด

ประเภท คือ

1. ความต้องการด้านสุขภาพ
2. ความต้องการด้านครอบครัวและความสัมพันธ์ในครอบครัว
3. ความต้องการด้านเป็นผู้บริโภคและการยังชีพ
4. ความต้องการด้านความสัมพันธ์ทางสังคม
5. ความต้องการด้านอาชีพ
6. ความต้องการด้านความบันเทิง
7. ความต้องการมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

จากการสำรวจกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ของศูนย์สถิติการศึกษาแห่งชาติ (National Center for Education Statistics) เมื่อปี 1975 ได้จัดประเภทเนื้อหาวิชาที่ผู้ใหญ่สนใจเรียนไว้ดังนี้ (คาร์แกนวัลด์ และเมอร์เรียม. 2530 : 143)

1. การศึกษาสายสามัญ
2. การฝึกอาชีพ
3. การศึกษาเรื่องชุมชน
4. การศึกษาเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวและครอบครัว
5. การศึกษาเกี่ยวกับชีวิตสังคมและนันทนาการ

สำหรับกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดเนื้อหาของการศึกษานอกโรงเรียนไว้สามประเภท คือ

1. ประเภทความรู้ขั้นพื้นฐาน
2. ประเภทบริการข่าวสารข้อมูล
3. ประเภทการศึกษาเพื่อเพิ่มทุนทักษะอาชีพ

จะเห็นได้ว่าการแบ่งประเภทความต้องการทางการศึกษาของผู้ใหญ่มีหลายแนวคิด การที่จะนำแนวคิดใดไปใช้เป็นกรอบสำหรับการสำรวจความต้องการทางการศึกษาของผู้ใหญ่ จึงควรพิจารณาถึงความสอดคล้องกับกิจกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ใหญ่แต่ละวัยด้วย สำหรับการวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ปัญหาของผู้สูงอายุมาเป็นกรอบในการศึกษาความต้องการทางการศึกษาของผู้สูงอายุ เพราะแนวคิดข้างต้นเกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่วัยอื่นมากกว่าวัยสูงอายุ

วิธีการศึกษาความต้องการทางการศึกษา

วิธีการศึกษาความต้องการทางการศึกษามีหลายวิธี ดังนี้

โนลส์ (Knowles. 1980 : 79 - 86) ได้เสนอแนะแหล่งข้อมูล และวิธีการรวบรวมข้อมูลความต้องการทางการศึกษา เพื่อนำไปประกอบการประเมินความต้องการ (Needs Assessment) ตามนิยามความต้องการซึ่งโนลส์ เสนอไว้ว่าแหล่งข้อมูลความต้องการทางการศึกษา ได้แก่

1. ตัวบุคคลที่เป็นตัวเป้าหมายของการศึกษา
2. บุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลเป้าหมาย
3. สื่อมวลชนต่าง ๆ ในสังคมของบุคคลเป้าหมาย
4. องค์การทางสังคมและชุมชนของบุคคลเป้าหมาย

วิธีการรวบรวมข้อมูลกระทำได้โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เช่น สอบถามหรือสัมภาษณ์จากบุคคลกลุ่มเป้าหมาย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย การสำรวจชุมชนและวิเคราะห์ข่าวสารจากสื่อมวลชน ข้อมูลที่ได้รับจะสามารถนำไปใช้ร่วมกันเพื่อประเมินความต้องการทางการศึกษาต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

✓ บุญยืน สุภาพ (2522 : 94 - 95) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาความต้องการ และโลกทัศน์ของคนชราในสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลและเอกชน พบว่าปัญหาที่คนชราต้องเข้ารับการสงเคราะห์ คือ ปัญหาเศรษฐกิจ และการดำรงชีพ ปัญหา รองลงมาคือ ปัญหาเรื่องสุขภาพ

ในเรื่องความต้องการพบว่า คนชราในสถานสงเคราะห์ทั้งสองแห่งมีความพอใจที่ได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกาย อันได้แก่ อาหาร ที่พักอาศัย ความปลอดภัย และการพักผ่อนด้วยกิจกรรมนันทนาการ

การศึกษาโลกทัศน์ของคนชราในสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลและเอกชน ในเรื่องความเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องบุญกรรม ปรากฏว่าคนชราส่วนใหญ่มีความเชื่อคล้ายคลึงกันทั้งสองแห่ง ส่วนโลกทัศน์เกี่ยวกับความเป็นจริง และเกี่ยวกับความสงบของสถานการณ์ของโลกนั้น คนชราในสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลและเอกชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

พีรสิทธิ์ คำนวนติลป์ (2523 : 167 - 179) ศึกษาความทันสมัย ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง และปัญหาบางประการของคนชรา พบว่าคนไทยมีความทันสมัยสูง ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตร การยอมรับความคิดใหม่ ๆ การวางแผนล่วงหน้า ความสนใจในเหตุการณ์ปัจจุบัน และการรับข่าวสารโดยพิเศษชาย มีความทันสมัยสูงกว่าเพศหญิง

ในด้านภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง คนชราพิจารณาว่าตนยังมีประโยชน์ต่อสังคม มีคุณค่าต่อครอบครัวในด้านการเป็นที่พึ่งทางใจแก่บุตรหลาน ช่วยอบรมสั่งสอนบุตรหลาน ตลอดจนช่วยทำงานบ้าน และดูแลบ้าน นอกจากนี้ยังมีคุณค่าต่อสังคมในด้านการให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ และช่วยเหลือผู้อื่นยามเจ็บป่วย คนชรามองว่าตนเองมีคุณค่าต่อครอบครัวมากกว่าสังคม

คนชราส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางจิตวิทยาสังคม คือ ไม่สามารถปรับตัวและใจให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ค่อยเข้าใจทัศนคติและค่านิยมใหม่ ๆ ของสังคมปัจจุบัน มีความรู้สึกหวาดกลัวและกังวลที่จะต้องเผชิญกับความตายที่กำลังจะมาถึง นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และปัญหาสุขภาพ คนชราส่วนมากไม่มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย เพราะอาศัยอยู่กับบุตรหลาน สำหรับปัญหาการเกษียณอายุราชการนั้นไม่เป็นปัญหาสำคัญ เพราะส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งไม่มีข้อจำกัดว่าอายุ 60 ปีแล้วจะต้องหยุดทำงาน ผู้เกษียณอายุราชการส่วนใหญ่สามารถปรับตัวได้ ไม่มีปัญหาเรื่องการไม่มีบทบาทหรือไม่มีอะไรทำอย่างในประเทศตะวันตก เว้นแต่ข้าราชการบำนาญฝ่ายปกครองและผู้ที่เคยมีหน้าที่การงานระดับสูงเท่านั้นที่มีปัญหาการปรับตัวหลังการเกษียณ

เสาวนีย์ กานต์เคซารักษ์ (2524 : 66 - 67) ศึกษาความต้องการทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนผู้สูงอายุ พบว่า ความต้องการทางด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ เพศชายและเพศหญิงในแต่ละด้าน และรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน เว้นแต่ด้านความสามารถทางร่างกาย ความต้องการด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ 60-75 ปี และ 75 ปีขึ้นไป ในแต่ละด้านและรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน ความต้องการทางด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสคู่และหม้าย ในแต่ละด้านและรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการเข้ารับบริการทางการแพทย์ ความต้องการทางด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุที่มีรายได้และไม่มีรายได้ ในแต่ละด้านและรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน และความต้องการด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าอุดมศึกษาและอุดมศึกษาขึ้นไป ในแต่ละด้านและรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน เว้นแต่ด้านการเข้ารับบริการทางการแพทย์ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการด้านความรับผิดชอบของครอบครัวและรัฐ ในเรื่องเพศ อายุ การศึกษา ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเรื่องรายได้ และสถานภาพการสมรส

นิศา ชูโต (2525 : 107 - 108) ศึกษาเรื่องคนชราไทย โดยสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจากทั่วประเทศ ผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีฐานะยากจน ขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพ ขาดโอกาสแสวงหาความรู้ในการใช้ชีวิตในบั้นปลายอย่างมีคุณภาพ ร้อยละ 40 ของกลุ่มตัวอย่างยังคงทำงานหารายได้ หลังอายุ 60 ปี จนกระทั่งอายุประมาณ 64 ปี หรือจนกว่าสุขภาพไม่อำนวย จึงจะหยุดทำงาน เนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาขาดเพื่อนที่สนิท ปัญหาการมีชีวิตอยู่อย่างไม่มีจุดหมาย ปัญหาความสัมพันธ์กับครอบครัว ปัญหาเรื่องกฎหมายและทรัพย์สิน ตามลำดับ

✓ ประพิมพ์ดาว สุนทร (2526 : 148 - 151) ศึกษาสุขภาพจิตผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเชื้อเพลิงพัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนเชื้อเพลิงพัฒนาส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ แต่ได้ช่วยงานบ้านตามสถานการณ์ของครอบครัวและความอานวยของสุขภาพ ผู้สูงอายุทั้งที่ทำงานและไม่ทำงานทำมีรายได้ส่วนใหญ่จากบุตรหลาน ญาติ และคู่สมรส ปัญหาของผู้สูงอายุในชุมชนเชื้อเพลิงพัฒนา คือ ปัญหาด้านการเงิน ปัญหาสุขภาพ ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาขาดการเอาใจใส่จากสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีความต้องการบริการทางสังคม ได้แก่ ต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน ต้องการความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย ต้องการให้ช่วยหางานให้ทำ ต้องการให้แพทย์ไปตรวจรักษาที่บ้าน และยังคงคาดหวังที่จะให้บุตรหลานปฏิบัติ และกระทำการต่าง ๆ ดังนี้ คือ ประณัติ คุนลเอาใจใส่ เลี้ยงดู เชื้อเพลิง ตั้งใจเรียน เคารพนับถือ และอยู่ร่วมกันโดยไม่แยกย้ายไปไหน ✓

✓ กนกวรรณ ศิลปกรรมพิเศษ (2527 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้เกษียณอายุราชการ ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความสมดุลย์ของรายรับรายจ่าย ระดับตำแหน่งหน้าที่การงานก่อนเกษียณอายุ ระยะเวลาหลังเกษียณอายุ การมีส่วนร่วมในสังคม และสถานภาพทางสุขภาพ สำหรับปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ ได้แก่ สถานภาพการสมรส และลักษณะครอบครัว ✓

✓ เขมิกา ยามะรัต (2527 : 117 - 121) ศึกษาความพึงพอใจของคนชรา : ศึกษากรณีข้าราชการบำนาญกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการบำนาญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความพึงพอใจในชีวิตสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในชีวิต คือ การมีส่วนร่วมทางสังคม ความสัมพันธ์กับครอบครัว สุขภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับญาติ ความเสียเปรียบสัมพัทธ์ รายได้ สถานภาพการสมรส และตำแหน่งครั้งสุดท้ายก่อนการเกษียณ ผลการศึกษานี้บ่งชี้ว่า ทฤษฎีกิจกรรมสามารถอธิบายความพึงพอใจของผู้สูงอายุได้ดีกว่าทฤษฎีการไร้ภาระผูกพัน หรือทฤษฎีการแยกตัว กล่าวคือ ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจและมีความสุขกับการได้มีกิจกรรมต่าง ๆ ทางครอบครัวและสังคมมากกว่าการถอนตัวออกจากสังคม ✓

ดวงฤดี ลาสุชะ (2528 : 54 : 56) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคัดสรรกับการปรับตัวของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของผู้สูงอายุโดยส่วนรวมและรายค่าน้อยในระดับปานกลาง องค์ประกอบคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ และการมีส่วนร่วมในชุมชน สำหรับเพศ และเขตที่อยู่อาศัยไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงใหม่

สมศรี กันธมาลา (2529 : 50 - 63) ศึกษาการส่งเสริมบทบาทของผู้เกษียณให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม การวิจัยนี้ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานบางประการเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความพร้อม และความรู้ความสามารถของผู้ที่จะเกษียณอายุราชการ ในการที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมภายหลังการเกษียณอายุ โดยทำการศึกษาจากนักบริหาร นักวิชาการและนักปฏิบัติการ ที่มีคุณวุฒิตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีความก้าวหน้าในชีวิตรองาน มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง และมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเกษียณอายุ โดยมีแผนจะออกไปประกอบอาชีพส่วนตัวรับเป็นที่ปรึกษา ตลอดจนมีความสนใจจะร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลมีคุณค่าต่อสังคม ในฐานะที่มีความรู้ มีความสามารถ และมีประสบการณ์ มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ

ผู้วิจัยได้เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มผู้เกษียณอายุ เพื่อเป็นการรวมกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์ให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และศึกษาต่อเนื่องในกลุ่มเดียวกัน หรือระหว่างกลุ่ม และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเผยแพร่ และให้คำปรึกษาในด้านวิชาการแก่บุคคล

หรือองค์กรต่าง ๆ ในสังคมอันจะช่วยทำให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติสืบไป โดยมีกรมประชาสงเคราะห์และองค์กรเอกชนเป็นผู้ประสานงาน นอกจากนี้ยังเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการของชมรมผู้สูงอายุที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในลักษณะของการเป็นผู้ให้บริการแก่สังคม ควบคู่กันกับการเป็นผู้รับบริการจากสังคม และเสนอให้วัดเป็นสถานที่ที่ใช้พบปะระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชน เพื่อช่วยเผยแพร่และถ่ายทอดจริยธรรม ตลอดจนความรู้ต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่เยาวชนในเรื่องของการเรียนรู้ และการประพฤติตนเป็นพลเมืองดีของชาติ หายสุกผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ออกกฎหมายการประกันสังคมเกี่ยวกับความชราภาพ และการว่างงานเพื่อประโยชน์แก่ผู้สูงอายุอีกด้วย

— ฉันทนา กาญจนพำนัก (2530 : 52 - 54) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการร่วมกิจกรรมกับอัตมโนทัศน์ของผู้สูงอายุ ในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก สำหรับคะแนนอัตมโนทัศน์ของผู้สูงอายุเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดยส่วนรวมและรายด้าน คือ อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม เป็นไปในทางบวก ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการร่วมกิจกรรมและอัตมโนทัศน์ของผู้สูงอายุพบว่า อัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยเกี่ยวกับเพศและสถานภาพการสมรสมีความสัมพันธ์กับการร่วมกิจกรรม และอัตมโนทัศน์ของผู้สูงอายุ แต่ปัจจัยทางลักษณะครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับการร่วมกิจกรรมและอัตมโนทัศน์ของผู้สูงอายุ

... จีวีวรรณ แก้วพรหม (2530 : บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเครือข่ายทางสังคมและสนับสนุนทางสังคมกับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างเครือข่ายทางสังคม พบว่า ขนาดของกลุ่มทางสังคมของผู้สูงอายุ เฉลี่ยสามคน ส่วนมากมีความสัมพันธ์กับกลุ่มญาติ ระยะเวลารู้จักกับสมาชิกโดยเฉลี่ย 33 ปี ความถี่ในการติดต่อกับสมาชิกเฉลี่ย 60 ครั้งต่อเดือน วิธีการที่ใช้ในการติดต่อกันมากที่สุดคือการพบปะพูดคุย ผลการศึกษาการสนับสนุนทางสังคมโดยส่วนรวมและแต่ละด้าน คือ การตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ การตอบสนองด้านการยอมรับ ยกย่อง การตอบสนองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การช่วยเหลือด้านข่าวสาร ข้อมูล และการช่วยเหลือด้านเงินทอง สิ่งของ แรงงาน อยู่ในระดับปานกลาง สุขภาพจิตของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาอยู่ในระดับดี การศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเครือข่ายทางสังคม และการสนับสนุนทางสังคมกับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ พบว่า การสนับสนุนทางสังคมโดยส่วนรวมและรายด้านทุกด้านมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ส่วนโครงสร้างเครือข่ายทางสังคมโดยส่วนรวมไม่มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนทางสังคมและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

นภาพร ชโยวรรณ (2530 : 7 - 23) ศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุในประเทศไทยโดย สุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากทั่วประเทศ จำนวน 3,252 คน แบ่งการศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุออกเป็น สองประเด็นกว้าง ๆ คือ ปัญหาเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจ และสุขภาพของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 38 ของกลุ่มตัวอย่างยังคงทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุในเมืองมีอัตราการทำงานเชิงเศรษฐกิจ ต่ำกว่าผู้สูงอายุเพศชายและผู้สูงอายุในชนบท กว่าครึ่งของผู้สูงอายุที่ทำการศึกษารู้สึกว่าการไม่มีงานทำเป็นปัญหามากสำหรับตน ส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เผชิญปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีอายุมาก ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุในชนบท ผู้สูงอายุส่วนมากรู้สึกว่าตนไม่ได้รับการรักษาพยาบาลที่ต้องการ เมื่อเจ็บป่วยเนื่องจากแหล่งบริการมีไม่เพียงพอ

พุดินันท์ เหลืองไพฑูรย์ (2530 : 86 - 88) ศึกษาการจัดการบริการสวัสดิการสังคมในชมรมผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่า กิจกรรมที่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย กิจกรรมด้านการศาสนา กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมด้านวัฒนธรรม กิจกรรมด้านการเผยแพร่ความรู้ กิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม กิจกรรมด้านการศึกษานอกสถานที่ กิจกรรมด้านการฝึกหัดอาชีพ ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นครูสอนพิเศษ การประพันธ์บทเพลงและนิยาย การออกแบบตกแต่งเสื้อผ้า เป็นต้น

ทัศนัสดา สอนชื่อ (2531 : 143 - 146) ศึกษาความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของข้าราชการบำนาญ กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ข้าราชการบำนาญ กระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานคร มีความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียน โดยเฉลี่ยทุกด้านในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนโดยจำแนกตามเพศ วุฒิ และระดับ พบว่า ข้าราชการบำนาญมีเพศ วุฒิ และระดับแตกต่างกัน

มีความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนในด้านสุขภาพและด้านสังคมไม่แตกต่างกัน เว้นแต่ด้านสุขภาพ ชีวประชากรบ้านญะเป๋ซายและเปะตัญญิงมีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่นที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัวแตกต่างกัน มีปัญหาในด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยาแตกต่างกัน
2. ผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่นที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัวแตกต่างกัน มีความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนในด้านเนื้อหา และด้านวิธีการจัดแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทนี้จะกล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการสร้างเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล/เขตสุขาภิบาล ในท้องที่ 18 อำเภอ สองกิ่งอำเภอของจังหวัดขอนแก่น คือ อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอน้ำพอง อำเภออุบลรัตน์ อำเภอกระนวน อำเภอเขาสนกวาง อำเภอหนองเรือ อำเภอพระยืน อำเภอบ้านฝาง อำเภอชุมแพ อำเภอพล อำเภอภูผาคีรี อำเภอสีชมพู อำเภอภูเวียง อำเภอชนบท อำเภอบ้านไผ่ อำเภอแวงน้อย อำเภอหนองสองห้อง อำเภอแวงใหญ่ กิ่งอำเภอภูผาม่าน และกิ่งอำเภอเปือยน้อย

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล/เขตสุขาภิบาล ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 170 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ดังรายละเอียดในวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. แบ่งพื้นที่จังหวัดขอนแก่นออกตามเขตสภาพภูมิศาสตร์ออกเป็นสามเขต คือ

1.1 เขตเหนือ ประกอบด้วยอำเภอสีชมพู กิ่งอำเภอภูผาม่าน อำเภอภูเวียง อำเภอเขาสนกวาง อำเภออุบลรัตน์ อำเภอน้ำพอง และอำเภอกระนวน รวมเจ็ดอำเภอ

1.2 เขตกลาง ประกอบด้วยอำเภอชุมแพ อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอหนองเรือ
อำเภอบ้านฝาง อำเภอพระยืน และอำเภอมัญจาคีรี รวมหกอำเภอ

1.3 เขตใต้ ประกอบด้วยอำเภอบ้านไผ่ อำเภอชนบท กิ่งอำเภอเปือยน้อย
อำเภอเวียงใหญ่ อำเภอพล อำเภอหนองสองห้อง และอำเภอเวียงน้อย รวมเจ็ดอำเภอ

2. สุ่มตัวอย่างอำเภอ โดยวิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยการจับสลาก จากทั้งสามเขต
ข้างต้นมาเขตละหนึ่งอำเภอ อำเภอที่จับสลากได้ คือ

2.1 เขตเหนือ ได้แก่ อำเภอภูเวียง มี 13 ตำบล คือ ตำบลบ้านเรือ ตำบล
ในเมือง ตำบลบ้านโคก ตำบลนาหว้า ตำบลนาชุมแสง ตำบลห้วยทอง ตำบลกุดของแก่น ตำบลกุดธาตุ
ตำบลหนองกุงธาร ตำบลเขาน้อย ตำบลชนวน ตำบลทุ่งขาม และตำบลหนองกุงเขิน

2.2 เขตกลาง ได้แก่ อำเภอหนองเรือ มีเก้าตำบล คือ ตำบลหนองเรือ ตำบล
โนนสะอาด ตำบลโนนทัย ตำบลกุดกว้าง ตำบลบ้านกง ตำบลยางคำ ตำบลบ้านเม็ง ตำบลจระเข้
และตำบลโนนพอง

2.3 เขตใต้ ได้แก่ อำเภอพล มี 12 ตำบล คือ ตำบลเมืองพล ตำบลโสกนกเต็น
ตำบลโคกหนองแก ตำบลเพ็กใหญ่ ตำบลลอมคอม ตำบลหนองแวงโสกพระ ตำบลโนนข่า ตำบลเก่าจัว
ตำบลหนองมะเชื้อ ตำบลหนองนาเป่า ตำบลโคกสง่า และตำบลหัวทุ่ง

3. สุ่มตัวอย่างตำบลจากอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับ
สลากมาร้อยละ 25 ของแต่ละอำเภอ ตำบลที่จับสลากได้จากแต่ละอำเภอ คือ

3.1 อำเภอหนองเรือ ได้จำนวนสองตำบล ได้แก่

3.1.1 ตำบลบ้านฝ้อ มีแปดหมู่บ้าน คือ บ้านโนนทอง บ้านหนองแสง (หมู่
ที่ 2) บ้านหนองแสง (หมู่ที่ 3) บ้านโพธิ์ตาก บ้านโนนช้าง บ้านหนองฝ้อ (หมู่ที่ 6) บ้านหนองฝ้อ
(หมู่ที่ 7) และบ้านคอนกอก

3.1.2 ตำบลยางคำ มีเก้าหมู่บ้าน คือ บ้านยางคำ บ้านหนองหว้า บ้าน
คอนแอม บ้านนาจัว บ้านคอนคอม บ้านหนองแวง บ้านคอนหัน บ้านหนองนางษ์ และบ้านหนองแดง

3.2 อำเภอภูเวียง ได้จำนวนสามตำบล ได้แก่

3.2.1 ตำบลห้วยทอง มีเจ็ดหมู่บ้าน คือ บ้านห้วยทอง บ้านพระบาท
บ้านหัวยาง บ้านโคกกลาง บ้านหนองผักแว่น บ้านปึงสัง และบ้านกุดหิน

3.2.2 ตำบลเขาน้อย มี 10 หมู่บ้าน คือ บ้านบ่อ บ้านนาท่อม บ้านหนองแขว บ้านนาแพง บ้านโคกสง่า บ้านนาตาล บ้านโพนงาม บ้านเขาน้อย บ้านมีชัย และบ้านโนนสว่าง

3.2.3 ตำบลคันท่า มีหกหมู่บ้าน คือ บ้านคันท่า บ้านหนองทุ่ม บ้านกุดคุก (หมู่ที่ 3) บ้านกุดคุก (หมู่ที่ 4) บ้านวังชัย และบ้านโนนสวรรค์

3.3 อำเภอพล ได้จำนวนสามตำบล ได้แก่

3.3.1 ตำบลโนนข่า มีแปดหมู่บ้าน คือ บ้านห้วยโจด บ้านหัวนา บ้านบ่อตะครอง บ้านหนองแขวนอก บ้านโนนข่า บ้านโนนหัน บ้านอ้ายตุ้ และบ้านโนนเมือง

3.3.2 ตำบลลอมคอม มีเก้าหมู่บ้าน คือ บ้านศรีกระดานพล บ้านหนองไผ่ บ้านหนองอรุณ บ้านทุ่งน้อย บ้านหนองโจด บ้านหนองแล่น บ้านหนองกุงรอง บ้านลอมคอม และบ้านหนองคู

3.3.3 ตำบลโคกสง่า มีเจ็ดหมู่บ้าน คือ บ้านหนองแกมน บ้านคูชาด บ้านหนองชะ บ้านหนองแขวงกลาง บ้านหนองมน บ้านหนองไผ่ และบ้านโนนพริก

4. สุ่มตัวอย่างหมู่บ้านจากตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับสลากมาร้อยละ 25 ของแต่ละตำบล หมู่บ้านที่จับสลากได้จากแต่ละตำบล คือ

4.1 ตำบลบ้านฝ่อ ได้จำนวนสองหมู่บ้าน คือ บ้านหนองแสง (หมู่ที่ 2) และบ้านโพธิ์ตาก

4.2 ตำบลยางคำ ได้จำนวนสองหมู่บ้าน คือ บ้านคอนแอม และบ้านหนองแขว

4.3 ตำบลห้วยทอง ได้จำนวนสองหมู่บ้าน คือ บ้านห้วยบง และบ้านโป่งสัง

4.4 ตำบลเขาน้อย ได้จำนวนสามหมู่บ้าน คือ บ้านนาท่อม บ้านนาแพง และบ้านโพนงาม

4.5 ตำบลคันท่า ได้จำนวนสองหมู่บ้าน คือ บ้านหนองทุ่ม และบ้านโนนสวรรค์

4.6 ตำบลโนนข่า ได้จำนวนสองหมู่บ้าน คือ บ้านบ่อตะครอง และบ้านอ้ายตุ้

4.7 ตำบลลอมคอม ได้จำนวนสองหมู่บ้าน คือ บ้านหนองโจด และบ้านหนองกุงรอง

4.8 ตำบลโคกสง่า ได้จำนวนสองหมู่บ้าน คือ บ้านหนองชะ และบ้านหนองมน

5. เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ในหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 17 หมู่บ้าน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง หมู่บ้านละ 10 คน ได้กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเพื่อทำการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 170 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งเป็นสามตอน ดังนี้

ตอนที่หนึ่ง แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ในเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัว มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ รวมหกข้อ

ตอนที่สอง แบบสอบถามปัญหาของผู้สูงอายุ แบ่งเป็นสี่ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าสามระดับ ประกอบด้วยข้อคำถาม 70 ข้อ

ตอนที่สาม แบบสอบถามความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุในด้านเนื้อหา และด้านวิธีการจัด ดังนี้

1) ด้านเนื้อหา แบ่งเป็นสี่ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าสามระดับ ประกอบด้วยข้อคำถาม 66 ข้อ

2) ด้านวิธีการจัด แบ่งเป็นสี่ด้าน คือ ด้านเวลา ด้านรูปแบบการจัด ด้านสถานที่ และด้านงบประมาณ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าสามระดับ ประกอบด้วยข้อคำถาม 59 ข้อ และแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในด้านการจัดทั้งสี่ด้าน

เกณฑ์ในการให้คะแนนแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า ผู้วิจัยกำหนดน้ำหนักคะแนน ดังนี้

มาก	กำหนดให้คะแนนเป็น	3
ปานกลาง	กำหนดให้คะแนนเป็น	2
น้อย	กำหนดให้คะแนนเป็น	1

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเครื่องมือการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการสร้างเครื่องมือ
2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างตามจุดหมายของการวิจัย แล้วนำเสนอประธานและกรรมการควบคุมปริญาบัณฑิต และผู้เชี่ยวชาญ จำนวนเจ็ดคน ตรวจสอบแก้ไข แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงเครื่องมือให้เหมาะสมทั้งด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้เพื่อให้มีความชัดเจนและครอบคลุมจุดหมายของการวิจัย เป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ปัญหาและความต้องการทางการศึกษา นอกโรงเรียนจากผู้สูงอายุ เพิ่มเติมจากข้อคำถามที่มีอยู่แล้วเพื่อนำมาปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้วิจัยได้หาค่าความเที่ยงตรงและค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

1. การหาค่าความเที่ยงตรง เมื่อสร้างแบบสอบถามฉบับร่างเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอประธานและกรรมการควบคุมปริญาบัณฑิตสองคน และผู้เชี่ยวชาญห้าคน รวมเจ็ดคน ตรวจสอบแก้ไขเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ
2. การหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ที่บ้านหนองแวง ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970 : 1961) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับที่ระดับ 0.95 ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ประสานงานกับผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น เพื่อขอครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น ประจำอำเภอหนองเรือ อำเภอภูเวียง และอำเภอพล เป็นผู้ช่วยผู้วิจัย

2. ประสานงานกับนายอำเภอหนองเรือ นายอำเภอภูเวียง และนายอำเภอพล เพื่อขอหนังสือจากอำเภอขอความร่วมมือและนัคหมายการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่ละอำเภอ ในการประสานงานดังกล่าวผู้วิจัยใช้หนังสือแนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

3. ประชุมชี้แจงผู้ช่วยผู้วิจัยก่อนออกเก็บรวบรวมข้อมูล โดยชี้แจงเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยลักษณะของเครื่องมือ เนื้อหาของเครื่องมือ และวิธีการสัมภาษณ์

4. ออกเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ในหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างระหว่างวันที่ 25 พฤษภาคม - 19 มิถุนายน 2533 ได้ข้อมูล 170 ฉบับ หลังจากตรวจสอบแล้วเหลือแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 162 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.29 ของแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งเป็นจำนวนที่เพียงพอแก่การวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้สูงอายุที่ได้จากข้อคำถามแบบสำรวจรายการ โดยการคำนวณค่าความถี่ และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อคำถามปลายเปิด โดยทำการสรุปเป็นหมวดหมู่ แล้ววิเคราะห์เนื้อหา

3. วิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและความต้องการทางการศึกษาออกโรงเรียนของผู้สูงอายุที่ได้จากข้อคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาตัดสินตามเกณฑ์ของเบสต์ (Best. 1970 : 174 - 178) ดังนี้

2.33 - 3.00 หมายความว่า มีปัญหามากหรือมีความต้องการมาก

1.67 - 2.32 หมายความว่า มีปัญหปานกลางหรือมีความต้องการปานกลาง

1.00 - 1.66 หมายความว่า มีปัญหาน้อยหรือมีความต้องการน้อย

4. ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test สำหรับคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรสองกลุ่ม และใช้ F-test สำหรับคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรสามกลุ่ม และทดสอบค่าเอฟที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยวิธีการของนิวแมนคูลส์ (Newman-Keuls test)

การวิเคราะห์ข้อมูลในข้อ 1 และข้อ 3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน เพื่อนำข้อมูลมาลงรหัสในแบบฟอร์มแล้วนำเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS ของศูนย์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 หาค่าความถี่และคำนวณค่าร้อยละ

1.2 หาค่าเฉลี่ยโดยใช้สูตร (Ferguson. 1982 : 49)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนทั้งหมด

1.3 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตร (Ferguson. 1982 : 68)

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X^2$ แทน ผลบวกของคะแนนยกกำลังสอง

$\sum X$ แทน คะแนนรวมทั้งหมด

N แทน จำนวนคนทั้งหมด

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach, 1970 : 161)

$$\alpha = \frac{N}{N-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

N แทน จำนวนข้อคำถามทั้งหมด

$\sum s_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อคำถาม

s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

3.1 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรสองกลุ่มที่มีอิสระจากกัน โดยใช้สูตร t-test (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 84 - 86)

3.1.1 กรณีความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มไม่เท่ากัน

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

โดยมีขั้นตอนการคำนวณอิสระ

$$df = \frac{\left(\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2} \right)^2}{\frac{\left(\frac{s_1^2}{n_1} \right)^2}{n_1 - 1} + \frac{\left(\frac{s_2^2}{n_2} \right)^2}{n_2 - 1}}$$

3.1.2 กรณีความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเท่ากัน

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\left[\frac{(n_1 - 1) s_1^2 + (n_2 - 1) s_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \right] \left[\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right]}}$$

โดยมี $df = n_1 + n_2 - 2$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา

$\bar{X}_1$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

$\bar{X}_2$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

s_1^2 แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

s_2^2 แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

n_1 แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

n_2 แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

df แทน ชั้นแบ่งความเป็นอิสระ

3.2 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรสามกลุ่ม และวิเคราะห์

ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ใช้สูตร F-test (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 95)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม (Between)	K-1	SS_b	MS_b	$\frac{MS_b}{MS_w}$
ภายในกลุ่ม (Within)	N-k	SS_w	MS_w	
รวมทั้งหมด	N-1	SS_t		

เมื่อ F แทน ค่าที่จะพิจารณาใน F-distribution

84

SS_b แทน ผลรวมกำลังสองระหว่างกลุ่ม

SS_w แทน ผลบวกกำลังสองภายในกลุ่ม

SS_t แทน ผลบวกกำลังสองทั้งหมด

MS_b แทน ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

K แทน จำนวนกลุ่ม

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

ในกรณีวิเคราะห์ความแปรปรวนแล้วพบว่ามีความสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของ Newman-Keuls test (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 113)

$$W = q(\alpha, r, df) \sqrt{\frac{MS_E}{\tilde{n}}}$$

เมื่อ W แทน ค่าวิกฤตของ newman-Keuls

q แทน ค่าที่เปิดได้จากตาราง Studentized Range Statistic

MS_E แทน ค่าความคลาดเคลื่อนของความแปรปรวนที่ได้จากตารางวิเคราะห์ความแปรปรวน

$\tilde{n}$ แทน Harmonic Mean คำนวณได้จากสูตร

$$\tilde{n} = \frac{K}{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} + \dots + \frac{1}{n_K}}$$

เมื่อ K แทน จำนวนกลุ่ม

$n_1, n_2, \dots, n_K$ แทน จำนวนคนในแต่ละกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความสะดวกในการสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์และแปลความหมายของข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

- N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
- $\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
- S แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- t แทน ค่าอัตราส่วนวิกฤตของการแจกแจงแบบที
- F แทน ค่าอัตราส่วนวิกฤตของการแจกแจงแบบเอฟ (F-distribution)
- df แทน ชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
- SS แทน ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
- MS แทน ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Squares)
- * แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- ** แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็นสองตอน คือ ตอนที่หนึ่ง การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุ ตอนที่สอง คือ การเสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ในชนบทจังหวัดขอนแก่น

ตอนที่หนึ่ง การวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของโรงเรียนของผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่หนึ่ง แบ่งออกเป็นสามตอน คือ ตอนที่หนึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้สูงอายุ ตอนที่สองการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของโรงเรียนของผู้สูงอายุ และตอนที่สาม การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของโรงเรียนของผู้สูงอายุ และในการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของโรงเรียนของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้แปลความหมายจากเกณฑ์ประมาณค่าสามระดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยดังนี้

2.33 - 3.00 หมายถึง มีปัญหาหรือมีความต้องการมาก

1.67 - 2.32 หมายถึง มีปัญหาหรือมีความต้องการปานกลาง

1.00 - 1.66 หมายถึง มีปัญหาหรือมีความต้องการน้อย

1. การวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้สูงอายุ เป็นการวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัว โดยใช้ค่าร้อยละดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพส่วนตัว

สถานภาพส่วนตัว	จำนวน (N = 162)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	92	56.79
1.2 หญิง	70	43.21
รวม	162	100.00
2. อายุ		
2.1 55-60 ปี	68	41.98
2.2 61-65 ปี	61	37.65
2.3 66 ปีขึ้นไป	33	20.37
รวม	162	100.00

ตาราง 1 (ต่อ)

สถานภาพส่วนตัว	จำนวน (N = 162)	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่าประถมศึกษา	59	36.42
3.2 ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	95	58.64
3.3 สูงกว่าประถมศึกษา	8	4.94
รวม	162	100.00
4. สถานภาพการสมรส		
4.1 ยังอยู่กับคู่สมรส	100	61.73
4.2 ไม่อยู่กับคู่สมรส	62	38.27
รวม	162	100.00
5. สถานภาพทางเศรษฐกิจ		
5.1 ไม่มีอาชีพ	58	35.80
5.2 มีอาชีพ	104	64.20
รวม	162	100.00
6. ลักษณะของครอบครัว		
6.1 อยู่คนเดียว	13	8.02
6.2 อยู่กับคู่สมรส	78	48.15
6.3 อยู่กับบุตรหลาน	71	43.83
รวม	162	100.00

จากตาราง 1 แสดงว่าจำนวนผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ เป็นเพศชายจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 56.99 และเพศหญิงจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 43.21

ผู้สูงอายุมีอายุระหว่าง 55-60 ปีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 41.98 อายุ 61-65 ปีจำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 37.65 และอายุ 66 ปีขึ้นไปจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 20.34

ผู้สูงอายุมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 36.42 ประถมศึกษาหรือเทียบเท่าจำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 58.64 และสูงกว่าประถมศึกษาจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.94

ผู้สูงอายุมีสถานภาพการสมรสโดยยังอยู่กับคู่สมรสจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 61.73 และไม่อยู่กับคู่สมรสจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 38.27

ผู้สูงอายุมีสถานภาพทางเศรษฐกิจโดยไม่มีอาชีพจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 35.80 และมีอาชีพจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 64.20

และผู้สูงอายุมีลักษณะของครอบครัวโดยอยู่คนเดียวจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 8.02 อยู่กับคู่สมรสจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 48.15 และอยู่กับบุตรหลานจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 43.83

2. การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุ เป็น
การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุเป็นรายข้อ โดยใช้
ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังต่อไปนี้

2.1 การวิเคราะห์ปัญหาของผู้สูงอายุ เป็นการวิเคราะห์ปัญหาผู้สูงอายุในสี่ด้าน
คือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับ
การศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัว ดังปรากฏใน
ตาราง 2 - 29

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสุขภาพ

ปัญหาด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
นอนไม่หลับ	2.10	0.66
เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ	1.65	0.70
ที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย	1.82	0.57
ขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย	2.34	0.63
ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสม	2.19	0.68
ไม่มีสถานที่สำหรับการออกกำลังกายที่เหมาะสม	1.94	0.72
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอ	1.94	0.68
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.33	0.71
ไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย	1.58	0.70
แหล่งให้บริการมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ	2.00	0.74
ไม่มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	1.94	0.68
มีโรคประจำตัวทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต	1.92	0.69
ขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย	2.25	0.58
ระบบทางเดินอาหารไม่เป็นปกติ	1.85	0.74
ระบบขับถ่ายไม่เป็นปกติ	1.85	0.74
ระบบไหลเวียนโลหิตไม่เป็นปกติ	1.88	0.79
หลงลืมง่าย	2.28	0.70
รวม	1.98	0.35

จากตาราง 2 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีปัญหาด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.98$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.34$) และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.33$) และมีปัญหาระดับปานกลางเรื่องหลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.28$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับ คือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.58$) และเกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.65$) และมีปัญหาระดับปานกลางเรื่องที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ($\bar{X} = 1.82$)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามเพศ

ปัญหาด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
นอนไม่หลับ	1.98	0.65	2.26	0.65
เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ	1.54	0.65	1.80	0.73
ที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย	1.79	0.55	1.84	0.60
ขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย	2.30	0.59	2.21	0.68
ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสม	2.14	0.66	2.24	0.71
ไม่มีสถานที่สำหรับการออกกำลังกายที่เหมาะสม	1.95	0.70	1.94	0.76
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอ	1.87	0.63	2.04	0.73
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.27	0.66	2.19	0.77
ไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย	1.55	0.69	1.61	0.73
แหล่งให้บริการมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ	2.00	0.68	2.00	0.82
ไม่มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	1.89	0.65	2.00	0.70
มีโรคประจำตัวทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต	1.93	0.69	1.90	0.68
ขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย	2.21	0.58	2.30	0.57
ระบบทางเดินอาหารไม่เป็นปกติ	1.80	0.76	1.90	0.71
ระบบขับถ่ายไม่เป็นปกติ	1.74	0.75	2.00	0.70
ระบบไหลเวียนโลหิตไม่เป็นปกติ	1.74	0.77	2.06	0.80
หลงลืมง่าย	2.27	0.73	2.29	0.66
รวม	1.94	0.30	2.03	0.39

จากตาราง 3 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพโดยส่วนรวมคือ เพศชายมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.94$ และเพศหญิงมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.03$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เพศชายมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพสูงสุดสามอันดับ คือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.30$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.27$) และหลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.27$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับ คือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องเกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.54$) ไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.55$) และมีปัญหาระดับปานกลางเรื่องระบบไหลเวียนโลหิตไม่เป็นปกติ ($\bar{X} = 1.74$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.30$) หลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.29$) และนอนไม่หลับ ($\bar{X} = 2.26$) และค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับ คือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.61$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องเกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.80$) และที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 1.84$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย

ส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามอายุ

ปัญหาด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{x}_1$	s	$\bar{x}_2$	s	$\bar{x}_3$	s
นอนไม่หลับ	1.90	0.60	2.16	0.61	2.39	0.75
เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ	1.54	0.56	1.72	0.71	1.76	0.90
ที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย	1.71	0.49	1.80	0.60	2.06	0.61
ขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย	2.15	0.58	2.21	0.64	2.61	0.61
ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสม	2.04	0.70	2.25	0.65	2.36	0.65
ไม่มีสถานที่สำหรับการออกกำลังกายที่เหมาะสม	2.06	0.71	1.85	0.70	1.88	0.78
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอ	2.00	0.63	1.80	0.70	2.09	0.72
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.28	0.73	2.11	0.71	2.36	0.65
ไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย	1.59	0.70	1.62	0.71	1.48	0.71
แหล่งให้บริการมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ	1.99	0.72	2.10	0.72	1.85	0.80
ไม่มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	1.94	0.67	2.03	0.71	1.76	0.61
มีโรคประจำตัวทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต	1.79	0.61	1.92	0.71	2.18	0.73
ขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย	2.13	0.52	2.31	0.59	2.36	0.65
ระบบทางเดินอาหารไม่เป็นปกติ	1.62	0.60	1.97	0.80	2.09	0.77
ระบบขับถ่ายไม่เป็นปกติ	1.63	0.62	1.90	0.75	2.21	0.82
ระบบไหลเวียนโลหิตไม่เป็นปกติ	1.74	0.75	1.98	0.81	1.97	0.85
หลงลืมง่าย	2.38	0.65	2.10	0.75	2.39	0.66
รวม	1.91	0.28	1.99	0.39	2.11	0.36

จากตาราง 4 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพโดยส่วนรวมคือ อายุ 55-60 ปี มีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.91$ อายุ 61-65 ปี มีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.99$ และอายุ 66 ปีขึ้นไปมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.11$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพสูงสุดสามอันดับ คือ มีปัญหาระดับมากเรื่องหลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.38$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.28$) และมีปัญหาระดับน้อยเรื่องขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.15$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องเกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.54$) ไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.59$) และระบบทางเดินอาหารไม่เป็นปกติ ($\bar{X} = 1.62$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ อายุ 61-65 ปี สูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.31$) ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.25$) และขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.21$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.62$) และมีปัญหาระดับปานกลางเรื่องเกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.72$) ที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 1.80$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ อายุ 66 ปีขึ้นไปสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.61$) นอนไม่หลับ ($\bar{X} = 2.39$) หลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.39$) ขาดความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.36$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.36$) ขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.36$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.48$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องเกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.76$) ไม่มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ($\bar{X} = 1.76$) และแหล่งบริการมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ($\bar{X} = 1.85$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามระดับการศึกษา

ปัญหาด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
นอนไม่หลับ	2.19	0.68	2.04	0.62	2.13	0.99
เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ	1.80	0.71	1.55	0.66	1.88	0.83
ที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย	1.92	0.43	1.73	0.61	2.13	0.83
ขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย	2.32	0.57	2.21	0.67	2.50	0.53
ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสม	2.24	0.68	2.14	0.69	2.38	0.52
ไม่มีสถานที่สำหรับการออกกำลังกายที่เหมาะสม	2.03	0.74	1.93	0.72	1.50	0.53
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอ	1.98	0.73	1.93	0.64	1.88	0.83
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.22	0.74	2.23	0.69	2.38	0.74
ไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย	1.68	0.75	1.49	0.65	1.88	0.83
แหล่งให้บริการมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ	1.98	0.84	2.04	0.65	1.63	0.92
ไม่มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	2.10	0.71	1.83	0.63	2.00	0.76
มีโรคประจำตัวทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต	2.00	0.69	1.84	0.69	2.25	0.46
ขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย	2.28	0.56	2.20	0.59	2.50	0.53
ระบบทางเดินอาหารไม่เป็นปกติ	2.02	0.80	1.72	0.66	2.13	0.83
ระบบขับถ่ายไม่เป็นปกติ	2.14	0.75	1.66	0.68	2.00	0.76
ระบบไหลเวียนโลหิตไม่เป็นปกติ	2.03	0.85	1.75	0.73	2.25	0.89
หลงลืมง่าย	2.29	0.70	2.24	0.70	2.63	0.74
รวม	2.07	0.39	1.91	0.31	2.12	0.25

จากตาราง 5 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพโดยส่วนรวมคือ ต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.07$ ประถมศึกษาหรือเทียบเท่าที่มีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.91$ และสูงกว่าประถมศึกษาที่มีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.12$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.32$) หลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.29$) และขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.78$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.68$) เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.80$) และที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ($\bar{X} = 1.92$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องหลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.24$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.23$) และขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.21$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.49$) เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.55$) และระบบขับถ่ายไม่เป็นปกติ ($\bar{X} = 1.66$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องหลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.63$) ขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.50$) ขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.50$) ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.38$) และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.38$) และค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีสถานที่สำหรับการออกกำลังกายที่เหมาะสม ($\bar{X} = 1.50$) แหล่งให้บริการมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ($\bar{X} = 1.63$) และมีปัญหาระดับปานกลางเรื่องเกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.88$) สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 1.88$) และไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.88$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ปัญหาด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตาม สถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
นอนไม่หลับ	1.97	0.67	2.31	0.59
เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ	1.55	0.64	1.82	0.76
ที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย	1.73	0.60	1.95	0.49
ขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย	2.23	0.63	2.32	0.62
ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสม	2.07	0.66	2.37	0.68
ไม่มีสถานที่สำหรับการออกกำลังกายที่เหมาะสม	1.90	0.69	2.02	0.78
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอ	1.87	0.61	2.06	0.77
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.33	0.67	2.08	0.75
ไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย	1.58	0.71	-1.58	0.69
แหล่งให้บริการมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ	1.91	0.73	2.15	0.74
ไม่มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	1.91	0.65	1.98	0.71
มีโรคประจำตัวทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต	1.91	0.71	-1.94	0.65
ขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย	2.27	0.53	2.21	0.66
ระบบทางเดินอาหารไม่เป็นปกติ	1.73	0.71	2.03	0.75
ระบบขับถ่ายไม่เป็นปกติ	1.73	0.74	2.05	0.71
ระบบไหลเวียนโลหิตไม่เป็นปกติ	1.70	0.77	2.16	0.75
หลงลืมง่าย	2.28	0.68	2.27	0.73
รวม	1.92	0.33	2.08	0.36

จากตาราง 6 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหา ด้านสุขภาพโดยมีส่วนร่วมคือ ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 1.92$ และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.08$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมาก เรื่องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.33$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องหลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.28$) และขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.27$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องเกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.55$) ไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.58$) และมีปัญหาระดับปานกลางเรื่องระบบการไหลเวียนโลหิตไม่เป็นปกติ ($\bar{X} = 1.70$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.37$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.32$) และนอนไม่หลับ ($\bar{X} = 2.31$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.58$) เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.82$) และมีโรคประจำตัว ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = 1.94$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ปัญหาด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
นอนไม่หลับ	2.22	0.65	2.03	0.66
เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ	1.86	0.76	1.53	0.64
ที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย	2.03	0.53	1.69	0.56
ขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย	2.31	0.63	2.24	0.63
ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสม	2.19	0.66	2.17	0.69
ไม่มีสถานที่สำหรับการออกกำลังกายที่เหมาะสม	1.90	0.69	1.98	0.74
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอ	1.98	0.71	1.92	0.67
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.21	0.77	2.25	0.68
ไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย	1.79	0.79	1.47	0.62
แหล่งให้บริการมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ	2.14	0.76	1.92	0.72
ไม่มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	2.12	0.68	1.84	0.66
มีโรคประจำตัวทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต	2.10	0.74	1.82	0.64
ขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย	2.34	0.61	2.20	0.55
ระบบทางเดินอาหารไม่เป็นปกติ	2.09	0.78	1.71	0.68
ระบบขับถ่ายไม่เป็นปกติ	2.16	0.70	1.67	0.71
ระบบไหลเวียนโลหิตไม่เป็นปกติ	2.10	0.81	1.74	0.75
หลงลืมง่าย	2.26	0.71	2.28	0.69
รวม	2.11	0.37	1.91	0.31

จากตาราง 7 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของ ปัญหาด้านสุขภาพโดยส่วนรวมคือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.11$ และ ผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.91$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุ ที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องขาดความรู้ เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.34$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องขาดการแนะนำ ด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.31$) และหลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.26$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาคำสุดท้าย สามเรื่องคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.79$) เกิดอุบัติเหตุ บ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.86$) และไม่มีสถานที่สำหรับการออกกำลังกายที่เหมาะสม ($\bar{X} = 1.90$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีอาชีพสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องหลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.28$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.28$) และขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.24$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาคำสุดท้าย สามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.47$) เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.53$) และระบบขับถ่ายไม่เป็นปกติ ($\bar{X} = 1.67$)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ปัญหาด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามลักษณะของ ครอบครัว					
	อยู่คนเดียว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
นอนไม่หลับ	2.23	0.73	1.95	0.70	2.24	0.57
เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ	2.00	0.71	1.53	0.64	1.73	0.74
ที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย	2.15	0.38	1.73	0.60	1.85	0.55
ขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย	2.38	0.65	2.19	0.63	2.32	0.63
ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสม	2.31	0.75	2.05	0.66	2.31	0.67
ไม่มีสถานที่สำหรับการออกกำลังกายที่เหมาะสม	2.08	0.95	1.85	0.72	2.03	0.68
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอ	1.85	0.80	1.90	0.66	2.01	0.69
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.08	0.86	2.32	0.65	2.17	0.74
ไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย	1.38	0.65	1.49	0.66	1.72	0.74
แหล่งให้บริการมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ	1.77	0.73	1.86	0.73	2.20	0.71
ไม่มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	1.85	0.69	1.87	0.63	2.23	0.72
มีโรคประจำตัวทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต	1.54	0.52	1.83	0.65	2.08	0.71
ขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย	2.00	0.71	2.23	0.53	2.31	0.60
ระบบทางเดินอาหารไม่เป็นปกติ	1.92	0.76	1.71	0.72	1.99	0.73
ระบบขับถ่ายไม่เป็นปกติ	1.85	0.69	1.68	0.73	2.04	0.73
ระบบไหลเวียนโลหิตไม่เป็นปกติ	1.69	0.75	1.73	0.80	2.07	0.76
หลงลืมง่าย	2.08	0.86	2.24	0.72	2.35	0.63
รวม	1.95	0.33	1.89	0.35	2.09	0.32

จากตาราง 8 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.95$ ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.89$ และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี ($\bar{X} = 2.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสุขภาพสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.38$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องขาดความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.31$) และนอนไม่หลับ ($\bar{X} = 2.23$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.38$) มีโรคประจำตัวทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = 1.54$) และระบบไหลเวียนโลหิตไม่เป็นปกติ ($\bar{X} = 1.69$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.32$) หลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.24$) และขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.23$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.49$) เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.53$) และระบบขับถ่ายไม่เป็นปกติ ($\bar{X} = 1.68$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องหลงลืมง่าย ($\bar{X} = 2.35$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.32$) ขาดความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.31$) และขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.31$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ($\bar{X} = 1.72$) เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ ($\bar{X} = 1.73$) และที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ($\bar{X} = 1.85$)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านเศรษฐกิจ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาโดยส่วนรวม	
	$\bar{x}$	s
ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากท่านอายุมาก	2.44	0.66
รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ	2.33	0.61
รายได้ไม่แน่นอน	2.47	0.61
ไม่มีแหล่งเงินเพื่อการลงทุน	2.22	0.75
มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ	2.07	0.75
ไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย	2.35	0.69
ขาดความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก	2.14	0.63
ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก	2.41	0.62
ขาดการแนะนำในการประกอบอาชีพเสริม	2.27	0.66
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม	2.08	0.68
ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	2.12	0.78
ขาดข้อมูลข่าวสารทางด้านอาชีพ	2.23	0.62
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม	2.36	0.75
ขาดการแนะนำวิธีหาคอกผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.19	0.74
มีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน	2.06	0.63
ลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู	1.86	0.66
รวม	2.23	0.40

จากตาราง 9 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีปัญหาด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.23$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจสูงสุดสามอันดับ คือ มีปัญหาระดับมากเรื่องรายได้ไม่แน่นอน ($\bar{X} = 2.47$) ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากอายุมาก ($\bar{X} = 2.44$) และขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก ($\bar{X} = 2.41$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.86$) มีภาระหนี้สินต้องรับผิดชอบ ($\bar{X} = 2.07$) และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.08$)

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามเพศ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากท่านอายุมาก	2.37	0.64	2.53	0.66
รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ	2.21	0.57	2.50	0.63
รายได้ไม่แน่นอน	2.49	0.62	2.44	0.61
ไม่มีแหล่งเงินเพื่อการลงทุน	2.13	0.77	2.33	0.72
มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ	2.00	0.68	2.17	0.83
ไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย	2.15	0.73	2.61	0.55
ขาดความรู้เกี่ยวกับงานอิสระ	2.08	0.58	2.23	0.68
ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก	2.40	0.59	2.41	0.65
ขาดการแนะนำในการประกอบอาชีพเสริม	2.17	0.64	2.39	0.67
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม	2.08	0.68	2.09	0.68
ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	2.07	0.78	2.19	0.77
ขาดข้อมูลข่าวสารทางด้านอาชีพ	2.14	0.62	2.34	0.61
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำนิตยกรรม	2.23	0.81	2.54	0.63
ขาดการแนะนำวิธีหาผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.00	0.74	2.43	0.67
มีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน	2.00	0.61	2.14	0.64
ลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู	1.86	0.69	1.87	0.61
รวม	2.15	0.38	2.33	0.40

จากตาราง 10 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยส่วนรวมคือ เพศชายมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.15$ และเพศหญิงมีปัญหาระดับมาก โดยที่ $\bar{X} = 2.33$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจ สูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องรายได้ไม่แน่นอน ($\bar{X} = 2.49$) ขาดการแนะนำเทคนิค ใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก ($\bar{X} = 2.40$) และไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากอายุมาก ($\bar{X} = 2.37$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การ เลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.80$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องมีภาระหนี้สินต้องรับผิดชอบ ($\bar{X} = 2.00$) ขาดการแนะนำวิธีการหาผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่ ($\bar{X} = 2.00$) มีภาระต้องจุนเจือด้านการเงิน แก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.00$) และขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 2.07$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม ($\bar{X} = 2.54$) ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากอายุ มาก ($\bar{X} = 2.53$) และรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ($\bar{X} = 2.50$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหา ค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.87$) มีภาระต้องจุนเจือด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.14$) และมีภาระหนี้สินต้องรับผิดชอบ ($\bar{X} = 2.17$)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามอายุ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากท่านอายุมาก	2.28	0.64	2.52	0.62	2.61	0.70
รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ	2.38	0.60	2.43	0.56	2.06	0.66
รายได้ไม่แน่นอน	2.57	0.53	2.43	0.56	2.33	0.82
ไม่มีแหล่งเงินเพื่อการลงทุน	2.26	0.75	2.26	0.70	2.03	0.85
มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ	2.12	0.70	2.11	0.78	1.91	0.80
ไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย	2.24	0.69	2.61	0.53	2.12	0.82
ขาดความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ	2.15	0.63	2.08	0.61	2.24	0.66
ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก	2.28	0.59	2.46	0.62	2.58	0.61
ขาดการแนะนำในการประกอบอาชีพเสริม	2.22	0.69	2.31	0.59	2.27	0.72
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม	2.01	0.68	2.13	0.67	2.12	0.70
ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	2.21	0.70	2.10	0.77	1.97	0.92
ขาดข้อมูลข่าวสารทางด้านอาชีพ	2.18	0.69	2.30	0.53	2.21	0.65
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำนิตยกรรม	2.35	0.77	2.43	0.69	2.27	0.84
ขาดการแนะนำวิธีหาผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.09	0.77	2.28	0.66	2.21	0.82
มีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน	2.09	0.64	2.07	0.54	2.00	0.75
ลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู	1.91	0.69	1.85	0.60	1.79	0.70
รวม	2.21	0.39	2.27	0.37	2.17	0.46

จากตาราง 11 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยส่วนรวมคือ อายุ 55-60 ปี มีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.21$ อายุ 61-65 ปี มีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.27$ และอายุ 66 ปีขึ้นไปมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.17$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องรายได้ไม่แน่นอน ($\bar{X} = 2.57$) รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ($\bar{X} = 2.38$) และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม ($\bar{X} = 2.35$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุกสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.91$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.01$) ขาดการแนะนำวิธีการหาคอกผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่ ($\bar{X} = 2.09$) และมีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.09$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ อายุ 61-65 ปีสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.61$) ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากอายุมาก ($\bar{X} = 2.52$) และขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก ($\bar{X} = 2.46$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุกสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.85$) มีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.07$) และขาดความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก ($\bar{X} = 2.08$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ อายุ 66 ปีขึ้นไปสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากอายุมาก ($\bar{X} = 2.61$) ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก ($\bar{X} = 2.58$) และรายได้ไม่แน่นอน ($\bar{X} = 2.33$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุกสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.79$) มีภาระหนี้สินต้องรับผิดชอบ ($\bar{X} = 1.91$) และการขาดแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 1.97$)

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามระดับการศึกษา

ปัญหาด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากท่านอายุมาก	2.78	0.53	2.21	0.63	2.63	0.74
รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ	2.51	0.60	2.27	0.59	1.75	0.46
รายได้ไม่แน่นอน	2.51	0.57	2.48	0.60	2.00	0.93
ไม่มีแหล่งเงินเพื่อการลงทุน	2.46	0.68	2.12	0.76	1.63	0.74
มีการะหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ	2.12	0.83	2.04	0.70	2.13	0.83
ไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย	2.56	0.73	2.22	0.64	2.38	0.74
ขาดความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก	2.27	0.58	2.09	0.62	1.75	0.89
ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก	2.53	0.57	2.34	0.63	2.38	0.74
ขาดการแนะนำในการประกอบอาชีพเสริม	2.47	0.60	2.16	0.66	2.00	0.76
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่ เหมาะสม	2.29	0.62	2.00	0.68	1.50	0.53
ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	2.08	0.82	2.18	0.76	1.63	0.52
ขาดข้อมูลข่าวสารทางด้านอาชีพ	2.32	0.57	2.18	0.64	2.13	0.83
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม	2.59	0.62	2.28	0.78	1.63	0.74
ขาดการแนะนำวิธีหาผลตอบแทนจากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.44	0.65	2.07	0.75	1.63	0.74
มีการระจุนเงินด้านการเงินแก่ลูกหลาน	2.17	0.67	1.99	0.57	2.13	0.83
ลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู	2.00	0.69	1.82	0.62	1.38	0.52
รวม	2.38	0.35	2.15	0.40	1.91	0.35

จากตาราง 12 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยส่วนรวมคือ ต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีปัญหาระดับมาก โดยมี $\bar{X} = 2.38$ ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า มีปัญหาระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.15$ และสูงกว่าประถมศึกษาที่มีปัญหาระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 1.91$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากอายุมาก ($\bar{X} = 2.78$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม ($\bar{X} = 2.59$) และไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.56$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 2.00$) ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 2.08$) และมีภาระหนี้สินต้องรับผิดชอบ ($\bar{X} = 2.12$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องรายได้ไม่แน่นอน ($\bar{X} = 2.48$) ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก ($\bar{X} = 2.34$) และมีปัญหาลานกลางเรื่องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม ($\bar{X} = 2.28$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.82$) มีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 1.99$) และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.00$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากอายุมาก ($\bar{X} = 2.63$) ไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.38$) ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก ($\bar{X} = 2.38$) มีปัญหาระดับน้อยเรื่องมีภาระหนี้สินต้องรับผิดชอบ ($\bar{X} = 2.13$) ขาดข้อมูลข่าวสารทางด้านการอาชีพ ($\bar{X} = 2.13$) และมีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.13$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับระดับน้อยเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.38$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม ($\bar{X} = 1.50$) ไม่มีแหล่งเงินทุนเพื่อการลงทุน ($\bar{X} = 1.63$) ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 1.63$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม ($\bar{X} = 1.63$) และขาดการแนะนำวิธีการหาผลตอบแทนจากทรัพย์สินที่มีอยู่ ($\bar{X} = 1.63$)

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตาม สถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s
ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากท่านอายุมาก	2.32	0.65	2.63	0.63
รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ	2.27	0.62	2.44	0.59
รายได้ไม่แน่นอน	2.45	0.61	2.50	0.52
ไม่มีแหล่งเงินเพื่อการลงทุน	2.12	0.81	2.37	0.63
มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ	2.06	0.74	2.10	0.78
ไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย	2.20	0.70	2.60	0.61
ขาดความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ	2.07	0.59	2.26	0.68
ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก	2.32	0.60	2.55	0.62
ขาดการแนะนำในการประกอบอาชีพเสริม	2.19	0.65	2.39	0.66
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม	2.07	0.64	2.10	0.74
ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	2.15	0.74	2.06	0.83
ขาดข้อมูลข่าวสารทางด้านอาชีพ	2.28	0.62	2.15	0.62
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม	2.33	0.79	2.42	0.69
ขาดการแนะนำวิธีหาผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.12	0.76	2.29	0.71
มีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน	2.04	0.58	2.10	0.69
ลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู	1.89	0.62	1.82	0.71
รวม	2.18	0.38	2.30	0.41

จากตาราง 13 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.18$ และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.30$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องรายได้ไม่แน่นอน ($\bar{X} = 2.45$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม ($\bar{X} = 2.33$) และมีปัญหาระดับปานกลางเรื่องไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากอายุมาก ($\bar{X} = 2.32$) และขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก ($\bar{X} = 2.32$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาที่ต่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.89$) มีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.04$) และมีภาระหนี้สินต้องรับผิดชอบ ($\bar{X} = 2.06$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากท่านอายุมาก ($\bar{X} = 2.63$) ไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.60$) และขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก ($\bar{X} = 2.55$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าต่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.82$) ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 2.06$) มีภาระหนี้สินต้องรับผิดชอบ ($\bar{X} = 2.10$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.10$) และมีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.10$)

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากท่านอายุมาก	2.76	0.51	2.25	0.67
รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ	2.45	0.68	2.27	0.56
รายได้ไม่แน่นอน	2.41	0.68	2.50	0.58
ไม่มีแหล่งเงินเพื่อการลงทุน	2.31	0.73	2.16	0.76
มีการระงับสินที่ต้องรับผิดชอบ	2.03	0.79	2.10	0.73
ไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย	2.45	0.71	2.31	0.67
ขาดความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ	2.21	0.61	2.11	0.64
ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก	2.47	0.60	2.39	0.61
ขาดการแนะนำในการประกอบอาชีพเสริม	2.26	0.69	2.27	0.64
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม	2.09	0.68	2.08	0.68
ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	2.02	0.78	2.17	0.77
ขาดข้อมูลข่าวสารทางด้านการอาชีพ	2.22	0.56	2.22	0.66
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำปริญญกรรม	2.26	0.81	2.43	0.72
ขาดการแนะนำวิธีหาผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.26	0.74	2.14	0.74
มีการระงับเงินด้านการเงินแก่ลูกหลาน	2.03	0.70	2.09	0.58
ลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู	1.83	0.70	1.88	0.63
รวม	2.25	0.38	2.21	0.41

จากตาราง 14 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยส่วนรวมคือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.25$ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.21$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่อง ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากอายุมาก ($\bar{X} = 2.76$) ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก ($\bar{X} = 2.47$) รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ($\bar{X} = 2.45$) และไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.45$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องขาดการแนะนำในการเลือกเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 2.02$) มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ ($\bar{X} = 2.03$) และมีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.03$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีอาชีพสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องรายได้ไม่แน่นอน ($\bar{X} = 2.50$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชี ($\bar{X} = 2.43$) และขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก ($\bar{X} = 2.39$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ คือมีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.88$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.08$) และมีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.09$)

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามลักษณะของ ครอบครัว					
	อยู่คนเดียว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากท่านอายุมาก	2.54	0.66	2.24	0.67	2.63	0.59
รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ	2.38	0.65	2.23	0.58	2.44	0.63
รายได้ไม่แน่นอน	2.15	0.69	2.40	0.57	2.61	0.62
ไม่มีแหล่งเงินเพื่อการลงทุน	2.23	0.73	2.05	0.77	2.39	0.71
มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ	1.92	0.64	2.06	0.74	2.11	0.78
ไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย	2.54	0.52	2.27	0.68	2.41	0.73
ขาดความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ	2.23	0.60	2.11	0.62	2.15	0.65
ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก	2.54	0.66	2.28	0.60	2.52	0.61
ขาดการแนะนำในการประกอบอาชีพเสริม	2.15	0.90	2.27	0.60	2.28	0.68
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่ เหมาะสม	2.08	0.95	2.06	0.65	2.10	0.66
ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	1.92	0.86	2.24	0.72	2.01	0.80
ขาดข้อมูลข่าวสารทางด้านอาชีพ	2.00	0.71	2.28	0.62	2.21	0.61
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับก่ารทำพินัยกรรม	2.38	0.77	2.37	0.77	2.35	0.74
ขาดการแนะนำวิธีหาผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.46	0.66	2.18	0.72	2.14	0.78
มีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน	1.92	0.64	2.06	0.57	2.08	0.69
ลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู	1.62	0.51	1.87	0.63	1.90	0.70
รวม	2.19	0.47	2.19	0.40	2.27	0.39

จากตาราง 15 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.19$ ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.19$ และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.27$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านเศรษฐกิจสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากอายุมาก ($\bar{X} = 2.54$) ไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.54$) ขาดการแนะนำวิธีหาคอกผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่ ($\bar{X} = 2.46$) รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ($\bar{X} = 2.38$) และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม ($\bar{X} = 2.38$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุกสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.62$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องมีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ ($\bar{X} = 1.92$) ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 1.92$) มีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 1.92$) และขาดข้อมูลข่าวสารทางอาชีพ ($\bar{X} = 2.00$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องรายได้ไม่แน่นอน ($\bar{X} = 2.40$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม ($\bar{X} = 2.37$) ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 2.28$) และขาดข้อมูลข่าวสารทางด้านอาชีพ ($\bar{X} = 2.28$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุกสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.87$) ไม่มีแหล่งเงินเพื่อการลงทุน ($\bar{X} = 2.05$) มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ ($\bar{X} = 2.06$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.06$) และมีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.06$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากอายุมาก ($\bar{X} = 2.63$) รายได้ไม่แน่นอน ($\bar{X} = 2.61$) และขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก ($\bar{X} = 2.52$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุกสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ($\bar{X} = 1.90$) ขาดการแนะนำในการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 2.01$) และมีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.08$)

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสังคม

ปัญหาด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของปัญหาโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	1.64	0.67
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.46	0.58
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	1.49	0.67
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน	1.36	0.58
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง	1.57	0.59
ลูกหลานไม่เอาใจใส่	1.54	0.71
ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย	1.43	0.65
ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย	1.40	0.61
ลูกหลานไม่เปิดโอกาสให้มีบทบาทในครอบครัว	1.59	0.71
ลูกหลานไม่เชื่อฟัง	1.56	0.65
ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน	2.14	0.63
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก	1.94	0.60
ถูกทอดทิ้งเนื่องจากลูกหลานไปทำงานที่อื่น	1.78	0.69
ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน	1.56	0.62
ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน	2.09	0.60
เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที	2.06	0.71
ญาติไม่ไปมาหาสู่เหมือนเดิม	1.72	0.66
รวม	1.67	0.36

จากตาราง 16 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีปัญหาด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 1.67$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าความเบี่ยงของปัญหาด้านสังคมสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องห้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.14$) ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.09$) และเพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 2.06$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.36$) ลูกหลานไม่ยอมมาให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.40$) และไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.43$)

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามเพศ

ปัญหาด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของปัญหาย่อยจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	1.58	0.71	1.73	0.59
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.39	0.61	1.56	0.53
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	1.42	0.70	1.59	0.63
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน	1.27	0.54	1.47	0.61
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง	1.53	0.58	1.61	0.60
ลูกหลานไม่เอาใจใส่	1.47	0.65	1.63	0.76
ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย	1.39	0.65	1.47	0.53
ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย	1.36	0.57	1.46	0.65
ลูกหลานไม่เปิดโอกาสให้มามีบทบาทในครอบครัว	1.51	0.65	1.70	0.77
ลูกหลานไม่เชื่อฟัง	1.53	0.65	1.60	0.65
ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน	2.03	0.58	2.29	0.66
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก	1.90	0.56	2.00	0.66
ถูกทอดทิ้งเนื่องจากลูกหลานไปทำงานที่อื่น	1.74	0.69	1.83	0.70
ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน	1.38	0.59	1.79	0.59
ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน	2.07	0.53	2.11	0.69
เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที	1.95	0.67	2.00	0.73
ญาติไม่ไปมาหาสู่เหมือนเดิม	1.66	0.68	1.79	0.63
รวม	1.60	0.32	1.75	0.39

ตาราง 17 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสังคมโดยส่วนรวม คือ เพศชายมีปัญหาระดับน้อยโดยมี $\bar{X} = 1.60$ และเพศหญิงมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.75$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เพศชายมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสังคมสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.07$) ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.03$) และเพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 1.95$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.27$) ลูกหลานไม่ยากให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.36$) และไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.38$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.29$) ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.11$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ($\bar{X} = 2.00$) และเพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 2.00$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องลูกหลานไม่ยากให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.46$) ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.47$) ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.47$) และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.56$)

ตาราง 18 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามอายุ

ปัญหาด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{x}_1$	s	$\bar{x}_2$	s	$\bar{x}_3$	s
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	1.50	0.63	1.77	0.67	1.70	0.68
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.44	0.58	1.52	0.59	1.39	0.56
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	1.49	0.70	1.52	0.65	1.45	0.67
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน	1.38	0.62	1.34	0.57	1.33	0.48
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง	1.57	0.61	1.59	0.56	1.52	0.62
ลูกหลานไม่เอาใจใส่	1.46	0.63	1.52	0.72	1.73	0.80
ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย	1.43	0.65	1.46	0.67	1.36	0.60
ลูกหลานไม่ยอมมาให้ยืมยืม	1.38	0.57	1.33	0.54	1.58	0.75
ลูกหลานไม่เปิดโอกาสให้มามีบทบาทในครอบครัว	1.49	0.70	1.51	0.60	1.97	0.81
ลูกหลานไม่เชื่อฟัง	1.49	0.63	1.56	0.59	1.73	0.76
ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน	2.10	0.60	2.11	0.58	2.27	0.76
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก	2.06	0.49	1.89	0.55	1.82	0.85
ถูกทอดทิ้งเนื่องจากลูกหลานไปทำงานที่อื่น	1.78	0.64	1.84	0.71	1.67	0.78
ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน	1.63	0.67	1.51	0.60	1.48	0.57
ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน	2.09	0.54	1.97	0.63	2.30	0.64
เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที	1.91	0.57	1.92	0.71	2.61	0.70
ญาติไม่ไปมาหาสู่เหมือนเดิม	1.60	0.60	1.69	0.65	2.00	0.75
รวม	1.63	0.38	1.65	0.33	1.76	0.37

จากตาราง 18 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยด้านสังคมโดยรวมคือ อายุ 55-60 ปี มีปัญหาระดับน้อยโดยมี $\bar{X} = 1.63$ อายุ 61-65 ปี มีปัญหาระดับน้อยโดยมี $\bar{X} = 1.65$ และอายุ 66 ปีขึ้นไป มีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.76$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสังคมสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลาง เรื่องต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.10$) ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.09$) และเพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 1.91$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.38$) ลูกหลานไม่ยากให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.38$) ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.43$) และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.44$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุ อายุ 61-65 ปี สูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.11$) ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 1.97$) และเพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 1.92$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องลูกหลานไม่ยากให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.33$) ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.34$) และไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.46$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุ อายุ 66 ปีขึ้นไป สูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องเพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 2.61$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.30$) และต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.27$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.33$) ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.36$) และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.39$)

ตาราง 19 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามระดับการศึกษา

ปัญหาด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	1.66	0.69	1.64	0.65	1.50	0.76
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.39	0.56	1.54	0.60	1.13	0.35
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	1.56	0.65	1.42	0.65	1.88	0.99
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน	1.39	0.59	1.35	0.58	1.25	0.46
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง	1.51	0.54	1.60	0.63	1.63	0.52
ลูกหลานไม่เอาใจใส่	1.75	0.76	1.41	0.66	1.50	0.53
ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย	1.56	0.70	1.37	0.62	1.13	0.35
ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย	1.44	0.62	1.37	0.60	1.50	0.53
ลูกหลานไม่เปิดโอกาสให้มีบทบาทในครอบครัว	1.75	0.68	1.47	0.71	1.88	0.64
ลูกหลานไม่เชื่อฟัง	1.66	0.60	1.51	0.68	1.50	0.53
ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน	2.31	0.62	2.03	0.61	2.25	0.71
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก	2.00	0.69	1.97	0.51	1.25	0.46
ถูกทอดทิ้งเนื่องจากลูกหลานไปทำงานที่อื่น	1.90	0.76	1.71	0.63	1.75	0.89
ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน	1.66	0.66	1.53	0.60	1.13	0.35
ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน	2.12	0.72	2.06	0.48	2.13	0.99
เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที	2.12	0.79	2.02	0.62	2.00	1.07
ญาติไม่ไปมาหาสู่เหมือนเดิม	1.85	0.58	1.63	0.69	1.75	0.89
รวม	1.74	0.34	1.62	0.37	1.60	0.75

จากตาราง 19 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสังคม โดยส่วนรวมคือ ต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีปัญหาระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 1.74$ ประถมศึกษาหรือเทียบเท่าที่มีปัญหาระดับน้อย โดยมี $\bar{X} = 1.62$ และสูงกว่าประถมศึกษาที่มีปัญหาระดับน้อย $\bar{X} = 1.60$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสังคม สูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องต้องการดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.31$) ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.12$) เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 2.12$) และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ($\bar{X} = 2.00$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาต่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.39$) . ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.39$) ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.44$) และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 1.51$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า สูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.06$) ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.03$) และเพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 2.02$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.35$) ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.37$) ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.37$) และลูกหลานไม่เอาใจใส่ ($\bar{X} = 1.41$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.25$) ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.13$) และเพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 2.00$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.13$) ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.13$) . ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.13$) ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.25$) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ($\bar{X} = 1.25$) ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย ($\bar{X} = 1.50$) ลูกหลานไม่เอาใจใส่ ($\bar{X} = 1.50$) และลูกหลานไม่เชื่อฟัง ($\bar{X} = 1.50$)

ตาราง 20 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ปัญหาด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตาม สถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	1.57	0.69	1.76	0.62
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.40	0.51	1.56	0.67
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	1.45	0.67	1.56	0.67
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน	1.29	0.52	1.47	0.65
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง	1.51	0.54	1.66	0.65
ลูกหลานไม่เอาใจใส่	1.44	0.66	1.69	0.76
ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย	1.36	0.61	1.53	0.69
ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย	1.33	0.53	1.52	0.70
ลูกหลานไม่เปิดโอกาสให้มีบทบาทในครอบครัว	1.50	0.66	1.74	0.77
ลูกหลานไม่เชื่อฟัง	1.57	0.66	1.55	0.64
ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน	2.06	0.60	2.27	0.66
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก	1.86	0.51	2.08	0.71
ถูกทอดทิ้งเนื่องจากลูกหลานไปทำงานที่อื่น	1.73	0.68	1.85	0.72
ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน	1.50	0.61	1.65	0.63
ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน	2.08	0.54	2.10	0.69
เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที	1.98	0.63	2.18	0.80
ญาติไม่ไปมาหาสู่เหมือนเดิม	1.60	0.65	1.90	0.65
รวม	1.60	0.32	1.77	0.40

จากตาราง 20 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหา ด้านสังคมโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับน้อยโดยมี $\bar{X} = 1.60$ และผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.77$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสังคมสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับกลางเรื่องไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.08$) ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.06$) และเพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 1.98$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.29$) ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.33$) และไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.36$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.27$) เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 2.18$) และไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.10$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.47$) ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.52$) และไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.53$)

ตาราง 21 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ปัญหาด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	1.93	0.72	1.49	0.58
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.52	0.57	1.49	0.59
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	1.71	0.70	1.38	0.63
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน	1.47	0.63	1.29	0.54
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง	1.78	0.59	1.46	0.56
ลูกหลานไม่เอาใจใส่	1.84	0.77	1.37	0.61
ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย	1.55	0.68	1.36	0.62
ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย	1.50	0.66	1.34	0.57
ลูกหลานไม่เปิดโอกาสให้มพบปะในครอบครัว	1.93	0.77	1.41	0.60
ลูกหลานไม่เชื่อฟัง	1.83	0.70	1.40	0.55
ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน	2.29	0.73	2.06	0.56
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก	1.95	0.71	1.93	0.53
ถูกทอดทิ้งเนื่องจากลูกหลานไปทำงานที่อื่น	1.90	0.81	1.71	0.62
ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน	1.79	0.59	1.41	0.58
ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน	2.17	0.68	2.03	0.55
เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที	2.22	0.82	1.97	0.62
ญาติไม่ไปมาหาสู่เหมือนเดิม	1.97	0.72	1.57	0.59
รวม	1.84	0.38	1.56	0.31

จากตาราง 21 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของ
 ปัญหาด้านสังคมโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.84$ และ
 ผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีปัญหาระดับน้อยโดยมี $\bar{X} = 1.56$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มี
 อาชีพมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสังคมสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องต้องดูแลบ้านแทน
 ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.29$) เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 2.22$) และไม่สะดวกในการ
 ใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.17$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มี
 ปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.47$) ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย
 ($\bar{X} = 1.50$) และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.52$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุที่มีอาชีพสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหา
 ระดับปานกลางเรื่องต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.06$) ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้
 สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.03$) และเพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 1.97$) และมีค่า
 เฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} =$
 1.29) ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.34$) และไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.36$)

ตาราง 22 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ปัญหาด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามลักษณะของ ครอบครัว					
	อยู่คนเดียว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	1.77	0.60	1.51	0.66	1.76	0.66
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	2.00	0.82	1.38	0.52	1.45	0.56
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	1.77	0.73	1.47	0.68	1.46	0.65
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน	1.69	0.85	1.27	0.45	1.39	0.62
ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง	1.62	0.77	1.58	0.55	1.55	0.60
ลูกหลานไม่เอาใจใส่	1.69	0.75	1.38	0.61	1.68	0.77
ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย	1.62	0.65	1.35	0.64	1.48	0.65
ลูกหลานไม่ยอมยกให้อยู่ด้วย	1.77	0.83	1.32	0.55	1.42	0.60
ลูกหลานไม่เปิดโอกาสให้มีบทบาทในครอบครัว	1.69	0.75	1.41	0.59	1.77	0.78
ลูกหลานไม่เชื่อฟัง	1.38	0.51	1.55	0.64	1.61	0.69
ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน	2.08	0.64	1.99	0.55	2.32	0.67
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก	2.15	0.69	1.87	0.52	1.99	0.67
ถูกทอดทิ้งเนื่องจากลูกหลานไปทำงานที่อื่น	1.46	0.52	1.74	0.67	1.87	0.74
ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน	1.62	0.65	1.45	0.60	1.66	0.63
ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน	2.00	0.71	2.05	0.56	2.14	0.64
เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที	2.15	0.69	1.86	0.62	2.25	0.76
ญาติไม่ไปมาหาสู่เหมือนเดิม	2.00	0.71	1.58	0.63	1.82	0.66
รวม	1.79	0.39	1.57	0.31	1.74	0.38

จากตาราง 22 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสังคมโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.79$ ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับน้อยโดยมี $\bar{X} = 1.57$ และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.74$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านสังคมสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ($\bar{X} = 2.15$) เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 2.15$) ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.08$) ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 2.00$) ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.00$) และญาติไม่ไปมาหาสู่เหมือนเดิม ($\bar{X} = 2.00$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องลูกหลานไม่เชื่อฟัง ($\bar{X} = 1.38$) ถูกทอดทิ้งเนื่องจากลูกหลานไปทำงานที่อื่น ($\bar{X} = 1.46$) ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 1.62$) ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.62$) และไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.62$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.05$) ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 1.99$) และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ($\bar{X} = 1.87$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.27$) ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.32$) และไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ($\bar{X} = 1.35$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องต้องการดูแลบ้านแทนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.32$) เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที ($\bar{X} = 2.25$) และไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน ($\bar{X} = 2.14$) และมีค่าเฉลี่ยค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.39$) ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย ($\bar{X} = 1.42$) และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.45$)

ตาราง 23 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านจิตวิทยา

ปัญหาด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของปัญหาโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
ควบคุมอารมณ์ไม่ได้	1.88	0.68
รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย	2.10	0.68
รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า	1.71	0.80
สิ้นหวังเกี่ยวกับอนาคต	1.59	0.75
ไม่มีเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน	1.61	0.59
เหงาเนื่องจากซาคู่ชีวิต	1.69	0.83
เป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน	2.33	0.72
ซาคู่ที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา	1.69	0.74
ไม่มีทางออกเมื่อไม่สบายใจ	1.79	0.63
ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง	1.36	0.54
ต้องใช้ชีวิตจำเจน่าเบื่อหน่าย	1.86	0.71
มักจะขัดใจกับลูกหลานเสมอ	1.58	0.69
ไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน	1.39	0.59
ไม่ได้ช่วยงานในครอบครัวทำให้เหงา	1.46	0.67
ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน	1.33	0.54
ความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบศาสนกิจ	1.46	0.62
รวม	1.68	0.36

จากตาราง 23 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีปัญหาด้านจิตวิทยาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 1.68$ เพื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยาสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.33$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่อง รู้สึกสะเทือนใจง่าย ($\bar{X} = 2.10$) และควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ($\bar{X} = 1.88$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าต่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.33$) ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.36$) และไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.39$)

ตาราง 24 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามเพศ

ปัญหาด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ควบคุมอารมณ์ไม่ได้	1.83	0.64	1.96	0.73
รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย	2.09	0.69	2.11	0.67
รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า	1.64	0.81	1.80	0.79
สิ้นหวังเกี่ยวกับอนาคต	1.45	0.69	1.77	0.80
ไม่มีเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน	1.59	0.56	1.63	0.64
เหงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต	1.57	0.79	1.86	0.86
เป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน	2.37	0.72	2.29	0.73
ขาดที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา	1.58	0.67	1.84	0.81
ไม่มีทางออกเมื่อไม่สบายใจ	1.78	0.66	1.80	0.58
ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง	1.33	0.54	1.40	0.55
ต้องใช้ชีวิตจำเอนาเป็นหน่ย	1.79	0.64	1.96	0.79
มักจะขัดใจกับลูกหลานเสมอ	1.50	0.64	1.69	0.75
ไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน	1.38	0.57	1.40	0.62
ไม่ได้ช่วยงานในครอบครัวทำให้เหงา	1.39	0.66	1.56	0.67
ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน	1.29	0.50	1.39	0.57
ความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบศาสนกิจ	1.46	0.64	1.46	0.61
รวม	1.63	0.33	1.74	0.39

จากตาราง 24 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยาโดยส่วนรวมคือ เพศชายมีปัญหาระดับน้อยโดยมี $\bar{X} = 1.63$ และเพศหญิงมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.74$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยาสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.37$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องรู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.09$) และควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ($\bar{X} = 1.83$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.29$) ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.33$) และไม่ได้พูดกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.38$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.29$) รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.11$) ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ($\bar{X} = 1.96$) และต้องใช้ชีวิตจำเจน่าเบื่อหน่าย ($\bar{X} = 1.96$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.39$) ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.40$) ไม่ได้พูดกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.40$) และความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบศาสนกิจ ($\bar{X} = 1.46$)

ตาราง 25 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามอายุ

ปัญหาด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ควบคุมอารมณ์ไม่ได้	1.87	0.62	1.89	0.71	1.91	0.77
รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย	2.04	0.63	2.13	0.67	2.15	0.80
รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า	1.47	0.70	1.80	0.79	2.03	0.88
สิ้นหวังเกี่ยวกับอนาคต	1.41	0.65	1.59	0.74	1.94	0.86
ไม่มีเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน	1.57	0.55	1.56	0.62	1.76	0.61
เหงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต	1.38	0.62	1.75	0.85	2.21	0.89
เป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน	2.40	0.65	2.43	0.69	2.03	0.85
ขาดที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา	1.56	0.58	1.79	0.78	1.79	0.93
ไม่มีทางออกเมื่อไม่สบายใจ	1.78	0.54	1.80	0.65	1.79	0.74
ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง	1.26	0.44	1.41	0.53	1.45	0.71
ต้องใช้ชีวิตจำเจน่าเบื่อหน่าย	1.71	0.69	1.92	0.71	2.06	0.70
มักจะขัดใจกับลูกหลานเสมอ	1.59	0.72	1.56	0.67	1.61	0.70
ไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน	1.38	0.62	1.44	0.59	1.30	0.53
ไม่ได้ช่วยงานในครอบครัวทำให้เหงา	1.40	0.58	1.49	0.72	1.55	0.75
ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน	1.32	0.53	1.34	0.54	1.33	0.54
ความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบ ศาสนกิจ	1.49	0.68	1.41	0.53	1.48	0.67
รวม	1.60	0.34	1.71	0.34	1.77	0.43

จากตาราง 25 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยา โดยส่วนรวมคือ อายุ 55-60 ปีมีปัญหาระดับน้อยโดยมี $\bar{X} = 1.60$ อายุ 61-65 ปีมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.71$ และอายุ 66 ปีขึ้นไปมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.77$ เมื่อพิจารณาเป็นข้อพบว่า ผู้สูงอายุอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยาสูงสุดสามอันดับ คือ มีปัญหาระดับมากเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.40$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องรู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.04$) และควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ($\bar{X} = 1.87$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.26$) ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.32$) เหนงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต ($\bar{X} = 1.38$) และไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.38$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายชื่อของปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุอายุ 61-65 ปี สูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.43$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องรู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.13$) และต้องใช้ชีวิตจำเจน่าเบื่อ ($\bar{X} = 1.92$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.34$) ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.41$) ความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบศาสนกิจ ($\bar{X} = 1.41$) และไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.44$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายชื่อของปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุ อายุ 66 ปีขึ้นไปสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องเหงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต ($\bar{X} = 2.21$) รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.15$) และต้องใช้ชีวิตจำเจน่าเบื่อ ($\bar{X} = 2.06$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.30$) ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.33$) และลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.45$)

ตาราง 26 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามระดับการศึกษา

ปัญหาด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ควบคุมอารมณ์ไม่ได้	1.95	0.80	1.83	0.60	2.00	0.76
รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย	2.27	0.69	1.98	0.62	2.25	1.04
รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า	1.95	0.80	1.54	0.76	2.00	0.93
สิ้นหวังเกี่ยวกับอนาคต	1.75	0.78	1.44	0.70	2.13	0.83
ไม่มีเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน	1.63	0.61	1.58	0.59	1.75	0.46
เหงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต	1.80	0.89	1.57	0.75	2.38	0.92
เป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน	2.25	0.78	2.39	0.69	2.25	0.71
ขาดที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา	1.86	0.75	1.58	0.69	1.75	1.04
ไม่มีทางออกเมื่อไม่สบายใจ	1.80	0.69	1.81	0.59	1.50	0.53
ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง	1.41	0.53	1.31	0.51	1.63	0.92
ต้องใช้ชีวิตจำเจน่าเบื่อหน่าย	2.00	0.72	1.77	0.68	1.88	0.99
มักจะขัดใจกับลูกหลานเสมอ	1.64	0.74	1.56	0.68	1.38	0.52
ไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน	1.51	0.65	1.34	0.56	1.13	0.35
ไม่ได้ช่วยงานในครอบครัวทำให้เหงา	1.63	0.76	1.35	0.58	1.63	0.74
ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน	1.41	0.56	1.29	0.52	1.25	0.46
ความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบ ศาสนกิจ	1.58	0.65	1.37	0.58	1.63	0.74
รวม	1.78	0.40	1.61	0.33	1.78	0.33

จากตาราง 26 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยา โดยส่วนรวมคือ ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.78$ ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าที่มีปัญหาระดับน้อยโดยมี $\bar{X} = 1.61$ และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาที่มีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.78$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยาสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องรู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.27$) เป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.25$) และต้องใช้ชีวิตจำเจน่าเบื่อ ($\bar{X} = 2.00$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.41$) ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.41$) ไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.51$) และความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบศาสนกิจ ($\bar{X} = 1.58$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.39$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องรู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 1.98$) และควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ($\bar{X} = 1.84$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.29$) ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.31$) และไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.34$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องเหงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต ($\bar{X} = 2.38$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องรู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.25$) เป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.25$) และสิ้นหวังเกี่ยวกับอนาคต ($\bar{X} = 2.13$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.13$) ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.25$) และมักจะขัดใจกับลูกหลานเสมอ ($\bar{X} = 1.38$)

ตาราง 27 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ปัญหาด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตาม สถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ควบคุมอารมณ์ไม่ได้	1.86	0.65	1.92	0.73
รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย	1.05	0.67	2.18	0.69
รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า	1.60	0.77	1.89	0.83
สิ้นหวังเกี่ยวกับอนาคต	1.49	0.70	1.74	0.81
ไม่มีเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน	1.60	0.57	1.61	0.64
เหงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต	1.32	0.62	2.29	0.78
เป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน	2.31	0.71	2.37	0.75
ขาดที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา	1.44	0.52	2.10	0.80
ไม่มีทางออกเมื่อไม่สบายใจ	1.69	0.63	1.95	0.58
ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง	1.34	0.55	1.39	0.52
ต้องใช้ชีวิตจำเจน่าเบื่อหน่าย	1.76	0.68	2.02	0.74
มักจะขัดใจกับลูกหลานเสมอ	1.57	0.70	1.60	0.69
ไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน	1.33	0.57	1.48	0.62
ไม่ได้ช่วยงานในครอบครัวทำให้เหงา	1.34	0.57	1.66	0.77
ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน	1.78	0.47	1.42	0.62
ความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบศาสนกิจ	1.43	0.61	1.50	0.65
รวม	1.59	0.34	1.82	0.36

จากตาราง 27 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยาโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับน้อยโดยมี $\bar{X} = 1.59$ และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.82$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยาสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.31$) รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.05$) และควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ($\bar{X} = 1.86$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.28$) เหนงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต ($\bar{X} = 1.32$) และไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.33$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.37$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องเหงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต ($\bar{X} = 2.29$) และรู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.18$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.39$) ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.42$) และไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.48$)

ตาราง 28 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ปัญหาด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	X_1	S	X_2	S
ควบคุมอารมณ์ไม่ได้	2.00	0.70	1.81	0.66
รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย	2.26	0.69	2.00	0.66
รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า	2.03	0.79	1.52	0.75
สิ้นหวังเกี่ยวกับอนาคต	1.79	0.79	1.47	0.71
ไม่มีเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน	1.71	0.59	1.55	0.59
เหงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต	2.03	0.90	1.49	0.71
เป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน	2.29	0.79	2.36	0.68
ขาดที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา	1.79	0.79	1.64	0.71
ไม่มีทางออกเมื่อไม่สบายใจ	1.79	0.72	1.80	0.57
ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง	1.55	0.65	1.24	0.43
ต้องใช้ชีวิตจำเอนาเพื่อน่าย	2.02	0.74	1.76	0.68
มักจะขัดใจกับลูกหลานเสมอ	1.79	0.72	1.46	0.65
ไม่ได้พูดกับคนในบ้าน	1.45	0.60	1.34	0.57
ไม่ได้ช่วยงานในครอบครัวทำให้เหงา	1.76	0.76	1.29	0.55
ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน	1.60	0.59	1.18	0.44
ความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบศาสนกิจ	1.59	0.62	1.38	0.61
รวม	1.84	0.39	1.58	0.31

จากตาราง 28 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของ
 ปัญหาด้านจิตวิทยาโดยรวม คือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีปัญหาระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 1.84$
 และผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีปัญหาระดับน้อย โดยมี $\bar{X} = 1.58$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุ
 ที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยาสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องเป็นห่วง
 ลูกหลาน ($\bar{X} = 2.29$) รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.26$) รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า ($\bar{X} =$
 2.03) และเหงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต ($\bar{X} = 2.03$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ
 มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.45$) ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง
 ($\bar{X} = 1.55$) และความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบศาสนกิจ ($\bar{X} = 1.59$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่มีอาชีพสูงสุดสามอันดับคือ มี
 ปัญหาระดับมากเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.36$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่อง
 รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.00$) และควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ($\bar{X} = 1.81$) และมีค่าเฉลี่ย
 ของปัญหาค่ำสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} =$
 1.18) ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.24$) และไม่ได้ช่วยงานในครอบครัวทำให้
 เหงา ($\bar{X} = 2.29$)

ตาราง 29 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายข้อและโดย
ส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ปัญหาด้าน จิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของปัญหาจำแนกตามลักษณะของ ครอบครัว					
	อยู่คนเดียว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ควบคุมอารมณ์ไม่ได้	2.08	0.64	1.87	0.65	1.86	0.72
รู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย	2.15	0.38	2.04	0.69	2.15	0.71
รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า	1.69	0.75	1.55	0.77	1.89	0.83
สิ้นหวังเกี่ยวกับอนาคต	1.69	0.75	1.54	0.75	1.62	0.76
ไม่มีเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน	1.54	0.66	1.59	0.59	1.63	0.59
เหงาเนื่องจากขาดชีวิต	1.85	0.99	1.28	0.58	2.11	0.82
เป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน	1.92	0.86	2.38	0.65	2.35	0.76
ขาดที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา	2.00	0.82	1.46	0.57	1.89	0.82
ไม่มีทางออกเมื่อไม่สบายใจ	2.08	0.28	1.76	0.65	1.77	0.64
ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง	1.38	0.51	1.36	0.58	1.35	0.61
ต้องใช้ชีวิตจำเอนาเพื่อน่าย	1.92	0.64	1.79	0.73	1.92	0.71
มักจะขัดใจกับลูกหลานเสมอ	1.38	0.65	1.54	0.70	1.66	0.70
ไม่ได้พูดกับคนในบ้าน	1.38	0.51	1.32	0.59	1.46	0.61
ไม่ได้ช่วยงานในครอบครัวทำให้เหงา	1.54	0.78	1.35	0.58	1.58	0.73
ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน	1.23	0.44	1.24	0.46	1.45	0.60
ความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบ ศาสนา	1.31	0.63	1.46	0.64	1.48	0.61
รวม	1.70	0.23	1.60	0.36	1.76	0.38

จากตาราง 29 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยาโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.70$ ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสมีปัญหาระดับน้อยโดยมี $\bar{X} = 1.60$ และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานมีปัญหาระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.76$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของปัญหาด้านจิตวิทยาสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องรู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.15$) ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ($\bar{X} = 2.08$) ไม่มีทางออกเมื่อไม่สบายใจ ($\bar{X} = 2.08$) และขาดที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา ($\bar{X} = 2.00$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.23$) ความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบศาสนกิจ ($\bar{X} = 1.31$) ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.38$) มักจะขัดใจกับลูกหลานเสมอ ($\bar{X} = 1.38$) และไม่ได้พูดกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.38$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.38$) มีปัญหาปานกลางเรื่องรู้สึกสะเทือนใจได้ง่าย ($\bar{X} = 2.04$) และควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ($\bar{X} = 1.87$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.24$) เหนงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต ($\bar{X} = 1.28$) และไม่ได้พูดกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.32$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานสูงสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับมากเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน ($\bar{X} = 2.35$) มีปัญหาระดับปานกลางเรื่องรู้สึกสะเทือนใจเรื่องต่าง ๆ ได้ง่าย ($\bar{X} = 2.15$) และเหนงาเนื่องจากขาดคู่ชีวิต ($\bar{X} = 2.11$) และมีค่าเฉลี่ยของปัญหาค่าสุดสามอันดับคือ มีปัญหาระดับน้อยเรื่องลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง ($\bar{X} = 1.35$) ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน ($\bar{X} = 1.45$) และไม่ได้พูดกับคนในบ้าน ($\bar{X} = 1.46$)

2.2 การวิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุ แบ่ง
ออกเป็นการวิเคราะห์ความต้องการด้านเนื้อหาและด้านวิธีการจัด ดังต่อไปนี้

2.2.1 การวิเคราะห์ความต้องการด้านเนื้อหา เป็นการวิเคราะห์ความ
ต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุในสี่ด้านคือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้าน
จิตวิทยา จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ
และลักษณะของครอบครัว ดังปรากฏในตาราง 30 - 57

ตาราง 30 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสุขภาพ

ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ โดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
กิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.04	0.63
กิจกรรมอาชีวบำบัดเพื่อสุขภาพ	1.88	0.70
กิจกรรมนันทนาการบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.24	0.65
โภชนาการสำหรับวัยสูงอายุ	2.20	0.63
อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ	2.05	0.75
ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.26	0.67
การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน	2.21	0.68
ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ	2.45	0.61
การบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ	2.29	0.67
หลักสูตรวิทยาสวนบุคคล	2.09	0.68
ความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการทางสุขภาพอนามัย	2.15	0.64
การจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ	2.08	0.73
การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ	2.38	0.64
ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น	2.24	0.65
วิธีการจดบันทึกประวัติทางสุขภาพ	1.86	0.70
ข่าวสารข้อมูลทางสุขภาพอนามัย	2.14	0.63
การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ	2.29	0.66
ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ	2.23	0.73
รวม	2.17	0.39

จากตาราง 30 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.17$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยของความต้องการ สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.45$) และการป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.38$) มีความต้องการระดับปานกลาง เรื่องการบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ ($\bar{X} = 2.29$) และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัย สูงอายุ ($\bar{X} = 2.29$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีค่าความต้องการ ระดับปานกลางเรื่องวิธีการจก้นหึทักประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.86$) กิจกรรมอาชีพะบำบักเพื่อ สุขภาพ ($\bar{X} = 1.88$) และอุบัติเหตุในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.05$)

ตาราง 31 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามเพศ

ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ จำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
กิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.17	0.59	1.87	0.66
กิจกรรมอาชีวบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.01	0.72	1.70	0.64
กิจกรรมนันทนาการบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.26	0.69	2.20	0.58
โภชนาการสำหรับวัยสูงอายุ	2.26	0.68	2.11	0.55
อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ	2.07	0.74	2.03	0.78
ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.45	0.64	2.01	0.65
การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน	2.35	0.69	2.03	0.64
ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ	2.47	0.64	2.43	0.58
การบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ	2.38	0.61	2.17	0.72
หลักสูตรวิทยาสวนบุคคล	2.20	0.67	1.96	0.67
ความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการทางสุขภาพอนามัย	2.23	0.66	2.06	0.59
การจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ	2.16	0.72	1.97	0.74
การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ	2.42	0.67	2.31	0.60
ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น	2.28	0.65	2.17	0.64
วิธีการจกบันทึกประวัติทางสุขภาพ	1.90	0.65	1.80	0.75
ข่าวสารข้อมูลทางสุขภาพอนามัย	2.23	0.65	2.03	0.59
การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ	2.33	0.63	2.24	0.69
ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ	2.30	0.69	2.13	0.78
รวม	2.25	0.40	2.07	0.36

จากตาราง 31 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพโดยรวมคือ เพศชายมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.25$ และเพศหญิงมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.07$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.47$) ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.45$) และการป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.42$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องวิธีการจกบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.90$) กิจกรรมอาชีพว่างเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 2.01$) และอุบัติเหตุในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.07$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.43$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการป้องกันโรคมะเร็งในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.31$) และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.24$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องกิจกรรมอาชีพว่างเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.70$) วิธีการจกบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.80$) และกิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.87$)

ตาราง 32 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามอายุ

ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
กิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.18	0.57	1.98	0.65	1.88	0.70
กิจกรรมอาชีพบำบัดเพื่อสุขภาพ	1.96	0.68	1.87	0.67	1.73	0.80
กิจกรรมนันทนาการบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.19	0.58	2.28	0.61	2.24	0.83
โภชนาการสำหรับวัยสูงอายุ	2.29	0.65	2.18	0.59	2.03	0.64
อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ	2.09	0.75	1.95	0.72	2.15	0.83
ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.32	0.68	2.25	0.65	2.15	0.71
การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน	2.26	0.68	2.23	0.64	2.06	0.75
ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ	2.41	0.67	2.49	0.57	2.45	0.56
การบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ	2.34	0.66	2.31	0.67	2.15	0.67
หลักสูตรวิทยาสวนบุคคล	2.25	0.70	2.02	0.67	1.91	0.58
ความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการทางสุขภาพอนามัย	2.22	0.67	2.18	0.56	1.97	0.68
การจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ	2.18	0.77	2.02	0.70	2.00	0.71
การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ	2.37	0.62	2.39	0.61	2.36	0.74
ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น	2.37	0.54	2.10	0.65	2.21	0.78
วิธีการจดบันทึกประวัติทางสุขภาพ	2.03	0.62	1.72	0.73	1.76	0.71
ข่าวสารข้อมูลทางสุขภาพอนามัย	2.31	0.55	2.00	0.66	2.06	0.66
การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ	2.32	0.66	2.30	0.64	2.21	0.70
ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ	2.15	0.74	2.31	0.76	2.24	0.66
รวม	2.24	0.42	2.14	0.37	2.09	0.36

จากตาราง 32 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพโดยส่วนรวมคือ อายุ 55-60 ปี มีความต้องการระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.24$ อายุ 61-65 ปี มีความต้องการระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.14$ และอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.09$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.41$) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.37$) ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.37$) และการบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ ($\bar{X} = 2.34$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องกิจกรรมอาชีพว่างบักเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.96$) วิธีการจกบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 2.03$) และอุบัติเหตุในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.09$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุอายุ 61-65 ปี สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.49$) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.39$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ ($\bar{X} = 2.31$) และความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ ($\bar{X} = 2.31$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องวิธีการจกบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.72$) กิจกรรมอาชีพว่างบักเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.87$) และอุบัติเหตุในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 1.95$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุอายุ 66 ปีขึ้นไป สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.45$) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.36$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องกิจกรรมนันทนาการว่างบักเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 2.24$) และความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ ($\bar{X} = 2.24$) และมีค่าเฉลี่ยความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องกิจกรรมอาชีพว่างบักเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.73$) วิธีการจกบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.76$) และกิจกรรมกายภาพว่างบักเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.88$)

ตาราง 33 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามระดับการศึกษา

ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
กิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ	1.97	0.52	2.09	0.70	2.00	0.53
กิจกรรมอาชีวบำบัดเพื่อสุขภาพ	1.90	0.64	1.87	0.75	1.75	0.70
กิจกรรมนันทนาการบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.41	0.53	2.12	0.67	2.38	0.92
โภชนาการสำหรับวัยสูงอายุ	2.08	0.60	2.29	0.63	1.88	0.64
อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ	2.00	0.77	2.06	0.74	2.25	0.89
ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.10	0.71	2.36	0.62	2.25	0.89
การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน	2.03	0.72	2.32	0.62	2.25	0.89
ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ	2.41	0.56	2.47	0.63	2.50	0.76
การบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ	2.24	0.63	2.32	0.70	2.38	0.52
หลักสูตรวิทยาสวนบุคคล	2.05	0.68	2.14	0.69	1.88	0.35
ความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการทางสุขภาพอนามัย	2.19	0.57	2.16	0.69	1.88	0.35
การจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ	2.05	0.75	2.11	0.74	2.00	0.53
การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ	2.36	0.61	2.37	0.65	2.63	0.74
ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น	2.15	0.66	2.27	0.63	2.38	0.74
วิธีการจกบันทึกประวัติทางสุขภาพ	1.93	0.76	1.84	0.66	1.50	0.53
ข่าวสารข้อมูลทางสุขภาพอนามัย	2.08	0.60	2.17	0.65	2.25	0.71
การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ	2.27	0.64	2.24	0.66	2.50	0.76
ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ	2.08	0.75	2.31	0.72	2.38	0.74
รวม	2.13	0.35	2.20	0.43	2.17	0.22

จากตาราง 33 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการ
 สาระความรู้ด้านสุขภาพโดยส่วนรวมคือ ค่ากว่าประถมศึกษามีความต้องการระดับปานกลางโดยมี
 $\bar{X} = 2.13$ ประถมศึกษาหรือเทียบเท่ามีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.20$ และ
 สูงกว่าประถมศึกษามีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.17$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า
 ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ากว่าประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความ
 ต้องการระดับมากเรื่องกิจกรรมนันทนาการบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 2.41$) ความรู้เกี่ยวกับโรคภัย
 ใช้เงินในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.41$) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.36$) และมี
 ความต้องการระดับปานกลางเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.27$) และ
 มีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องกิจกรรมอาชีพ
 บำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.90$) วิธีการจดบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.93$) และกิจกรรม
 ภายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.97$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า
 สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ ($\bar{X} =$
 2.47) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.37$) และความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น
 ($\bar{X} = 2.36$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลาง
 เรื่องวิธีการจดบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.84$) กิจกรรมอาชีพบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} =$
 1.87) และอุบัติเหตุในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.06$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาสูงสุด
 สามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.63$)
 การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.50$) ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูง
 อายุ ($\bar{X} = 2.50$) กิจกรรมนันทนาการบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 2.38$) การบริการให้คำปรึกษา
 บัณฑิตสุขภาพ ($\bar{X} = 2.38$) ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.38$) และความรู้
 เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ ($\bar{X} = 2.38$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับ
 คือ มีความต้องการระดับน้อยเรื่องวิธีการจดบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.50$) มีความ
 ต้องการระดับปานกลางเรื่องกิจกรรมอาชีพบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.75$) โภชนาการสำหรับ
 วัยสูงอายุ ($\bar{X} = 1.88$) หลักสูตรวิทยาสวนบุคคล ($\bar{X} = 1.88$) และความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการ
 ทางสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 1.88$)

ตาราง 34 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ จำแนกตามสถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s
กิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.07	0.61	2.00	0.68
กิจกรรมอาชีวบำบัดเพื่อสุขภาพ	1.84	0.69	1.94	0.72
กิจกรรมนันทนาการบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.23	0.66	2.24	0.62
โภชนาการสำหรับวัยสูงอายุ	2.21	0.64	2.18	0.61
อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ	2.06	0.74	2.03	0.79
ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.30	0.64	2.19	0.72
การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน	2.29	0.64	2.08	0.74
ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ	2.46	0.64	2.44	0.51
การบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ	2.28	0.65	2.31	0.69
หลักสูตรวิทยาสวนบุคคล	2.13	0.63	2.03	0.75
ความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการทางสุขภาพอนามัย	2.12	0.62	2.21	0.66
การจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ	2.07	0.70	2.10	0.78
การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ	2.35	0.64	2.42	0.64
ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น	2.24	0.62	2.23	0.69
วิธีการจดบันทึกประวัติทางสุขภาพ	1.81	0.66	1.94	0.74
ข่าวสารข้อมูลทางสุขภาพอนามัย	2.13	0.58	2.16	0.71
การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ	2.33	0.62	2.23	0.71
ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ	2.27	0.74	2.16	0.73
รวม	2.18	0.39	2.16	0.39

จากตาราง 34 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพโดยส่วนรวมคือ ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.18$ และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.16$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคมัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.46$) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.35$) และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.33$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องวิธีการจดบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.81$) กิจกรรมอาชีพะบำบักเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.84$) และอุบัติเหตุในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.06$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคมัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.44$) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.42$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ ($\bar{X} = 2.31$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องกิจกรรมอาชีพะบำบักเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.94$) วิธีการจดบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.94$) กิจกรรมกายภาพบำบักเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 2.00$) อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.03$) และหลักสูตรชีวิตส่วนบุคคล ($\bar{X} = 2.03$)

ตาราง 35 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
กิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ	1.91	0.57	2.12	0.66
กิจกรรมอาชีวนำบัดเพื่อสุขภาพ	1.74	0.64	1.95	0.73
กิจกรรมนันทนาการบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.16	0.64	2.28	0.65
โภชนาการสำหรับวัยสูงอายุ	2.03	0.59	2.29	0.64
อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ	1.93	0.79	2.11	0.73
ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.00	0.68	2.41	0.63
การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน	2.03	0.70	2.32	0.64
ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ	2.38	0.52	2.50	0.65
การบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ	2.14	0.63	2.38	0.67
หลักสูตรวิทยาสวนบุคคล	1.91	0.68	2.19	0.66
ความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการทางสุขภาพอนามัย	2.02	0.66	2.23	0.61
การจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ	1.91	0.73	2.17	0.72
การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ	2.31	0.71	2.42	0.60
ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น	2.10	0.69	2.31	0.61
วิธีการจกบันทึกประวัติทางสุขภาพ	1.79	0.77	1.89	0.66
ข่าวสารข้อมูลทางสุขภาพอนามัย	1.93	0.62	2.26	0.61
การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ	2.24	0.66	2.32	0.66
ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ	2.05	0.74	2.34	0.71
รวม	2.03	0.31	2.25	0.41

จากตาราง 35 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพโดยส่วนรวมคือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.03$ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.25$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคนัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.38$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.31$) และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.24$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องกิจกรรมอาชีพะบำบักเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.74$) วิธีการจดบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.79$) กิจกรรมกายภาพบำบักเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.91$) หลักสุขวิทยาส่วนบุคคล ($\bar{X} = 1.91$) และการจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 1.91$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีอาชีพสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคนัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.50$) การป้องกันเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.42$) และความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.41$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องวิธีการจดบันทึกประวัติทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.89$) กิจกรรมอาชีพะบำบักเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.95$) และอุบัติเหตุในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.11$)

ตาราง 36 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสุขภาพจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว					
	อยู่คนเดียว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
กิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.00	0.71	2.00	0.62	2.10	0.64
กิจกรรมอาชีพบำบัดเพื่อสุขภาพ	1.77	0.73	1.83	0.65	1.94	0.75
กิจกรรมนันทนาการบำบัดเพื่อสุขภาพ	2.23	0.44	2.21	0.69	2.27	0.63
โภชนาการสำหรับวัยสูงอายุ	2.23	0.44	2.24	0.65	2.14	0.64
อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ	2.00	0.82	2.03	0.72	2.08	0.79
ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น	2.15	0.80	2.35	0.66	2.18	0.66
การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน	2.08	0.86	2.36	0.62	2.07	0.68
ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ	2.46	0.66	2.45	0.68	2.45	0.53
การบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ	2.31	0.63	2.27	0.68	2.31	0.67
หลักสูตรวิทยาสวนบุคคล	1.92	0.76	2.15	0.65	2.06	0.69
ความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการทางสุขภาพอนามัย	2.23	0.60	2.18	0.62	2.11	0.67
การจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ	2.00	0.91	2.03	0.72	2.15	0.71
การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ	2.46	0.66	2.40	0.61	2.34	0.67
ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น	2.23	0.60	2.29	0.56	2.17	0.74
วิธีการจกบันทึกประวัติทางสุขภาพ	2.23	0.93	1.76	0.59	1.90	0.74
ข่าวสารข้อมูลทางสุขภาพอนามัย	2.15	0.99	2.15	0.56	2.13	0.63
การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ	1.77	0.83	2.39	0.61	2.27	0.63
ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ	2.08	0.64	2.29	0.77	2.18	0.73
รวม	2.13	0.40	2.19	0.39	2.16	0.40

จากตาราง 36 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสารความรู้ด้านสุขภาพโดยส่วนรวมคือ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีความต้องการระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.13$ ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสที่มีความต้องการระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.19$ และ ผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานมีความต้องการระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.16$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมาก เรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.46$) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.46$) มีความต้องการระดับปานกลาง เรื่องการบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ ($\bar{X} = 2.31$) กิจกรรมนันทนาการบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 2.23$) โภชนาการสำหรับวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.23$) ความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการทางสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 2.23$) ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น ($\bar{X} = 2.23$) และวิธีการจมน้ำที่ประวัตินทางสุขภาพ ($\bar{X} = 2.23$) และ มีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลาง เรื่องกิจกรรมอาชีพะบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.77$) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 1.77$) หลักสูตรวิชาส่วนบุคคล ($\bar{X} = 1.92$) กิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 2.00$) อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.00$) และการจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.00$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมาก เรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.45$) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.40$) และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.39$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลาง เรื่องวิธีการจมน้ำที่ประวัตินทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.76$) กิจกรรมอาชีพะบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.83$) และกิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 2.00$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมาก เรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.45$) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.34$) และมีความต้องการระดับปานกลาง เรื่องการบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ ($\bar{X} = 2.31$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลาง เรื่องวิธีการจมน้ำที่ประวัตินทางสุขภาพ ($\bar{X} = 1.90$) กิจกรรมอาชีพะบำบัดเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 1.94$) และหลักสูตรวิชาส่วนบุคคล ($\bar{X} = 2.06$)

ตาราง 37 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจ

ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ โดยส่วนรวม	
	$\bar{x}$	s
ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน	2.28	0.66
ความรู้ในการทำบัญชีกรม	2.24	0.69
การจัดการด้านการเงิน	1.87	0.60
การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	2.03	0.73
ข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ	2.05	0.64
ความรู้เกี่ยวกับการหาผลตอบแทนจากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.12	0.76
สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับ	2.30	0.71
อาชีพที่เหมาะสมกับวัย	2.33	0.73
ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน	1.99	0.63
ความรู้เกี่ยวกับการตลาด	1.90	0.66
การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้	2.40	0.68
ความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก	2.23	0.64
ความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน	2.04	0.73
แหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ	2.24	0.74
รวม	2.14	0.40

จากตาราง 37 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.14$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.40$) และอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.33$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องสวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์จะได้รับ ($\bar{X} = 2.30$) มีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.87$) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.90$) และความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน ($\bar{X} = 1.99$)

ตาราง 38 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามเพศ

ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ จำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน	2.25	0.66	2.33	0.68
ความรู้ในการทำนิติกรรม	2.28	0.67	2.19	0.71
การจัดการด้านการเงิน	1.91	0.55	1.81	0.67
การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	2.09	0.74	1.96	0.71
ข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ	2.07	0.61	2.03	0.68
ความรู้เกี่ยวกับการทำดอกผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.14	0.78	2.09	0.74
สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ	2.39	0.68	2.23	0.75
อาชีพที่เหมาะสมกับวัย	2.45	0.65	2.10	0.78
ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน	2.02	0.57	1.96	0.69
ความรู้เกี่ยวกับการตลาด	2.02	0.65	1.74	0.65
การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้	2.42	0.71	2.36	0.64
ความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก	2.33	0.66	2.10	0.59
ความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน	2.17	0.72	1.87	0.70
แหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ	2.26	0.77	2.20	0.69
รวม	2.20	0.39	2.07	0.40

จากตาราง 38 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจโดยรวมคือ เพศชายมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.20$ และเพศหญิงมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.07$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.45$) การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.42$) และสวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ ($\bar{X} = 2.39$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.91$) ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน ($\bar{X} = 2.02$) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 2.02$) และข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ ($\bar{X} = 2.07$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.36$) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ($\bar{X} = 2.33$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องสวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ ($\bar{X} = 2.23$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.74$) การจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.81$) และความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน ($\bar{X} = 1.87$)

ตาราง 39 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามอายุ

ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน	2.34	0.59	2.26	0.70	2.21	0.74
ความรู้ในการทำพินัยกรรม	2.41	0.58	2.13	0.72	2.09	0.77
การจัดการด้านการเงิน	1.96	0.53	1.85	0.65	1.73	0.63
การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	2.18	0.73	2.00	0.68	1.79	0.74
ข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ	2.16	0.61	1.93	0.63	2.03	0.68
ความรู้เกี่ยวกับการหาผลตอบแทนจากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.18	0.77	2.10	0.75	2.03	0.77
สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ	2.26	0.75	2.41	0.67	2.27	0.72
อาชีพที่เหมาะสมกับวัย	2.41	0.67	2.31	0.74	2.03	0.77
ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุ่นแรงในการทำงาน	2.07	0.63	1.95	0.64	1.91	0.58
ความรู้เกี่ยวกับการตลาด	1.99	0.68	1.90	0.68	1.73	0.57
การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้	2.40	0.67	2.44	0.62	2.30	0.81
ความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก	2.34	0.64	2.25	0.57	1.97	0.73
ความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน	2.09	0.71	2.11	0.73	1.82	0.73
แหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ	2.19	0.76	2.26	0.75	2.27	0.67
รวม	2.21	0.42	2.14	0.39	2.01	0.35

ตาราง 39 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจโดยรวมคือ อายุ 55-60 ปี มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.21$ อายุ 61-65 ปี มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.14$ และอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.01$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้ในการทำปณิกรรม ($\bar{X} = 2.41$) อาชีพที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.41$) การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.40$) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ($\bar{X} = 2.34$) และความรู้เกี่ยวกับงานอริเรก ($\bar{X} = 2.34$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.96$) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.99$) และความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน ($\bar{X} = 2.07$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุอายุ 61-65 ปี สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.44$) สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ ($\bar{X} = 2.41$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.31$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.85$) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.90$) และข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ ($\bar{X} = 1.93$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุ 66 ปีขึ้นไป สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.30$) แหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.27$) สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ ($\bar{X} = 2.27$) และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ($\bar{X} = 2.21$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.73$) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.73$) การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 1.79$) และความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน ($\bar{X} = 1.82$)

ตาราง 40 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามระดับการศึกษา

ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน	2.14	0.75	2.41	0.56	1.88	0.83
ความรู้ในการทำพินัยกรรม	2.17	0.70	2.29	0.68	2.13	0.64
การจัดการด้านการเงิน	1.81	0.73	1.92	0.52	1.75	0.46
การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	1.98	0.73	2.13	0.70	1.25	0.46
ข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ	2.00	0.59	2.07	0.64	2.13	0.99
ความรู้เกี่ยวกับการหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินที่มีอยู่	1.93	0.76	2.24	0.74	2.00	0.76
สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ	2.20	0.71	2.39	0.70	2.38	0.74
อาชีพที่เหมาะสมกับวัย	2.15	0.78	2.39	0.69	2.25	0.71
ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน	1.81	0.66	2.11	0.59	2.00	0.53
ความรู้เกี่ยวกับการตลาด	1.73	0.64	2.04	0.65	1.50	0.53
การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้	2.36	0.69	2.40	0.67	2.63	0.74
ความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก	2.15	0.66	2.26	0.62	2.38	0.74
ความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน	2.02	0.73	2.11	0.72	1.50	0.53
แหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ	2.22	0.79	2.22	0.70	2.50	0.76
รวม	2.05	0.38	2.21	0.41	2.02	0.26

จากตาราง 40 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการ
 สาธารณความรู้ด้านเศรษฐกิจโดยส่วนรวมคือต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี
 $\bar{X} = 2.05$ ประถมศึกษาหรือเทียบเท่ามีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.21$ และ
 สูงกว่าประถมศึกษาที่มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.02$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า
 ผู้สูงอายุที่มีการศึกษากว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความ
 ต้องการระดับมากเรื่องรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.36$) มีความต้องการ
 ระดับปานกลางเรื่องแหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.22$) และสวัสดิการ
 ที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ ($\bar{X} = 2.20$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความ
 ต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.73$) การจัดการด้านการเงิน
 ($\bar{X} = 1.81$) ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน ($\bar{X} = 1.81$) ความรู้เกี่ยวกับการ
 หาคอกผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่ ($\bar{X} = 1.93$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า
 สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน
 ($\bar{X} = 2.41$) การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.40$) สวัสดิการที่ผู้สูง
 อายุมีสิทธิ์ได้รับ ($\bar{X} = 2.39$) และอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.39$) และมีค่าเฉลี่ยของ
 ความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการจัดการด้านการเงิน
 ($\bar{X} = 1.92$) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 2.04$) และข่าวสารข้อมูลด้านอาชีพ ($\bar{X} =$
 2.07)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาสูงสุด
 สามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} =$
 2.63) แหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.50$) สวัสดิการที่ผู้สูงอายุ
 มีสิทธิ์ได้รับ ($\bar{X} = 2.38$) และความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก ($\bar{X} = 2.38$) และมีค่าเฉลี่ยของ
 ความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับน้อยเรื่องการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค
 ($\bar{X} = 1.25$) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.50$) ความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมใน
 ครัวเรือน ($\bar{X} = 1.50$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} =$
 1.75)

ตาราง 41 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ จำแนกตามสถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน	2.34	0.62	2.19	0.72
ความรู้ในการทำพินัยกรรม	2.30	0.63	2.15	0.79
การจัดการด้านการเงิน	1.85	0.56	1.90	0.67
การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	2.04	0.71	2.02	0.76
ข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ	2.06	0.62	2.03	0.68
ความรู้เกี่ยวกับการหาผลตอบแทนจากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.16	0.75	2.05	0.78
สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ	2.39	0.68	2.21	0.75
อาชีพที่เหมาะสมกับวัย	2.31	0.69	2.27	0.79
ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน	2.04	0.63	1.92	0.61
ความรู้เกี่ยวกับการตลาด	1.91	0.65	1.89	0.68
การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้	2.48	0.64	2.26	0.72
ความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก	2.32	0.58	2.08	0.71
ความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน	2.06	0.71	2.02	0.76
แหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ	2.30	0.67	2.13	0.82
รวม	2.18	0.40	2.08	0.40

จากตาราง 41 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.18$ และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.08$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.48$) สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ ($\bar{X} = 2.39$) และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ($\bar{X} = 2.34$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.85$) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.91$) การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 2.04$) และความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน ($\bar{X} = 2.04$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.27$) การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.26$) และความรู้เกี่ยวกับการหาคอกผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่ ($\bar{X} = 2.21$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.89$) การจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.90$) และความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน ($\bar{X} = 1.92$)

ตาราง 42 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน	2.14	0.74	2.38	0.60
ความรู้ในการทำบัญชี	1.97	0.70	2.39	0.63
การจัดการด้านการเงิน	1.71	0.68	1.96	0.54
การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	1.86	0.74	2.14	0.70
ข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ	1.93	0.70	2.12	0.60
ความรู้เกี่ยวกับการหาผลประโยชน์ที่มีอยู่	1.86	0.74	2.27	0.73
สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ	2.14	0.76	2.44	0.65
อาชีพที่เหมาะสมกับวัย	2.10	0.74	2.42	0.69
ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุ่นแรงในการทำงาน	1.95	0.60	2.02	0.64
ความรู้เกี่ยวกับการตลาด	1.67	0.57	2.04	0.67
การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้	2.24	0.73	2.50	0.62
ความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก	2.17	0.68	2.25	0.62
ความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน	1.84	0.79	2.15	0.66
แหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ	2.14	0.78	2.30	0.70
รวม	1.98	0.36	2.24	0.39

จากตาราง 42 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.98$ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.24$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.24$) ความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก ($\bar{X} = 2.17$) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ($\bar{X} = 2.14$) สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์จะได้รับ ($\bar{X} = 2.14$) และแหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.14$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.67$) การจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.71$) และความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน ($\bar{X} = 1.84$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีอาชีพสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.50$) สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ ($\bar{X} = 2.44$) และอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.42$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.96$) ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุ่นแรงในการทำงาน ($\bar{X} = 2.02$) และความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 2.04$)

ตาราง 43 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านเศรษฐกิจจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ความต้องการสาระความรู้ด้าน เศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว					
	อยู่คนเดียว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน	2.38	0.65	2.36	0.64	2.18	0.68
ความรู้ในการทำพินัยกรรม	2.15	0.69	2.37	0.61	2.11	0.75
การจัดการด้านการเงิน	2.08	0.76	1.86	0.53	1.85	0.65
การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค	2.38	0.65	2.09	0.69	1.90	0.76
ข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ	2.46	0.52	2.89	0.61	1.93	0.66
ความรู้เกี่ยวกับการหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินที่มีอยู่	2.15	0.80	2.24	0.71	1.97	0.79
สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ	1.92	0.86	2.45	0.62	2.25	0.75
อาชีพที่เหมาะสมกับวัย	2.00	0.91	2.31	0.73	2.34	0.70
ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุ่นแรงในการทำงาน	1.92	0.64	1.99	0.65	2.01	0.60
ความรู้เกี่ยวกับการตลาด	2.00	0.58	1.92	0.68	1.86	0.66
การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้	2.08	0.49	2.54	0.62	2.30	0.74
ความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก	1.77	0.73	2.32	0.57	2.11	0.67
ความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน	1.92	0.49	2.08	0.72	2.03	0.77
แหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ	1.85	0.69	2.29	0.70	2.24	0.76
รวม	2.08	0.30	2.21	0.40	2.08	0.41

จากตาราง 43 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.08$ ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.21$ และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.08$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ ($\bar{X} = 2.46$) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ($\bar{X} = 2.38$) การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 2.38$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้ในการทำนิตยกรรม ($\bar{X} = 2.15$) และความรู้เกี่ยวกับการหาผลตอบแทนจากทรัพย์สินที่มีอยู่ ($\bar{X} = 2.15$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก ($\bar{X} = 1.77$) แหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 1.85$) สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ ($\bar{X} = 1.92$) ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน ($\bar{X} = 1.92$) และความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน ($\bar{X} = 1.92$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ ($\bar{X} = 2.89$) การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.54$) และสวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์จะได้รับ ($\bar{X} = 2.45$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.86$) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.92$) ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุนแรงในการทำงาน ($\bar{X} = 1.99$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 2.34$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ ($\bar{X} = 2.30$) และสวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ ($\bar{X} = 2.25$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการจัดการด้านการเงิน ($\bar{X} = 1.85$) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด ($\bar{X} = 1.86$) และการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ($\bar{X} = 1.90$)

ตาราง 44 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสังคม

ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ โดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
ความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน	2.03	0.58
การเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องวิธี	2.24	0.67
การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน	2.16	0.65
การปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	2.01	0.60
การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.88	0.63
การปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	2.13	0.63
การรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ	2.28	0.69
การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	2.04	0.63
การอบรมสั่งสอนลูกหลาน	2.33	0.63
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความเป็นผู้นำ	2.09	0.63
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน	2.22	0.64
ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน	2.21	0.65
การรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์จากรัฐ	2.17	0.76
ความรู้ในการเข้าร่วมกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	2.14	0.69
วิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน	2.21	0.66
ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	1.85	0.66
รวม	2.12	0.32

จากตาราง 44 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีความต้องการสาระความรู้ด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.12$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการอบรมสั่งสอนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.33$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.28$) และการเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี ($\bar{X} = 2.24$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.85$) การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.88$) และการปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย ($\bar{X} = 2.01$)

ตาราง 45 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามเพศ

ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ จำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน	1.92	0.58	2.17	0.56
การเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี	2.23	0.70	2.26	0.63
การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน	2.22	0.66	2.26	0.65
การปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	2.07	0.64	1.94	0.54
การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.96	0.68	1.77	0.54
การปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	2.23	0.65	2.00	0.59
การรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ	2.29	0.68	2.09	0.70
การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	2.04	0.61	2.03	0.66
การอบรมสั่งสอนลูกหลาน	2.23	0.63	2.34	0.61
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความเป็นผู้นำ	2.08	0.62	2.10	0.66
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน	2.22	0.66	2.21	0.61
ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน	2.26	0.68	2.14	0.62
การรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์จากรัฐ	2.15	0.77	2.19	0.75
ความรู้ในการเข้าร่วมกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	2.11	0.72	2.17	0.66
วิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน	2.28	0.68	2.11	0.63
ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	1.86	0.66	1.84	0.67
รวม	2.13	0.32	2.10	0.34

จากตาราง 45 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านสังคมโดยส่วนรวมคือ เพศชายมีความต้องการระดับกลางโดยมี $\bar{X} = 2.13$ และเพศหญิงมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.10$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.29$) วิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.28$) และความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 2.26$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.86$) ความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน ($\bar{X} = 1.92$) และการปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.96$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการอบรมสั่งสอนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.34$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการเล่นลูกเต๋อย่างถูกวิธี ($\bar{X} = 2.26$) การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน ($\bar{X} = 2.26$) และความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน ($\bar{X} = 2.21$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.77$) ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.84$) และการปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย ($\bar{X} = 1.94$)

ตาราง 46 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ความต้องการสารความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามอายุ

ความต้องการสารความรู้ด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของความถี่ต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน	2.10	0.55	2.10	0.60	1.76	0.56
การเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องวิธี	2.38	0.57	2.20	0.68	2.03	0.77
การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน	2.26	0.66	2.21	0.66	2.42	0.61
การปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	2.07	0.61	1.93	0.54	2.03	0.68
การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.94	0.64	1.85	0.57	1.79	0.70
การปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	2.03	0.65	2.21	0.58	2.18	0.68
การรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ	2.25	0.68	2.13	0.69	2.03	0.68
การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	2.06	0.64	2.10	0.57	1.88	0.70
การอบรมสั่งสอนลูกหลาน	2.18	0.65	2.43	0.56	2.24	0.66
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความเป็นผู้นำ	2.09	0.62	2.15	0.63	1.97	0.68
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน	2.15	0.68	2.23	0.62	2.33	0.60
ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน	2.25	0.70	2.31	0.59	1.94	0.61
การรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์จากรัฐ	2.26	0.73	2.15	0.77	2.00	0.79
ความรู้ในการเข้าร่วมกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	2.64	0.68	2.08	0.67	1.97	0.73
วิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน	2.25	0.72	2.21	0.61	2.12	0.65
ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	1.94	0.60	1.84	0.73	1.70	0.64
รวม	2.16	0.35	2.13	0.28	2.02	0.30

จากตาราง 46 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านสังคมโดยส่วนรวมคือ อายุ 55-60 ปี มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.16$ อายุ 61-65 ปี มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.13$ และอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.02$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้ในการเข้าร่วมกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.64$) การเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี ($\bar{X} = 2.38$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน ($\bar{X} = 2.26$) และการรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์จากรัฐ ($\bar{X} = 2.26$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.94$) ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.94$) การปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว ($\bar{X} = 2.03$) และการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 2.06$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุอายุ 61-65 ปี สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน ($\bar{X} = 2.43$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 2.31$) และความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน ($\bar{X} = 2.23$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.84$) การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.85$) และการปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย ($\bar{X} = 1.93$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุอายุ 66 ปีขึ้นไปสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน ($\bar{X} = 2.42$) ความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน ($\bar{X} = 2.33$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการอบรมสั่งสอนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.24$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.70$) ความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน ($\bar{X} = 1.76$) และการปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.79$)

ตาราง 47 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามระดับการศึกษา

ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	การศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน	2.08	0.62	2.06	0.52	1.25	0.46
การเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี	2.20	0.71	2.27	0.63	2.13	0.83
การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน	2.29	0.67	2.27	0.64	2.25	0.71
การปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	2.08	0.62	1.98	0.56	1.88	0.83
การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.88	0.62	1.92	0.63	1.38	0.52
การปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	2.17	0.59	2.12	0.65	2.00	0.76
การรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ	2.29	0.62	2.08	0.71	2.13	0.83
การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	2.08	0.70	2.05	0.57	1.50	0.53
การอบรมสั่งสอนลูกหลาน	2.46	0.62	2.20	0.59	2.00	0.76
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความเป็นผู้นำ	2.05	0.68	2.11	0.57	2.13	0.99
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน	2.22	0.65	2.17	0.63	2.75	0.46
ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน	2.12	0.62	2.26	0.69	2.25	0.46
การรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์จากรัฐ	2.08	0.75	2.23	0.76	2.00	0.76
ความรู้ในการเข้าร่วมกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	2.07	0.64	2.18	0.73	2.13	0.64
วิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน	2.14	0.66	2.23	0.68	2.50	0.53
ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	1.73	0.67	1.94	0.63	1.75	0.89
รวม	2.12	0.34	2.13	0.32	2.00	0.15

จากตาราง 47 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการ
 สาธความรู้ด้านสังคมโดยส่วนรวมคือต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} =$
 2.12 ประถมศึกษาหรือเทียบเท่ามีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.13$ และสูงกว่า
 ประถมศึกษาที่มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.00$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูง
 อายุที่มีการศึกษาคือต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการ
 ระดับมากเรื่องวิธีการอบรมสั่งสอนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.46$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่อง
 การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน ($\bar{X} = 2.29$) การรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของ
 ผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.29$) และความรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างบทบาทในชุมชน ($\bar{X} = 2.22$) และมี
 ค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับ
 การมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.73$) การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.88$)
 และความรู้เกี่ยวกับการสร้างความเป็นผู้นำ ($\bar{X} = 2.05$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า
 สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการเรียนรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ ($\bar{X} = 2.27$)
 การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน ($\bar{X} = 2.27$) ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน
 ($\bar{X} = 2.26$) การรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์จากรัฐ ($\bar{X} = 2.23$) และวิธีการจูงใจคน
 หนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.23$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดสามอันดับคือ มีความ
 ต้องการระดับปานกลางเรื่องการเรียนรู้เกี่ยวกับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.92$) ความรู้เกี่ยวกับ
 การมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.94$) และการปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย ($\bar{X} = 1.98$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาสูงสุด
 สามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน ($\bar{X} = 2.75$)
 วิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.50$) มีความต้องการระดับปานกลาง
 เรื่องการถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน ($\bar{X} = 2.25$) และความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนา
 ชุมชน ($\bar{X} = 2.25$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับน้อย
 เรื่องความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน ($\bar{X} = 1.25$) การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.38$)
 และการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.50$)

ตาราง 48 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสังคม

ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ จำแนกตามสถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน	0.02	0.60	2.05	0.56
การเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี	2.08	0.63	2.05	0.69
การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน	2.27	0.66	2.29	0.64
การปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	1.97	0.64	2.08	0.52
การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.87	0.65	1.89	0.60
การปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	2.11	0.71	2.16	0.49
การรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ	2.36	0.69	2.29	0.66
การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	2.05	0.63	2.02	0.64
การอบรมสั่งสอนลูกหลาน	2.25	0.63	2.34	0.63
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความเป็นผู้นำ	2.08	0.60	2.10	0.70
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน	2.16	0.63	2.31	0.64
ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน	2.23	0.63	2.18	0.69
การรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์จากรัฐ	2.17	0.73	2.16	0.81
ความรู้ในการเข้าร่วมกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิที่เกี่ยวข้อง กับผู้สูงอายุ	2.20	0.67	2.03	0.72
วิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน	2.28	0.65	2.10	0.67
ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	1.88	0.62	1.81	0.72
รวม	2.12	0.32	2.11	0.33

จากตาราง 48 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสารความรู้ด้านสังคมโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.12$ และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.11$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.46$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องวิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.28$) และการถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน ($\bar{X} = 2.27$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับน้อยเรื่องความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน ($\bar{X} = 0.02$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.87$) และความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.88$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการอบรมสั่งสอนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.34$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน ($\bar{X} = 2.31$) การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน ($\bar{X} = 2.29$) และการรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.29$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.81$) การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.89$) และการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 2.02$)

ตาราง 49 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s
ความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน	2.03	0.65	2.02	0.54
การเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี	2.21	0.69	2.26	0.66
การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน	2.19	0.69	2.11	0.63
การปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	2.09	0.60	1.97	0.60
การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.90	0.67	1.85	0.60
การปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	2.21	0.64	2.08	0.62
การรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ	2.26	0.66	2.33	0.70
การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	2.05	0.76	2.03	0.55
การอบรมสั่งสอนลูกหลาน	2.41	0.65	2.21	0.60
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความเป็นผู้นำ	2.17	0.70	2.03	0.59
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน	2.31	0.63	2.17	0.64
ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน	2.21	0.64	2.20	0.66
การรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์จากรัฐ	2.05	0.78	2.23	0.74
ความรู้ในการเข้าร่วมกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	1.97	0.72	2.22	0.66
วิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน	2.02	0.69	2.32	0.63
ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	1.69	0.75	1.95	0.58
รวม	2.11	0.32	2.12	0.32

จากตาราง 49 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการด้านสังคมโดยรวมคือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.11$ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.12$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการอบรมสั่งสอนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.41$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน ($\bar{X} = 2.31$) และการรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.26$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.69$) การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.90$) และความรู้ในการเข้าร่วมกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 1.97$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีอาชีพสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อการแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.33$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องวิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.32$) และการเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี ($\bar{X} = 2.26$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.85$) ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.95$) และการปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย ($\bar{X} = 1.97$)

ตาราง 50 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านสังคมจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว					
	อยู่กับเครือ		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน	2.15	0.55	1.91	0.59	2.14	0.57
การเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องวิธี	2.15	0.80	2.35	0.64	2.14	0.66
การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน	2.62	0.51	2.23	0.64	2.27	0.68
การปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย	2.00	0.58	1.88	0.60	2.15	0.58
การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน	1.85	0.55	1.78	0.60	1.99	0.67
การปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว	1.92	0.28	2.09	0.67	2.21	0.63
การรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ	2.38	0.65	2.06	0.69	2.23	0.68
การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	1.85	0.69	1.94	0.61	2.18	0.62
การอบรมสั่งสอนลูกหลาน	2.38	0.65	2.21	0.63	2.35	0.61
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความเป็นผู้นำ	1.77	0.60	2.06	0.63	2.17	0.61
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทบาทในชุมชน	2.23	0.73	2.17	0.67	2.27	0.59
ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน	2.15	0.69	2.21	0.65	2.23	0.61
การรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์จากรัฐ	2.31	0.63	2.15	0.70	2.15	0.81
ความรู้ในการเข้าร่วมกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	2.15	0.55	2.22	0.68	2.04	0.71
วิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน	1.92	0.86	2.27	0.62	2.20	0.61
ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	1.85	0.90	1.82	0.60	1.89	0.61
รวม	2.11	0.27	2.08	0.31	2.16	0.31

จากตาราง 50 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้อง
 การสาระความรู้ด้านสังคมโดยส่วนรวมคือ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี
 $\bar{X} = 2.11$ ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.08$ และผู้สูงอายุ
 ที่อยู่กับบุตรหลานมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.16$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้
 สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการ
 ถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน ($\bar{X} = 2.62$) การรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูง
 อายุ ($\bar{X} = 2.38$) การอบรมสั่งสอนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.38$) และมีความต้องการระดับปานกลาง
 เรื่องการรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์จากรัฐ ($\bar{X} = 2.31$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำ
 สุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการสร้างความเป็นผู้นำ ($\bar{X} =$
 1.77) การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.85$) การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
 ($\bar{X} = 1.85$) ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.85$) การปรับตัวเข้ากับคน
 ในครอบครัว ($\bar{X} = 1.92$) และวิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.92$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีความ
 ต้องการระดับมากเรื่องการเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี ($\bar{X} = 2.35$) มีความต้องการระดับปานกลาง
 เรื่องวิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.27$) และการถ่ายทอดประส
 ภาณ์ในการทำมาหากิน ($\bar{X} = 2.23$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความ
 ต้องการระดับปานกลางเรื่องการปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย ($\bar{X} = 1.78$) ความรู้เกี่ยวกับการมี
 ส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.82$) และการปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย ($\bar{X} = 1.88$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานสูงสุดสามอันดับคือ
 มีความต้องการระดับมากเรื่องการอบรมสั่งสอนลูกหลาน ($\bar{X} = 2.35$) มีความต้องการระดับ
 ปานกลางเรื่องการถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน ($\bar{X} = 2.27$) ความรู้เกี่ยวกับการสร้าง
 บทบาทในชุมชน ($\bar{X} = 2.27$) การรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.23$) และ
 ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 2.23$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับ
 คือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 1.89$)
 การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 1.99$) และความรู้ในการเข้าร่วมกลุ่ม ชมรม สมาคม
 มูลนิธิที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.04$)

ตาราง 51 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยา

ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ โดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
หลักจิตวิทยาในการดำเนินชีวิตประจำวัน	2.18	0.62
การรักษาสุขภาพจิต	2.22	0.52
หลักธรรมคำสอนของศาสนา	2.19	0.67
การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ	2.28	0.66
การทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ	2.27	0.65
การรวมกลุ่มสันทนาธรรม	2.40	0.65
บริการตอบปัญหาผู้สูงอายุทางวิทยุกระจายเสียง	1.98	0.75
กิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน	2.06	0.59
การวางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ	2.17	0.66
ความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา	1.88	0.75
บริการอาสาสมัครให้คำปรึกษา	2.13	0.67
ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ	1.74	0.68
ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง	1.76	0.69
การทัศนศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	2.15	0.71
รวม	2.10	0.36

จากตาราง 51 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา อยู่ในระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.10$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยของความต้องการ สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มสนทนาธรรม ($\bar{X} = 2.40$) มีความ ต้องการระดับปานกลางเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.28$) และการทำ สมบัติเพื่อความสงบทางใจ ($\bar{X} = 2.27$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความ ต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.74$) ความรู้ เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.76$) และความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.88$)

ตาราง 52 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามเพศ

ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ จำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
หลักจิตวิทยาในการดำเนินชีวิตประจำวัน	2.20	0.63	2.16	0.61
การรักษาสุขภาพจิต	2.24	0.62	2.20	0.55
หลักธรรมคำสอนของศาสนา	2.32	0.68	2.03	0.64
การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ	2.24	0.70	2.33	0.61
การทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ	2.36	0.66	2.16	0.63
การรวมกลุ่มสนทนาธรรม	2.47	0.65	2.31	0.63
บริการตอบปัญหาผู้สูงอายุทางวิทยุกระจายเสียง	1.98	0.71	1.97	0.80
กิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน	1.98	0.57	2.16	0.61
การวางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ	2.11	0.70	2.26	0.58
ความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา	1.96	0.75	1.77	0.75
บริการอาสาสมัครให้คำปรึกษา	2.16	0.68	2.09	0.65
ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ	1.83	0.64	1.61	0.71
ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง	1.90	0.64	1.59	0.71
การทัศนศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	2.27	0.76	2.00	0.61
รวม	2.14	0.37	2.04	0.35

จากตาราง 52 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยาโดยส่วนรวมคือ เพศชายมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.14$ และเพศหญิงมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.04$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่อง การรวมกลุ่มสนทนาธรรม ($\bar{X} = 2.47$) การทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ ($\bar{X} = 2.36$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ($\bar{X} = 2.32$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับ พระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.83$) ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.90$) และความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.96$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.33$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่อง การรวมกลุ่มสนทนาธรรม ($\bar{X} = 2.31$) และการวางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.26$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับน้อยเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.59$) ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.61$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.77$)

ตาราง 53 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามอายุ

ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
หลักจิตวิทยาในการดำเนินชีวิตประจำวัน	2.24	0.63	2.13	0.56	2.15	0.71
การรักษาสุขภาพจิต	2.12	0.66	2.30	0.53	2.30	0.53
หลักธรรมคำสอนของศาสนา	2.24	0.63	2.26	0.66	1.97	0.77
การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ	2.32	0.68	2.21	0.58	2.30	0.77
การทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ	2.35	0.69	2.18	0.65	2.27	0.57
การรวมกลุ่มสนทนาธรรม	2.41	0.63	2.38	0.66	2.42	0.66
บริการตอบปัญหาผู้สูงอายุทางวิทยุกระจายเสียง	2.03	0.71	1.97	0.75	1.88	0.82
กิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน	2.07	0.58	1.98	0.53	2.15	0.71
การวางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ	2.19	0.63	2.20	0.73	2.09	0.58
ความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา	1.96	0.70	1.82	0.74	1.82	0.88
บริการอาสาสมัครให้คำปรึกษา	2.31	0.55	2.02	0.72	1.97	0.73
ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ	1.85	0.68	1.59	0.64	1.76	0.71
ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง	1.87	0.57	1.57	0.72	1.88	0.78
การทัศนศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	2.34	0.75	2.03	0.66	2.00	0.66
รวม	2.16	0.39	2.05	0.31	2.07	0.36

จากตาราง 53 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการด้านจิตวิทยาโดยส่วนรวมคือ อายุ 55-60 ปี มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.16$ อายุ 61-65 ปี มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.05$ และอายุ 66 ปีขึ้นไปมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.07$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการด้านจิตวิทยาสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มสนทนาธรรม ($\bar{X} = 2.41$) การทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ ($\bar{X} = 2.35$) และการพัฒนาศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ($\bar{X} = 2.34$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.85$) ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.87$) และความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.96$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุอายุ 61-65 ปี สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มสนทนาธรรม ($\bar{X} = 2.38$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการรักษาสุขภาพจิต ($\bar{X} = 2.30$) และหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ($\bar{X} = 2.26$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับน้อยเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.57$) ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.59$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.82$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุอายุ 66 ปีขึ้นไปสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มสนทนาธรรม ($\bar{X} = 2.42$) มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการรักษาสุขภาพจิต ($\bar{X} = 2.30$) การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.30$) และการทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ ($\bar{X} = 2.27$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.76$) ความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.82$) บริการตอบปัญหาผู้สูงอายุทางวิทยุกระจายเสียง ($\bar{X} = 1.88$) และความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.88$)

ตาราง 54 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามระดับการศึกษา

ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	การศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
หลักจิตวิทยาในการดำเนินชีวิตประจำวัน	2.08	0.62	2.23	0.61	2.25	0.71
การรักษาสุขภาพจิต	2.19	0.57	2.24	0.61	2.25	0.46
หลักธรรมคำสอนของศาสนา	2.08	0.70	2.31	0.60	1.63	0.92
การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ	2.31	0.62	2.22	0.69	2.75	0.46
การทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ	2.23	0.54	2.28	0.72	2.38	0.52
การรวมกลุ่มสนทนาธรรม	2.34	0.69	2.42	0.63	2.63	0.52
บริการตอบปัญหาผู้สูงอายุทางวิทยุกระจายเสียง	1.95	0.82	1.98	0.71	2.13	0.64
กิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน	2.15	0.58	2.01	0.59	1.88	0.64
การวางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ	2.12	0.65	2.20	0.68	2.25	0.46
ความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา	1.88	0.83	1.92	0.69	1.38	0.74
บริการอาสาสมัครให้คำปรึกษา	2.15	0.61	2.16	0.70	1.63	0.52
ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ	1.61	0.72	1.82	0.64	1.63	0.74
ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง	1.63	0.72	1.86	0.65	1.50	0.76
การทัศนศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	2.15	0.66	2.20	0.74	1.63	0.52
รวม	2.06	0.32	2.13	0.39	1.99	0.24

จากตาราง 54 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการ
 สาระความรู้ด้านจิตวิทยาโดยส่วนรวมคือ ต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี
 $\bar{X} = 2.06$ ประถมศึกษาหรือเทียบเท่ามีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.13$ และ
 สูงกว่าประถมศึกษาที่มีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 1.99$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มี
 ความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มสนทนาธรรม ($\bar{X} = 2.34$) และมีความต้องการระดับ
 ปานกลางเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.31$) และการทำสมาธิเพื่อความ
 สงบทางใจ ($\bar{X} = 2.23$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการ
 ระดับน้อยเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.61$) ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง
 ($\bar{X} = 1.63$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศี
 เพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.88$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า
 สูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มสนทนาธรรม ($\bar{X} = 2.42$) มีความ
 ต้องการระดับปานกลางเรื่องหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ($\bar{X} = 2.31$) และการทำสมาธิเพื่อ
 ความสงบทางใจ ($\bar{X} = 2.28$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการ
 ระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.82$) ความรู้เกี่ยวกับพระ
 เครื่อง ($\bar{X} = 1.86$) และการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.92$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาสูงสุด
 สามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.75$)
 การรวมกลุ่มสนทนาธรรม ($\bar{X} = 2.63$) และการทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ ($\bar{X} = 2.38$)
 และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับน้อยเรื่องความรู้เกี่ยวกับ
 การทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.38$) ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.50$)
 หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ($\bar{X} = 1.63$) บริการอาสาสมัครให้คำปรึกษา ($\bar{X} = 1.63$)
 ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.63$) และการทัศนศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ
 ($\bar{X} = 1.63$)

ตาราง 55 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามสภาพการสมรส

ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการ จำแนกตามสภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
หลักจิตวิทยาในการดำเนินชีวิตประจำวัน	2.24	0.61	2.08	0.64
การรักษาสุขภาพจิต	2.22	0.64	2.24	0.49
หลักธรรมคำสอนของศาสนา	2.27	0.65	2.06	0.70
การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ	2.26	0.69	2.31	0.62
การทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ	2.29	0.64	2.24	0.67
การรวมกลุ่มสนทนาธรรม	2.45	0.58	2.32	0.74
บริการตอบปัญหาผู้สูงอายุทางวิทยุกระจายเสียง	1.97	0.74	1.98	0.76
กิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน	2.07	0.59	2.03	0.60
การวางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ	2.15	0.64	2.21	0.68
ความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา	1.89	0.78	1.85	0.72
บริการอาสาสมัครให้คำปรึกษา	2.11	0.63	2.16	0.73
ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ	1.79	0.67	1.65	0.68
ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง	1.85	0.66	1.62	0.71
การทัศนศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	2.31	0.69	1.90	0.67
รวม	2.13	0.37	2.05	0.34

จากตาราง 55 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยาโดยส่วนรวมคือ ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.13$ และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.05$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มสนทนารวม ($\bar{X} = 2.45$) การทัศนศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ($\bar{X} = 2.31$) และการทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ ($\bar{X} = 2.29$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.79$) ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.85$) .

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความต้องการของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการรวมกลุ่มสนทนารวม ($\bar{X} = 2.32$) การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.31$) และการทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ ($\bar{X} = 2.24$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับน้อยเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.62$) ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.65$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.85$)

ตาราง 56 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
หลักจิตวิทยาในการดำเนินชีวิตประจำวัน	2.21	0.60	2.12	0.65
การรักษาสุขภาพจิต	2.28	0.65	2.12	0.46
หลักธรรมคำสอนของศาสนา	2.24	0.68	2.09	0.66
การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ	2.25	0.64	2.31	0.71
การทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ	2.34	0.67	2.16	0.62
การรวมกลุ่มสันทนาธรรม	2.47	0.62	2.29	0.68
บริการตอบปัญหาผู้สูงอายุทางวิทยุกระจายเสียง	2.00	0.71	1.95	0.80
กิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน	2.05	0.65	2.07	0.49
การวางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ	2.17	0.69	2.17	0.60
ความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา	1.99	0.75	1.69	0.73
บริการอาสาสมัครให้คำปรึกษา	2.20	0.65	2.00	0.70
ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ	1.78	0.65	1.65	0.71
ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง	1.84	0.61	1.64	0.79
การทัศนศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	2.22	0.71	2.02	0.64
รวม	2.15	0.38	2.02	0.31

จากตาราง 56 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยาโดยส่วนรวมคือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.15$ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีความต้องการระดับปานกลางโดยมี $\bar{X} = 2.02$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มสันทนาการ ($\bar{X} = 2.47$) การทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ ($\bar{X} = 2.34$) และมีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการรักษาสุขภาพจิต ($\bar{X} = 2.28$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.78$) ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.84$) และความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.99$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีอาชีพสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับปานกลางเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.31$) การรวมกลุ่มสันทนาการ ($\bar{X} = 2.29$) และการวางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.17$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับน้อยเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.64$) ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.65$) และความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.69$)

ตาราง 57 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ
เป็นรายข้อและโดยส่วนรวมด้านจิตวิทยาจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว					
	อยู่คนเดียว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
หลักจิตวิทยาในการดำเนินชีวิตประจำวัน	2.31	0.63	2.22	0.62	2.11	0.62
การรักษาสุขภาพจิต	2.54	0.52	2.21	0.65	2.18	0.52
หลักธรรมคำสอนของศาสนา	2.08	0.64	2.24	0.69	2.15	0.67
การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ	2.23	0.73	2.27	0.68	2.30	0.64
การทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ	2.00	1.00	2.32	0.65	2.27	0.56
การรวมกลุ่มสนทนาธรรม	1.85	0.99	2.46	0.53	2.44	0.65
บริการตอบปัญหาผู้สูงอายุทางวิทยุกระจายเสียง	1.92	0.86	1.92	0.75	2.04	0.73
กิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน	1.92	0.76	2.06	0.57	2.07	0.59
การวางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ	2.31	0.75	2.13	0.69	2.20	0.60
ความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา	2.15	0.55	1.87	0.78	1.83	0.76
บริการอาสาสมัครให้คำปรึกษา	2.62	0.51	2.13	0.63	2.04	0.71
ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ	1.92	0.86	1.78	0.68	1.65	0.63
ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง	1.54	0.52	1.86	0.66	1.69	0.73
การทัศนศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	2.08	0.76	2.24	0.71	2.07	0.70
รวม	2.10	0.39	2.12	0.37	2.07	0.34

จากตาราง 57 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของความ ต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยาโดยส่วนรวมคือ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีความต้องการระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.10$ ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสมีความต้องการระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.12$ และ ผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานมีความต้องการระดับปานกลาง โดยมี $\bar{X} = 2.07$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของความ ต้องการสูงสุดสามอันดับคือ มีความต้องการระดับมาก เรื่องบริการอาสาสมัครให้คำปรึกษา ($\bar{X} = 2.62$) การรักษาสุขภาพจิต ($\bar{X} = 2.54$) มีความ ต้องการระดับปานกลางเรื่องหลักจิตวิทยาในการดำเนินชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 2.31$) และการ วางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.31$) และมีค่าเฉลี่ยของความ ต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความ ต้องการระดับน้อยเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.54$) มีความต้องการระดับ ปานกลางเรื่องการรวบรวมกลุ่มสนทนารธรรม ($\bar{X} = 1.85$) บริการตอบปัญหาผู้สูงอายุทางวิทยุ กระจายเสียง ($\bar{X} = 1.92$) กิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน ($\bar{X} = 1.92$) และ ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.92$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความ ต้องการของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสสูงสุดสามอันดับคือ มีความ ต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มสนทนารธรรม ($\bar{X} = 2.46$) มีความต้องการระดับ ปานกลางเรื่องการทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ ($\bar{X} = 2.32$) และการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.27$) และมีค่าเฉลี่ยของความ ต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความ ต้องการระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.78$) ความรู้เกี่ยวกับพระ เครื่อง ($\bar{X} = 1.86$) และความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.87$)

ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความ ต้องการของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานสูงสุดสามอันดับคือ มีความ ต้องการระดับมากเรื่องการรวมกลุ่มสนทนารธรรม ($\bar{X} = 2.44$) มีความต้องการระดับ ปานกลางเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 2.30$) และการทำสมาธิเพื่อ ความสงบทางใจ ($\bar{X} = 2.27$) และมีค่าเฉลี่ยของความ ต้องการต่ำสุดสามอันดับคือ มีความ ต้องการระดับน้อยเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.65$) มีความต้องการ ระดับปานกลางเรื่องความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง ($\bar{X} = 1.69$) และความรู้เกี่ยวกับการทำนาย โชคชะตาราศีเพื่อแก้เหงา ($\bar{X} = 1.83$)

2.2.2 การวิเคราะห์ความต้องการด้านวิธีการจัด เป็นการวิเคราะห์

ความต้องการของผู้สูงอายุในสี่ด้านคือ ด้านเวลา ด้านรูปแบบการจัด ด้านสถานที่ และด้านงบประมาณ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัว และการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบสอบถามปลายเปิด ดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์ความต้องการด้านเวลา เป็นการวิเคราะห์ในเรื่องช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวัน ระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง และฤดูกาลที่สะดวกในการเรียน หรือการทำกิจกรรม ดังปรากฏในตาราง 58-78

ตาราง 58 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อ

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
ตอนเช้า (09.00 - 12.00 น.)	2.28	0.73
ตอนบ่าย (13.00 - 16.00 น.)	1.95	0.64
ตอนเย็น (16.00 - 19.00 น.)	1.83	0.66
ตอนกลางคืน (19.00 - 21.00 น.)	1.72	0.85

จากตาราง 58 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันสูงสุดคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.28$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 1.95$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.72$)

ตาราง 59 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ตอนเช้า (09.00 - 12.00 น.)	2.28	0.72	2.27	0.76
ตอนบ่าย (13.00 - 16.00 น.)	1.90	0.59	2.01	0.69
ตอนเย็น (16.00 - 19.00 น.)	1.88	0.71	1.76	0.58
ตอนกลางคืน (19.00 - 21.00 น.)	1.73	0.87	1.70	0.84

จากตาราง 59 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันสูงสุดคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.28$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 1.90$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.73$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุเพศหญิงคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.27$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 2.01$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.70$)

ตาราง 60 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ตอนเช้า (09.00 - 12.00 น.)	2.21	0.74	2.26	0.75	2.45	0.67
ตอนบ่าย (13.00 - 16.00 น.)	2.00	0.60	1.92	0.64	1.91	0.72
ตอนเย็น (16.00 - 19.00 น.)	1.93	0.58	1.84	0.69	1.67	0.70
ตอนกลางคืน (19.00 - 21.00 น.)	1.88	0.89	1.56	0.81	1.61	0.82

จากตาราง 60 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันสูงสุดคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.21$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 2.00$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.88$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี คือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.26$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 1.92$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.56$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไปคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.45$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 1.91$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.61$)

ตาราง 61 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ตอนเช้า (09.00 - 12.00 น.)	2.41	0.72	2.20	0.72	2.25	0.89
ตอนบ่าย (13.00 - 16.00 น.)	1.88	0.67	2.00	0.60	1.88	0.83
ตอนเย็น (16.00 - 19.00 น.)	1.76	0.59	1.89	0.69	1.38	0.52
ตอนกลางคืน (19.00 - 21.00 น.)	1.78	0.83	1.65	0.86	2.00	0.93

จากตาราง 61 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันสูงสุดคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.41$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 1.88$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือตอนเย็น ($\bar{X} = 1.76$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.20$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 2.00$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.65$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.25$) รองลงมาคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 2.00$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนเย็น ($\bar{X} = 1.38$)

ตาราง 62 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ตอนเช้า (09.00 - 12.00 น.)	2.21	0.76	2.29	0.69
ตอนบ่าย (13.00 - 16.00 น.)	1.89	0.60	2.05	0.69
ตอนเย็น (16.00 - 19.00 น.)	1.85	0.64	1.79	0.68
ตอนกลางคืน (19.00 - 21.00 น.)	1.79	0.88	1.60	0.80

จากตาราง 62 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันสูงสุดคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.21$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 1.89$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.79$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.29$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 2.05$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.60$)

ตาราง 63 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s
ตอนเช้า (09.00 - 12.00 น.)	2.48	0.66	2.16	0.75
ตอนบ่าย (13.00 - 16.00 น.)	2.00	0.62	1.93	0.65
ตอนเย็น (16.00 - 19.00 น.)	1.79	0.72	1.85	0.62
ตอนกลางคืน (19.00 - 21.00 น.)	1.48	0.73	1.84	0.89

จากตาราง 63 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันสูงสุดคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.48$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 2.00$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.48$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอาชีพคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.16$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 1.93$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.84$)

ตาราง 64 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามลักษณะของครอบครัว					
	อยู่กับเดี่ยว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ตอนเช้า (09.00 - 12.00 น.)	2.15	0.69	2.15	0.76	2.44	0.69
ตอนบ่าย (13.00 - 16.00 น.)	2.38	0.65	1.86	0.60	1.97	0.65
ตอนเย็น (16.00 - 19.00 น.)	1.85	0.69	1.86	0.62	1.79	0.70
ตอนกลางคืน (19.00 - 21.00 น.)	1.77	0.83	1.82	0.89	1.59	0.80

จากตาราง 64 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับเดี่ยวมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันสูงสุดคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 2.38$) รองลงมาคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.15$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.77$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.15$) รองลงมาคือตอนบ่ายและตอนเย็น ($\bar{X} = 1.86$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.82$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานคือตอนเช้า ($\bar{X} = 2.44$) รองลงมาคือตอนบ่าย ($\bar{X} = 1.97$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือตอนกลางคืน ($\bar{X} = 1.59$)

ตาราง 65 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อ

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.46	0.70
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	2.14	0.57
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	1.67	0.73
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.29	0.58

จากตาราง 65 ผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งสูงสุดคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.46$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.14$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือมากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.29$)

ตาราง 66 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.43	0.70	2.49	0.70
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	2.18	0.57	2.07	0.57
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	1.62	0.74	1.73	0.72
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.23	0.47	1.37	0.68

จากตาราง 66 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งสูงสุดคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.43$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.18$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือมากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.23$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุเพศหญิงคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.49$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.07$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือมากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.37$)

ตาราง 67 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.40	0.69	2.44	0.74	2.61	0.61
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	2.19	0.60	2.21	0.45	1.88	0.65
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	1.76	0.69	1.72	0.76	1.36	0.70
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.35	0.64	1.25	0.51	1.24	0.56

จากตาราง 67 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งสูงสุดคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.40$) รองลงมาก็คือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.19$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือมากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.35$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปีคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.41$) รองลงมาก็คือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.21$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือมากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.25$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไปคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.61$) รองลงมาก็คือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 1.88$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ มากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.24$)

ตาราง 68 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.54	0.62	2.40	0.74	2.50	0.76
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	1.98	0.54	2.24	0.56	2.00	0.76
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	1.66	0.80	1.72	0.69	1.14	0.35
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.29	0.62	1.31	0.57	1.13	0.35

จากตาราง 68 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.54$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 1.96$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ มากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.29$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.40$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.24$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ มากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.31$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.50$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.00$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.13$)

ตาราง 69 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.43	0.71	2.50	0.67
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	2.16	0.62	2.10	0.51
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	1.69	0.68	1.63	0.81
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.28	0.55	1.31	0.62

จากตาราง 69 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งสูงสุดคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.43$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.16$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ มากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.28$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.50$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.10$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ มากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.31$)

ตาราง 70 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.55	0.63	2.40	0.73
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	2.05	0.58	2.18	0.57
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	1.52	0.73	1.76	0.72
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.31	0.65	1.28	0.53

จากตาราง 70 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งสูงสุดคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.55$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.05$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ มากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.31$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอาชีพคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.40$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.18$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดมากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.28$)

ตาราง 71 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามลักษณะของครอบครัว					
	อยู่คนเดียว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.31	0.63	2.36	0.76	2.59	0.62
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	2.15	0.55	2.14	0.64	2.13	0.51
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	2.00	0.91	1.69	0.69	1.58	0.73
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.31	0.48	1.32	0.57	1.25	0.60

จากตาราง 71 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งสูงสุดคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.31$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.15$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ มากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.31$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.33$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.14$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ มากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.32$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุอยู่กับบุตรหลานคือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.59$) รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ($\bar{X} = 2.13$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ มากกว่า 2 ชั่วโมง ($\bar{X} = 1.25$)

ตาราง 72 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อ

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
ก่อนการปักคำ	2.19	0.76
หลังการปักคำ	1.93	0.57
ก่อนการเก็บเกี่ยว	1.80	0.63
หลังการเก็บเกี่ยว	2.36	0.67
ช่วงเวลาใดก็ได้	2.07	0.89

จากตาราง 72 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 2.36$) รองลงมาคือ
ก่อนการปักคำ ($\bar{X} = 2.19$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} =$
1.80)

ตาราง 73 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ก่อนการปักคำ	2.20	0.76	2.19	0.77
หลังการปักคำ	1.93	0.57	1.93	0.57
ก่อนการเก็บเกี่ยว	1.77	0.68	1.84	0.56
หลังการเก็บเกี่ยว	2.35	0.69	2.37	0.67
ช่วงเวลาใดก็ได้	2.08	0.87	2.06	0.93

จากตาราง 73 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 2.35$) รองลงมาคือ ก่อนการปักคำ ($\bar{X} = 2.20$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.77$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุเพศหญิงคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 2.37$) รองลงมาคือ ก่อนการปักคำ ($\bar{X} = 2.19$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.84$)

ตาราง 74 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ก่อนการปักคำ	2.26	0.73	2.21	0.80	2.00	0.75
หลังการปักคำ	1.96	0.47	1.98	0.65	1.79	0.60
ก่อนการเก็บเกี่ยว	1.79	0.53	1.92	0.69	1.61	0.66
หลังการเก็บเกี่ยว	2.47	0.59	2.31	0.72	2.21	0.74
ช่วงเวลาใดก็ได้	2.15	0.90	1.93	0.83	2.15	0.97

จากตาราง 74 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปีมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 2.47$) รองลงมาคือ
ก่อนการปักคำ ($\bar{X} = 2.26$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} =$
1.79)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี คือ หลังการเก็บเกี่ยว
($\bar{X} = 2.31$) รองลงมาคือก่อนการปักคำ ($\bar{X} = 2.21$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุด
คือ ช่วงเวลาใดก็ได้ ($\bar{X} = 1.93$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไปคือ หลังการเก็บเกี่ยว
($\bar{X} = 2.21$) รองลงมาคือ ก่อนการปักคำ ($\bar{X} = 2.00$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการ
ต่ำสุดคือ ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.61$)

ตาราง 75 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ก่อนการปักดำ	2.15	0.76	2.27	0.75	1.50	0.53
หลังการปักดำ	2.00	0.59	1.93	0.55	1.50	0.53
ก่อนการเก็บเกี่ยว	2.00	0.64	1.71	0.58	1.50	0.76
หลังการเก็บเกี่ยว	2.32	0.60	2.42	0.69	1.88	0.83
ช่วงเวลาใดก็ได้	2.12	0.91	2.00	0.88	2.50	0.93

จากตาราง 75 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 2.32$) รองลงมาคือ ก่อนการปักดำ ($\bar{X} = 2.15$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ช่วงเวลาใดก็ได้ ($\bar{X} = 2.12$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 2.42$) รองลงมาคือ ก่อนการปักดำ ($\bar{X} = 2.27$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.71$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาสูงสุดคือ ช่วงเวลาใดก็ได้ ($\bar{X} = 2.50$) รองลงมาคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.88$) ส่วนฤดูกาลอื่น ๆ มีความต้องการต่ำสุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ($\bar{X} = 1.50$)

ตาราง 76 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ก่อนการปักคำ	2.12	0.78	2.31	0.71
หลังการปักคำ	1.83	0.51	2.10	0.62
ก่อนการเก็บเกี่ยว	1.70	0.59	1.97	0.65
หลังการเก็บเกี่ยว	2.36	0.70	2.35	0.63
ช่วงเวลาใดก็ได้	1.99	0.90	2.19	0.87

จากตาราง 76 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 2.36$) รองลงมาคือ
ก่อนการปักคำ ($\bar{X} = 2.12$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} =$
1.70)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสคือ หลังการเก็บเกี่ยว
($\bar{X} = 2.35$) รองลงมาคือ ก่อนการปักคำ ($\bar{X} = 2.31$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการ
ต่ำสุดคือ ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.97$)

ตาราง 77 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ก่อนการปักดำ	2.21	0.79	2.17	0.75
หลังการปักดำ	2.03	0.62	1.87	0.54
ก่อนการเก็บเกี่ยว	1.98	0.66	1.69	0.58
หลังการเก็บเกี่ยว	2.24	0.68	2.43	0.67
ช่วงเวลาใดก็ได้	2.07	0.92	2.08	0.88

จากตาราง 77 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 2.24$) รองลงมาคือ ก่อนการปักดำ ($\bar{X} = 2.21$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.98$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอาชีพคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 2.43$) รองลงมาคือ ก่อนการปักดำ ($\bar{X} = 2.17$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.69$)

ตาราง 78 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามลักษณะ ของครอบครัว					
	อยู่กับเดี่ยว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ก่อนการปักคำ	2.00	0.58	2.01	0.78	2.42	0.71
หลังการปักคำ	2.15	0.69	1.78	0.55	2.06	0.53
ก่อนการเก็บเกี่ยว	2.08	0.64	1.72	0.60	1.85	0.65
หลังการเก็บเกี่ยว	2.23	0.73	2.46	0.72	2.27	0.61
ช่วงเวลาใดก็ได้	2.38	0.77	1.96	0.89	2.13	0.91

จากตาราง 78 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ ช่วงเวลาใดก็ได้ ($\bar{X} = 2.38$) รองลงมาคือ
หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 2.23$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ก่อนการเก็บเกี่ยว
($\bar{X} = 2.08$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} =$
2.46) รองลงมาคือ ก่อนการปักคำ ($\bar{X} = 2.01$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ
ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.72$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานคือ ก่อนการปักคำ ($\bar{X} =$
2.42) รองลงมาคือ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 2.27$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุด
คือ ก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.85$)

2) การวิเคราะห์ความต้องการด้านรูปแบบการจัด เป็นการวิเคราะห์ในเรื่องวิธีการศึกษาลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร วิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร วิธีการแจ้งข่าวการเรียน และการประเมินผลการเรียน ดังปรากฏในตาราง 79-113

ตาราง 79 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อ

วิธีการศึกษา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.75	0.69
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.44	0.57
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.96	0.75
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.45	0.58
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.88	0.69
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.87	0.73

จากตาราง 79 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาสูงสุดคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.44$) รองลงมาคือ ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.96$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.75$)

ตาราง 80 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

วิธีการศึกษา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s
ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.68	0.68	1.84	0.69
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.51	0.62	2.34	0.48
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.02	0.71	1.89	0.79
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.47	0.56	1.43	0.60
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.99	0.69	1.73	0.66
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.93	0.74	1.79	0.72

จากตาราง 80 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาสูงสุดคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.51$) รองลงมาคือ ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.02$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.47$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุเพศหญิงคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.34$) รองลงมาคือศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.89$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.43$)

ตาราง 81 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

วิธีการศึกษา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.72	0.64	1.82	0.72	1.70	0.73
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.45	0.53	2.38	0.55	2.45	0.67
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.00	0.69	1.97	0.77	1.88	0.82
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.57	0.55	1.43	0.64	1.24	0.44
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.87	0.67	1.85	0.68	1.94	0.75
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.87	0.64	1.95	0.78	1.73	0.80

จากตาราง 81 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาสูงสุดคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.45$) รองลงมาก็คือ ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.00$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.57$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปีคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.38$) รองลงมาก็คือ ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.97$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.43$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไปคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.45$) รองลงมาก็คือ ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.94$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.24$)

ตาราง 82 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

วิธีการศึกษา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.71	0.62	0.62	1.80	1.50	0.76
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.31	0.56	2.47	0.56	3.00	0.00
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.02	0.82	1.89	0.68	2.38	0.92
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.42	0.62	1.46	0.54	1.50	0.76
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.78	0.67	1.92	0.68	2.13	0.83
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.78	0.72	1.97	0.74	1.38	0.52

จากตาราง 82 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้นคว้าต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาสูงสุดคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.31$) รองลงมาคือศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.02$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.42$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.47$) รองลงมาคือ ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.97$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.46$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 3.00$) รองลงมาคือ ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.38$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.38$)

ตาราง 83 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

วิธีการศึกษา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.69	0.71	1.85	0.65
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.48	0.58	2.37	0.55
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.96	0.74	1.97	0.77
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.46	0.58	1.44	0.59
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.95	0.67	1.76	0.69
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.94	0.72	1.76	0.74

จากตาราง 83 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาสูงสุดคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.48$) รองลงมาคือ ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.96$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.46$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.37$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.44$)

ตาราง 84 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีการศึกษา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s
ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.90	0.69	1.67	0.68
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.29	0.53	2.51	0.58
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.00	0.75	1.94	0.75
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.47	0.65	1.45	0.54
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.93	0.75	1.84	0.65
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.88	0.82	1.87	0.68

จากตาราง 84 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาสูงสุดคือ ศึกษาเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.29$) รองลงมาคือ ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.00$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.47$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอาชีพคือ ศึกษาเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.51$) รองลงมาคือ ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.94$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.45$)

ตาราง 85 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

วิธีการศึกษา	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว					
	อยู่กับเดี่ยว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.62	0.65	1.67	0.70	1.87	0.67
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.46	0.51	2.47	0.57	2.39	0.57
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.15	0.69	1.97	0.74	1.92	0.77
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.77	0.73	1.47	0.57	1.37	0.54
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.85	0.55	1.92	0.68	1.83	0.72
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.69	0.75	1.92	0.73	1.85	0.73

จากตาราง 85 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคนเดียรมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาสูงสุดคือ ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.46$) รองลงมาคือ ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.15$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.62$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสคือ ศึกษาเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.47$) รองลงมาคือศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.97$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.47$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานคือ ศึกษาเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.39$) รองลงมาคือศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.92$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X} = 1.37$)

ตาราง 86 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายชื่อ

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.09	0.64
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.10	0.61
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.99	0.53
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	2.09	0.69
เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้	2.39	0.75
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.52	0.73

จากตาราง 86 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.52$) รอง
ลงมาก็คือ เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.39$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.99$)

ตาราง 87 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายชื่อจำแนกตามเพศ

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.10	0.66	2.07	0.62
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.14	0.55	2.04	0.69
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.97	0.48	2.01	0.60
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	2.20	0.67	1.94	0.70
เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้	2.30	0.74	2.50	0.76
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.49	0.72	2.56	0.75

จากตาราง 87 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับลักษณะ
ของครูผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.49$) รองลงมาคือ
เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.30$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ครูประถม
ศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.97$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุเพศหญิงคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ
($\bar{X} = 2.56$) รองลงมาคือเจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.50$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการ
ต่ำสุดคือ พระสงฆ์ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.94$)

ตาราง 88 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.25	0.63	1.92	0.64	2.06	0.61
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.26	0.59	1.98	0.62	1.97	0.59
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.93	0.43	2.07	0.60	1.96	0.59
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	2.15	0.65	1.87	0.74	2.36	0.55
เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้	2.40	0.74	2.30	0.80	2.55	0.67
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.65	0.64	2.43	0.76	2.42	0.83

จากตาราง 88 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
ผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.65$) รองลงมาคือเจ้าหน้าที่
ที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.40$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือครูประถมศึกษาใน
หมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.93$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปีคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ใน
เรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.43$) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.30$) และ
ค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ พระสงฆ์ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.87$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไปคือ เจ้าหน้าที่ที่ทาง
ราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.55$) รองลงมาคือใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.42$) และ
ค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.96$)

ตาราง 89 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.00	0.56	2.14	0.68	2.13	0.83
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.00	0.67	2.17	0.56	2.01	0.76
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	2.03	0.52	1.96	0.54	2.00	0.53
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	1.92	0.68	2.17	0.69	2.38	0.52
เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้	2.46	0.79	2.37	0.70	2.14	0.99
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.53	0.75	2.55	0.71	2.13	0.83

จากตาราง 89 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้นคว้าต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.53$) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.46$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ พระสงฆ์ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.92$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.55$) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.37$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.96$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาคือ พระสงฆ์ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.38$) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.14$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.00$)

ตาราง 90 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยความต้องการจำแนกตาม สถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.11	0.68	2.05	0.59
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.00	0.60	2.10	0.65
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	2.01	0.52	1.95	0.56
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	2.11	0.63	2.05	0.78
เจ้าหน้าที่ทางราชการจัดให้	2.34	0.74	2.47	0.76
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.49	0.75	2.56	0.72

จากตาราง 90 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.49$) รอง
ลงมาก็คือเจ้าหน้าที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.34$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.01$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ใน
เรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.56$) รองลงมาก็คือเจ้าหน้าที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.47$) และ
ค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.95$)

ตาราง 91 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายชื่อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.00	0.62	2.14	0.66
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.00	0.62	2.15	0.60
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	2.03	0.56	1.96	0.52
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	1.98	0.69	2.15	0.69
เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้	2.31	0.82	2.45	0.70
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.60	0.70	2.48	0.75

จากตาราง 91 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับลักษณะ
ของครูผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.60$) รองลงมาคือ
เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.31$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ พระสงฆ์
ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.98$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอาชีพคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่อง
นั้น ๆ ($\bar{X} = 2.48$) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.45$) และ
ค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.96$)

ตาราง 92. ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายชื่อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามลักษณะ ของครอบครัว					
	อยู่กับเครือญาติ		อยู่กับกลุ่ม		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.38	0.51	2.14	0.70	1.97	0.58
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.46	0.52	2.10	0.64	2.63	0.58
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	2.15	0.55	2.00	0.56	1.94	0.50
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	1.85	0.80	2.12	0.70	2.10	0.66
เจ้าหน้าที่ทางราชการจัดให้	2.23	0.93	2.32	0.75	2.49	0.71
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.54	0.78	2.44	0.75	2.61	0.71

จากตาราง 92 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับเครือญาติมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
ลักษณะของครูหรือวิทยากรสูงสุดคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.54$) รองลงมา
คือผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.46$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ พระสงฆ์ใน
หมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.85$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับกลุ่มคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ใน
เรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.44$) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.32$) และ
ค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.00$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้
ในเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 2.61$) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ทางราชการจัดให้ ($\bar{X} = 2.49$) และ
ค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.94$)

ตาราง 93 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายชื่อ

วิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
บรรยาย	1.91	0.68
อภิปราย	2.53	0.63
สาธิต	2.51	0.58
ฝึกปฏิบัติจริง	2.63	0.59
แสดงบทบาทสมมติ	1.78	0.70
ฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	2.00	0.76
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.66	0.57

จากตาราง 93 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ ใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.66$) รองลงมาคือ ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.63$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ แสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X} = 1.78$)

ตาราง 94 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

วิธีการให้ความรู้ของผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
บรรยาย	1.98	0.70	1.81	0.64
อภิปราย	2.29	0.64	2.20	0.63
สาธิต	2.58	0.58	2.43	0.58
ฝึกปฏิบัติจริง	2.58	0.62	2.70	0.77
แสดงบทบาทสมมติ	1.80	0.63	1.76	0.79
ฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	1.93	0.72	2.09	0.79
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.70	0.53	2.61	0.62

จากตาราง 94 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ การใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.70$) รองลงมาคือ สาธิต และฝึกปฏิบัติจริงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.58$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ การแสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X} = 1.80$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุเพศหญิงคือ การฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.70$) รองลงมาคือ ใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.61$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ การแสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X} = 1.76$)

ตาราง 95 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

วิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
บรรยาย	2.00	0.67	1.93	0.70	1.67	0.60
อภิปราย	2.34	0.61	2.21	0.58	2.15	0.76
สาธิต	2.56	0.61	2.44	0.59	2.52	0.51
ฝึกปฏิบัติจริง	2.57	0.65	2.62	0.55	2.76	0.50
แสดงบทบาทสมมติ	1.85	0.76	1.75	0.62	1.70	0.73
ฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	2.15	0.74	1.98	0.72	1.73	0.80
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.69	0.53	2.67	0.51	2.58	0.75

จากตาราง 95 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ ควรใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.69$) รองลงมาคือ ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.57$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ แสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X} = 1.85$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี คือ ควรใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.67$) รองลงมาคือ ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.62$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ แสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X} = 1.75$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไปคือ ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.76$) รองลงมาคือใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.58$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ บรรยาย ($\bar{X} = 1.67$)

ตาราง 96 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่าประถมศึกษา		ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า		สูงกว่าประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
บรรยาย	1.78	0.53	1.99	0.74	1.88	0.83
อภิปราย	2.17	0.62	2.28	0.63	2.51	0.76
สาธิต	2.46	0.60	2.55	0.58	2.50	0.53
ฝึกปฏิบัติจริง	2.54	0.62	2.69	0.55	2.50	0.76
แสดงบทบาทสมมติ	1.85	0.76	1.76	0.68	1.63	0.52
ฝึกอบรบในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	1.95	0.75	2.12	0.73	1.00	0.00
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.71	0.53	2.65	0.56	2.38	0.92

จากตาราง 96 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษากว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาสูงสุดคือ ใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.71$) รองลงมาคือ ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.54$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ บรรยาย ($\bar{X} = 1.78$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าคือ ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.69$) รองลงมาคือ ใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.65$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ แสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X} = 1.76$)

ค่าเฉลี่ย ของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาคือ อภิปราย ($\bar{X} = 2.51$) รองลงมาคือ การสาธิต และการปฏิบัติจริงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.50$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ฝึกอบรบในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ ($\bar{X} = 1.00$)

ตาราง 97 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
บรรยาย	1.93	0.70	1.87	0.64
อภิปราย	2.23	0.65	2.29	0.61
สาธิต	2.61	0.55	2.35	0.60
ฝึกปฏิบัติจริง	2.64	0.59	2.61	0.58
แสดงบทบาทสมมติ	1.69	0.65	1.94	0.77
ฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	1.97	0.72	2.05	0.82
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.62	0.58	2.73	0.55

จากตาราง 97 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
วิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.64$) รองลงมาคือ ใช้
หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.62$) ค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ การแสดงบทบาทสมมติ
($\bar{X} = 1.69$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสคือ ใช้หลายวิธีประกอบกัน
($\bar{X} = 2.73$) รองลงมาคือ การฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.61$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการ
ต่ำสุดคือ การบรรยาย ($\bar{X} = 1.87$)

ตาราง 98 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
บรรยาย	1.79	0.55	1.97	0.73
อภิปราย	2.17	0.63	2.29	0.64
สาธิต	2.48	0.57	2.53	0.59
ฝึกปฏิบัติจริง	2.64	0.55	2.63	0.61
แสดงบทบาทสมมติ	1.76	0.73	1.81	0.69
ฝึกอบรวมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	1.90	0.83	2.06	0.71
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.67	0.60	2.65	0.56

จากตาราง 98 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ ใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.67$) รองลงมาคือ ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.64$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ การแสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X} = 1.76$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอาชีพคือ ใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.65$) รองลงมาคือ ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.63$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ แสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X} = 1.81$)

ตาราง 99 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามลักษณะของครอบครัว					
	อยู่กับเครือญาติ		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
บรรยาย	2.00	0.82	1.87	0.73	1.93	0.59
อภิปราย	2.62	0.51	2.24	0.67	2.20	0.60
สาธิต	2.62	0.51	2.62	0.59	2.38	0.59
ฝึกปฏิบัติจริง	2.46	0.66	2.55	0.64	2.75	0.50
แสดงบทบาทสมมติ	2.08	0.76	1.68	0.63	1.85	0.75
ฝึกอบรวมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	2.00	1.00	1.92	0.70	2.08	0.77
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.38	0.65	2.71	0.54	2.66	0.58

จากตาราง 99 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับเครือญาติมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรสูงสุดคือ สาธิต และการอภิปรายโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.62$) รองลงมาคือ ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.46$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ฝึกอบรวมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ ($\bar{X} = 2.00$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสคือ ใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.71$) รองลงมาคือ สาธิต ($\bar{X} = 2.62$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ แสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X} = 1.68$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานคือ ฝึกปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 2.75$) รองลงมาคือ ใช้หลายวิธีประกอบกัน ($\bar{X} = 2.66$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ แสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X} = 1.85$)

ตาราง 100 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็นรายข้อ

วิธีการแจ้งข่าวการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยรวม	
	$\bar{X}$	S
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน	2.54	0.62
ประกาศทางวิทยุ	2.00	0.61
ประกาศทางหอกระจายข่าว	2.19	0.73
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	2.36	0.67
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.38	0.74

จากตาราง 100 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยรวมมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
วิธีการแจ้งข่าวการเรียนสูงสุดคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.54$) รองลงมาคือให้
เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง ($\bar{X} = 2.38$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ
($\bar{X} = 2.00$)

ตาราง 101 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

วิธีการแจ้งข่าวการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน	2.57	0.62	2.50	0.63
ประกาศทางวิทยุ	2.13	0.56	1.83	0.64
ประกาศทางหอกระจายข่าว	2.18	0.69	2.20	0.77
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	2.41	0.65	2.29	0.70
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.40	0.73	2.34	0.76

จากตาราง 101 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีแจ้งข่าวการเรียนสูงสุดคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.57$) รองลงมาคือ แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม ($\bar{X} = 2.41$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 2.13$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุเพศหญิงคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.50$) รองลงมาคือ ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง ($\bar{X} = 2.34$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 1.83$)

ตาราง 102 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้เป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

วิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน	2.59	0.60	2.49	0.67	2.52	0.57
ประกาศทางวิทยุ	2.13	0.52	1.92	0.61	1.88	0.74
ประกาศทางหอกระจายข่าว	2.26	0.68	2.08	0.76	2.24	0.75
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	2.34	0.64	2.44	0.70	2.24	0.71
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.35	0.75	2.34	0.79	2.48	0.62

จากตาราง 102 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้สูงสุดคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.59$) รองลงมาคือ ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง ($\bar{X} = 2.35$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 2.13$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี คือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.49$) รองลงมาคือ แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม ($\bar{X} = 2.44$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 1.92$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป คือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.52$) รองลงมาคือ ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง ($\bar{X} = 2.48$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 1.88$)

ตาราง 103 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้เป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

วิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน	2.39	0.70	2.62	0.57	2.63	0.52
ประกาศทางวิทยุ	1.81	0.66	2.06	0.54	2.63	0.52
ประกาศทางหอกระจายข่าว	2.14	0.80	2.22	0.67	2.25	0.89
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	2.25	0.73	2.44	0.61	2.13	0.83
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.36	0.83	2.38	0.69	2.50	0.76

จากตาราง 103 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้สูงสุดคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.39$) รองลงมาคือ ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง ($\bar{X} = 2.36$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 1.81$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.62$) รองลงมาคือ แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม ($\bar{X} = 2.44$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 2.06$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน และประกาศทางวิทยุโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.63$) รองลงมาคือ ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง ($\bar{X} = 2.50$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม ($\bar{X} = 2.13$)

ตาราง 104 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

วิธีการแจ้งข่าวการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน	2.55	0.63	2.52	0.62
ประกาศทางวิทยุ	2.01	0.59	1.98	0.64
ประกาศทางหอกระจายข่าว	2.26	0.65	2.08	0.84
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	2.39	0.63	2.31	0.74
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.37	0.72	2.39	0.78

จากตาราง 104 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนสูงสุดคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.55$) รองลงมาคือ ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง ($\bar{X} = 2.37$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 2.01$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.52$) รองลงมาคือ ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง ($\bar{X} = 2.39$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 1.98$)

ตาราง 105 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีการแจ้งข่าวการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน	2.52	0.57	2.54	0.65
ประกาศทางวิทยุ	1.98	0.61	2.00	0.62
ประกาศทางหอกระจายข่าว	2.16	0.81	2.22	0.67
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	2.21	0.79	2.46	0.57
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.45	0.78	2.33	0.72

จากตาราง 105 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับการแจ้งข่าวการเรียนสูงสุดคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.52$) รองลงมาคือ ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง ($\bar{X} = 2.45$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 1.98$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอาชีพคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.54$) รองลงมาคือ แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม ($\bar{X} = 2.46$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 2.00$)

ตาราง 106. ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็นรายข้อ

วิธีการแจ้งข่าวการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามลักษณะ ของครอบครัว					
	อยู่กับเครือญาติ		อยู่กับกลุ่มสมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน	2.38	0.65	2.63	0.54	2.46	0.69
ประกาศทางวิทยุ	2.00	0.71	2.01	0.61	1.99	0.60
ประกาศทางหอกระจายข่าว	1.77	0.93	2.24	0.63	2.21	0.77
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	1.92	0.95	2.41	0.61	2.38	0.66
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.23	0.83	2.32	0.73	2.46	0.73

จากตาราง 106 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับเครือญาติมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
วิธีการแจ้งข่าวการเรียนสูงสุดคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.38$) รองลงมาคือ ให้
เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง ($\bar{X} = 2.23$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางหอ
กระจายข่าว ($\bar{X} = 1.77$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับกลุ่มสมรสคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน
($\bar{X} = 2.63$) รองลงมาคือ ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง ($\bar{X} = 2.32$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 2.01$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน
และให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.46$) รองลงมาคือ แจ้งข่าวผ่าน
หัวหน้าคุ้ม ($\bar{X} = 2.38$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประกาศทางวิทยุ ($\bar{X} = 1.99$)

ตาราง 107 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อ

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	1.85	0.57
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	2.07	0.61
สัมภาษณ์เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.25	0.61
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.20	0.54
ควรมีผู้จัดเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.43	0.69

จากตาราง 107 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนสูงสุดคือ ให้มีผู้จัดเมื่อจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.43$) รองลงมาคือ สัมภาษณ์เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ($\bar{X} = 2.25$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.85$)

ตาราง 108 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	1.91	0.77	1.76	0.49
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	2.10	0.61	2.03	0.61
สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.22	0.64	2.30	0.57
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.23	0.56	2.17	0.51
ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.29	0.73	2.60	0.60

จากตาราง 108 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนสูงสุดคือ ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.29$) รองลงมาคือ ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร ($\bar{X} = 2.23$) และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.91$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุเพศหญิงคือ ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.60$) รองลงมาคือ ควรใช้การสัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ($\bar{X} = 2.30$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.76$)

ตาราง 109 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	2.01	0.66	1.70	0.69	1.76	0.56
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	2.13	0.60	1.92	0.61	2.21	0.60
สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.21	0.51	2.34	0.68	2.18	0.68
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.19	0.53	2.25	0.57	2.15	0.51
ควรมีผู้ฝึกเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.43	0.63	2.41	0.72	2.45	0.79

จากตาราง 109 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนสูงสุดคือ ควรมีผู้ฝึกเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.43$) รองลงมาคือ สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ($\bar{X} = 2.21$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 2.01$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี คือ ควรมีผู้ฝึกเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.41$) รองลงมาคือ สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ($\bar{X} = 2.34$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.70$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป คือ ควรมีผู้ฝึกเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.45$) รองลงมาคือประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ ($\bar{X} = 2.21$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.76$)

ตาราง 110 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	1.66	0.48	1.98	0.73	1.63	0.74
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	1.92	0.65	2.16	0.57	2.13	0.64
สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.32	0.66	2.24	0.54	1.88	0.99
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.36	0.58	2.11	0.49	2.26	0.46
ควรมีวิทยากรเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.61	0.62	2.33	0.71	2.25	0.89

จากตาราง 110 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนสูงสุดคือ ควรมีวิทยากรเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.61$) รองลงมาคือ ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร ($\bar{X} = 2.36$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.66$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าคือ ควรมีวิทยากรเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.33$) รองลงมาคือ สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ($\bar{X} = 2.24$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.98$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาคือ ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร ($\bar{X} = 2.26$) รองลงมาคือ ควรมีวิทยากรเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.25$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.63$)

ตาราง 111 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	1.84	0.72	1.85	0.57
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	2.16	0.58	1.92	0.64
สัมภาษณ์เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.22	0.60	2.31	0.64
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.13	0.46	2.32	0.62
ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.45	0.69	2.39	0.71

จากตาราง 111 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนสูงสุดคือ ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.45$) รองลงมาคือ สัมภาษณ์เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ($\bar{X} = 2.22$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.84$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสคือ ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.39$) รองลงมาคือให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร ($\bar{X} = 2.32$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.85$)

ตาราง 112 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	1.69	0.57	1.94	0.70
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	2.05	0.66	2.09	0.58
สัมภาษณ์เพื่อทราบการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.26	0.69	2.24	0.57
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.29	0.56	2.15	0.51
ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.43	0.75	2.42	0.66

จากตาราง 112 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนสูงสุดคือ ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.43$) รองลงมาคือ ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร ($\bar{X} = 2.29$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.69$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอาชีพคือ ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.42$) รองลงมาคือ สัมภาษณ์เพื่อทราบการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ($\bar{X} = 2.24$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.94$)

ตาราง 113 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามลักษณะ ของครอบครัว					
	อยู่คนเดียว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	2.08	0.64	1.82	0.73	1.83	0.59
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	1.77	0.60	2.17	0.59	2.01	0.62
สัมภาษณ์เพื่อความรู้การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.23	0.60	2.22	0.60	2.30	0.64
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.38	0.51	2.14	0.50	2.23	0.57
ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.38	0.51	2.49	0.68	2.37	0.74

จากตาราง 113 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนสูงสุดคือ ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร และควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตรโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.38$) รองลงมาก็คือ สัมภาษณ์เพื่อความรู้การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ($\bar{X} = 2.23$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ ($\bar{X} = 1.77$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสคือ ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.49$) รองลงมาก็คือ สัมภาษณ์เพื่อความรู้การเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ ($\bar{X} = 2.22$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.82$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานคือ ควรมีวุฒิบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร ($\bar{X} = 2.37$) รองลงมาก็คือ สัมภาษณ์เพื่อความรู้การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ($\bar{X} = 2.30$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ($\bar{X} = 1.83$)

3) การวิเคราะห์ความต้องการด้านสถานที่ เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะของสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรม ดังปรากฏในตาราง 114-120

ตาราง 114 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อ

ลักษณะของสถานที่	ค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน	1.85	0.68
วัดในหมู่บ้าน	2.63	0.55
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.83	0.68
ศาลากลางบ้าน	2.32	0.72

จากตาราง 114 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.63$) รองลงมาคือ ศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.32$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.83$)

ตาราง 115 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

ลักษณะของสถานที่	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
บ้านเพื่อนบ้านในกลุ่มของท่าน	1.88	0.75	1.81	0.57
วัดในหมู่บ้าน	2.61	0.53	2.66	0.56
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.77	0.63	1.91	0.74
ศาลากลางบ้าน	2.36	0.70	2.26	0.74

จากตาราง 115 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.61$) รองลงมาคือ ศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.36$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.77$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุเพศหญิงคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.66$) รองลงมาคือ ศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.26$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ บ้านเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.81$)

ตาราง 116 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

ลักษณะของสถานที่	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน	1.91	0.69	1.85	0.70	1.73	0.63
วัดในหมู่บ้าน	2.59	0.58	2.69	0.50	2.61	0.56
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.88	0.66	1.80	0.70	1.79	0.70
ศาลากลางบ้าน	2.37	0.71	2.25	0.77	2.33	0.65

จากตาราง 116 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.59$) รองลงมาคือ ศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.37$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.88$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี คือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.69$) รองลงมาคือศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.25$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.80$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไปคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.61$) รองลงมาคือ ศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.33$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ บ้านเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.73$)

ตาราง 117 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

ลักษณะของสถานที่	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่าประถมศึกษา		ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า		สูงกว่าประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน	1.80	0.61	1.93	0.72	1.38	0.52
วัดในหมู่บ้าน	2.66	0.58	2.62	0.53	2.50	0.53
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.85	0.69	1.84	0.67	1.63	0.74
ศาลากลางบ้าน	2.12	0.74	2.44	0.66	2.25	0.89

จากตาราง 117 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.66$) รองลงมาคือ ศาลากลางหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.12$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ บ้านเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.80$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.62$) รองลงมาคือ ศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.44$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.84$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.50$) รองลงมาคือศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.25$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ บ้านเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.38$)

ตาราง 118 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ลักษณะของสถานที่	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน	1.88	0.69	1.81	0.67
วัดในหมู่บ้าน	2.61	0.57	2.67	0.51
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.82	0.69	1.85	0.67
ศาลากลางบ้าน	2.34	0.67	2.27	0.79

จากตาราง 118 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ ศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.34$) รองลงมาคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.61$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.82$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.67$) รองลงมาคือศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.27$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ บ้านเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.81$)

ตาราง 119 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ลักษณะของสถานที่	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน	1.72	0.59	1.93	0.72
วัดในหมู่บ้าน	2.64	0.58	2.62	0.53
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.91	0.71	1.79	0.67
ศาลากลางบ้าน	2.22	0.77	2.37	0.69

จากตาราง 119 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.64$) รองลงมาคือ ศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.22$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ บ้านเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.72$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอาชีพคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.62$) รองลงมาคือ ศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.37$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.79$)

ตาราง 120 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ลักษณะของสถานที่	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามลักษณะของครอบครัว					
	อยู่คนเดียว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน	2.08	0.86	1.88	0.68	1.77	0.64
วัดในหมู่บ้าน	2.69	0.48	2.63	0.56	2.62	0.54
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	2.23	0.73	1.90	0.68	1.69	0.65
ศาลากลางบ้าน	2.23	0.73	2.36	0.66	2.28	0.78

จากตาราง 120 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุดคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.69$) รองลงมาคือ โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน และศาลากลางบ้านโดยมี ($\bar{X} = 2.23$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ บ้านเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 2.08$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.63$) รองลงมาคือ ศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.36$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ บ้านเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 1.88$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานคือ วัดในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.62$) รองลงมาคือ ศาลากลางบ้าน ($\bar{X} = 2.28$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 1.69$)

4) การวิเคราะห์ความต้องการด้านงบประมาณ เป็นการ

วิเคราะห์ในเรื่องจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรม และวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรม ดังปรากฏในตาราง 121-134

ตาราง 121 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อ

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยส่วนรวม	
	$\bar{X}$	S
ไม่เกิน 100 บาท	2.78	0.56
101 - 200 บาท	1.70	0.55
เกิน 200 บาท	1.32	0.58

จากตาราง 121 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยของความต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ ไม่เกิน 100 บาท ($\bar{X} = 2.78$) รองลงมาคือ 101 - 200 บาท ($\bar{X} = 1.70$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} = 1.32$)

ตาราง 122 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายช้อจำแนกตาม
เพศ

จำนวนค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ไม่เกิน 100 บาท	2.74	0.63	2.83	0.45
101 - 200 บาท	1.78	0.55	1.60	0.52
เกิน 200 บาท	1.36	0.62	1.27	0.51

จากตาราง 122 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการออกเงินค่าใช้จ่าย
ในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ ไม่เกิน 100 บาท ($\bar{X} = 2.74$) รองลงมาคือ 101-
200 บาท ($\bar{X} = 1.78$) และค่าใช้จ่ายของความต้องการต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} = 1.36$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุเพศหญิงคือ ไม่เกิน 100 บาท รองลงมาคือ
101-200 บาท ($\bar{X} = 1.60$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} =$
1.27)

ตาราง 123 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตาม
อายุ

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
ไม่เกิน 100 บาท	2.82	0.52	2.79	0.62	2.67	0.69
101-200 บาท	1.87	0.49	1.66	0.67	1.45	0.51
เกิน 200 บาท	1.35	0.57	1.28	0.52	1.33	0.69

จากตาราง 123 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการออก
เงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ ไม่เกิน 100 บาท ($\bar{X} = 2.82$) รอง
ลงมาก็คือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.87$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท
($\bar{X} = 1.35$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี คือ ไม่เกิน 100 บาท
($\bar{X} = 2.79$) รองลงมาก็คือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.66$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการ
ต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} = 1.28$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไปคือ ไม่เกิน 100 บาท
($\bar{X} = 2.67$) รองลงมาก็คือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.45$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการ
ต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} = 1.33$)

ตาราง 124 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตาม
ระดับการศึกษา

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ไม่เกิน 100 บาท	2.88	0.38	2.72	0.63	2.75	0.71
101-200 บาท	1.53	0.50	1.82	0.53	1.63	0.74
เกิน 200 บาท	1.19	0.43	1.41	0.64	1.25	0.46

จากตาราง 124 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ ไม่เกิน 100 บาท ($\bar{X} = 2.88$) รองลงมาคือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.53$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} = 1.99$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าคือ ไม่เกิน 100 บาท ($\bar{X} = 2.72$) รองลงมาคือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.82$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} = 1.41$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาคือ ไม่เกิน 100 บาท ($\bar{X} = 2.75$) รองลงมาคือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.63$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} = 1.25$)

ตาราง 125 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตาม
สถานภาพการสมรส

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
ไม่เกิน 100 บาท	2.74	0.60	2.84	0.49
101-200 บาท	1.73	0.55	1.66	0.54
เกิน 200 บาท	1.35	0.59	1.27	0.55

จากตาราง 125 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยของความต้องการออก
เงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ ไม่เกิน 100 บาท ($\bar{X} = 2.74$) รอง
ลงมาก็คือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.73$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เกิน 200
บาท ($\bar{X} = 1.35$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสคือ ไม่เกิน 100 บาท
($\bar{X} = 2.84$) รองลงมาก็คือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.66$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการ
ต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} = 1.27$)

ตาราง 126 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตาม
สถานภาพทางเศรษฐกิจ

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s
ไม่เกิน 100 บาท	2.88	0.38	2.72	0.63
101-200 บาท	1.52	0.54	1.81	0.53
เกิน 200 บาท	1.24	0.54	1.37	0.59

จากตาราง 126 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการออกเงิน
ค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ ไม่เกิน 100 บาท ($\bar{X} = 2.88$) รองลงมา
คือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.52$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท
($\bar{X} = 1.24$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอาชีพคือ ไม่เกิน 100 บาท ($\bar{X} =$
2.72) รองลงมาคือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.81$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุด
คือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} = 1.37$)

ตาราง 127 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตาม
ลักษณะของครอบครัว

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามลักษณะ ของครอบครัว					
	อยู่คนเดียว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
ไม่เกิน 100 บาท	2.92	0.28	2.72	0.60	2.82	0.54
101-200 บาท	1.85	0.55	1.77	0.56	1.61	0.52
เกิน 200 บาท	1.23	0.44	1.38	0.61	1.27	0.56

จากตาราง 127 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของความต้องการออกเงิน
ค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ ไม่เกิน 100 บาท ($\bar{X} = 2.92$) รองลงมา
คือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.85$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท
($\bar{X} = 1.23$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสคือ ไม่เกิน 100 บาท
($\bar{X} = 2.72$) รองลงมาคือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.77$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการ
ต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} = 1.38$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานคือ ไม่เกิน 100 บาท
($\bar{X} = 2.82$) รองลงมาคือ 101-200 บาท ($\bar{X} = 1.61$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการ
ต่ำสุดคือ เกิน 200 บาท ($\bar{X} = 1.27$)

ตาราง 128 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ
วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมเป็นรายข้อ

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยรวม	
	$\bar{X}$	S
จ่ายครั้งเดียว	2.02	0.82
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.30	0.72
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก	2.12	0.77
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.77	0.76
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	1.60	0.72
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.36	0.56

จากตาราง 128 แสดงว่าผู้สูงอายุโดยรวมมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับ
วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.30$)
รองลงมาคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก ($\bar{X} = 2.12$) และค่าเฉลี่ย
ของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.36$)

ตาราง 129 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามเพศ			
	ชาย		หญิง	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
จ่ายครั้งเดียว	2.12	0.82	1.89	0.79
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.25	0.74	2.36	0.70
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก	2.20	0.73	2.03	0.82
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.76	0.72	1.77	0.82
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	1.59	0.63	1.61	0.62
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.46	0.58	1.23	0.52

จากตาราง 129 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.25$) รองลงมาก็คือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก ($\bar{X} = 2.20$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุมาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.46$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุเพศหญิงคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.36$) รองลงมาก็คือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก ($\bar{X} = 2.03$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง ($\bar{X} = 1.61$)

ตาราง 130 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามอายุ					
	55-60 ปี		61-65 ปี		66 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
จ่ายครั้งเดียว	2.10	0.81	1.93	0.79	2.00	0.87
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.31	0.70	2.46	0.67	1.97	0.77
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์อีก	2.09	0.79	2.13	0.74	2.18	0.81
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.76	0.74	1.80	0.79	1.70	0.77
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	1.57	0.68	1.62	0.73	1.61	0.79
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.40	0.60	1.33	0.51	1.33	0.60

จากตาราง 130 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.31$) รองลงมาคือ จ่ายครั้งเดียว ($\bar{X} = 2.10$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.40$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี คือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.46$) รองลงมาคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์อีก ($\bar{X} = 2.13$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.33$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาเอง ($\bar{X} = 2.18$) รองลงมาคือ จ่ายครั้งเดียว ($\bar{X} = 2.00$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.33$)

ตาราง 131 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ประถมศึกษา	
	$\bar{X}_1$	s	$\bar{X}_2$	s	$\bar{X}_3$	s
จ่ายครั้งเดียว	1.92	0.75	2.12	0.84	1.63	0.92
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.42	0.70	2.24	0.73	2.00	0.76
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ มาอีก	2.08	0.82	2.17	0.74	1.88	0.83
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.69	0.79	1.81	0.73	1.75	0.89
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสีย ค่าบำรุง	1.61	0.79	1.60	0.66	1.50	0.93
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง บางส่วน	1.27	0.58	1.43	0.56	1.13	0.35

จากตาราง 131 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.42$) รองลงมาคือเสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก ($\bar{X} = 2.08$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.27$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่าคือ แบ่ง
จ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.24$) รองลงมาคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก
($\bar{X} = 2.17$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์
มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.43$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาคือ แบ่งจ่าย
เป็นงวด ($\bar{X} = 2.00$) รองลงมาคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก
($\bar{X} = 1.88$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์
มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.13$)

ตาราง 132 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตาม สถานภาพการสมรส			
	ยังอยู่กับคู่สมรส		ไม่อยู่กับคู่สมรส	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
จ่ายครั้งเดียว	2.00	0.85	2.05	0.76
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.23	0.74	2.40	0.69
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก	2.06	0.75	2.23	0.80
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.80	0.72	1.71	0.82
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	1.60	0.68	1.60	0.78
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.43	0.61	1.24	0.47

จากตาราง 132 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรรมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.23$) รองลงมาคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก ($\bar{X} = 2.06$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.43$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.40$) รองลงมาคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก ($\bar{X} = 2.23$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.24$)

ตาราง 133 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ			
	ไม่มีอาชีพ		มีอาชีพ	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S
จ่ายครั้งเดียว	1.95	0.80	2.05	0.82
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.33	0.76	2.28	0.71
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก	2.09	0.78	2.14	0.77
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.79	0.85	1.76	0.71
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	1.48	0.73	1.67	0.71
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.22	0.50	1.44	0.59

จากตาราง 133 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.33$) รองลงมาคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาแล้ว ($\bar{X} = 2.09$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุมาแล้วบางส่วน ($\bar{X} = 1.22$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่มีอาชีพคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.28$) รองลงมาคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก ($\bar{X} = 2.14$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.44$)

ตาราง 134 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ยของความต้องการจำแนกตามลักษณะของครอบครัว					
	อยู่กับเดี่ยว		อยู่กับคู่สมรส		อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	S	$\bar{X}_2$	S	$\bar{X}_3$	S
จ่ายครั้งเดียว	1.92	0.76	1.95	0.87	2.03	0.77
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.38	0.77	2.21	0.69	2.38	0.74
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก	2.01	0.91	2.03	0.72	2.34	0.75
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.92	0.76	1.77	0.72	1.73	0.81
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	2.00	0.82	1.62	0.72	1.51	0.67
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.38	0.65	1.41	0.61	1.30	0.49

จากตาราง 134 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีค่าเฉลี่ยของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมสูงสุดคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.38$) รองลงมาคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก ($\bar{X} = 2.01$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.38$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.21$) รองลงมาคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก ($\bar{X} = 2.03$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.41$)

ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานคือ แบ่งจ่ายเป็นงวด ($\bar{X} = 2.38$) รองลงมาคือ เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก ($\bar{X} = 2.34$) และค่าเฉลี่ยของความต้องการต่ำสุดคือ เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน ($\bar{X} = 1.30$)

5) การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบสอบถามปลายเปิด

เป็นการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้สูงอายุเกี่ยวกับด้านวิธีการจัดทั้งสี่ด้านคือ ด้านเวลา ด้านรูปแบบการจัด ด้านสถานที่ และด้านงบประมาณ โดยการแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ ของคำตอบ ดังปรากฏในตาราง 135

ตาราง 135 ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้สูงอายุในด้านวิธีการจัด

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	ความถี่	ร้อยละ
1. ด้านเวลา		
1.1 ควรใช้เวลาสั้น ๆ	30	61.22
1.2 แล้วแต่ความสะดวกของหน่วยงาน	14	28.57
1.3 ควรจัดกิจกรรมในหน้าแล้ง	5	10.20
2. ด้านรูปแบบการจัด		
2.1 ไม่ควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนหนังสือ	42	35.90
2.2 ควรมีกิจกรรมสนุกสนาน	38	32.48
2.3 ครูหรือวิทยากรควรเป็นผู้สูงอายุ	20	17.09
2.4 ไม่ควรมีการทดสอบความรู้	17	14.53
3. ด้านสถานที่		
3.1 สถานที่ใดก็ได้ที่เหมาะสมกับกิจกรรม	46	58.97
3.2 สถานที่ควรปลอดสิ่งรบกวน	23	29.49
3.3 ควรใช้สถานที่ใจกลางหมู่บ้าน	9	11.54
4. ด้านงบประมาณ		
4.1 หน่วยงานที่จัดกิจกรรมควรออกค่าใช้จ่ายให้	73	67.59
4.2 เสียค่าใช้จ่ายแต่น้อยที่สุด	35	32.41

จากตาราง 135 แสดงว่าผู้สูงอายุมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเวลาที่จะจัดกิจกรรม โดยเรียงจากมากไปหาน้อยคือ ควรใช้เวลาสั้น ๆ จำนวน 30 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 61.22 แล้วแต่ความสะดวกของหน่วยงานจำนวน 14 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 28.57 และควรจัดกิจกรรมในหน้าแล้งจำนวน 5 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 10.20

ข้อเสนอแนะด้านรูปแบบการจัดคือ ไม่ควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนหนังสือ จำนวน 42 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 35.90 ควรมีกิจกรรมสนุกสนานจำนวน 38 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 32.48 ครูหรือวิทยากรควรเป็นผู้สูงอายุจำนวน 20 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 17.09 และไม่ควรมีการทดสอบความรู้จำนวน 17 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 14.53

ข้อเสนอแนะด้านสถานที่คือ สถานที่ใดก็ได้ที่เหมาะสมกับกิจกรรมจำนวน 46 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 58.97 สถานที่ควรปลอดสิ่งรบกวนจำนวน 23 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 29.49 และควรใช้สถานที่ใจกลางหมู่บ้านจำนวน 9 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 11.54

ส่วนข้อเสนอแนะด้านงบประมาณคือ หน่วยงานที่จัดกิจกรรมควรออกค่าใช้จ่ายให้จำนวน 73 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 67.59 และถ้าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายก็ควรเสียแต่น้อยจำนวน 35 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 32.41

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของโรงเรียน

ของผู้สูงอายุ เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของโรงเรียนของผู้สูงอายุเป็นรายค่าน โดยใช้ t-test, F-test และวิธีการของนิวแมนคูลส์ (Newman Keuls Method)

3.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุ เป็นการเปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุในสี่ด้านคือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัว ดังปรากฏในตาราง 136-159

ตาราง 136 เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามเพศ

ปัญหาของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของปัญหาจำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ปัญหาด้านสุขภาพ	1.94	2.03	-1.67
ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	2.15	2.33	-2.88**
ปัญหาด้านสังคม	1.60	1.75	-2.76**
ปัญหาด้านจิตวิทยา	1.63	1.74	-2.07*
รวม	1.83	1.96	-3.23**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 136 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีปัญหาโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 137 เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามอายุ

ปัญหาของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของปัญหาจำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-56 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{x}_1$	$\bar{x}_2$	$\bar{x}_3$	
ปัญหาด้านสุขภาพ	1.91	1.99	2.11	3.73*
ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	0.21	2.27	2.17	0.80
ปัญหาด้านสังคม	1.63	1.65	1.76	1.43
ปัญหาด้านจิตวิทยา	1.60	1.71	1.77	2.90
รวม	1.84	1.91	1.95	2.17

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 137 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี อายุ 61-65 ปี และอายุ 66 ปีขึ้นไป มีปัญหาโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 138 เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	9.86	0.43	3.73*
ภายในกลุ่ม	159	18.43	0.11	
รวม	161	19.30		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 138 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 139 เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่

อายุ		55-60 ปี	61-65 ปี	66 ปีขึ้นไป
	$\bar{X}$	1.91	1.99	2.10
55-60 ปี	1.91	-	0.80	0.19*
61-65 ปี	1.99		-	0.11
66 ปีขึ้นไป	2.10			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 139 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 140 เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามระดับการศึกษา

ปัญหาของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของปัญหาลำแนกตามระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ปัญหาด้านสุขภาพ	2.07	1.91	2.12	4.67*
ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	2.38	2.15	1.91	9.38**
ปัญหาด้านสังคม	1.74	1.62	1.60	2.11
ปัญหาด้านจิตวิทยา	1.78	1.61	1.78	4.54*
รวม	1.99	1.82	1.85	7.55**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 140 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และสูงกว่าประถมศึกษา มีปัญหาโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาด้านสุขภาพและปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัญหาด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 141 เปรียบเทียบปัญหาโดยส่วนรวมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.04	0.52	7.55**
ภายในกลุ่ม	159	10.97	0.07	
รวม	161	12.01		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 141 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกัน มีปัญหาโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 142 เปรียบเทียบปัญหาโดยส่วนรวมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	ต่ำกว่า ประถมศึกษา
	$\bar{X}$	1.82	1.85	1.99
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	1.82	-	0.03	0.17**
สูงกว่าประถมศึกษา	1.85		-	0.14
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1.99			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 142 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่ากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกว่าประถมศึกษา มีปัญหาโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 143 เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.07	0.54	4.67*
ภายในกลุ่ม	159	18.23	0.12	
รวม	161	19.30		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 143 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 144 เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาแตกต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	สูงกว่า ประถมศึกษา
	$\bar{X}$	1.91	2.07	2.12
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	1.91	-	0.66*	0.21
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2.07		-	0.05
สูงกว่าประถมศึกษา	2.12			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 144 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่ากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่าต่ำกว่าประถมศึกษา มีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 145 เปรียบเทียบปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.70	1.35	9.38**
ภายในกลุ่ม	159	22.83	0.14	
รวม	161	25.53		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 145 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีปัญหาด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 146 เปรียบเทียบปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	สูงกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	ต่ำกว่า ประถมศึกษา
		1.91	2.15	2.38
สูงกว่าประถมศึกษา	1.91	-	0.24	0.47**
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	2.15		-	0.23**
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2.38			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 146 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา และผู้สูงอายุที่มีการศึกษา ประถมศึกษาหรือเทียบเท่ากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา มีปัญหาด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 147 เปรียบเทียบปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.15	0.58	4.54*
ภายในกลุ่ม	159	20.16	0.13	
รวม	161	21.31		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 147 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกัน มีปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 148 เปรียบเทียบปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	สูงกว่า ประถมศึกษา
		1.60	1.77	1.78
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	1.60	-	0.17*	0.18
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1.77		-	0.01
สูงกว่าประถมศึกษา	1.78			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 148 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่ากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกันต่ำกว่าประถมศึกษา มีปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 149 เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ปัญหาของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของปัญหาจำแนกตาม สถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ปัญหาด้านสุขภาพ	1.92	2.08	-2.83**
ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	2.18	2.30	-1.84
ปัญหาด้านสังคม	1.60	1.77	-2.95**
ปัญหาด้านจิตวิทยา	1.59	1.81	-4.13**
รวม	1.82	2.00	-3.97**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 149 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสและผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีปัญหาโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านสังคม และปัญหาด้านจิตวิทยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 150 เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ปัญหาของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของปัญหาจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ปัญหาด้านสุขภาพ	2.11	1.91	3.58**
ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	2.25	2.21	0.66
ปัญหาด้านสังคม	1.84	1.56	5.07**
ปัญหาด้านจิตวิทยา	1.84	1.58	4.37**
รวม	2.01	1.82	4.61**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 150 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพและผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีปัญหาโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านสังคม และปัญหาด้านจิตวิทยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 151 เปรียบเทียบปัญหาของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวมจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ปัญหาของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของปัญหาจำแนกตามลักษณะของครอบครัว			
	ครอบครัว			F
	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ปัญหาด้านสุขภาพ	1.95	1.89	2.09	6.27**
ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	2.19	2.19	2.27	0.88
ปัญหาด้านสังคม	1.79	1.57	1.74	5.19**
ปัญหาด้านจิตวิทยา	1.70	1.60	1.76	4.00*
รวม	1.91	1.81	1.97	6.26**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 151 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน มีปัญหาโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาด้านสุขภาพและปัญหาด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 - นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 152 เปรียบเทียบปัญหาโดยส่วนรวมของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.88	0.44	6.26**
ภายในกลุ่ม	159	11.14	0.07	
รวม	161	14.01		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 152 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีปัญหาโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 153 เปรียบเทียบปัญหาโดยส่วนรวมของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่

ลักษณะของครอบครัว		อยู่กับคู่สมรส	อยู่คนเดียว	อยู่กับบุตรหลาน
	$\bar{X}$	1.81	1.91	1.97
อยู่กับคู่สมรส	1.81	-	0.10	0.16**
อยู่คนเดียว	1.91		-	0.06
อยู่กับบุตรหลาน	1.97			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 153 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสกับผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานมีปัญหาโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 154 เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.41	0.71	6.27**
ภายในกลุ่ม	159	17.89	0.11	
รวม	161	19.30		

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 154 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 155 เปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่

ลักษณะของครอบครัว				
	$\bar{X}$	อยู่กับคู่สมรส	อยู่คนเดียว	อยู่กับบุตรหลาน
		1.89	1.95	2.08
อยู่กับคู่สมรส	1.89	-	0.06	0.19**
อยู่คนเดียว	1.95		-	0.13
อยู่กับบุตรหลาน	2.08			-

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 155 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสกับผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานมีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 156 เปรียบเทียบปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.28	0.64	5.19**
ภายในกลุ่ม	159	19.61	0.12	
รวม	161	20.89		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 156 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีปัญหาด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 157 เปรียบเทียบปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่

ลักษณะของครอบครัว				
		อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	อยู่คนเดียว
	$\bar{X}$	1.57	1.74	1.79
อยู่กับคู่สมรส	1.57	-	0.17**	0.22
อยู่กับบุตรหลาน	1.74		-	0.05
อยู่คนเดียว	1.79			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 157 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสกับผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน มีปัญหาด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 158 เปรียบเทียบปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.02	0.51	4.00*
ภายในกลุ่ม	159	20.29	0.13	
รวม	161	21.31		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 158 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 159 เปรียบเทียบปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่

ลักษณะของครอบครัว		อยู่กับคู่สมรส	อยู่คนเดียว	อยู่กับบุตรหลาน
	$\bar{X}$	1.60	1.70	1.77
อยู่กับคู่สมรส	1.60	-	0.10	0.17*
อยู่คนเดียว	1.70		-	0.07
อยู่กับบุตรหลาน	1.77			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 159 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสกับผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน มีปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของ

ผู้สูงอายุ เป็นการเปรียบเทียบความต้องการด้านเนื้อหาและด้านวิธีการจัด ดังต่อไปนี้

3.2.1 การเปรียบเทียบความต้องการด้านเนื้อหา เป็นการเปรียบเทียบ

ความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุในสี่ด้านคือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัว ดังปรากฏในตาราง 160-167

ตาราง 160 เปรียบเทียบความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวม จำแนกตามเพศ

ความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	2.25	2.07	2.96**
ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	2.20	2.07	2.11*
ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	2.13	2.10	0.61
ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	2.14	2.04	1.72
รวม	2.18	2.07	2.24*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 160 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการสาระความรู้โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 161 เปรียบเทียบความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวม
จำแนกตามอายุ

ความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-56 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{x}_1$	$\bar{x}_2$	$\bar{x}_3$	
ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	2.24	2.14	2.09	1.84
ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	2.21	2.14	2.01	2.84
ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	2.16	2.13	2.02	1.97
ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	2.16	2.05	2.07	1.92
รวม	2.19	2.11	2.05	1.91

จากตาราง 161 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี และผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการสาระความรู้โดยส่วนรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 162 เปรียบเทียบความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวม
จำแนกตามระดับการศึกษา

ความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	$\bar{x}_1$	$\bar{x}_2$	$\bar{x}_3$	
ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	2.13	2.20	2.17	0.56
ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	2.05	2.21	2.02	3.61*
ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	2.12	2.13	2.00	0.60
ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	2.09	2.17	2.04	1.47

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 162 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการสาระความรู้โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 163 เปรียบเทียบความต้องการสารความรู้ด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.16	0.56	3.61*
ภายในกลุ่ม	159	24.55	0.15	
รวม	161	25.67		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 163 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการสารความรู้ด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 164 เปรียบเทียบความต้องการสารความรู้ด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน เป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	สูงกว่า ประถมศึกษา	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า
		2.01	2.05	2.21
สูงกว่าประถมศึกษา	2.01	-	0.04	0.20*
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2.05		-	0.16
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	2.21			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 164 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า มีความต้องการสารความรู้ด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 165 เปรียบเทียบความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวม
จำแนกตามสถานภาพการสมรส

ความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนก ตามสถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	2.18	2.16	0.28
ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	2.18	2.08	1.61
ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	2.12	2.11	0.17
ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	2.13	2.05	1.51
รวม	2.15	2.10	1.07

จากตาราง 165 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสและผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มี
ความต้องการสาระความรู้โดยส่วนรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 166 เปรียบเทียบความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวม
จำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของปัญหาจำแนกตาม สถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	2.03	2.25	-3.75**
ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	1.98	2.24	-4.17**
ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	2.10	2.12	-0.26
ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	2.15	2.02	-2.18*
รวม	2.04	2.19	-3.30**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 166 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพและผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการ
สาระความรู้โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
พบว่า ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพและความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 167 เปรียบเทียบความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุเป็นรายด้านและโดยส่วนรวม
จำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ความต้องการสาระความรู้ของผู้สูงอายุ	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว			
	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ	2.13	2.19	2.16	0.18
ความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ	2.08	2.21	2.08	1.99
ความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม	2.11	2.08	2.16	1.15
ความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา	2.10	2.12	2.07	0.33
รวม	2.10	2.15	2.12	0.24

จากตาราง 167 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน มีความต้องการสาระความรู้โดยส่วนรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2.2 การเปรียบเทียบความต้องการด้านวิถีการจัด เป็นการเปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุในสี่ด้านคือ ด้านเวลา ด้านรูปแบบการจัด ด้านสถานที่ และด้านงบประมาณ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัว ดังต่อไปนี้

1) การเปรียบเทียบความต้องการด้านเวลา เป็นการเปรียบเทียบในเรื่องช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวัน ระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง และฤดูกาลที่สะดวกในการเรียนหรือการทำกิจกรรม ดังปรากฏในตาราง 168-201

ตาราง 168 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ตอนเช้า (09.00-12.00 น.)	2.28	2.27	0.10
ตอนบ่าย (13.00-16.00 น.)	1.90	2.01	-1.09
ตอนเย็น (16.00-19.00 น.)	1.88	1.76	1.22
ตอนกลางคืน (19.00-21.00 น.)	1.73	1.70	0.21

จากตาราง 168 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง มีความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 169 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-56 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ตอนเช้า (09.00-12.00 น.)	2.21	2.26	2.45	1.31
ตอนบ่าย (13.00-16.00 น.)	2.00	1.92	1.91	0.35
ตอนเย็น (16.00-19.00 น.)	1.93	1.84	1.67	2.72
ตอนกลางคืน (19.00-21.00 น.)	1.88	1.56	1.61	2.45

จากตาราง 169 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี และผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 170 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ตอนเช้า (09.00-12.00 น.)	2.41	2.20	2.25	1.46
ตอนบ่าย (13.00-16.00 น.)	1.88	2.00	1.88	0.69
ตอนเย็น (16.00-19.00 น.)	1.76	1.89	1.38	2.62
ตอนกลางคืน (19.00-21.00 น.)	1.78	1.65	2.00	0.87

จากตาราง 170 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันในแต่ละวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 171 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ตอนเช้า (09.00-12.00 น.)	2.21	2.39	-1.50
ตอนบ่าย (13.00-16.00 น.)	1.89	2.05	-1.54
ตอนเย็น (16.00-19.00 น.)	1.85	1.79	0.56
ตอนกลางคืน (19.00-21.00 น.)	1.79	1.60	1.41

จากตาราง 171 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 172 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ตอนเช้า (09.00-12.00 น.)	2.48	2.16	2.88**
ตอนบ่าย (13.00-16.00 น.)	2.00	1.93	0.65
ตอนเย็น (16.00-19.00 น.)	1.73	1.85	-0.57
ตอนกลางคืน (19.00-21.00 น.)	1.48	1.84	-0.78**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 172 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการที่จะเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนเช้า และตอนกลางคืน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 173 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ช่วงเวลาในแต่ละวัน	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว			
	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ตอนเช้า (09.00-12.00 น.)	2.15	2.15	2.44	3.04
ตอนบ่าย (13.00-16.00 น.)	2.38	1.86	1.97	3.99*
ตอนเย็น (16.00-19.00 น.)	1.85	1.86	1.79	0.22
ตอนกลางคืน (19.00-21.00 น.)	1.77	1.82	1.59	1.38

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 173 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุอยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน มีความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนบ่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 174 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในทอนบ่าย
ของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.14	1.57	3.99*
ภายในกลุ่ม	159	62.47	0.39	
รวม	161	65.60		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 174 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีความต้องการเรียน
หรือทำกิจกรรมในเวลาตอนบ่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 175 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในเวลาตอนบ่าย
ของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่

ลักษณะของครอบครัว				
	$\bar{X}$	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	อยู่คนเดียว
		1.86	1.97	2.38
อยู่กับคู่สมรส	1.86	-	0.11	0.52*
อยู่กับบุตรหลาน	1.97		-	0.41*
อยู่คนเดียว	2.38			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 175 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสกับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว และผู้สูงอายุ
ที่อยู่กับบุตรหลานกับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว มีความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในเวลาตอนบ่ายแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 176 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.43	2.49	-0.46
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	2.18	2.07	1.25
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	1.62	1.73	-0.94
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.23	1.37	-1.58

จากตาราง 176. แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง มีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 177 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-56 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.40	2.44	2.61	1.02
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	2.19	2.21	1.88	4.35*
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	1.76	1.72	1.36	3.74*
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.35	1.25	1.24	0.70

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 177 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี และผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง และระยะเวลา 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 178 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งใน
ระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.75	1.38	4.35*
* ภายในกลุ่ม	159	50.26	0.32	
รวม	161	53.01		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 178 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลา
เรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง แตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 179 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งใน
ระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่

อายุ		66 ปีขึ้นไป	55-60 ปี	61-65 ปี
	$\bar{X}$	1.88	2.19	2.21
66 ปีขึ้นไป	1.88	-	0.31*	0.33*
55-60 ปี	2.19		-	0.02
61-65 ปี	2.21			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 179 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี
และผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลา
เรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 180. เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง
ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.87	1.93	3.74*
ภายในกลุ่ม	159	82.13	0.52	
รวม	161	86.00		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 180 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลา
เรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งในระยะเวลา 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมงแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 181 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งใน
ระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 2 ชั่วโมง ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่

อายุ		66 ปีขึ้นไป	61-65 ปี	55-60 ปี
	$\bar{X}$	1.36	1.72	1.76
66 ปีขึ้นไป	1.36	-	0.36*	0.40*
61-65 ปี	1.72		-	0.04
55-60 ปี	1.76			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 181 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี
และผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลา
เรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 2 ชั่วโมง แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 182 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.54	2.40	2.50	0.77
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	1.98	2.24	2.00	4.10*
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	1.66	1.72	1.13	2.45
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.29	1.31	1.13	0.36

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 182 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 183 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง
ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.60	1.30	4.10*
ภายในกลุ่ม	159	50.41	0.32	
รวม	161	53.01		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 183 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 184 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งใน
ระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	สูงกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า
		1.98	2.00	2.24
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1.98	-	0.02	0.26*
สูงกว่าประถมศึกษา	2.00		-	0.24
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	2.24			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 184 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาคต่ำกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า มีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 185 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.43	2.50	-0.62
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	2.16	2.10	0.68
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	1.69	1.63	0.51
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.28	1.31	-0.28

จากตาราง 185 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 186 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.55	2.40	1.34
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	2.05	2.18	-1.41
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	1.52	1.76	-2.01*
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.31	1.28	0.30

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 186 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลา 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 187 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามลักษณะของครอบครัว			
	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง	2.31	2.36	2.59	2.44
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง	2.15	2.14	2.13	0.02
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง	2.00	1.69	1.58	1.95
มากกว่า 2 ชั่วโมง	1.31	1.32	1.25	0.26

จากตาราง 187 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน มีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 188 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม
เป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ก่อนการปักดำ	2.20	2.19	0.08
หลังการปักดำ	1.93	1.93	0.07
ก่อนการเก็บเกี่ยว	1.77	1.84	-0.71
หลังการเก็บเกี่ยว	2.35	2.37	-0.22
ช่วงเวลาใดก็ได้	2.08	2.06	0.13

จากตาราง 188 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการเกี่ยวกับฤดูกาล
ในการเรียนหรือทำกิจกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 189 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม
เป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-56 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{x}_1$	$\bar{x}_2$	$\bar{x}_3$	
ก่อนการปักดำ	2.26	2.21	2.00	1.39
หลังการปักดำ	1.96	1.98	1.79	1.37
ก่อนการเก็บเกี่ยว	1.79	1.92	1.61	2.70
หลังการเก็บเกี่ยว	1.47	1.92	1.61	2.70
ช่วงเวลาใดก็ได้	2.15	1.93	2.15	1.10

จากตาราง 189 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี
และผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการเกี่ยวกับฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม
ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 190 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม
เป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตาม ระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ก่อนการปักดำ	2.15	2.27	1.50	4.09*
หลังการปักดำ	2.00	1.93	1.50	2.79
ก่อนการเก็บเกี่ยว	2.00	1.71	1.50	5.23**
หลังการเก็บเกี่ยว	2.32	2.42	1.88	2.60
ช่วงเวลาใดก็ได้	2.12	2.00	2.50	1.31

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 190 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการ
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการเรียน
หรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ
ฤดูกาลก่อนการเก็บเกี่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 191 เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	4.56	2.28	4.09*
ภายในกลุ่ม	159	88.51	0.56	
รวม	161	93.06		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 191 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 192 เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำ ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	สูงกว่า ประณตศึกษา	ต่ำกว่า ประณตศึกษา	ประณตศึกษา หรือเทียบเท่า
		1.50	2.15	2.27
สูงกว่าประณตศึกษา	1.50	-	0.65*	0.77*
ต่ำกว่าประณตศึกษา	2.15		-	0.12
ประณตศึกษาหรือเทียบเท่า	2.27			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 192 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประณตศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่าต่ำกว่าประณตศึกษา และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประณตศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประณตศึกษาหรือเทียบเท่า มีความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 193 เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมก่อนการเก็บเกี่ยว ของผู้สูงอายุที่มี
การศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.93	1.97	5.23**
ภายในกลุ่ม	159	59.75	0.38	
รวม	161	63.68		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 193 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการเรียนหรือทำ
กิจกรรมในฤดูกาลก่อนการเก็บเกี่ยว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 194 เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมก่อนการเก็บเกี่ยว ของผู้สูงอายุที่มี
การศึกษาต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	สูงกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	ต่ำกว่า ประถมศึกษา
		1.50	1.71	2.00
สูงกว่าประถมศึกษา	1.50	-	0.21	0.50
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	1.71		-	0.29**
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2.00			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 194 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่ากับผู้สูงอายุ
ที่มีการศึกษาค้นคว้าประถมศึกษา มีความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการเก็บเกี่ยว
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 195 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม
เป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ก่อนการปักคำ	2.12	2.31	-1.52
หลังการปักคำ	1.83	2.10	-1.84**
ก่อนการเก็บเกี่ยว	1.70	1.97	-2.63**
หลังการเก็บเกี่ยว	2.36	2.35	0.05
ช่วงเวลาใดก็ได้	1.99	2.19	-1.42

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 195 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลหลังการปักคำ และฤดูกาลก่อนการเก็บเกี่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 196 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม
เป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนก ตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ก่อนการปักดำ	2.21	2.17	0.26
หลังการปักดำ	2.03	1.87	1.72
ก่อนการเก็บเกี่ยว	1.98	1.69	2.82 **
หลังการเก็บเกี่ยว	2.24	2.43	-1.68
ช่วงเวลาใดก็ได้	2.07	2.08	-0.06

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 196 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพและผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการ
เรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการเก็บเกี่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 197 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม
เป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ฤดูกาลในการเรียนหรือทำกิจกรรม	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว			
	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ก่อนการปักคำ	2.00	2.01	2.42	6.22**
หลังการปักคำ	2.15	0.69	2.06	5.69**
ก่อนการเก็บเกี่ยว	2.08	1.72	1.85	2.13
หลังการเก็บเกี่ยว	2.23	2.46	2.27	1.81
ช่วงเวลาใดก็ได้	2.38	1.96	2.13	1.54

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 197 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุ
ที่อยู่กับบุตรหลาน มีความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักคำ และฤดูกาลหลัง
การปักคำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ

ตาราง 198 เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำ ของ
ผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	6.76	0.38	6.22**
ภายในกลุ่ม	159	86.31	0.54	
รวม	161	93.07		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 198 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีความต้องการเรียน
หรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 199 เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำ ของ
ผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวแตกต่างกันเป็นรายคู่

ลักษณะของครอบครัว		อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน
	$\bar{X}$	2.00	2.01	2.42
อยู่คนเดียว	2.00	-	0.01	0.42
อยู่กับคู่สมรส	2.01		-	0.41**
อยู่กับบุตรหลาน	2.42			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 199 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสกับผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน มีความ
ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 200 เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลหลังการปักดำ ของ
ผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.39	1.75	5.69**
ภายในกลุ่ม	159	46.76	0.31	
รวม	161	52.25		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 200 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีความต้องการเรียน
หรือทำกิจกรรมในฤดูกาลหลังการปักดำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 201 เปรียบเทียบความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลหลังการปักดำ ของ
ผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่

ลักษณะของครอบครัว		อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	อยู่คนเดียว
	$\bar{X}$	1.78	2.06	2.15
อยู่กับคู่สมรส	1.78	-	0.28**	0.37
อยู่กับบุตรหลาน	2.06		-	0.09
อยู่คนเดียว	2.15			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 201 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสกับผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน มีความ
ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลหลังการปักดำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) การเปรียบเทียบความต้องการด้านรูปแบบการจัด เป็นการเปรียบเทียบในเรื่องวิธีการศึกษา ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร วิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร วิธีการแจ้งข่าวการเรียน และการประเมินผลการเรียน ดังปรากฏในตาราง 202-262

ตาราง 202 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

วิธีการศึกษา	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.68	1.84	-1.45
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.51	2.34	1.88
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.02	1.89	1.15
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.47	1.43	0.42
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.99	1.73	2.43 *
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.93	1.79	1.29

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 202 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการวิธีการศึกษา โดยการศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 203 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

วิธีการศึกษา	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-56 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ศึกษาค้นคว้าเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.72	1.82	1.70	0.47
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนที่ความเหมาะสมของกิจกรรม	2.45	2.38	2.45	0.60
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.00	1.97	1.88	0.29
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.57	1.43	1.24	3.84*
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.87	1.85	1.94	0.18
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.87	1.95	1.73	0.10

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 203 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี และผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการวิธีการศึกษาโดยการศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 204 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยการศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.49	1.25	3.84*
ภายในกลุ่ม	159	51.61	0.32	
รวม	161	54.10		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 204 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการวิธีการศึกษาโดยการศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 205 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยการศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่

อายุ		66 ปีขึ้นไป	61-65 ปี	55-60 ปี
	$\bar{x}$	1.24	1.43	1.57
66 ปีขึ้นไป	1.24	-	0.19	0.33*
61-65 ปี	1.43		-	0.14
55-60 ปี	1.57			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 205 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยการศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 206 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

วิธีการศึกษา	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประณ ศึกษา	ประณ ศึกษาหรือ เทียบเท่า	สูงกว่า ประณ ศึกษา	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.71	1.80	1.50	0.87
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.31	2.47	3.00	6.09**
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.02	1.89	2.38	1.79
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.42	1.46	1.50	0.11
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.78	1.92	2.13	1.28
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.78	1.97	1.38	3.22*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 206 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่าต่ำกว่าประณศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประณศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประณศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยการศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 207 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยการศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.69	1.84	6.09**
ภายในกลุ่ม	159	48.19	0.30	
รวม	161	51.88		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 207 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการวิธีการศึกษาโดยการศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 208 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยการศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา		ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา
	$\bar{X}$	2.31	2.47	3.00
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2.31	-	0.16	0.69**
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	2.47		-	0.53**
สูงกว่าประถมศึกษา	3.00			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 208 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่ากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการวิธีการศึกษาโดยการศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 209 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยการศึกษาสถานที่เหมาะสมของกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.36	1.68	3.22*
ภายในกลุ่ม	159	82.92	0.52	
รวม	161	86.28		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 209 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษต่างกัน มีความต้องการวิธีการศึกษาโดยการศึกษาสถานที่เหมาะสมของกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 210 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

วิธีการศึกษา	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.69	1.85	-1.49
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.48	2.37	1.19
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.96	1.97	-0.06
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.46	1.44	0.26
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.95	1.76	1.74
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.94	1.76	1.54

จากตาราง 210 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 211 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีการศึกษา	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ศึกษาค้นคว้าเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.90	1.67	2.01*
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.29	2.51	-2.47*
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.00	1.94	0.47
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.47	1.45	0.20
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.93	1.84	0.76
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.88	1.87	0.05

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 211 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการวิธีการศึกษาโดยการศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม และศึกษาเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมของกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 212 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

วิธีการศึกษา	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามลักษณะของครอบครัว			
	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ศึกษาค้นคว้าเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.62	1.67	1.87	1.98
ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.46	2.47	2.39	0.38
ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม	2.15	1.97	1.92	0.57
ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.77	1.47	1.37	2.85
ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.85	1.92	1.83	0.35
ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม	1.69	1.92	1.85	0.63

จากตาราง 212 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 213 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร
เป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.10	2.07	0.26
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.14	2.04	1.01
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.97	2.01	-0.55
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	2.20	1.94	2.32*
เจ้าหน้าที่ทางราชการจัดให้	2.30	2.50	-1.65
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.49	2.56	-0.58

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 213 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 214 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร
เป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-56 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.25	1.92	2.06	4.49*
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.26	1.98	1.97	4.49*
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.93	2.07	1.96	1.11
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	2.15	1.87	2.36	6.34**
เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้	2.40	2.30	2.55	1.20
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.65	2.43	2.42	1.83

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 214 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี และ
ผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน
และผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และต้องการพระสงฆ์
ในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ

ตาราง 215 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นข้าราชการ
บำนาญในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.57	1.79	4.49*
ภายในกลุ่ม	159	63.22	0.40	
รวม	161	66.79		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 215 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากร
ที่เป็นข้าราชการบำนาญในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 216 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นข้าราชการ
บำนาญในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่

อายุ		61-65 ปี	66 ปีขึ้นไป	55-60 ปี
	$\bar{X}$	1.92	2.06	2.25
61-65 ปี	1.92	-	0.14	0.33*
66 ปีขึ้นไป	2.06		-	0.19
55-60 ปี	2.25			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 216 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มี
ความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นข้าราชการบำนาญในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05

ตาราง 217 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูหรือวิทยากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.23	1.62	4.49*
ภายในกลุ่ม	159	57.19	0.36	
รวม	161	60.42		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 217 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 218 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่

อายุ		66 ปีขึ้นไป	61-65 ปี	55-60 ปี
	$\bar{X}$	1.97	1.98	2.26
66 ปีขึ้นไป	1.97	-	0.01	0.29
61-65 ปี	1.98		-	0.28*
55-60 ปี	2.26			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 218 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 219 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์
ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	5.67	2.84	6.34**
ภายในกลุ่ม	159	71.12	0.45	
รวม	161	76.79		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 219 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากร
ที่เป็นพระสงฆ์ในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 220 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์
ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่

อายุ		61-65 ปี	55-60 ปี	66 ปีขึ้นไป
	$\bar{X}$	1.87	2.15	2.36
61-65 ปี	1.87	-	0.28**	0.49**
55-60 ปี	2.15		-	0.21
66 ปีขึ้นไป	2.36			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 220 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี และ
ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่
เป็นพระสงฆ์ในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 221 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนเป็นรายข้อ
จำแนกตามระดับการศึกษา

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตาม ระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.00	2.14	2.13	0.83
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.00	2.17	2.01	1.49
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	2.03	1.96	2.00	0.37
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	1.92	2.17	2.38	3.27*
เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้	2.46	2.37	2.14	0.78
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.53	2.55	2.13	1.23

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 221 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 222 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์
ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.03	1.52	3.27*
ภายในกลุ่ม	159	73.76	0.46	
รวม	161	76.79		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 222 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการครูผู้สอนหรือ
วิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 223 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์
ในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา
		1.92	2.17	2.38
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1.92	-	0.25	0.46*
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	2.17		-	0.21
สูงกว่าประถมศึกษา	2.38			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 223 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่าต่ำกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการ
ศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ในหมู่บ้านแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 224 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนเป็นรายข้อ
จำแนกตามสถานภาพการสมรส

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.11	2.05	0.59
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.10	2.10	0.03
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	2.01	1.95	0.67
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	2.11	2.05	0.55
เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้	2.34	2.47	-1.05
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.49	2.56	-0.63

จากตาราง 224 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสและผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 225 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนเป็นรายข้อ
จำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.00	2.14	-1.28
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.00	2.15	-1.46
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	2.03	1.96	0.83
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	1.98	2.15	-1.44
เจ้าหน้าที่ทางราชการจัดให้	2.31	2.45	-1.12
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.60	2.48	1.06

จากตาราง 225 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพและผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 226 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้สอนเป็นรายข้อ
จำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว			
	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน	2.38	2.14	1.97	2.86
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	2.46	2.10	2.03	2.81
ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน	2.15	2.00	1.94	0.89
พระสงฆ์ในหมู่บ้าน	1.85	2.12	2.10	0.86
เจ้าหน้าที่ทางราชการจัดให้	2.23	2.32	2.49	1.30
ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	2.54	2.44	2.61	1.00

จากตาราง 226 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุ
ที่อยู่กับบุตรหลาน มีความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรไม่แตกต่างกัน

ตาราง 227 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูหรือวิทยากร
เป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
บรรยาย	1.98	1.81	1.54
อภิปราย	2.29	2.20	0.93
สาธิต	2.58	2.43	1.61
ฝึกปฏิบัติจริง	2.58	2.70	-1.33
แสดงบทบาทสมมติ	1.80	1.76	0.42
ฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	1.93	2.09	-1.26
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.70	2.61	0.90

จากตาราง 227 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการ
ให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 228 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูหรือวิทยากร
เป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-65 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
บรรยาย	2.00	1.93	1.67	2.84
อภิปราย	2.34	2.21	2.15	1.16
สาธิต	2.56	2.44	2.52	0.81
ฝึกปฏิบัติจริง	2.57	2.62	2.76	1.09
แสดงบทบาทสมมติ	1.85	1.75	1.70	0.63
ฝึกอบรบในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	2.15	1.98	1.73	3.56*
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.69	2.67	2.58	0.47

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 228 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี และ
ผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร
โดยวิธีการฝึกอบรบในกิจกรรมที่ต้องการใช้ทักษะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 229 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.94	1.97	3.56*
ภายในกลุ่ม	159	88.06	0.55	
รวม	161	92.00		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 229 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 230 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่

อายุ		66 ปีขึ้นไป	61-65 ปี	55-60 ปี
	$\bar{X}$	1.73	1.98	2.15
66 ปีขึ้นไป	1.73	-	0.25	0.42*
61-65 ปี	1.98		-	0.17
55-60 ปี	2.15			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 230 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 231 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูหรือวิทยากร
เป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตาม ระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	X ₁	X ₂	X ₃	
บรรยาย	1.78	1.99	1.88	1.78
อภิปราย	2.17	2.28	2.51	1.24
สาธิต	2.46	2.55	2.50	0.43
ฝึกปฏิบัติจริง	2.54	2.69	2.50	1.43
แสดงบทบาทสมมติ	1.85	1.76	1.63	0.51
ฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	1.95	2.12	1.00	9.08**
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.17	2.65	2.38	1.26

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 231 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษา
ศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการ
ให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีการฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 232 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	9.43	4.71	9.08**
ภายในกลุ่ม	159	82.57	0.52	
รวม	161	92.00		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 232 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 233 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา		สูงกว่า ประถมศึกษา	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า
	$\bar{X}$	1.00	1.94	2.12
สูงกว่าประถมศึกษา	1.00		0.94**	1.12**
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1.94		-	0.18
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	2.12			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 233 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาคือต่ำกว่าประถมศึกษา และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร โดยวิธีฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 234 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูหรือวิทยากร
เป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
บรรยาย	1.93	1.87	0.54
อภิปราย	2.23	2.29	-0.59
สาธิต	2.61	2.35	2.71**
ฝึกปฏิบัติจริง	2.64	2.61	0.28
แสดงบทบาทสมมติ	1.69	1.94	-2.10*
ฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	1.97	2.05	-0.64
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.62	2.73	-1.15

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 234 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสและผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีสาธิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และวิธีแสดงบทบาทสมมติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 235 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูหรือวิทยากร
เป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
บรรยาย	1.79	1.97	-1.60
อภิปราย	2.17	2.29	-1.15
สาธิต	2.48	2.53	-0.53
ฝึกปฏิบัติจริง	2.64	2.63	0.07
แสดงบทบาทสมมติ	1.76	1.81	-0.41
ฝึกอบรมในกิจกรรมที่ใช้ทักษะ	1.90	2.06	-1.30
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.67	2.65	0.23

จากตาราง 235 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 236 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูหรือวิทยากร
เป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว			
	อยู่กับคนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
บรรยาย	2.00	1.87	1.93	0.27
อภิปราย	2.62	2.24	2.20	2.45
สาธิต	2.62	2.62	2.38	3.35*
ฝึกปฏิบัติจริง	2.46	2.55	2.75	2.67
แสดงบทบาทสมมติ	2.08	1.68	1.85	2.30
ฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ	2.00	1.92	2.08	0.85
ใช้หลายวิธีประกอบกัน	2.38	2.71	2.66	1.78

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 236 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคนเดียว ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนโดยการสาธิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 237 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีการ
 สำนึกของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.20	1.10	3.35*
ภายในกลุ่ม	159	52.27	0.33	
รวม	161	54.48		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 237 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีความต้องการ
 เกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีการสำนึกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 238 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธี
 การสำนึกของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่

ลักษณะของครอบครัว		อยู่กับบุตรหลาน	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส
	$\bar{X}$	2.38	2.62	2.63
อยู่กับบุตรหลาน	2.38	-	0.24	0.25
อยู่คนเดียว	2.62		-	0.01
อยู่กับคู่สมรส	2.63			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 238 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานกับผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส มีความ
 ต้องการเกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรโดยวิธีการสำนึก แตกต่างกันอย่างมีนัย
 สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 239 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้เป็นรายข้อ
จำแนกตามเพศ

วิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญบ้าน	2.57	2.50	0.66
ประกาศทางวิทยุ	2.13	1.83	3.15**
ประกาศทางหอกระจายข่าว	2.18	2.20	-0.13
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	2.41	2.29	1.19
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.40	2.34	0.50

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 239 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการ
แจ้งข่าวการเรียนรู้โดยการประกาศทางวิทยุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้น
ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 240 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็นรายข้อ
จำแนกตามอายุ

วิธีการแจ้งข่าวการเรียน	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-56 ปี	66 ปีขึ้นไป	t
	$\bar{x}_1$	$\bar{x}_2$	$\bar{x}_3$	
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่นาน	2.59	2.49	2.62	0.41
ประกาศทางวิทยุ	2.13	1.92	1.88	2.86
ประกาศทางหอกระจายข่าว	2.26	2.08	2.24	1.12
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	2.34	2.44	2.24	0.99
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.35	2.34	2.48	0.44

จากตาราง 240 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี และ
ผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนไม่แตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 241 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็นรายข้อ
จำแนกตามระดับการศึกษา

วิธีการแจ้งข่าวการเรียน	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตาม ระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน	2.39	2.62	2.63	2.65
ประกาศทางวิทยุ	1.81	2.06	2.63	8.11**
ประกาศทางหอกระจายข่าว	2.14	2.22	2.25	0.28
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	2.25	2.44	2.13	1.94
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.36	2.38	2.50	1.33

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 241 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนโดยการประกาศทางวิทยุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 242 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการแจ้งข่าวการเรียนโดยการประกาศทางวิทยุของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	5.55	2.78	8.11**
ภายในกลุ่ม	159	54.45	0.34	
รวม	161	60.00		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 242 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการแจ้งข่าวการเรียนโดยการประกาศทางวิทยุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 243 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการแจ้งข่าวการเรียนโดยการประกาศทางวิทยุของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา		ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา
	$\bar{X}$	1.81	2.06	2.63
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1.81	-	0.25**	0.82**
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	2.06		-	0.57**
สูงกว่าประถมศึกษา	2.63			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 243 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาคือต่ำกว่าประถมศึกษา กับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาคือต่ำกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า กับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับการแจ้งข่าวการเรียนโดยการประกาศทางวิทยุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 244 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้เป็นรายข้อ
จำแนกตามสถานภาพการสมรส

วิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน	2.55	2.52	0.34
ประกาศทางวิทยุ	2.01	1.98	0.26
ประกาศทางหอกระจายข่าว	2.26	2.08	1.53
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	2.39	2.31	0.77
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.37	2.39	-0.14

จากตาราง 244 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 245 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็นรายข้อ
จำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีการแจ้งข่าวการเรียน	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน	2.52	2.54	-0.26
ประกาศทางวิทยุ	1.98	2.01	-0.27
ประกาศทางหอกระจายข่าว	2.16	2.22	-0.57
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	2.21	2.46	-2.11*
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.45	2.33	0.97

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 245 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนโดยการแจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 246 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนเป็นรายข้อ
จำแนกตามลักษณะของครอบครัว

วิธีการแจ้งข่าวการเรียน	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตาม ลักษณะของครอบครัว			
	อยู่กับเครือญาติ	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน	2.38	2.63	2.46	1.72
ประกาศทางวิทยุ	2.00	2.01	1.99	0.04
ประกาศทางหอกระจายข่าว	1.77	2.24	2.21	2.46
แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม	1.92	2.41	2.38	3.05
ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง	2.23	2.32	2.46	0.98

จากตาราง 246 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับเครือญาติ ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุ
ที่อยู่กับบุตรหลาน มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการแจ้งข่าวการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ

ตาราง 247 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	1.91	1.76	1.48
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	2.10	2.03	0.71
สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.21	2.30	-0.85
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.23	2.17	0.67
ควรมีผู้จัดเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.29	2.60	-2.84**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 247 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยให้ผู้เรียนเมื่อจบหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 248 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-56 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	2.01	1.70	1.76	3.99*
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	2.13	1.92	2.21	3.21*
สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.21	2.34	2.18	1.09
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.19	2.25	2.15	0.36
ควรมีวัสดุบัตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.43	2.41	2.45	0.04

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 248 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี และผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ และวิธีประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 249 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีการทดสอบ
ความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน.

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.41	1.70	3.99*
ภายในกลุ่ม	159	67.73	0.43	
รวม	161	71.14		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 249 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมิน
ผลการเรียนโดยวิธีทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05

ตาราง 250 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีทดสอบความรู้
ความจำโดยการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่ .

อายุ		61-65 ปี	66 ปีขึ้นไป	55-60 ปี
	$\bar{X}$	1.70	1.76	2.01
61-65 ปี	1.70	-	0.06	0.31*
66 ปีขึ้นไป	1.76		-	0.25
55-60 ปี	2.01			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 250 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี
มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 251 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.34	1.17	3.21*
ภายในกลุ่ม	159	57.91	0.36	
รวม	161	60.25		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 251 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 252 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่

อายุ		61-65 ปี	55-60 ปี	66 ปีขึ้นไป
	$\bar{X}$	1.92	2.13	2.21
61-65 ปี	1.92	-	0.21*	0.29
55-60 ปี	2.13		-	0.08
66 ปีขึ้นไป	2.21			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 252 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 253 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	1.66	1.98	1.63	4.85**
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	1.92	2.16	2.13	2.97
สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.32	2.24	1.88	1.93
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.36	2.11	2.26	4.17*
ควรมีผู้มิตร เมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.61	2.33	2.25	3.41*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 253 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 วิธีให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร และให้มีผู้มิตรเมื่อจบหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 254 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนรู้โดยการทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	4.09	2.04	4.85**
ภายในกลุ่ม	159	67.05	0.42	
รวม	161	71.14		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 254 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้โดยการทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 255 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนรู้โดยการทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา		สูงกว่า ประถมศึกษา	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า
	$\bar{X}$	1.63	1.66	1.98
สูงกว่าประถมศึกษา	1.63	-	0.03	0.35
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1.66		-	0.32**
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	1.98			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 255 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนรู้โดยวิธีทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 256 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยการให้ผู้เรียน
ประเมินร่วมกับวิทยากรของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.31	1.15	4.17*
ภายในกลุ่ม	159	43.97	0.28	
รวม	161	46.28		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 256 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการ
ประเมินผลการเรียนโดยการให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05

ตาราง 257 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยการให้ผู้เรียน
ประเมินผลร่วมกับวิทยากรของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา		ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	ต่ำกว่า ประถมศึกษา
	$\bar{X}$	2.11	2.25	2.36
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	2.11	-	0.14	0.25*
สูงกว่าประถมศึกษา	2.25		-	0.11
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2.36			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 257 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่ากับผู้สูงอายุที่มี
การศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยให้ผู้เรียน
ประเมินผลร่วมกับวิทยากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 258 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยให้มีผู้จัด
เมื่อจบหลักสูตรของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.19	1.60	3.41*
ภายในกลุ่ม	159	74.42	0.47	
รวม	161	77.61		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 258 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการ
ประเมินผลการเรียนโดยให้มีผู้จัดเมื่อจบหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 259 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยให้มีผู้จัด
เมื่อจบหลักสูตรของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	สูงกว่า ประถมศึกษา			
	$\bar{X}$	สูงกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	ต่ำกว่า ประถมศึกษา
สูงกว่าประถมศึกษา	2.25	-	0.08	0.36
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	2.33	-	-	0.28*
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2.61	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 259 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่ากับผู้สูงอายุที่มี
การศึกษาคือต่ำกว่าประถมศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยให้มีผู้จัด
เมื่อจบหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 260 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	1.84	1.85	-0.14
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	2.16	1.92	2.42*
สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.22	2.31	-0.87
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.13	2.32	-2.10*
ควรมีผู้ฝึกเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.45	2.39	0.56

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 260 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติและวิธีให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 261 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	1.69	1.94	-2.48*
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	2.05	2.09	-0.36
สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.26	2.24	0.16
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.29	2.15	1.69
ควรมีผู้ฝึกเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.43	2.42	0.12

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 261 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพและผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนโดยวิธีทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 262 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

วิธีการประเมินผลการเรียน	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามลักษณะของครอบครัว			
	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์	2.08	1.82	1.83	0.86
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ	1.77	2.17	2.01	2.91
สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	2.23	2.22	2.30	0.31
ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร	2.38	2.14	2.23	1.44
ควรมีผู้มิตรเมื่อเรียนจบหลักสูตร	2.38	2.49	2.37	0.59

จากตาราง 262 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) การเปรียบเทียบความต้องการด้านสถานที่ เป็นการ
เปรียบเทียบเกี่ยวกับลักษณะของสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรม ดังปรากฏในตาราง 263-272

ตาราง 263 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็น
รายข้อจำแนกตามเพศ

ลักษณะของสถานที่	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน	1.88	1.81	0.61
วัดในหมู่บ้าน	2.61	2.66	-0.56
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.77	1.91	-1.32
ศาลากลางบ้าน	2.36	2.26	0.89

จากตาราง 263 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศชายและเพศหญิง มีความต้องการเกี่ยวกับ
สถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 264 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

ลักษณะของสถานที่	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	61-65 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน	1.91	1.85	1.73	0.82
วัดในหมู่บ้าน	2.59	2.69	2.61	0.58
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.88	1.80	1.79	0.31
ศาลากลางบ้าน	2.37	2.25	2.33	0.47

จากตาราง 264 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี และผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 265 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

ลักษณะของสถานที่	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของห่าน	1.80	1.93	1.38	2.79
วัดในหมู่บ้าน	2.66	2.62	2.50	0.33
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.85	1.84	1.63	0.39
ศาลากลางบ้าน	2.12	2.44	2.25	3.86*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 265 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมที่ศาลากลางบ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 266 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมโดยใช้ศาลากลางบ้านของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.84	1.92	3.86*
ภายในกลุ่ม	159	79.10	0.50	
รวม	161	82.94		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 266 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาแตกต่างกันต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมที่ศาลากลางบ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 267 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมโดยใช้ศาลากลางบ้านของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาแตกต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา		ต่ำกว่า ประถมศึกษา	สูงกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า
	$\bar{x}$	2.12	2.25	2.44
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2.12	-	0.13	0.32 [*]
สูงกว่าประถมศึกษา	2.25		-	0.19
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	2.44			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 267 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาคือต่ำกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมที่ศาลากลางบ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 268 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

ลักษณะของสถานที่	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน	1.88	1.81	0.67
วัดในหมู่บ้าน	2.61	2.66	-0.58
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.82	1.85	-0.32
ศาลากลางบ้าน	2.34	2.27	0.57

จากตาราง 268 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสและผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 269 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ลักษณะของสถานที่	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน	1.72	1.93	-1.88
วัดในหมู่บ้าน	2.64	2.62	0.18
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	1.91	1.79	1.14
ศาลากลางบ้าน	2.22	2.37	-1.23

จากตาราง 269 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 270 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมเป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

ลักษณะของสถานที่	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามลักษณะของครอบครัว			
	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน	2.08	1.88	1.77	1.26
วัดในหมู่บ้าน	2.69	2.63	2.62	0.10
โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน	2.23	1.90	1.69	4.31*
ศาลากลางบ้าน	2.23	2.36	2.28	0.31

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 270 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมที่โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 271 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมโดยใช้โรงเรียน
ประถมศึกษาในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.83	1.91	4.31*
ภายในกลุ่ม	159	70.67	0.44	
รวม	161	74.50		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 271 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน ต้องการเรียนหรือ
ทำกิจกรรมที่โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 272 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรมโดยใช้โรงเรียน
ประถมศึกษาในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่

ลักษณะของครอบครัว				
	$\bar{X}$	อยู่กับบุตรหลาน	อยู่กับคู่สมรส	อยู่คนเดียว
อยู่กับบุตรหลาน	1.69	-	0.20	0.54*
อยู่กับคู่สมรส	1.89		-	0.34
อยู่คนเดียว	2.23			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 272 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานกับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ต้องการ
เรียนหรือทำกิจกรรมโดยใช้โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05

4) การเปรียบเทียบความต้องการด้านงบประมาณ เป็นการเปรียบเทียบในเรื่องจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรม และวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรม ดังปรากฏในตาราง 273-292

ตาราง 273 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ไม่เกิน 100 บาท	2.74	2.83	-1.01
101-102 บาท	1.78	1.60	2.15*
เกิน 200 บาท	1.36	1.27	0.96

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 273 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศชายและเพศหญิง ต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 274 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตามอายุ

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-56 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ไม่เกิน 100 บาท	2.82	2.79	2.67	0.89
101-102 บาท	1.87	1.66	1.45	7.30**
เกิน 200 บาท	1.35	1.28	1.33	0.27

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 274 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี และผู้สูงอายุ 66 ปีขึ้นไป ต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 275 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	4.02	2.01	7.30**
ภายในกลุ่ม	159	43.76	0.28	
รวม	161	47.78		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 275 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน ต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 276 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่

อายุ				
		66 ปีขึ้นไป	61-65 ปี	55-60 ปี
	$\bar{X}$	1.45	1.66	1.87
66 ปีขึ้นไป	1.45	-	0.21	0.42**
61-65 ปี	1.66		-	0.21**
55-60 ปี	1.87			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 276 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี และผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 277 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตามระดับการศึกษา

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ไม่เกิน 100 บาท	2.88	2.72	2.75	1.63
101-102 บาท	1.53	1.82	1.63	5.77**
เกิน 200 บาท	1.19	1.41	1.25	2.89

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 277 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 278 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำ
กิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.23	1.62	5.77**
ภายในกลุ่ม	159	44.54	0.28	
รวม	161	47.78		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 278 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกันต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 279 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำ
กิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	สูงกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า
		1.53	1.63	1.82
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1.53	-	0.10	0.29**
สูงกว่าประถมศึกษา	1.63		-	0.19
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	1.82			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 279 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้างกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 280 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตามสภาพการสมรส

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ไม่เกิน 100 บาท	2.74	2.84	-1.10
101-102 บาท	1.73	1.66	0.78
เกิน 200 บาท	1.35	1.27	0.81

จากตาราง 280 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสและผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส ต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 281 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
ไม่เกิน 100 บาท	2.88	2.72	1.77
101-102 บาท	1.52	1.81	-3.30**
เกิน 200 บาท	1.24	1.37	-1.35

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 281 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ ต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 282 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามลักษณะของครอบครัว			
	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
ไม่เกิน 100 บาท	2.92	2.72	2.82	1.07
101-102 บาท	1.85	1.77	1.61	2.19
เกิน 200 บาท	1.23	1.38	1.27	0.94

จากตาราง 282 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน ต้องการออกเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 283 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตามเพศ

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการ จำแนกตามเพศ		
	ชาย	หญิง	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
จ่ายครั้งเดียว	2.12	1.89	1.82
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.25	2.36	-0.94
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก	2.20	2.03	1.37
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.76	1.77	-0.09
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	1.59	1.61	-0.24
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.46	1.23	2.64**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 283 แสดงว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง ต้องการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรม โดยเสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 284 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายช้อจำแนกตามอายุ

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามอายุ			
	55-60 ปี	66-56 ปี	66 ปีขึ้นไป	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
จ่ายครั้งเดียว	2.10	1.93	2.00	0.70
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.31	2.46	1.97	5.20**
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก	2.09	2.13	2.18	0.17
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.76	1.80	1.70	0.21
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	1.57	1.62	1.61	0.08
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.40	1.33	1.33	0.28

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 284 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี และผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป ต้องการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรม โดยการแบ่งจ่ายเป็นงวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 285 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมโดยการแบ่งจ่ายเป็นงวดของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	5.15	2.57	5.20**
ภายในกลุ่ม	159	78.63	0.49	
รวม	161	88.78		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 285 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน ต้องการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมโดยการแบ่งจ่ายเป็นงวด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 286 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมโดยการแบ่งจ่ายเป็นงวดของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันเป็นรายคู่

อายุ		66 ปีขึ้นไป	55-60 ปี	61-65 ปี
	$\bar{X}$	1.97	2.31	2.46
66 ปีขึ้นไป	1.97	-	0.34**	0.49**
55-60 ปี	2.31		-	0.15
61-65 ปี	2.46			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 286 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี และผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี ต้องการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมโดยการแบ่งจ่ายเป็นงวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 287 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายชื่อจำแนกตามระดับการศึกษา

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า	สูงกว่า ประถมศึกษา	F
	$\bar{x}_1$	$\bar{x}_2$	$\bar{x}_3$	
จ่ายครั้งเดียว	1.92	2.12	1.63	2.11
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.42	2.24	2.00	1.88
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก	2.08	2.17	1.88	0.65
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.69	1.81	1.75	0.42
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	1.61	1.60	1.50	0.08
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.27	1.43	1.13	2.22

จากตาราง 287 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 288 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพการสมรส

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพการสมรส		
	ยังอยู่กับคู่สมรส	ไม่อยู่กับคู่สมรส	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
จ่ายครั้งเดียว	2.00	2.05	-0.37
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.23	2.40	-1.49
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก	2.06	2.23	-1.33
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.80	1.71	0.73
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	1.60	1.60	0.03
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.43	1.24	2.21*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 288 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส ต้องการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมโดยเสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 289 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ		
	ไม่มีอาชีพ	มีอาชีพ	t
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	
จ่ายครั้งเดียว	1.95	2.05	-0.75
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.33	2.28	0.39
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก	2.09	2.14	-0.39
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.79	1.76	0.29
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	1.48	1.67	-1.59
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.22	1.44	-2.44*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 289 แสดงว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ ต้องการจ่ายเงินในการเรียนหรือการทำกิจกรรมโดยเสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 290 เปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมที่สามารถออกได้เป็นรายข้อจำแนกตามลักษณะของครอบครัว

วิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่าย	ค่าความแตกต่างของความต้องการจำแนกตามลักษณะของครอบครัว			
	อยู่คนเดียว	อยู่กับคู่สมรส	อยู่กับบุตรหลาน	F
	$\bar{X}_1$	$\bar{X}_2$	$\bar{X}_3$	
จ่ายครั้งเดียว	1.92	1.95	2.03	0.10
แบ่งจ่ายเป็นงวด	2.38	2.21	2.38	1.20
เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก	2.01	2.03	2.34	5.18**
เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง	1.92	1.77	1.73	0.34
หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง	2.00	1.62	1.51	2.69
เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเองบางส่วน	1.38	1.41	1.30	0.78

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 290 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน ต้องการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรม โดยเสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 291 เปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำ
กิจกรรมโดยวิธีการจ่ายค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีกของผู้สูงอายุที่มีลักษณะ
ของครอบครัวต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	5.85	2.92	5.18 **
ภายในกลุ่ม	159	89.68	0.56	
รวม	161	95.53		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 291 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน ต้องการวิธีการ
จ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมโดยการเสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียม
วัสดุอุปกรณ์มาอีก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 292 เปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรมโดยวิธีการจ่ายค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์อีกของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่

ลักษณะของครอบครัว				
	$\bar{X}$	อยู่กับคู่สมรส	อยู่คนเดียว	อยู่กับบุตรหลาน
		1.95	2.00	2.34
อยู่กับคู่สมรส	1.95	-	0.05	0.39**
อยู่คนเดียว	2.00		-	0.34
อยู่กับบุตรหลาน	2.34			-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 292 แสดงว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสกับผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน ต้องการวิธีการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือการทำกิจกรรม โดยการเสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์อีก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่สอง การนำเสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

ในตอนนี้นำผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและความต้องการทางการศึกษาออกโรงเรียนของผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดขอนแก่น และผลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดขอนแก่น ดังต่อไปนี้

1. หลักการ

1.1 การแก้ปัญหาของผู้สูงอายุควรมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสพัฒนาตนเองควบคู่ไปกับการสงเคราะห์ เพราะจากการศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดขอนแก่น พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่วัยอื่น และการพัฒนาตนเองของผู้สูงอายุที่ถูกทางควรกระทำโดยการให้การศึกษาที่มีรูปแบบและเนื้อหาสาระสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

1.2 การจัดการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุจะต้องมุ่งเน้นทั้งการทำกิจกรรมและการเรียนรู้เนื้อหา แต่การทำกิจกรรมจะต้องมากกว่าการเรียนรู้เนื้อหา

1.3 การแก้ปัญหาของผู้สูงอายุต้องดำเนินการอย่างมีระบบ ทั้งให้ตัวผู้สูงอายุเองมีความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตบนปลาย และให้บุคคลวัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้อง

1.4 การจัดการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุควรใช้วิธีการประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นการระดมสรรพกำลังในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา

2.2 เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตในบั้นปลายร่วมกับสมาชิกวัยอื่นในสังคมอย่างมีความสุข

2.3 เพื่อให้ผู้สูงอายุมีบทบาทเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทั้งในครอบครัวและชุมชน

3. เนื้อหา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการสารความรู้ด้านต่าง ๆ ก็คือด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา อยู่ในระดับปานกลาง ฉะนั้นการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุควรจัดเนื้อหาดังต่อไปนี้

3.1 ด้านสุขภาพ ประกอบด้วยเนื้อหาในเรื่องต่อไปนี้

- 1) โรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ
- 2) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ
- 3) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ
- 4) การใช้ยาเบื้องต้น
- 5) การตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น
- 6) กิจกรรมนันทนาการบำบัด
- 7) สมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ
- 8) การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน
- 9) โภชนาการสำหรับวัยผู้สูงอายุ
- 10) แหล่งให้บริการทางสุขภาพอนามัย
- 11) ข้อมูลข่าวสารทางสุขภาพ
- 12) หลักสุขวิทยาส่วนบุคคล
- 13) การจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัย
- 14) อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ
- 15) กิจกรรมกายภาพบำบัด

16) กิจกรรมอาชีพบำบัด

17) การจกบันทึกประวัติทางสุขภาพ

3.2 ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยเนื้อหาในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์จะได้รับ
- 2) อาชีพที่เหมาะสมกับวัย
- 3) กฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน
- 4) การทำพินัยกรรม
- 5) ความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก
- 6) แหล่งสังคมสงเคราะห์ทางอาชีพ
- 7) การหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินที่มีอยู่
- 8) ข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ
- 9) การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค
- 10) เครื่องทุนแรงในการทำงาน
- 11) การตลาด
- 12) การจัดการด้านการเงิน

3.3 ด้านสังคม ประกอบด้วยเนื้อหาในเรื่องต่อไปนี้

- 1) วิธีการอบรมสั่งสอนลูกหลาน
- 2) วิธีการเลี้ยงดูเด็ก
- 3) การสร้างบทบาทในชุมชน
- 4) หลักการพัฒนาชุมชน
- 5) การจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน
- 6) เทคนิคการถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน
- 7) การเข้าร่วมกลุ่มทางสังคมที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- 8) การปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว

- 9) ภาวะความเป็นผู้นำ
- 10) การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
- 11) การทำงานบ้าน
- 12) การปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย
- 13) การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน
- 14) การมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.4 ด้านจิตวิทยา ประกอบด้วยเนื้อหาในเรื่องต่อไปนี้

- 1) การสนทนาธรรม
- 2) การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ
- 3) การทำสมาธิ
- 4) การรักษาสุขภาพจิต
- 5) หลักธรรมคำสอนทางศาสนา
- 6) จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน
- 7) การวางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ
- 8) กิจกรรมนันทนาการ
- 9) ความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศี
- 10) ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่องมือ
- 11) ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูป

4. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรดำเนินการหลังฤดูการเก็บเกี่ยวซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ของปีไปจนถึงเดือนพฤษภาคม ระยะเวลาแต่ละครั้งควรใช้ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง และควรจัดในช่วงเช้าของวัน

5. ลักษณะของวิทยาการ

วิทยาการในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในกิจกรรมนั้น ๆ เป็นอย่างดี วิธีการให้ความรู้ของวิทยาการควรใช้หลายวิธีประกอบกัน ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การอภิปราย การสาธิต การฝึกอบรม และการบรรยาย

6. สถานที่ในการจัดกิจกรรม

ควรเป็นวัดในหมู่บ้าน ศาลากลางบ้าน หรือสถานที่อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ทั้งนี้ลักษณะของสถานที่ควรมีบรรยากาศที่ปลอดโปร่ง เงียบ สงบ ปราศจากสิ่งรบกวน

7. การประเมินผลโครงการ

การประเมินผลการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุควรใช้วิธีสัมภาษณ์เพื่อทราบการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ การสังเกตความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ มากกว่าการทดสอบความรู้ความจำ

8. รูปแบบการจัดกิจกรรม

รูปแบบการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุจัดได้สองรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบเป็นชั้นเรียนและรูปแบบไม่เป็นชั้นเรียน

รูปแบบเป็นชั้นเรียน

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุรูปแบบชั้นเรียนเพื่อเป็นตัวอย่างตามปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุทั้งสี่ด้าน ๆ ละหนึ่งโครงการ คือ ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ กลุ่มพัฒนาอาชีพเพื่อเสริมรายได้สำหรับผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพ ได้แก่ กิจกรรมคลินิกสุขภาพเคลื่อนที่ ด้านสังคม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุ และด้านจิตวิทยา ได้แก่ กิจกรรมการพัฒนาตนเอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โครงการ 1

กลุ่มพัฒนาอาชีพเพื่อเสริมรายได้สำหรับผู้สูงอายุ

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อให้ผู้สูงอายุมีโอกาสฝึกทักษะทางอาชีพที่เหมาะสมกับวัย และประกอบอาชีพในระบบกลุ่มเพื่อเพิ่มทุนรายได้แก่ตนเองและครอบครัว
- 1.2 เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้สูงอายุในชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป และไม่มีอาชีพ

3. การดำเนินงาน

3.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1) รวมกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อวิเคราะห์อาชีพที่ต้องการเรียน โดยคำนึงถึง ความเอื้ออำนวยของสภาพทางร่างกาย ความเป็นไปได้ที่จะดำเนินการระบบกลุ่ม ความพร้อมของ ทรัพยากรในท้องถิ่น ทุนประกอบการ ความสามารถในการวางแผนและจัดการ และการตลาด
- 2) ฝึกทักษะอาชีพตามข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้สูงอายุ
- 3) จัดตั้งกลุ่มประกอบอาชีพ

3.2 เนื้อหา ได้แก่

- 1) ทักษะอาชีพที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้สูงอายุ
- 2) ทักษะการจัดการเบื้องต้นในการประกอบอาชีพ เช่น การตลาด แหล่งเงินทุน และการคิดกำไรและขาดทุน เป็นต้น
- 3) ความรู้ทั่วไป เช่น กฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การทำพินัยกรรม สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ การหาผลตอบแทนจากทรัพย์สินที่มีอยู่ การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค และความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุ่นแรงในการทำงาน เป็นต้น

3.3 ระยะเวลา เป็นหลักสูตรระยะสั้นใช้เวลาเรียนในชั้นเรียนไม่เกิน 30 ชั่วโมง

3.4 การจัดการเรียนการสอน เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี และใช้เทคนิคการสอนหลายวิธีตามความเหมาะสมของเนื้อหา เช่น การฝึกปฏิบัติจริง สร้างสถานการณ์จำลอง การสาธิต และศึกษาดูงาน เป็นต้น

3.5 ผู้สอนหรือวิทยากร ได้แก่ ผู้ชำนาญการทางอาชีพ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานการเรียนหนึ่งคน และมีวิทยากรพิเศษตามความเหมาะสมของเนื้อหา

3.6 สถานที่ สถานที่เรียนควรเป็นวัด ศาลากลางบ้านในหมู่บ้าน

3.7 การประเมินผล ประเมินผลการเรียนเป็นระยะ ๆ โดยดูจากความตั้งใจและความก้าวหน้าในฝีมือมากกว่าการทดสอบความรู้ความจำ

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น โดยการประสานงานกับสำนักงานแรงงานจังหวัดขอนแก่น สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น ที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดขอนแก่น และหน่วยงานเกี่ยวข้องอื่น ๆ

โครงการ 2

กิจกรรมคลินิกสุขภาพเคลื่อนที่

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ในการป้องกันดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้น
- 1.2 เพื่อให้ผู้สูงอายุมีโอกาสรักษาและขอคำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพจากเจ้าหน้าที่

ของรัฐ

2. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป

3. การดำเนินงาน

จัดคลินิกสุขภาพเคลื่อนที่เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และบริการตรวจสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ การดำเนินงานแต่ละครั้งมีกิจกรรมสำคัญสองกิจกรรม คือ กิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย โดยจัดให้มีการบรรยายหรือสาธิต ในลักษณะเป็นชั้นเรียน และกิจกรรมบริการตรวจสุขภาพ

3.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1) ประสานงานกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรม

- 2) ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม

- 3) จัดกิจกรรมตามแผน

3.2 เนื้อหา กิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพมีเนื้อหา ดังนี้

- 1) โรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ
- 2) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ
- 3) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ

- 4) การใช้ยาเบื้องต้น
- 5) กิจกรรมนันทนาการบำบัด
- 6) สมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ
- 7) การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน
- 8) โภชนาการในวัยสูงอายุ
- 9) แหล่งบริการทางสุขภาพอนามัย
- 10) หลักสูตรวิทยาสวนบุคคล
- 11) การจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัย
- 12) อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ
- 13) กิจกรรมกายภาพบำบัด
- 14) กิจกรรมอาชีพบำบัด
- 15) การจกบันทึกประวัติทางสุขภาพ

3.3 ระยะเวลา ให้บริการเดือนละหนึ่งครั้งระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม
ใช้เวลาครั้งละประมาณ 1 ชั่วโมง

3.4 สถานที่ วัดในหมู่บ้าน ศาลากลางบ้าน หรือสถานที่อื่นตามความเหมาะสม

3.5 การประเมินผล สังเกตจากความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และ
ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น โดยการประสานงานกับศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น

โครงการ 3 กิจกรรมส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุ

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับครอบครัวและชุมชนอย่างราบรื่น
- 1.2 เพื่อส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุให้เป็นที่ยอมรับของครอบครัวและชุมชน

2. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้สูงอายุในชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป

3. การดำเนินงาน

รวมกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อพูดคุย (อภิปราย) เกี่ยวกับบทบาทในครอบครัวและชุมชน โดยใช้แผ่นเรียนปลายเปิดซึ่งผลิตขึ้นจากข้อมูลการศึกษาความต้องการสาระความรู้ด้านสังคมเป็นสื่อในการพูดคุย (อภิปราย)

3.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1) ชี้แจงแนวทางการจัดกิจกรรมแก่ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน
- 2) ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนเผยแพร่แนวทางการจัดกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุ และนักผู้สูงอายุที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มครั้งแรกเพื่อชี้แจงขั้นตอนการพบกลุ่ม และคัดเลือกอาสาสมัครจากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมหนึ่งคนทำหน้าที่นัดหมายการพบกลุ่ม ดำเนินการพบกลุ่ม เป็นผู้นำ และกระตุ้นให้เกิดการอภิปราย และประสานงานกับครูอาสาสมัครการศึกษา นอกโรงเรียนเพื่อเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติมแก่สมาชิก
- 3) ดำเนินการพบกลุ่มตามขั้นตอนต่อไปนี้
 - ก. อาสาสมัครแจกแผ่นเรียนและนัดหมายการพบกลุ่ม

ข. อาสาสมัครกำหนดประเด็นการอภิปรายและแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่ออภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ โดยอาสาสมัครจะทำหน้าที่กระตุ้นให้สมาชิกแต่ละกลุ่มอภิปรายอย่างทั่วถึง

ค. หัวหน้ากลุ่มเสนอผลการอภิปรายและสรุปแนวทางเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการอภิปรายไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

ง. กรณีที่สมาชิกต้องการได้รับความรู้ที่ลึกลงไปเฉพาะเรื่อง ซึ่งสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่มีความรู้พอจะถ่ายทอดกันได้ อาสาสมัครจะประสานงานกับครูอาสาสมัคร การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติมแก่สมาชิก เช่น พัฒนาการให้ความรู้เรื่องการสร้างบทบาทในชุมชน ปลัดอำเภอให้ความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง และนักจิตวิทยาให้ความรู้เรื่องการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน เป็นต้น

จ. อาสาสมัครแจกแผ่นเรียนล่วงหน้าและนัดหมายการพบกลุ่มครั้งต่อไป

3.2 เนื้อหา เนื้อหาในการผลิตสื่อแผ่นเรียนปลายเปิด ได้แก่

- 1) วิธีการอบรมสั่งสอนลูกหลาน
- 2) วิธีการเลี้ยงดูเด็ก
- 3) การสร้างบทบาทในชุมชน
- 4) หลักการพัฒนาชุมชน
- 5) การจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์แก่หมู่บ้าน
- 6) เทคนิคการถ่ายทอดประสบการณ์การทำมาหากิน
- 7) การเข้าร่วมกลุ่มทางสังคมที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- 8) การปรับตัวให้เข้ากับคนในครอบครัว
- 9) ภาวะความเป็นผู้นำ
- 10) การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
- 11) การทำงานบ้าน
- 12) การปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย
- 13) การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน
- 14) การมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.3 ระยะเวลา พบกลุ่มระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม เดือนละสี่ครั้ง โดยใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมงต่อครั้ง

3.4 สถานที่ อาจใช้วัดในหมู่บ้าน ศาลากลางบ้าน หรือสถานที่อื่นตามความเหมาะสม

3.5 การประเมินผล

- 1) สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ
- 2) สังเกตความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- 3) ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น โดยการประสานงานกับศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และหน่วยงานสี่กระทรวงหลัก

โครงการ 4

กิจกรรมการพัฒนาตนเอง

1. วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจแก่ผู้สูงอายุ

2. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป

3. การดำเนินงาน

ประสานงานกับวัดเพื่อจัดกิจกรรมเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจแก่ผู้สูงอายุ โดยดำเนินการแทรกไปกับการไปวัดทำบุญในวันพระในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การสนทนา เนื้อหาระหว่างผู้สูงอายุ การบรรยายเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การจัดนิทรรศการ การฝึกปฏิบัติธรรม และการศึกษาจากสื่ออื่น เช่น วิดีทัศน์ เทปบันทึกเสียง หนังสือ เป็นต้น

3.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1) ผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอหรือครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนประสานงานกับวัดเพื่อวางแผนจัดกิจกรรม

2) ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม

3) จัดกิจกรรมตามแผน

3.2 เนื้อหา เนื้อหาในการจัดกิจกรรม ได้แก่

1) การสนทนาธรรม

2) การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ

3) การฝึกทำสมาธิ

4) การรักษาสุขภาพจิต

5) หลักธรรมคำสอนทางศาสนา

- 6) จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน
 - 7) การวางแผนในชีวิตในวัยสูงอายุ
 - 8) กิจกรรมนันทนาการ
 - 9) ความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตา
 - 10) ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง
 - 11) ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูป
- 3.3 ระยะเวลา ทุกวันพระระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม
- 3.4 สถานที่ วัดในหมู่บ้าน
- 3.5 การประเมินผล
- 1) ประเมินผลจากความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
 - 2) สัมภาษณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น โดยการประสานงานกับศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

รูปแบบไม่เป็นชั้นเรียน

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุใน
 ชนบทจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ
 รูปแบบไม่เป็นชั้นเรียนเพื่อเป็นตัวอย่าง ตามปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุทั้งสี่ด้าน ๆ ละหนึ่ง
 โครงการคือ ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ กิจกรรมเสริมทักษะทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพ ได้แก่
 รายการวิทยุเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ด้านสังคม ได้แก่ กิจกรรมวันผู้สูงอายุแห่งชาติ และด้าน
 จิตวิทยา ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุในชนบท

โครงการ 1

การเสริมทักษะทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ

1. วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมทักษะทางอาชีพที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุที่มีอาชีพอยู่แล้วให้มีความรู้ความสามารถในการยกระดับมาตรฐานการประกอบอาชีพของคนให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

2. กลุ่มเป้าหมาย

- 2.1 ผู้สูงอายุในชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป และเป็นผู้ที่ยังประกอบอาชีพ
- 2.2 เป็นผู้ที่สามารถอ่านออกเขียนได้

3. การดำเนินงาน

3.1 ลักษณะของหลักสูตร เป็นหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีขีดความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น และจัดหลักสูตรเป็นชุดแบบเรียนสำเร็จรูป

3.2 เนื้อหา ประกอบด้วย การผลิต การปรับปรุงคุณภาพ การจำหน่าย การจัดการ และการบริโภค

3.3 ระยะเวลา ไม่เกิน 30 ชั่วโมง

3.4 การจัดกิจกรรมการสอน

- 1) ศึกษาจากสื่อแบบเรียนสำเร็จรูปด้วยตนเอง
- 2) สอบถามปัญหาจากวิทยากร
- 3) การติดตามผลจากเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น

3.5 การประเมินผล ประเมินผลด้วยตนเองก่อนและหลังเรียน

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น โดยการประสานงานกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดขอนแก่น สำนักงานแรงงานจังหวัดขอนแก่น สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น ที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

โครงการ 2

รายการวิทยุเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการดูแลและรักษาสุขภาพ
- 1.2 เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้จักและสามารถใช้แหล่งบริการสาธารณสุขของรัฐ

2. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป

3. การดำเนินงาน

ให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพแก่ผู้สูงอายุทางวิทยุ

3.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1) ประสานงานกับสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อขอเวลาจัดทำรายการ
- 2) วางแผนผลิตรายการ
- 3) ประชาสัมพันธ์รายการ
- 4) ออกอากาศ

3.2 เนื้อหา เนื้อหาในการทำวิทยุ ได้แก่

- 1) โรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ
- 2) การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ
- 3) ทอปปัฒนาสุขภาพ
- 4) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ
- 5) การใช้ยาเบื้องต้น
- 6) การตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น
- 7) กิจกรรมนันทนาการบำบัด

- 8) สมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ
- 9) การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน
- 10) โภชนาการในวัยสูงอายุ
- 11) แหล่งบริการทางสุขภาพอนามัย
- 12) ข่าวสารข้อมูลทางสุขภาพ
- 13) หลักสูตรชีวิตส่วนบุคคล
- 14) การจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัย
- 15) อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ
- 16) กิจกรรมกายภาพบำบัด
- 17) กิจกรรมอาชีพบำบัด
- 18) การฉบับที่กัประวัติทางสุขภาพ

3.3 ระยะเวลา ออกอากาศทุกวันพุธสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง ๑ ละ 30 นาที โดยใช้เวลาในช่วงเช้าของวันระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม รวม 12 ครั้ง

3.4 การประเมินผล

- 1) สอดถามความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อรายการ
- 2) ประเมินผลจากจดหมายที่มีไปถึงรายการ

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น โดยการประสานงานกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น

โครงการ 3 กิจกรรมวันผู้สูงอายุแห่งชาติ

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรหลานและเยาวชนทั่วไป
- 1.2 เพื่อให้เยาวชนมีโอกาสแสดงออกถึงความกตัญญูต่องานที่ต่อผู้สูงอายุ
- 1.3 เพื่อสนับสนุนมติของคณะรัฐมนตรีที่ประกาศให้วันที่ 13 เมษายนของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุแห่งชาติ

2. กลุ่มเป้าหมาย

- 2.1 ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป
- 2.2 เยาวชน

3. การดำเนินงาน

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่นประสานงานกับที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น เพื่อเผยแพร่แนวคิดแก่คณะกรรมการเยาวชนของศูนย์เยาวชนประจำตำบลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อแสดงออกถึงความเคารพยกย่องและความกตัญญูต่องานที่ต่อผู้สูงอายุเนื่องในวันผู้สูงอายุแห่งชาติ

3.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่นและที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น ประสานงานกับคณะกรรมการเยาวชนของศูนย์เยาวชนประจำตำบลเพื่อวางแผนจัดงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ
- 2) ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม
- 3) จัดกิจกรรมตามแผน

3.2 เนื้อหาของกิจกรรม

- แต่ละห้องถิ่น
- 1) กิจกรรมแสดงออกถึงความกตัญญูทเวทีต่อผู้สูงอายุตามประเพณีของ
 - 2) ประกาศเกียรติคุณของผู้สูงอายุที่อุทิศตนเป็นประโยชน์ต่อชุมชน
 - 3) กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุแสดงออกถึงความรู้ความสามารถใน
 - 4) กิจกรรมบันเทิงระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชน เช่น การละเล่นพื้นบ้าน
- ด้านต่าง ๆ
- เป็นต้น

3.3 ระยะเวลา วันผู้สูงอายุแห่งชาติ วันที่ 13 เมษายน ในช่วงเช้าของวัน

3.4 สถานที่ ที่ทำการศูนย์เยาวชนประจำตำบล วัดในหมู่บ้าน หรือสถานที่อื่น

ตามความเหมาะสม

3.5 การประเมินผล สังเกตความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น โดยการประสานงานกับที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

โครงการ 4

ชมรมผู้สูงอายุในชุมชน

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ
- 1.2 เพื่อส่งเสริมให้มียุทธศาสตร์กลางด้านการบริการข่าวสารข้อมูล และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ

2. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป

3. การดำเนินงาน

3.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1) ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุและรับสมัครผู้สูงอายุที่สนใจเป็นสมาชิกของชมรม
- 2) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น และสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดขอนแก่น ประชุมสมาชิกเพื่อเลือกกรรมการชมรมและกำหนดระเบียบและข้อบังคับของชมรม

3) ดำเนินกิจกรรมของชมรม

- ##### 3.2 กิจกรรม กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุควรต้องสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ดังนี้

- 1) กิจกรรมเกี่ยวกับการใช้เวลาว่าง
- 2) กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น
- 3) กิจกรรมเกี่ยวกับนันทนาการและการออกกำลังกาย

4) กิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางสังคมเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น
วันปีใหม่ วันผู้สูงอายุแห่งชาติ วันการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

5) กิจกรรมช่วยเหลือด้านทุนกิจแก่สมาชิก

6) กิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาออกโรงเรียน

3.3 ระยะเวลา ควรดำเนินการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม เว้นแต่กิจกรรม
ที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญซึ่งต้องจัดตามวาระของวันนั้น ๆ

3.4 สถานที่ สถานที่ทำการชมรม ได้แก่ วัดในหมู่บ้าน บ้านผู้ใหญ่บ้าน บ้าน
สมาชิก หรือสถานที่อื่นตามความเหมาะสม

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น โดยการประสานงานกับสำนักงาน
ประชาสัมพันธ์จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัว
3. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่นที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัวแตกต่างกัน มีปัญหาในด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยาแตกต่างกัน
2. ผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่นที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัวแตกต่างกัน มีความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนในด้านเนื้อหาและด้านวิธีการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ที่ภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาลหรือเขตสุขาภิบาลในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 170 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็นสามตอน คือ ตอนที่หนึ่งเป็นแบบสอบถามสถานภาพส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่สองเป็นแบบสอบถามปัญหาของผู้สูงอายุ และตอนที่สามเป็นแบบสอบถามความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุในด้านเนื้อหา และด้านวิธีการจัด ลักษณะของแบบสอบถามมีทั้งแบบสำรวจรายการ แบบมาตราส่วนประเมินค่า และแบบสอบถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างและข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุ ใช้ค่าทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรสองกลุ่ม และใช้วิธีการของนิวแมนคูลส์ ทดสอบค่าเอฟที่ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็นสองตอนคือ ตอนที่หนึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหา และความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุ และตอนที่สองเป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ดังสรุปผลการวิจัยต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่หนึ่ง การศึกษาปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุ

1. ปัญหาของผู้สูงอายุ

1.1 ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าผู้สูงอายุที่มี

สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัวต่างก็มีปัญหาแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้สูงอายุที่มีอายุ และระดับการศึกษาต่างกันมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.2 ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลาง และพบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.3 ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศสถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.4 ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านจิตวิทยาอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรส และสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้สูงอายุที่มีเพศ ระดับการศึกษา และลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียน แบ่งเป็นความต้องการด้านเนื้อหา และด้านวิธีการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

2.1 ความต้องการด้านเนื้อหา

2.1.1 ผู้สูงอายุมีความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศและสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1.2 ผู้สูงอายุมีความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้สูงอายุที่มีเพศ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1.3 ผู้สูงอายุมีความต้องการสาระความรู้ด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีความต้องการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1.4 ผู้สูงอายุมีความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยาอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ความต้องการด้านวิธีการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียน

2.2.1 ด้านเวลา

1) ช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมแต่ละวัน ผู้สูงอายุต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมแต่ละวันเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ตอนเช้า ตอนบ่าย ตอนเย็น และตอนกลางคืน ตามลำดับ และพบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนเช้าของวันและตอนกลางคืนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนบ่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมแต่ละครั้ง ผู้สูงอายุต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมแต่ละครั้งเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง และมากกว่า 2 ชั่วโมง ตามลำดับ และพบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในระยะเวลา 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง และ 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) ฤดูกาลที่ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรม ผู้สูงอายุต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ หลังการเก็บเกี่ยว ก่อนการปักดำ ช่วงเวลาใดก็ได้ หลังการปักดำ และก่อนการเก็บเกี่ยว ตามลำดับ และพบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูหลังการปักดำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำ

และฤดูกาลหลังการปักดำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลก่อนการปักดำ และก่อนการเก็บเกี่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้สูงอายุให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรใช้เวลาสั้น ๆ ส่วนจะจัดกิจกรรมในช่วงใหนั้นเปิดโอกาสให้ขึ้นอยู่กับความสะดวกของหน่วยงานที่จัดกิจกรรม แต่ถ้าจัดได้ในหน้าแล้งจะเหมาะสมที่สุด

2.2.2 ค้ำรูปแบบการจัด

1) วิธีการศึกษา ผู้สูงอายุต้องการวิธีการศึกษาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ศึกษาเป็นกลุ่ม ศึกษาทางวิทยุ ศึกษาทางโทรทัศน์ ศึกษาเอกสารที่ ศึกษาด้วยตนเอง และศึกษาทางไปรษณีย์ ตามลำดับ และพบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ต้องการศึกษาเป็นกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน ต้องการศึกษาทางโทรทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันต้องการศึกษาทางไปรษณีย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน ต้องการศึกษาเป็นกลุ่ม และศึกษาด้วยตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่ผู้สูงอายุต้องการเรียงตามลำดับคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้ ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน และครูประถมศึกษาในหมู่บ้านตามลำดับ และพบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน ต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน ต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ ข้าราชการบำนาญ และผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่ผู้สูงอายุต้องการเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ควรใช้หลายวิธีประกอบกัน การฝึกปฏิบัติ การอภิปราย การสาธิต การฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ

การบรรยาย และการแสดงบทบาทสมมติ ตามลำดับ และพบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ต้องการให้ถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน ต้องการให้ถ่ายทอดความรู้โดยการสาธิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการแสดงบทบาทสมมติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน ต้องการให้ถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4) วิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้ ผู้สูงอายุต้องการวิธีการแจ้งข่าวการเรียนรู้เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม ประกาศทางวิทยุ และประกาศทางหอกระจายข่าว ตามลำดับ และพบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน ต้องการให้แจ้งข่าวทางวิทยุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน ต้องการให้แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5) วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้สูงอายุมีความต้องการวิธีการประเมินผลการเรียนรู้เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ให้มีผู้ฉับตมเมื่อจบหลักสูตร สัมภาษณ์เพื่อทราบเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ และทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ตามลำดับ และพบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน ต้องการผู้ฉับตมเมื่อจบหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน ต้องการให้ประเมินผลโดยการทดสอบความรู้ความจำ และประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ต้องการให้ประเมินผลโดยการทดสอบความรู้ความจำ ประเมินผลร่วมกับวิทยากร และต้องการผู้ฉับตมเมื่อจบหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน ต้องการให้ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ และประเมินผลร่วมกับวิทยากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน ต้องการให้ประเมินผลโดยการทดสอบความรู้ความจำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้สูงอายุให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ไม่ควรจัดกิจกรรมเกี่ยวข้องกับ การเรียนหนังสือ ควรมีกิจกรรมสนุกสนาน ครูผู้สอนหรือวิทยากร ควรเป็นผู้สูงอายุ และไม่ควรมีการทดสอบความรู้ความจำ

2.2.3 ค่านสถานที่

1) สถานที่เรียนหรือทำกิจกรรม ผู้สูงอายุต้องการสถานที่เรียน หรือทำกิจกรรมเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ วัดในหมู่บ้าน ศาลากลางบ้าน บ้านเพื่อนบ้าน และ โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน และพบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ต้องการเรียนหรือ ทำกิจกรรมที่ศาลากลางบ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้สูงอายุที่มี ลักษณะของครอบครัวต่างกัน ต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมที่เรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้สูงอายุให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ใช้สถานที่ใดก็ได้ที่เหมาะสมกับกิจกรรม สถานที่ควรปลอดสิ่งรบกวน และถ้าจัดกิจกรรมในหมู่บ้าน ควรใช้สถานที่ที่เป็นใจกลางหมู่บ้าน

2.2.4 ค่านงบประมาณ

1) ค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรม ผู้สูงอายุสามารถ ออกค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ไม่เกิน 100 บาท 101-200 บาท และเกิน 200 บาท ตามลำดับ และพบว่าผู้สูงอายุที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกัน สามารถออกค่าใช้จ่ายในวงเงินไม่เกิน 100 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน สามารถออกค่าใช้จ่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้สูงอายุให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ว่าหน่วยงานที่จัดกิจกรรมควรออกค่าใช้จ่ายให้ ถ้าจำเป็นต้องให้ผู้สูงอายุออกด้วยควรออกแต่น้อย

ตอนที่สอง รูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ สรุปได้ดังนี้

การจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุมีหลักการสำคัญเพื่อให้ผู้สูงอายุ มีโอกาสพัฒนาตนเอง โดยการให้การศึกษาที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

และให้บุคคลวัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุ นอกจากนี้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุยังต้องให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมมากกว่าการเรียนรู้เนื้อหา และใช้วิธีการประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อระดมสรรพกำลังในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุอีกด้วย

การจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและให้มีความเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั้งในครอบครัวและชุมชน

รูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุทำได้สองรูปแบบคือ รูปแบบเป็นชั้นเรียนและรูปแบบไม่เป็นชั้นเรียน โดยจัดเนื้อหาและกิจกรรมตามปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ใช้เวลาในการเรียนหรือทำกิจกรรมในระยะเวลาประมาณ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมงในภาคเช้าของวัน และควรเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงเดือนพฤษภาคมของปี การเรียนหรือการทำกิจกรรมต้องใช้เทคนิคหลายวิธีประกอบกัน ใช้การประเมินผลการเรียนโดยวิธีสัมภาษณ์เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ สังเกตความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติมากกว่าการทดสอบความรู้ความจำ สำหรับสถานที่ในการเรียนหรือการทำกิจกรรมควรใช้วัดในหมู่บ้าน ศาลากลางบ้าน หรือสถานที่อื่นตามความเหมาะสม

อภิปรายผล

1. การศึกษานโยบายและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น อภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 การศึกษานโยบายของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุโดยทั่วไปมีสุขภาพร่างกายอ่อนแอกว่าคนในวัยหนุ่มสาว บุคคลในวัยสูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงสมรรถภาพทางร่างกายง่ายต่อการเกิดโรคประจำตัวหรือโรคที่รักษาหายได้ช้า โรคต่าง ๆ ก่อให้เกิดความเสื่อมสมรรถภาพทางร่างกายต่อไปอีกซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตามมา

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านพบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพรองลงมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่ศึกษาในครั้งนี้นี้ยังไม่เสื่อมสมรรถภาพทางร่างกายมากนัก จึงมีปัญหาด้านสุขภาพน้อยกว่าปัญหาด้านเศรษฐกิจ การศึกษาค้างนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ บุญยืน สุภาพ (2525 : 95) ที่พบว่าผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลและเอกชนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจและการดำรงชีพสูงสุด รองลงมาเป็นปัญหาสุขภาพ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ประพิมพิศดาว สุคนธ์ (2526 : 149) ที่พบว่าผู้สูงอายุในชุมชนเชื้อเพลิงพัฒนา กรุงเทพมหานคร มีปัญหาด้านการเงินสูงสุด รองลงมาเป็นปัญหาที่อยู่อาศัย และปัญหาสุขภาพ แต่ตรงข้ามกับการศึกษาของ บรรลุ กิริพานิช (2525 : 28) ที่พบว่าร้อยละ 58 ของกลุ่มตัวอย่างรายงานว่าสุขภาพดี และการศึกษาของ นภาพร ชัยวรรณ (2530 : 22) ที่พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประสบปัญหาสุขภาพ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาร่องขาและการแนะนำด้านสุขภาพอนามัยอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าบุตรหลานหรือบุคคลที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยไม่มีเวลาหรือไม่มีความรู้เพียงพอที่จะให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแก่ผู้สูงอายุ หรืออาจเป็นเพราะว่าสถานบริการด้านสุขภาพของรัฐที่ผู้สูงอายุจะไปขอคำแนะนำอยู่ห่างไกลหมู่บ้านหรือมีไม่เพียงพอ การศึกษาค้างนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงฤดี ลาสุชะ (2528 : 56) ที่พบว่าผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 49.20 ไม่เคยได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในทำนองเดียวกันปัญหาเรื่องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าเมื่อยามเจ็บป่วยผู้สูงอายุจะพึ่งร้านขายยามากกว่าใช้บริการของรัฐ แต่ยังคงขาดความรู้ในการเลือกยาที่ถูกต้อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุในชนบทยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรเพศพบว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีปัญหาด้านสุขภาพไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุในชนบททั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมทางคหกิจทำงานหนัก ประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชนในชนบทอยู่ในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้มีปัญหาด้าน

สุขภาพไม่แตกต่างกัน การศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับการศึกษาของ เสาวนีย์ กานต์เคซารักษ์ (2524 : 68) ที่พบว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการด้านสุขภาพโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของ พิชญ์ ประเสริฐสินธ์ (2524 : 103) ที่พบว่าความต้องการของผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ฉันทนา กาญจนพงษ์ (2530 : 56)

ที่พบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราโน้มนำด้านร่างกายของผู้สูงอายุ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรอายุพบว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี กับผู้สูงอายุ 66 ปีขึ้นไป มีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเนื่องจากในผู้สูงอายุที่มีอายุมาก อวัยวะและระบบการทำงานส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสื่อมถอยมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า จึงทำให้ผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีปัญหาด้านสุขภาพมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี การศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นภาพร ชโยวรรณ (2530 : 17) ที่พบว่าความสามารถในการมองเห็น ความสามารถในการได้ยิน และสมรรถภาพในการเคลื่อนไหวของร่างกายของผู้สูงอายุจะลดลงตามอายุที่สูงขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรระดับการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่า ประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า มีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา มีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าสามารถอ่านออกเขียนได้ จึงมีเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และข้อมูลข่าวสารในการป้องกันและดูแลสุขภาพได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา จึงทำให้มีปัญหาน้อยกว่า การศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับการศึกษาของ เสาวนีย์ กานต์เคซารักษ์ (2524 : 70) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่า มีความต้องการเข้ารับบริการทางการแพทย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการศึกษาของ ดวงฤดี ลาสุชะ (2528 : 56) ที่พบว่าความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ และสุขภาพ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปรับตัวของผู้สูงอายุ กล่าวคือผู้สูงอายุที่ได้คะแนนความรู้

เรื่องการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุและสุขภาพอนามัยสูงหรือต่ำก็จะได้คะแนนการปรับตัวสูงหรือต่ำ
ด้วยเช่นกัน

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรสถานภาพการสมรสพบว่า ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่
สมรสและผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
โดยผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่
ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสขาดบุคคลที่จะปรึกษาหรือคอยกระตุ้นให้มีความ
สนใจและระมัดระวังในการดูแลสุขภาพ หรือช่วยปฏิบัติดูแลเมื่อเจ็บป่วย จึงทำให้มีปัญหาด้าน
สุขภาพมากกว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มี
อาชีพและผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
โดยผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ มีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจ
เป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ ไม่มีค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพที่เพียงพอ แม้ว่าใน
ปัจจุบันรัฐจะมีนโยบายให้บริการในการตรวจ และรักษาสุขภาพเบื้องต้นแก่ผู้สูงอายุ แต่ผู้สูงอายุ
ในชนบทอาจยังเข้าไม่ถึงแหล่งบริการดังกล่าว อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่ไม่มี
อาชีพ เสมือนถูกแยกตัวออกจากสังคม ทำให้เหงา รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า สอดคล้องกับข้อสรุป
ของทฤษฎีกิจกรรมที่ว่าผู้สูงอายุมีกิจกรรมมากเท่าไรจะทำให้เป็นผู้ไม่ได้รับบทบาท และส่งผลให้
มีความพึงพอใจในชีวิตสูง ในทางกลับกันถ้าผู้สูงอายุลดกิจกรรมลงย่อมสูญเสียบทบาทอันทำให้ความ
พึงพอใจในชีวิตลดต่ำลง ซึ่งมีผลต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ

เมื่อเปรียบเทียบตามลักษณะของครอบครัวพบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน
กับผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส มีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
โดยผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานมีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสเป็นไปตามสมมติฐานเช่นกัน
อาจเป็นเพราะว่าในกรณีของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานนั้น บุตรหลานมีความจำเป็นต้องออกไป
ทำงานนอกบ้าน จึงมีเวลาดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส ซึ่งสามารถให้
คำปรึกษา แนะนำ และปฏิบัติดูแลเมื่อเจ็บป่วยได้อย่างใกล้ชิดกว่าบุตรหลาน

ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย เป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจสูงสุด และเมื่อพิจารณาจากสถานภาพของกลุ่ม ตัวอย่างพบว่า ผู้สูงอายุที่ทำการศึกษาค้นนี้มีทั้งผู้สูงอายุที่มีอาชีพและไม่มีอาชีพ ต่างก็มีปัญหาด้าน เศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง น่าจะเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพอาจยังคงทำงานในเชิงเศรษฐกิจ แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางร่างกาย ประกอบกับผู้สูงอายุในชนบทประกอบอาชีพเกษตรกรรมต้องประสบ กับภาวะฝนแล้งทำให้มีปัญหาในการประกอบอาชีพ มีฐานะไม่ดีเท่าที่ควร ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ อาจมีแหล่งรายได้จากบุตรหลานหรือญาติ แต่เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมยังยากจนจึงไม่สามารถจะเลี้ยงดูผู้สูงอายุได้ดีเท่าที่ควร ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มจึงมีปัญหาด้านเศรษฐกิจไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน การศึกษาค้นนี้สอดคล้องกับการ ศึกษาของ นิศา ชูโต (2525 : 58) ที่พบว่าปัญหาที่ผู้สูงอายุในชนบทไทยประสบมากที่สุดคือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ และการศึกษาของ บุญยืน สุภาพ (2525 : 95) ที่พบว่าปัญหาสำคัญที่สุด ของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ของรัฐและเอกชนคือปัญหาเศรษฐกิจและการดำรงชีพ และการ ศึกษาของ ประพิมพิศดาว สุคนธ์ (2526 : 149) พบว่าปัญหาสำคัญที่สุดของผู้สูงอายุในชุมชน เชื้อเพลิงพัฒนา กรุงเทพมหานคร คือปัญหาด้านการเงิน

ท่านองเดียวกันเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาเกี่ยวกับรายได้ ไม่แน่นอนอยู่กับระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าแหล่งรายได้ส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุมาจากภาคเกษตร กรรม ซึ่งการประกอบอาชีพขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ ทำให้มีรายได้ไม่แน่นอน ทั้งผู้สูงอายุที่ยังประกอบ อาชีพ และผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพแต่อาจมีรายได้จากลูกหลานซึ่งอยู่ในภาคเกษตรกรรมเช่นกัน การ ศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ วีรสิทธิ์ สิทธิไกรย์ (2528 : 40) ที่ว่าผู้สูงอายุในชนบท มีรายได้ไม่สม่ำเสมอ เมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการบำนาญซึ่งมีรายได้ประจำจากเงินบำนาญ

ผู้สูงอายุมีปัญหาเรื่องไม่มีผู้ว่าจ้างงานอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ผู้สูงอายุมักมีความต้องการทำงานหารายได้ในการครองชีพเพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัวและ ลูกหลาน แต่เนื่องจากข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ข้อจำกัดทางอายุ การศึกษา และการขาดทักษะใน การประกอบอาชีพใหม่ ๆ จึงหาแหล่งจ้างงานได้ยากกว่าคนหนุ่มสาว ซึ่งมีอายุน้อยกว่าและมี การศึกษาคึกว่า

ผู้สูงอายุมีปัญหารื่องชาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าการประกอบอาชีพในปัจจุบันได้เปลี่ยนรูปแบบจากการผลิตเพื่อ การยังชีพ ไปสู่การผลิตเพื่อการค้า จึงต้องนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มปริมาณและ คุณภาพของผลผลิต แต่ผู้สูงอายุไม่ได้รับการแนะนำเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนา อาชีพของตนให้สอดคล้องกับภาวะการที่เปลี่ยนแปลงไป

ผู้สูงอายุมีปัญหารื่องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุมีความต้องการทำพินัยกรรมทรัพย์สินในลักษณะที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน ที่ดิน และทรัพย์สินอื่นให้แก่ลูกหลาน แต่ไม่รู้วิธีการทำพินัยกรรมที่ถูกต้องตามแบบที่ กฎหมายกำหนด ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุในชนบทขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย ในชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจตกเป็นเหยื่อของผู้ที่ฉ้อฉลกว่า

นอกจากนี้ยังมีปัญหารื่องไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัยอยู่ใน ระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุมีปัญหารื่องเกี่ยวกับสุขภาพ สมรรถภาพต่าง ๆ ทางร่างกาย ลดลง จึงต้องการเลือกงานทำให้เหมาะสมกับสภาพของร่างกาย แต่เนื่องจากสังคมมองว่าผู้สูง อายุควรพักผ่อนมากกว่าทำงานเช่นคนหนุ่มสาว ฉะนั้นแนวคิดในการจ้างงานแก่ผู้สูงอายุจึงยัง ไม่แพร่หลายทั้งที่การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ทำงานจะเป็นผลดีต่อผู้สูงอายุทั้งทางกายและใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฟิรลิตซ์ จำนวนดิลล์ (2523 : 263) ที่ว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีงานทำ จะหงุดหงิด ไม่สบายใจเพราะขาดรายได้ ทำให้รู้สึกว่าคนต้องพึ่งผู้อื่นซึ่งเป็นผลเสียต่อสุขภาพจิต

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรเพศพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีปัญหารื่อง ด้านเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเพศหญิงมีปัญหามากกว่าเพศ ชาย อาจเป็นเพราะว่าโอกาสในการทำงานหารายได้ของผู้ชายและผู้หญิงแตกต่างกัน เพราะค่านิยามทางสังคมได้จำกัดบทบาทของผู้หญิงอยู่เฉพาะการทำกิจกรรมในครัวเรือน เช่น การปรนนิบัติสามี เลี้ยงลูก ทำไร่ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวทำให้ผู้หญิงมีโอกาสใน การทำงานหารายได้น้อยกว่าผู้ชาย ผู้สูงอายุเพศหญิงจึงมีปัญหาด้านเศรษฐกิจมากกว่าเพศชาย การศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นภาพร ชโยวรรณ (2530 : 7) ที่พบว่า อัตราส่วนร้อยละของผู้สูงอายุเพศชาย มีรายได้จากการทำงานมากกว่าเพศหญิง

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี อายุ 61-65 ปี และอายุ 66 ปีขึ้นไป มีปัญหาด้านเศรษฐกิจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าการแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุเพื่อการศึกษาครั้งนี้ ห่างกันไม่มาก และอาจเป็นเพราะสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในชนบทอยู่ในระดับเดียวกัน จึงทำให้ผู้สูงอายุทั้งสามกลุ่มอายุ มีปัญหาไม่แตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรระดับการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และสูงกว่าประถมศึกษา มีปัญหาด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา มีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และสูงกว่าประถมศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษามากกว่า มีเครื่องมือในการแสวงหาช่องทางในการทำมาหากินมากกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาน้อยกว่า จึงทำให้ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาคำนวณแตกต่างกัน มีปัญหาด้านเศรษฐกิจแตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรสถานภาพการสมรสพบว่า ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีปัญหาด้านเศรษฐกิจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มยังคงประกอบอาชีพตามสภาพร่างกายจะเอื้ออำนวย ในขณะที่เดียวกันก็อาจจะได้รับการช่วยเหลือเรื่องค่าครองชีพจากบุตรหลานหรือญาติ จึงทำให้ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มมีปัญหาไม่แตกต่างกัน

ในทำนองเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีปัญหาด้านเศรษฐกิจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าค่าใช้จ่ายในชนบทไม่สูงนัก และผู้สูงอายุไม่มีค่าใช้จ่ายมาก นอกจากนี้ผู้สูงอายุทั้งที่มีอาชีพและไม่มีอาชีพ อาจได้รับการช่วยเหลือเรื่องค่าครองชีพจากบุตรหลานหรือญาติ จึงมีปัญหาด้านเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นภาพร ชโยวรรณ (2530 : 7) ที่พบว่าแหล่งรายได้สำคัญของผู้สูงอายุมาจากบุตรหลานมากกว่าการทำงานของตนเอง มีเพียงส่วนน้อยที่อาศัยเงินออม หรือได้จากคู่สมรส

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรลักษณะของครอบครัวก็พบในทำนองเดียวกัน คือผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว อยู่กับคู่สมรส และอยู่กับบุตรหลาน มีปัญหาด้านเศรษฐกิจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือจากบุตรหลานหรือญาติจึงทำให้มีปัญหาไม่แตกต่างกัน

ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะในบุคคลวัยสูงอายุ มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทที่สำคัญคือ บทบาทเกี่ยวกับการงาน และบทบาทในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงบทบาทการงานทำให้ต้องสูญเสียอำนาจและเสมือนถูกแยกตัวออกจากสังคม ทำให้เกิดความขัดแย้งในตนเอง การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัว จากที่เคยรับผิดชอบเป็นผู้นำเลี้ยงครอบครัว กลายเป็นต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ทำให้ผู้สูงอายุมีความยุ่งยากในการปรับตัว

นอกจากนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันความเคารพนับถือผู้สูงอายุในฐานะเป็นผู้อาวุโสผู้มีประสบการณ์ และผู้อบรมสั่งสอนคนรุ่นใหม่ เริ่มลดความสำคัญลง เหล่านี้ได้นำให้เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างผู้สูงอายุกับคนรุ่นใหม่ ฉะนั้นผู้สูงอายุในปัจจุบันจึงมีปัญหาทางสังคมมากกว่าอดีต การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์บทบาทและสถานภาพของผู้สูงอายุในประเทศไทยของ โคว์กิลล์ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2525 : 11- 13; อ้างอิงมาจาก Cowgill. 1972 : 321 - 323) ที่ว่าผู้สูงอายุมีสถานภาพสูงในสังคมโบราณ แต่มีสถานภาพต่ำลงและไม่แน่ชัดในสังคมสมัยใหม่

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาเรื่องต้องดูแลบ้านแทนลูกหลานอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะว่าคนหนุ่มสาวในปัจจุบันต่างต้องประกอบอาชีพนอกบ้านมากขึ้น ผู้สูงอายุต้องทำหน้าที่ดูแลบ้านแทนลูกหลาน ฉะนั้นโอกาสที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมย่อมลดลง ทำให้ขาดความสัมพันธ์กับผู้อื่น และอาจมีปัญหาด้านการปรับตัว การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ควงดุที ลาซุซ (2528 : 63) ที่พบว่าความร่วมมือกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่อย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรเพศพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีปัญหาด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงมีปัญหามากกว่าเพศชาย

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสังคมไทยเพศชายถูกกำหนดบทบาทให้เป็นผู้นำครอบครัว ส่วนเพศหญิงสังคมกำหนดบทบาทให้เป็นแม่บ้าน และเมื่อถึงวัยสูงอายุต้องหยุดทำงานหรือมีงานน้อยลง ผู้ชายยังมีโอกาสร่วมกิจกรรมภายนอกครอบครัว ได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นเช่นปกติ แต่ผู้หญิงยังคงมีบทบาทเดิมคือเป็นแม่บ้าน นอกจากนี้ผู้สูงอายุเพศหญิงอาจต้องช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัวของลูกหลานเช่น คุแลบ้าน ทำอาหาร ช่วยดูแลเด็กเล็ก ๆ เป็นต้น ฉะนั้นผู้สูงอายุเพศหญิงจึงมีโอกาสร่วมความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัวน้อยกว่าเพศชาย จึงมีปัญหาด้านสังคมมากกว่า การศึกษารังนี้ตรงข้ามกับการศึกษาของ ควงฤดี ลาสุชะ (2528 : 55) ที่พบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ อาจเป็นเพราะว่าบทบาทของผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนแตกต่างกัน จึงทำให้ได้ผลการศึกษาดังกล่าว

เมื่อเปรียบเทียบตามอายุและระดับการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี อายุ 61-65 ปี และอายุ 66 ปีขึ้นไป และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า และสูงกว่าประถมศึกษา มีปัญหาด้านสังคมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่ทำการศึกษาครั้งนี้มีสถานภาพและบทบาททั้งทางสังคมและครอบครัวที่ใกล้เคียงกัน จึงมีปัญหาด้านสังคมที่ไม่แตกต่างกัน การศึกษารังนี้สอดคล้องกับข้อสังเกตของ บริบูรณ์ พรพิบูลย์ (2529 : 19) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้เคียงกัน

เมื่อเปรียบเทียบตามสถานภาพการสมรสพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส มีปัญหาด้านสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีปัญหามากกว่าผู้ที่ยังอยู่กับคู่สมรส ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส มีลูก มีที่ปรึกษา สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกครอบครัว และดำเนินชีวิตอย่างมีความหวังมากกว่าผู้ที่ไม่อยู่กับคู่สมรส ทำให้ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มมีปัญหาด้านสังคมแตกต่างกัน การศึกษารังนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ฟิริลท์ กำนวณศิลป์ (2523 : 156) ที่พบว่าคนชราไทยที่มีสถานภาพกลุ่มมองตนเองว่ามีคุณค่า

มากกว่าคนชราที่มีสถานภาพหม้าย และสอดคล้องกับการศึกษาของ ฉันทนา กาญจนพจน์ (2530 : 57) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่จะมีอัตราโน้มน้าวในด้านต่าง ๆ สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพหม้าย

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีปัญหาด้านสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพต้องสูญเสียบทบาทที่เคยมีทั้งทางสังคมและครอบครัว การดำรงชีวิตที่ต้องพึ่งพา ลูกหลานหรือญาติ ทำให้การร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน ซึ่งบางครั้งต้องใช้เงินเป็นปัจจัยทำให้น้อยลง การตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัวก็ไม่สามารถทำได้โดยลำพัง จึงมีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพ ซึ่งยังคงมีบทบาทและมีอำนาจในการตัดสินใจหรือบงการชีวิตตนเองได้มากกว่า การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ชานาส (มาร์ศรี นุชแสงพลี 2532 : 31; อ้างอิงมาจาก Shanas. 1968 : 321) ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุที่มีงานทำสามารถเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับ คนในสังคมมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีงานทำ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรลักษณะของครอบครัวพบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่กับ บุตรหลานกับผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส มีปัญหาด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานมีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุมีความใกล้ชิดกับคู่สมรส สามารถให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ดีกว่าบุตรหลาน ทำให้ผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสมีปัญหาน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน

สอดคล้องกับแนวคิดของ จีวีวรรณ แก้วพรม (2530 : 77) ที่กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สูงอายุกับคู่สมรส บุตรหลาน ญาติ และเพื่อน อาจเปรียบได้กับการวางวงกลมสามวงซ้อนกัน วงเล็กสุดเปรียบเสมือนคู่สมรส วงกลางคือบุตรหลาน และวงนอกสุดคือญาติและเพื่อน ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางไกลที่สุด

ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านจิตวิทยาอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทเปลี่ยนแปลงไปมาก คนหนุ่มสาวในชนบทต้องแสวงหา งานทำ และการศึกษากันมากขึ้น ไม่สามารถดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุเท่าที่ควร ประกอบกับความ สามารถในการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุลดน้อยลง และความต้องการบทบาททั้งทางสังคมและครอบครัว

ทำให้เกิดปัญหากระทบกระเทือนต่อภาวะทางจิตใจของผู้สูงอายุ การศึกษารังนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ เกษม คันติผลาชีวะ (2528 : 8) ที่กล่าวว่าผู้วัยจิตเวชหรือผู้มีปัญหาด้านจิตใจ มักจะเป็นบุคคลที่สูญเสียความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือมีการปรับตัวที่ไม่ดี ลักษณะเช่นนี้คล้ายคลึงกับลักษณะของผู้สูงอายุ กล่าวคือมีข้อจำกัดทางด้านร่างกายทำให้ไม่สะดวกในการติดต่อกับผู้สูงอายุ ความเห็นห่างทางสังคมมีมากขึ้น เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินบทบาทและหน้าที่ทางสังคมได้ตามปกติ เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการแยกตัวออกจากสังคม เก็บตัว ซบอยู่คนเดียว ซากความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้เกิดปัญหาด้านจิตใจ

นอกจากนี้ผลการศึกษารังนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ นภาพร ชโยวรรณ (2530 : 18) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรายงานว่า ความรู้สึกเหงา ความไม่มีเพื่อน และความรู้สึกว่าคนไม่เป็นที่ต้องการของใคร เป็นปัญหามากสำหรับตน และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะสุขภาพทางใจระหว่างผู้สูงอายุในเมืองและชนบทพบว่า ผู้สูงอายุทุกกลุ่มอายุในชนบทมีปัญหาวะทางใจมากกว่าผู้สูงอายุในเมือง

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาเรื่องเป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าความสุขอย่างหนึ่งของผู้สูงอายุอยู่ที่การได้ชื่นชมความสำเร็จในชีวิตของลูกหลาน และการที่ลูกหลานมีฐานะที่มั่นคง ย่อมเป็นที่คาดหวังว่าจะได้เป็นที่พึ่งเมื่อตนไม่สามารถช่วยเหลือตัวเอง ทำให้ผู้สูงอายุเป็นห่วงอนาคตของลูกหลานอยู่ในระดับมาก การศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ (2528 : 41) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุมักจะตั้งความหวังต่อบุตรหลานไว้สูง เช่นต้องการให้บุตรหลานสำเร็จการศึกษาสูง ๆ ถ้าความคาดหวังดังกล่าวไม่ได้รับการตอบสนองอาจทำให้เกิดความท้อแท้และหมกมุ่นใจ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรเพศพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงมีปัญหามากกว่าเพศชาย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุเพศหญิงมีความต้องการความรัก ความเอาใจใส่จากบุตรหลานมากกว่าเพศชาย แต่ความต้องการดังกล่าวไม่ได้รับการสนองอย่างเพียงพอ เพราะบุตรหลานต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้นเนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ไม่มีเวลาเอาใจใส่

ได้คิดเท่าที่ควร การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ พาล์มเมอร์ (เสาวนีย์ กานต์เพชรรักษ์. 2524 : 68; อ้างอิงมาจาก Palmore. 1978 : 67) ที่พบว่าผู้สูงอายุเพศหญิงจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ไปในทางที่ต้องการความช่วยเหลือมากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี อายุ 61-65 ปี และอายุ 66 ปีขึ้นไป มีปัญหาด้านจิตวิทยาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าการแบ่งช่วงอายุเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ไม่ต่างกันมาก ประกอบกับผู้สูงอายุทั้งสามกลุ่มอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกัน จึงทำให้ปัญหาด้านจิตวิทยาใกล้เคียงกัน

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรระดับการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า มีปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่ามีความเชื่อมั่นในตนเอง และมองว่าตนเองยังมีคุณค่ามากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า จึงทำให้ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มมีปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกัน การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวรรณี พลับพลาทอง (2522 : 168) ที่พบว่าคนชราที่มีการศึกษาสูงกว่ามองตนเองว่ามีคุณค่ามากกว่าคนชราที่มีการศึกษาค่ำกว่า

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรสถานภาพการสมรสพบว่า ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสและผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส มีปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสมีคู่สมรสคอยให้กำลังใจให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความหมาย ฉะนั้นโอกาสที่จะเกิดปัญหาทางจิตใจจึงมีน้อยกว่าผู้สูงอายุที่ไม่อยู่กับคู่สมรส การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฟิริลท์ คำนวณศิลป์ (2523 : 156) ที่พบว่าคนชราที่มีสถานภาพคู่ มีความรู้สึกว่าคุณค่าและดำเนินชีวิตในปัจจุบันปลายอย่างมีความหมายกว่าคนชราที่มีสถานภาพหม้าย และสอดคล้องกับคำกล่าวของ อีระ สุขวัฒน์ (2525 : 22) ที่ว่าผู้สูงอายุที่คู่สมรสตายหรือแยกกันอยู่ จะมีจิตใจทู่และหมดกำลังใจอยากในชีวิต

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ ต้องดำเนินชีวิตโดยการพึ่งพาอาศัยลูกหลานหรือญาติ ทำให้รู้สึกว่าตนต้องเป็นภาระของผู้อื่น การตัดสินใจต่าง ๆ ไม่อาจทำได้โดยลำพัง และความเหงาเนื่องจากไม่มีอาชีพ อาจทำให้เกิดปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อภาวะทางจิตใจได้มากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรลักษณะของครอบครัวพบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานกับผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส มีปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานมีปัญหามากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรสปรับตัวเข้าหากัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน และช่วยเหลือกันได้มากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน จึงมีปัญหาน้อยกว่า

1.2 การศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ

1.2.1 ความต้องการด้านเนื้อหา

ผู้สูงอายุมีความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับสูงสุด อาจเป็นเพราะสุขภาพมีความสำคัญต่อทุกคน โดยเฉพาะผู้สูงอายุมีโอกาสเกิดโรคร้ายไข้เจ็บได้ง่าย เพราะอวัยวะและระบบการทำงานต่าง ๆ ของร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพความเสื่อมถอย ฉะนั้นผู้สูงอายุจึงต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ เพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ มาสโลว์ (Maslow. 1970 : 37) ที่ว่า ความต้องการทางร่างกายเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอด เมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะมีความต้องการระดับสูงถัดไป หันองเกี่ยวกับแนวคิดของโนลส์ (Knowles. 1980 : 80 - 88) และสอดคล้องกับแนวคิดของ กูมส์ (Coombs. 1974 : 15) ที่ว่าความต้องการในด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการเจริญเติบโต และความต้องการความปลอดภัย ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพเป็นอันดับแรก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ และการป้องกันโรคเบื้องต้นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าจะได้สังเกตตนเองและหาทางป้องกันอย่างถูกวิธี เพราะผู้สูงอายุมักจะขาดภูมิคุ้มกันโรค มีโอกาสเจ็บป่วยได้ง่ายกว่าคนวัยอื่น

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรเพศพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง มีความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงมีความต้องการมากกว่าเพศชาย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้หญิงมีความสนใจในการดูแลสุขภาพมากกว่าผู้ชาย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สัทพา ปิณฑะแพทย์ (2527 : 236) ที่กล่าวว่าลักษณะความสนใจของบุคคลจะแตกต่างกันไปตามความสามารถของร่างกาย และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของพัณณสุตา สอนชื่อ (2530 : 145) ที่พบว่าข้าราชการบำนาญชายและหญิงต้องการได้รับความรู้ด้านสุขภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ตรงข้ามกับการศึกษาของ เสาวนีย์ กานต์เคชารักษ์ (2524 : 68) ที่พบว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการด้านสุขภาพ ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของ พิชญ์ ประเสริฐสินธ์ (2524 : 103) ซึ่งพบว่าความต้องการของผู้ป่วยสูงอายุเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส และลักษณะของครอบครัวพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี อายุ 61-65 ปี และอายุ 66 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค้นคว้าต่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และสูงกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสและไม่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว อยู่กับคู่สมรส และอยู่กับบุตรหลานมีความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความต้องการด้านสุขภาพเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องการความรู้เพื่อสนองความต้องการดังกล่าว การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow. 1970 : 37) ที่สรุปว่าความต้องการทางร่างกายเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอด เมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับ

การตอบสนองแล้ว มนุษย์จะมีความต้องการในระดับสูงต่อไป ฉะนั้นผู้สูงอายุที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส และลักษณะของครอบครัวที่แตกต่างกัน จึงต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ ซึ่ง เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่ทุกคนต้องการได้รับ ไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เสาวนีย์ กานต์เคซารักษ์ (2524 : 68) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพการสมรส แตกต่างกัน มีความต้องการด้านสุขภาพอนามัยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการศึกษา ของ พัทธสัฏา สอนชื่อ (2530 : 145) ซึ่งพบว่าความต้องการความรู้ด้านสุขภาพของข้าราชการ บำนาญ ที่มีอายุ วุฒิและระดับต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพและผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มี อาชีพ ซึ่งตรงข้ามกับทฤษฎีแรงจูงใจของ มาสโลว์ แต่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็น เพราะกับผู้สูงอายุที่มีอาชีพจะมองตนเองว่ามีคุณค่า ยังสามารถจะทำประโยชน์ให้ครอบครัวและ สังคมได้อีก จึงสนใจดูแลสุขภาพมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ ซึ่งอาจไม่สนใจและยอมรับความ เสื่อมถอยของร่างกาย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ กุลยา คันติผลาชีวะ (2523 : 158) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้ของตนเอง มักจะพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ ไม่มีความต้องการ สิ่งใดนอกเหนือจากที่ได้รับ

ผู้สูงอายุมีความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับ ปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุในชนบทส่วนมากประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ จึงต้องการ สาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ เพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัว การศึกษา ครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นิศา ชูโต (2525 : 58) ที่พบว่าปัญหาที่ผู้สูงอายุในชนบท ประสบมากที่สุดคือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และการศึกษาของ ประพิมพ์ดาว สุนทร (2526 : 149) ที่พบว่าผู้สูงอายุในชุมชนเชื้อเพลิงพัฒนา กรุงเทพมหานคร มีปัญหาด้านการเงินสูงสุด และ การศึกษาของบุญยืน สุภาพ (2525 : 95) ที่พบว่าปัญหาสำคัญที่สุดของผู้สูงอายุในสถาน สงเคราะห์ของรัฐและเอกชนคือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการดำรงชีพ

นอกจากนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุต้องการทำงานเพื่อแสดงออกถึงคุณค่าที่แท้จริงของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฟิรลิตซ์ คำนวณศิลป์ (2523 : 146 - 155) ที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุว่า ชีวิตของคนจะมีค่าหรือไม่ขึ้นอยู่กับการแสดงออกถึงคุณค่าที่แท้จริงโดยการทำงานหรือทำอะไรทำ ผู้ที่ได้ทำงานหรือสามารถทำอะไรทำย่อมมีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองดีกว่าผู้ที่ไม่มียานทำหรือไม่ทำงานเลย ดังนั้นคนชราส่วนใหญ่จะไม่ยอมอยู่เฉย ๆ ถ้ามีสุขภาพแข็งแรงพอจะทำอะไรได้แล้วก็จะทำทันที เพราะการไม่มีอะไรทำเป็นปัญหาอย่างหนึ่งของคนชรา

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการรวมกลุ่มระหว่างผู้สูงอายุเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุไม่สามารถทำงานแข่งขันกับคนในวัยแรงงาน จึงต้องการทำกิจกรรมร่วมกับคนวัยเดียวกัน ซึ่งมีสภาพและมีความสนใจที่ใกล้เคียงกัน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สุรกุล เจนอบรม (2529 : 4 - 5) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุต้องการการรวมกลุ่มคนในวัยเดียวกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ สืบเนื่องจากต้องการชดเชยภาระหน้าที่ทางการงานที่ต้องหมดความรับผิดชอบลง

นอกจากนี้ยังมีความต้องการทำอาชีพที่เหมาะสมกับวัยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุไม่สามารถประกอบอาชีพที่ต้องใช้แรงงานมากเช่นเดียวกับคนหนุ่มสาว จึงต้องการเปลี่ยนอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุในชนบทแม้จะมีอายุมากยังมีความต้องการประกอบอาชีพที่ราบเท่ายังมีความสามารถ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นภาพร * ชัยวรรณ (2530 : 5) ที่พบว่าผู้สูงอายุร้อยละ 66 มีความต้องการที่จะทำงาน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้สูงอายุในชนบทกับในเมือง ผู้สูงอายุในชนบทที่มีความต้องการทำงานมากกว่าผู้สูงอายุในเมืองทุกกลุ่มอายุ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรเพศพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายมีความต้องการมากกว่าเพศหญิง อาจเป็นเพราะในสังคมไทยได้กำหนดให้ผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว เป็นผู้เลี้ยงครอบครัว และแก้ปัญหาต่าง ๆ แก่สมาชิกในครอบครัว เมื่อแก่ชราก็ยัง

ต้องการคงบทบาทดังกล่าวต่อไป เพราะไม่ต้องการเป็นภาระของลูกหลาน การศึกษารุ่นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นภาพร ชโยวรรณ (2530 : 11) ที่พบว่าผู้สูงอายุเพศหญิงต้องการดูแลสุขภาพเสียจากบุตรหลานมากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย ทำให้ผู้สูงอายุเพศชายมีความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจมากกว่าเพศหญิง แต่ตรงข้ามกับการศึกษาของ พันธ์สุภา สอนชื่อ (2530 : 145) ที่พบว่าข้าราชการบำนาญเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการด้านเศรษฐกิจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรอายุ สถานภาพการสมรส และลักษณะของครอบครัวพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี อายุ 61-65 ปี และอายุ 66 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส และไม่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว อยู่กับคู่สมรส และอยู่กับบุตรหลาน มีความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุในชนบทมีพื้นฐานมากจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน การศึกษารุ่นนี้สอดคล้องกับผลการสำรวจแรงงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2524 (คณะกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ. 2526 : 9; อ้างอิงมาจาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2524 : 21) พบว่าร้อยละ 41 ของประชากรไทยอายุ 60 ปีขึ้นไป ยังอยู่ในวัยแรงงาน และประมาณร้อยละ 75 ทำงานด้านเกษตรกรรมและงานที่เกี่ยวข้อง

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรระดับการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่ากับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สูงอายุที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่ามีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่ามักจะขาดความรู้และข่าวสารข้อมูลมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า จึงทำให้ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่ามีความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพและผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีภาพพจน์ต่อตนเองก็ มองตนเองว่ายังมีคุณค่า และดำเนินชีวิตอย่างมีความหวังมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ จึงต้องการได้รับความรู้ด้านเศรษฐกิจมากกว่า ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงฐานะและความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัว ให้ดียิ่งขึ้น ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพนั้นอาจพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การศึกษาค้นคว้า สอดคล้องกับแนวคิดของ กุลยา ตันติพิลาชีวะ (2523 : 158) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมักพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ ไม่ต้องการสิ่งใดนอกเหนือจากที่ได้รับ

ผู้สูงอายุมีความต้องการสาระความรู้ด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุยังต้องการมีบทบาททั้งทางสังคมและครอบครัว จึงต้องหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อปรับตัวให้ทันโลกทันเหตุการณ์ สามารถทำกิจกรรมกับบุคคลทั้งภายในและภายนอกครอบครัว การศึกษาค้นคว้า สอดคล้องกับทฤษฎีกิจกรรมซึ่ง สุรกุล เจนอบรม (2529 : 4 - 5) กล่าวว่า ผู้สูงอายุต้องการจะดำเนินชีวิตเหมือนตอนวัยกลางคนโดยไม่คำนึงถึงความเสื่อมของร่างกาย แต่กลับพยายามฟื้นฟูสภาพทั้งทางกาย จิตใจ และสังคม เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ หดแทนสิ่งที่ต้องสูญเสียไป เช่น หน้าที่การงานซึ่งต้องเลิกไป หรือรับผิดชอบน้อยลง เป็นต้น การที่ผู้สูงอายุมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นการรักษาสถานภาพทางสังคมเอาไว้ และทำให้ผู้สูงอายุรู้สึก ว่าตัวเองมีคุณค่าในสังคม

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สูงอายุต้องการความรู้เกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนลูกหลานอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันคนรุ่นใหม่อาจไม่เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้อาวุโสเหมือนในอดีต ผู้สูงอายุจึงสนใจเรียนรู้ถึงวิธีการใหม่ ๆ เพื่ออบรมสั่งสอนลูกหลานให้เป็นคนดี ทำคนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม การศึกษาค้นคว้า สอดคล้องกับการศึกษาของ คารารักษ์ เมตตาริกานนท์ และคนอื่น ๆ (2529 : 242) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณี ของประชาชนในหมู่บ้านปาทนาค จังหวัดขอนแก่น ประการหนึ่งคือการเชื่อฟังผู้อาวุโสในค่านต่าง ๆ เช่น การแสดงกิริยามารยาทอ่อนน้อมต่อมรดก การพูดจาไม่ได้เถียง การขอคำปรึกษา และการให้ความช่วยเหลือด้านการงาน

ได้ลดลงไปจากอดีตมาก ซึ่งผู้วิจัยอภิปรายผลว่าอาจเนื่องจากคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่มีแนวโน้มเป็น
ตัวของตัวเองมากขึ้น การพึ่งพาอาศัยผู้อาวุโสมีน้อยลง การเคารพเชื่อฟังยอมคล้อยลงไปด้วย

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ

การสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัว พบว่าผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง
ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี อายุ 61-65 ปี และอายุ 66 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่า
ประถมศึกษา ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และสูงกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรสและ
ไม่อยู่กับคู่สมรส ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว อยู่กับคู่สมรส และอยู่กับ
บุตรหลาน มีความต้องการสาระความรู้ด้านสังคม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็น
ไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าสถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุในชนบทอยู่ในระดับที่
ใกล้เคียงกัน ทำให้มีความต้องการสาระความรู้ด้านสังคมไม่แตกต่างกัน หรืออาจเป็นเพราะความ
ต้องการทางสังคม เป็นความต้องการที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ
มาสโลว์ (Maslow. 1970 : 29) ที่สรุปว่าลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์มีห้าขั้น เรียง
ลำดับจากขั้นต่ำสุดไปสูงขึ้นสูงสุดคือ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความ
ต้องการด้านจิตใจ ความต้องการทางสังคม และความต้องการด้านศรัทธา และความเชื่อ ลำดับ
ขั้นความต้องการดังกล่าวจะต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิตของบุคคล โดยบุคคลจะหาทางตอบสนองในชั้น
ต่าง ๆ เสียก่อน แล้วจึงจะเกิดความต้องการในชั้นที่สูงขึ้นต่อไป

ผู้สูงอายุมีความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยาอยู่ในระดับ

ปานกลาง อาจเป็นเพราะในปัจจุบันสถาบันครอบครัวในชนบท ทำหน้าที่สนองความต้องการทาง
จิตใจ โดยการให้ความรักความอบอุ่นแก่ผู้สูงอายุไม่สมบูรณ์เช่นอดีต เป็นผลให้ผู้สูงอายุมีความ
ต้องการเรียนรู้ถึงวิธีการต่าง ๆ ในการตอบสนองความต้องการทางจิตใจของตน เพราะความ
ต้องการทางจิตใจเป็นความต้องการอีกขั้นหนึ่งที่มนุษย์ทุกคนพึงปรารถนา ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีแรง
จูงใจของมาสโลว์ที่กล่าวแล้ว

นอกจากนี้การศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับข้อสังเกตของ เขียวลักษณะ

ราชแพทยาคม (2528 : 59) ที่ว่าปัจจุบันความสัมพันธ์ของระบบวงศ์วานเครือญาติของครอบครัว
ในชนบทเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก คนรุ่นใหม่มีความห่างเหินครอบครัวมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุไม่ได้

รับความอบอุ่นเท่าที่ควร ซึ่งจะกระทบกระเทือนสุขภาพทางกายและจิตใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการการรวมกลุ่มสนทนาธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิตา ชูโต (2525 : 30) ที่พบว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมบ่อยที่สุด ได้แก่ กิจกรรมทางศาสนา เหตุที่เข้าร่วมก็เพราะความเชื่อและศรัทธาคือศาสนา เมื่อเข้าร่วมแล้วทำให้จิตใจเป็นสุข ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีหลักการสั่งสอนที่เน้นให้พุทธศาสนิกชน เข้าใจถึงความเสื่อมสลายของสรรพสิ่งและให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อันสอดคล้องกับวิถีชีวิตของบุคคลในวัยสูงอายุ ฉะนั้นการที่ผู้สูงอายุได้มีโอกาสรวมกลุ่มกันสนทนาเกี่ยวกับธรรมปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จะช่วยคลายความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย อันเป็นวัฏสงสารที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญในโอกาสอันใกล้

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ การสมรส และลักษณะของครอบครัวพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี อายุ 61-65 ปี และอายุ 66 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และสูงกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับคู่สมรส และไม่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว อยู่กับคู่สมรส และอยู่กับบุตรหลาน มีความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะความต้องการทางจิตใจ เป็นความต้องการที่สำคัญของบุคคลในวัยสูงอายุ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ สุเทพ เชาวลิต (2528 : 138) ที่ว่าผู้สูงอายุทุกคนต้องการความรัก ความอบอุ่น เพราะวัยนี้เสมือนไม้ใกล้ฝั่ง เป็นวัยที่อยากให้ผู้อื่นยอมรับ นับถือ และต้องการกำลังใจเพื่อฟันฝ่าปัญหาต่าง ๆ ที่ประดังเข้ามาในชีวิต

นอกจากนี้การศึกษาค้นคว้านี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow. 1970 : 79) ที่สรุปว่าความต้องการด้านจิตใจเป็นความต้องการขั้นหนึ่งที่มนุษย์ทุกคนพึงปรารถนา ฉะนั้นตัวแปรเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส และลักษณะของครอบครัว จึงไม่ส่งผลให้ความต้องการดังกล่าวของผู้สูงอายุแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจ พบว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ และผู้สูงอายุที่มีอาชีพ มีความต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยา แตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพมีปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อภาวะทางจิตใจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพ เช่น ความเหงา ความรู้สึกที่ตัวเองไม่มีคุณค่า เป็นต้น จึงต้องการสาระความรู้ด้านจิตวิทยามากกว่า การศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ ฟิรลิห์ ก้านวนศิลป์ (2523 : 146 - 155) ที่กล่าวว่าชีวิตของทุกคนจะมีคุณค่าหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การแสดงออกถึงคุณค่าที่แท้จริง โดยการทำงานหรือหาอะไรทำ ผู้สูงอายุที่มีงานทำจึงมีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีงานทำ

1.2.2 ความต้องการด้านวิธีการจัดโครงการศึกษานอกโรงเรียน

ด้านเวลา

1) ช่วงเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมแต่ละวัน ผู้สูงอายุต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนเช้าของวันมากที่สุด รองลงมาคือตอนบ่าย ตอนเย็น และตอนกลางคืนตามลำดับ อาจเป็นเพราะว่าหน้าที่การงานและภารกิจความรับผิดชอบต่อครอบครัวของผู้สูงอายุลดลง ประกอบกับเป็นช่วงเวลาอากาศปลอดโปร่ง ผู้สูงอายุจึงต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมตอนเช้ามากกว่าเวลาอื่น

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรพบว่า ความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนเช้าของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุที่มีอาชีพต้องประกอบอาชีพในตอนเช้าจึงต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนเช้าน้อยกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ

ความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนบ่ายของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานอาจเป็นเพราะผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวไม่ต้องรับผิดชอบภารกิจ เช่น เลี้ยงหลาน ทำอาหาร และดูแลภายในบ้าน จึงมีเวลาว่างสำหรับเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนบ่ายมากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส และผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลาน

นอกจากนี้ยังพบว่าความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนกลางคืนของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่มีอาชีพต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพต้องประกอบอาชีพในเวลากลางวัน จึงต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในเวลากลางคืนมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ

2) ระยะเวลาเรียนหรือทำกิจกรรมแต่ละครั้ง ผู้สูงอายุต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมแต่ละครั้งในช่วงเวลา 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง มากที่สุด รองลงมาคือ 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง และมากกว่า 2 ชั่วโมง ตามลำดับ อาจเป็นเพราะในบุคคลวัยสูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายไปสู่ความเสื่อมถอย จึงไม่สามารถทำกิจกรรมในระยะเวลา นาน ๆ เหมือนยังอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น และวัยกลางคน

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรพบว่า ความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง และเวลา 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมงของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอายุ 55-60 ปี ต้องการมากกว่าอายุ 61-65 ปี และอายุ 66 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าภารกิจประจำวันของผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยและอายุมากแตกต่างกันจึงต้องการระยะเวลาในการเรียนหรือทำกิจกรรมต่างกัน

ความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในระยะเวลา 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษากัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อความสนใจในการเรียนของบุคคล ฉะนั้นผู้ที่มีการศึกษากันจึงต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในระยะเวลาที่ต่างกัน

นอกจากนี้ยังพบว่าความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในระยะเวลา 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง ของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอาชีพต้องการมากกว่าผู้ที่ไม่อาชีพ อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีอาชีพสนใจศึกษาหาความรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่าผู้ที่ไม่อาชีพ

3) ฤดูกาลที่ต้องการเรียน ผู้สูงอายุต้องการเรียนในฤดูกาลหลังการเก็บเกี่ยวมากที่สุด รองลงมาคือก่อนการปักดำ ช่วงเวลาใดก็ได้ หลังการปักดำ และก่อนการเก็บเกี่ยว อาจเป็นเพราะว่าฤดูหลังการเก็บเกี่ยวเป็นช่วงที่ประชาชนเสร็จจากการทำนา และเนื่องจากเป็นฤดูที่ย่างเข้าหน้าแล้ง คนหนุ่มสาวในชนบทนิยมไปหางานทำในเมือง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเฝ้าบ้านและมีเวลาว่างจึงต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูกาลดังกล่าวมากที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรพบว่า ความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูแล้งก่อนการปักดำของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาและประถมศึกษาหรือเทียบเท่าต้องการมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา และความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูแล้งก่อนการเก็บเกี่ยวของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา และประถมศึกษาหรือเทียบเท่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาต้องการมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าอาชีพและภารกิจประจำวันของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกันแตกต่างกัน ทำให้ความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูแล้งต่างกัน

ความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูหลังการปักดำของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ที่ไม่อยู่กับคู่สมรสต้องการมากกว่าผู้ที่อยู่กับคู่สมรส ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะผู้ที่ไม่อยู่กับคู่สมรสมีเวลาว่างในฤดูหลังการปักดำมากกว่าผู้ที่อยู่กับคู่สมรส จึงต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูหลังการปักดำแตกต่างกัน

ความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูแล้งก่อนการเก็บเกี่ยวของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ที่ไม่มียาชีพต้องการมากกว่าผู้ที่มีอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะต้องดูแลไร่ นา อย่างต่อเนื่องจนกว่าจะ

เสร็จสิ้นการเก็บเกี่ยว จึงต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูก่อนการเก็บเกี่ยวน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพ

ความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูก่อนการปักดำและหลังการปักดำของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่กับคู่สมรส ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าภารกิจและเวลาว่างของผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มต่างกัน ทำให้มีความต้องการแตกต่างกัน

ด้านรูปแบบการจัด

1) วิธีการศึกษา ผู้สูงอายุต้องการศึกษาเป็นกลุ่มมากที่สุด รองลงมาคือ ศึกษาทางวิทยุ ศึกษาทางโทรทัศน์ ศึกษานอกสถานที่ ศึกษาด้วยตนเอง และศึกษาทางไปรษณีย์ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะการเรียนหรือทำกิจกรรมเป็นกลุ่มจะทำให้ผู้สูงอายุได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนวัยเดียวกัน นอกเหนือไปจากประโยชน์ที่ได้จากการเรียน

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรพบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน ต้องการการศึกษาทางโทรทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายต้องการมากกว่าเพศหญิง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุเพศหญิงต้องทำงานบ้าน ซึ่งเป็นงานจุกจิกต้องทำตลอดวัน จึงมีเวลาดูโทรทัศน์น้อยกว่าผู้สูงอายุเพศชาย

ความต้องการศึกษาทางไปรษณีย์ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอายุ 55-60 ปี ต้องการมากกว่าอายุ 66 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าความสามารถในการมองเห็นและทักษะการอ่านการเขียนของผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยดีกว่าผู้ที่มีอายุมาก จึงทำให้ความต้องการศึกษาทางไปรษณีย์ซึ่งต้องใช้ทักษะดังกล่าวต่างกัน

ความต้องการศึกษาเป็นกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ต้องการมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา และประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ซึ่งเป็นไป

ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษามากกว่าต้องการสร้างความสัมพันธ์กับคนวัยเดียวกันมากกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาน้อยกว่า

การศึกษารังนี้ยังพบอีกว่าความต้องการศึกษาเป็นกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอาชีพต้องการมากกว่าผู้ที่ไม่อาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีอาชีพต้องการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพจากบุคคลในวัยเดียวกันจึงต้องการศึกษาเป็นกลุ่มมากกว่าผู้ที่ไม่อาชีพ

นอกจากนี้ยังพบว่าอีกว่าความต้องการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่ไม่อาชีพต้องการมากกว่าผู้ที่มีอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เป็นเพราะว่ากิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพได้ลดลงเรื่อย ๆ จนเกิดความเคยชิน จึงต้องการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพ

2) ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากรที่ผู้สูงอายุต้องการมากที่สุดคือ ใครก็ได้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมากกว่าคำนึงถึงสถานภาพ ความต้องการลำดับรองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ยังทางราชการจัดให้ ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน พระสงฆ์ และครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรพบว่า ความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ของผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายต้องการมากกว่าเพศหญิง อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้หญิงอาจมีความคิดเห็นว่าพระสงฆ์ควรมีบทบาทเฉพาะกิจกรรมทางศาสนา ขณะที่ผู้ชายมีความเห็นว่าพระสงฆ์ควรมีบทบาทครอบคลุมถึงกิจกรรมทางการศึกษา และอาจเป็นเพราะผู้สูงอายุเพศหญิงไม่ต้องการเข้าไปสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพระสงฆ์ จึงทำให้ความต้องการของผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน

ความต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นข้าราชการบำนาญในหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน และพระสงฆ์ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอายุ 55-60 ปี ต้องการมากกว่าผู้ที่มีอายุ 61-65 ปี ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าคุณลักษณะแบบอนุรักษ์นิยม ความเชื่อมั่นในตนเอง ที่สูงขึ้นตามอายุ และสถานภาพของผู้สูงอายุที่อยู่ในฐานะเป็นที่เคารพยกย่องของบุคคลที่อายุน้อยกว่า ทำให้ผู้สูงอายุที่มีอายุมากต้องการครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นข้าราชการบำนาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ในหมู่บ้าน และพระสงฆ์ซึ่งมีสถานภาพที่ใกล้เคียงกับคนน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่า

3) วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร ผู้สูงอายุ ต้องการให้ครูผู้สอนหรือวิทยากรถ่ายทอดความรู้โดยใช้หลาย ๆ วิธีประกอบกันมากที่สุด อาจเป็น เพราะการถ่ายทอดความรู้หลาย ๆ วิธีจะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการรองลงมาคือ การฝึกปฏิบัติ การอภิปราย การสาธิต การฝึกอบรม การบรรยาย และการแสดงบทบาทสมมติ ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรพบว่า ความต้องการการถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการฝึกอบรมของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอายุ 55-60 ปี ต้องการมากกว่าผู้ที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะสภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุที่มีอายุมากเสื่อมถอยมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยจึงต้องการการถ่ายทอดความรู้ โดยวิธีการฝึกอบรมซึ่งเป็นวิธีที่มุ่งประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกิดการเรียนรู้เฉพาะเรื่องอย่างเข้มข้นภายในระยะเวลาสั้น ๆ ต่างจากผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่า

ความต้องการการถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการฝึกอบรมของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา และประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ต้องการมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาและประถมศึกษาหรือเทียบเท่ามีทักษะพื้นฐานที่จะศึกษาหาความรู้โดยวิธีอื่นน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา หรืออาจเป็นเพราะสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เฉพาะเรื่องอย่างละเอียดเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา

นอกจากนี้ยังพบว่าความต้องการการถ่ายทอดความรู้โดยวิธีสาธิตของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 โดยผู้ที่ยังอยู่กับคู่สมรสต้องการมากกว่าผู้ที่ไม่อยู่กับคู่สมรส ความต้องการการถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการสาธิตของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่อยู่กับคู่สมรสต้องการมากกว่าผู้ที่อยู่กับบุตรหลาน และความต้องการการถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการแสดงบทบาทสมมติของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่ไม่อยู่กับคู่สมรสต้องการมากกว่าผู้ที่อยู่กับคู่สมรส ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะความคาดหวังจะได้รับประโยชน์ในการเรียนหรือการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพส่วนตัวดังกล่าวแตกต่างกัน จึงทำให้มีความต้องการวิธีการถ่ายทอดความรู้ต่างกัน

4) วิธีการแจ้งข่าวการเรียน ผู้สูงอายุต้องการให้แจ้งข่าวการเรียนผ่านผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อผู้ใหญ่บ้านรับทราบข่าวสารทางราชการจะนำไปประชุมชี้แจงลูกบ้าน ซึ่งผู้สูงอายุสามารถซักถามรายละเอียดได้มากกว่าวิธีอื่น ความต้องการลำดับรองลงมาคือ ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจงผ่านหัวหน้าคุ้ม ประกาศทางวิทยุ และประกาศทางหอกระจายข่าว ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรพบว่า ความต้องการวิธีการแจ้งข่าวการเรียนโดยการประกาศทางวิทยุของผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเพศชายต้องการมากกว่าเพศหญิง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะความสนใจในการรับข่าวสารของผู้สูงอายุเพศชายมีมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงจึงต้องการให้แจ้งข่าวการเรียนโดยการประกาศทางวิทยุต่างกัน

การศึกษาค้นคว้ายังพบว่าความต้องการวิธีการแจ้งข่าวการเรียนโดยการประกาศทางวิทยุของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และสูงกว่าประถมศึกษาต้องการมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าระดับการศึกษาเป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับสารของประชาชน โดยปกติผู้ที่มีการศึกษามากกว่าจะสนใจติดตามข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าความต้องการวิธีการแจ้งข่าวการเรียน โดยการแจ้งผ่านหัวหน้าคัมของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอาชีพต้องการมากกว่าผู้ที่ไม่อาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพยังมีกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับคนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะกับหัวหน้าคัมซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในคัมมากที่สุด จึงต้องการให้แจ้งข่าวการเรียนผ่านหัวหน้าคัมมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ

5) วิธีการประเมินผลการเรียน ผู้สูงอายุต้องการให้มีผู้ควบคุม เมื่อจบหลักสูตรเป็นอันดับแรก อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุต้องการมีหลักฐานเพื่อแสดงถึงความสำเร็จในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษา ความต้องการรองลงมาคือ ให้มีการสัมภาษณ์เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ และให้มีการทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรพบว่า ความต้องการให้มีผู้ควบคุม เมื่อจบหลักสูตรของผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเพศหญิงต้องการมากกว่าเพศชาย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุเพศหญิงมีค่านิยมและให้ความสำคัญกับบุคลิกมากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย จึงต้องการให้มีผู้ควบคุมเมื่อจบหลักสูตรมากกว่า

ความต้องการให้มีการทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอายุ 55-60 ปี ต้องการมากกว่าอายุ 61-65 ปี ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน เป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี มีความสามารถในการเรียนรู้ดีกว่า จึงต้องให้มีการประเมินผลโดยการทดสอบความรู้ความจำมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 61-65 ปี

ความต้องการให้มีการประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอายุ 55-60 ปี ต้องการมากกว่าอายุ 61-65 ปี ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างกัน กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยอาจต้องการนำความรู้

ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีอายุมากอาจเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อวัตถุประสงค์อื่น เช่น เพื่อแก้เหงา ทำให้ความต้องการให้มีการประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติของผู้สูงอายุที่มีอายุ 55-60 ปี และอายุ 61-65 ปี แตกต่างกัน

ความต้องการให้มีการทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าต้องการมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการประเมินผลโดยวิธีดังกล่าวจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ส่วนผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนจึงต้องการน้อยกว่า

ความต้องการให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากรของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาต้องการมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเองน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า จึงต้องการประเมินผลการเรียนร่วมกับวิทยากรทั้งนี้เพื่อให้ได้วิธีการประเมินผลที่สอดคล้องกับความสามารถในการเรียนรู้ของตน

ความต้องการให้ผู้ช่วยวิทยากรเมื่อจบหลักสูตรของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาต้องการมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาไม่โลกทัศน์แคบกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ทำให้มีค่านิยมที่ยึดมั่นในวิทยากรหรือหลักฐานทางการศึกษาในตนเองเดียวกันมากกว่า

ความต้องการให้ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่ยังอยู่กับคู่สมรสต้องการมากกว่าผู้ที่ไม่อยู่กับคู่สมรส ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะผู้ที่อยู่กับคู่สมรสคาดหวังที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่าผู้ที่ไม่อยู่กับคู่สมรส และที่พบว่า

ความต้องการมีส่วนร่วมประเณผลกับวิทยาการของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่ไม้อยู่กับคู่สมรสต้องการมากกว่าผู้ที่ยังอยู่กับคู่สมรส อาจเป็นเพราะความเชื่อมั่นในตนเองของผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันจึงทำให้มีความต้องการการประเณผลโดยวิธีการดังกล่าวต่างกัน

ส่วนความต้องการให้มีการทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอาชีพต้องการมากกว่าผู้ที่ไม่มอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มนี้มีจุดหมายที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษาแตกต่างกัน กล่าวคือผู้ที่มีอาชีพอาจต้องการเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพของคนให้ดียิ่งขึ้น จึงต้องการให้มีการทดสอบความรู้ความจำเพื่อวัดความแม่นยำของเนื้อหาความรู้มากกว่าผู้ที่ไม่มอาชีพ

ด้านสถานที่

ผู้สูงอายุต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมที่วัดในหมู่บ้านมากที่สุด อาจเป็นเพราะวัดในชนบทเป็นสาธารณสถานของประชาชน ประกอบกับผู้สูงอายุจะไปวัดเพื่อทำบุญอยู่เป็นประจำ ฉะนั้นการเรียนหรือทำกิจกรรมที่วัดเป็นการสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ความต้องการรองลงมาคือ ศาลากลางบ้าน บ้านเพื่อนบ้าน และโรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรพบว่า ความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมที่ศาลากลางบ้านของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าต้องการมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าและผู้สูงอายุที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของศาลากลางบ้านต่างกัน ทำให้ความต้องการการเรียนหรือทำกิจกรรมที่ศาลากลางบ้านแตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังพบว่าความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมที่โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่อยู่คนเคี้ยวต้องการมากกว่าผู้ที่อยู่กับบุตรหลาน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนแตกต่างกัน จึงทำให้มีความต้องการที่แตกต่างกัน

ค่านงบประมาณ

ผู้สูงอายุสามารถออกค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมสูงสุด ในวงเงินไม่เกิน 100 บาท รองลงมาคือ 101-200 บาท และเกิน 200 บาท ตามลำดับ อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุในชนบทมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีหรือเป็นเพราะเห็นว่ารัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษาสำหรับคน จึงต้องการออกค่าใช้จ่ายแค่เพียงส่วนน้อย

เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรพบว่า ความสามารถออกค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท ของผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายสามารถออกได้มากกว่าเพศหญิง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุเพศชายดีกว่า จึงออกค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงินดังกล่าวได้มากกว่า

ความสามารถออกค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท ของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยอายุ 55-60 ปี สามารถออกได้มากกว่าอายุ 61-65 ปี และอายุ 66 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่าต้องอาศัยรายได้ในการยังชีพจากผู้อื่น เช่น บุตรหลานหรือญาติซึ่งได้รับในจำนวนที่จำกัด ฉะนั้นการแบ่งเงินดังกล่าวมาเป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนจึงทำไม่ได้เต็มที่ เพราะต้องคัดรายจ่ายซึ่งต้องจ่ายตามปกติออกไป ส่วนผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยอาจยังประกอบอาชีพและมีรายได้เป็นของตนเอง จึงสามารถออกค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมได้มากกว่า

ความสามารถออกค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท ของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าสามารถออกได้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษา ซึ่งเป็นตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับฐานะ

ทางเศรษฐกิจของบุคคล ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่ามีโอกาสประกอบอาชีพที่ดีกว่าและมีรายได้ดีกว่า ทำนองเดียวกันที่พบว่าความสามารถออกค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่มีอาชีพออกค่าใช้จ่ายได้มากกว่าผู้ที่ไม่มีอาชีพ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้สูงอายุที่มีอาชีพมีรายได้ในการดำรงชีพจากการประกอบอาชีพของตนเอง จึงวางแผนรายจ่ายของตนได้อย่างอิสระ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1 ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่นควรนำรูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุที่เสนอในการวิจัยนี้ไปทดลองใช้ และประเมินผลเพื่อพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยการประสานงานขอความร่วมมือทางวิชาการจากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น การพัฒนาบุคลากรเพื่อดำเนินงานตามโครงการ การผลิตสื่อสำหรับการจัดกิจกรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตามในการนำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ด้วย

1.1.1 การจัดการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม หากรูปแบบที่นำเสนอไม่สอดคล้องกับเรื่องดังกล่าว ควรทำการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้

1.1.2 บุคลากรผู้ปฏิบัติงานการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับกลุ่มเป้าหมาย ผู้สูงอายุ ควรมีความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ ฉะนั้นการอบรมบุคลากรในเรื่องดังกล่าวจะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จประการหนึ่งต่อการดำเนินงานตามโครงการ

1.1.3 ควรระดมสรรพกำลังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยจัดให้มีการวางแผนและพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของการดำเนินงานแต่ละรูปแบบที่ได้นำเสนอไว้ในตอนต้น

1.2 กรมการศึกษาออกโรงเรียนควรกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียนระยะที่ 7 เพราะจากการศึกษา

ปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาและความต้องการไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้ใหญ่วัยอื่น จึงควรได้รับการศึกษาเพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และดำเนินชีวิตร่วมกับประชากรกลุ่มอื่นได้อย่างมีความสุข

1.3 รัฐบาลควรตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม และปัญหาด้านจิตใจของผู้สูงอายุ และควรกำหนดมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 ด้านเศรษฐกิจ ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัย และให้มีรายได้ที่เป็นธรรม ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้เพื่อการดำรงชีพแก่ผู้สูงอายุ และยังจะช่วยลดภาระของลูกหลานในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุได้อีกทางหนึ่งด้วย

1.3.2 ด้านสุขภาพ ควรจัดให้มีบริการรักษาพยาบาล โดยไม่คิดค่าบริการแก่ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุและบุคคลในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง

1.3.3 ด้านสังคม ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์แก่คนรุ่นหลัง ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าและมีบทบาทเป็นที่ยอมรับของบุคคลวัยอื่น

1.3.4 ด้านจิตใจ ควรส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้ทำหน้าที่ในการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุได้อย่างสมบูรณ์เช่นอดีต โดยการสร้างงานในชนบทให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันการอพยพไปประกอบอาชีพในตัวเมืองของคนหนุ่มสาวในชนบท ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้สูงอายุต้องดำเนินชีวิตตามลำพังอันมีผลกระทบต่อภาวะทางจิตใจ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย จากผลการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

2.1 ควรศึกษารูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนเมือง

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุโดยรวบรวมข้อมูลจากนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุเกี่ยวข้องกับวิชาการหลายสาขา

2.3 ควรศึกษาบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการให้บริการผู้สูงอายุ และรวบรวมไว้ให้เป็นระบบและต่อเนื่อง

2.4 ควรศึกษาแนวทางการสอดแทรกเนื้อหาการศึกษาผู้สูงอายุในหลักสูตรต่าง ๆ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เช่น หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญศึกษา และหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

2.5 ควรศึกษาแนวทางการถ่ายทอดความรู้ของผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับสังคมไทย ทั้งในชนบทและในเมือง

2.6 ควรศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาให้ละเอียดคลุ่มลึกในแต่ละด้าน

2.7 ควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและหารูปแบบในการจัดตั้งองค์กรผู้สูงอายุที่เป็นศูนย์กลางให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นนอกเหนือไปจากคนในครอบครัว

บรรณาการ

บรรณานุกรม

กชกร สังขชาติ. การศึกษานอกโรงเรียน. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2527.

การแพทย์, กรม. การอภิปรายเรื่องการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ 24 ตุลาคม 2525
ณ หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข,
2525.

_____. คู่มือสุขภาพจิตสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา,
2531.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. 10 ปีการศึกษานอกโรงเรียนกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2532.

_____. ผู้สูงอายุในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ศรีเคษา, 2525.

การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น, ศูนย์. แผนปฏิบัติการปีงบประมาณ 2532. ขอนแก่น :
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น, 2532.

(กนกวรรณ ศิลปกรรมพิเศษ. ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้เกษียณอายุราชการในเขตอำเภอ
เมืองและอำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ วท.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัย
มหิดล, 2527. อัดสำเนา.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. การพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อรุณาการพิมพ์, 2523.

เชมิกา ยามะรัต. ความพึงพอใจในชีวิตคนชรา : ศึกษากรณีข้าราชการบำนาญกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์. วิทยานิพนธ์ สส.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527. อัดสำเนา.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534. กรุงเทพฯ : ยูไนเตคโปรคักชั่น, 2529.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2523-2558.

กรุงเทพฯ : กองพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ, 2529.

คณะกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ. แผนระยะยาวสำหรับ

ผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2525-2544. กรุงเทพฯ : สหกรณ์กลาโหม จำกัด, 2526.

จริยาวัตร คมพยัคฆ์. "แก้อย่างมีสุข," วารสารรามาสืบคดี. 18 : 43-48; กันยายน 2529.

จินตนา ญินพันธ์. "วัยท่าย-วัยสุข," อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายแซ ญินพันธ์. กรุงเทพฯ : สามชัยพานิช, 2529.

ฉันทนา กาญจนพงษ์. ความสัมพันธ์ระหว่างการร่วมกิจกรรมกับทัศนคติของผู้สูงอายุใน
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
อัครสำเนา.

ฉวีวรรณ แก้วพรหม. ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเครือข่ายทางสังคมและการสนับสนุนทาง
สังคมกับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัครสำเนา.

ชลทิศย์ เอี่ยมสำอางค์ และสุมาลี สังข์ศรี. การศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาชนบท.
กรุงเทพฯ : กองแผนงานและวิจัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2528.

เชียรศรี วิวิธสิริ. จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2527.

ดวงฤดี ลาสุชะ. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคัดสรรกับการปรับตัวของผู้สูงอายุในจังหวัด
เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
อัครสำเนา.

คาร์เกินวัลด์, กอร์ดอน จิน และเมอร์เรียม บี. ซาราน. การศึกษาคู่ใหญ่พื้นฐานการปฏิบัติ.

แปลจาก Adult Education : Foundation of Practice โดยสุนทร

โคตรบรรเทา. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2530.

คารารักษ์ เมศตาริกานนท์ และคนอื่น ๆ. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ประเพณี
และวัฒนธรรมของหมู่บ้านชนบทอีสาน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2529.

คูสิต สุนทรานู. "ปัญหาสุขภาพและปัญหาสังคมเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ," สัมมนาผู้สูงอายุระดับ
ชาติ 18-20 กันยายน 2528 ณ โรงพยาบาลราชวิถี. กรุงเทพฯ : กรมการแพทย์
กระทรวงสาธารณสุข, 2529.

ธีระ สุขวัจน์. "ความทุกข์ของผู้สูงอายุ," ให้ความรักพิทักษ์อนามัย ผู้สูงวัยอายุยืน.
กรุงเทพฯ : กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2525.

นภาพร ชโยวรรณ. "ปัญหาของผู้สูงอายุในประเทศไทย," เอกสารการประชุมทางวิชาการ
การประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2530. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

เนาวรัตน์ พลายน้อย. รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบของการพัฒนาที่มีต่อปัญหาและความ
ต้องการของประชากรผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

นิศา ชูโต. การบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเคียนส์โคร์, 2531.

_____. คนชราไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

บรรลุ ศิริพานิช. เวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : เกษมสุวรรณ 5, 2528.

_____. "ทำอย่างไรอายุจึงยืนยาวอย่างมีความสุข," คนไทยอายุยืน. กรุงเทพฯ :
สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข, 2525.

บริบูรณ์ พรทิบูลย์. โลกยามชราและแนวการเตรียมตัวเพื่อเป็นสุข. เชียงใหม่ : พระสิงห์
การพิมพ์, 2529.

บุญยืน สุภาพ. การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาความต้องการและโลกทัศน์ของคนชราในสถาน
สงเคราะห์ของรัฐบาลและเอกชน. วิทยานิพนธ์ สค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2522. อัครสำเนา.

ปกครองจังหวัดขอนแก่น, ที่ทำการ. เขตการปกครองจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น : ที่ทำการ
ปกครองจังหวัดขอนแก่น, 2530.

ประกอบ คุณารักษ์. การจัดทำโครงการและการประเมินผลเชิงระบบ. นครปฐม :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527.

ประพิมพ์ดาว สุกนธ์. สุขภาพจิตผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเชื้อเพลิงพัฒนาเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526. อักสำเนา.

ปฐม นิคมานนท์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : พิมพ์อักษร, 2528.

พิชญ์ ประเสริฐสินธุ์. ความนึกเห็นเกี่ยวกับความต้องการของผู้ป่วยสูงอายุ. วิทยานิพนธ์ ก.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อักสำเนา.

พดตินันท์ เหลืองไพบูรณ์. การจัดบริการสวัสดิการสังคมในชมรมผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530. อักสำเนา.

ไพฑูรย์ โพธิ์สาร. การวางแผนพัฒนาบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด. ปรินฎยานิพนธ์ กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อักสำเนา.

พัทธ์สุภา สอนชื่อ. ความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของข้าราชการบำนาญ กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร. ปรินฎยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อักสำเนา.

พิทยา สายหู. "ปัญหาของผู้สูงอายุในแง่สังคมและวัฒนธรรม," วารสารกรมประชาสัมพันธ์. 3(29) : 26-32; พฤษภาคม-มิถุนายน 2529.

พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. "ความต้องการของผู้สูงอายุ," วารสารสุขศึกษา. 7(27) : 32-33; กรกฎาคม-กันยายน 2527.

พีรสิทธิ์ คำนวนตศิลป์ และคนอื่น ๆ. ความทันสมัย ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองและปัญหาบางประการของคนชรา. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2523.

มารศรี นุชแสงพลี. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีผู้สูงอายุในชุมชนม่อนไก่ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532. อักสำเนา.

มาลินี วงษ์สิทธิ์. ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับบริการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : สถาบัน
ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

เยาวลักษณ์ ราชแพทยาคม. "แนวทางในการพัฒนาผู้สูงอายุ," เอกสารประกอบการสัมมนาผู้สูง
อายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2528.

รัตนา พุ่มไพศาล. ปรัชญาและหลักการของการศึกษานอกระบบ. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต,
2523.

_____. หลักการจัดและบริหารการศึกษานอกระบบ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2528.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
ศึกษาพร, 2531.

วีรสิทธิ์ สิทธิไกรย์. "ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในทางเศรษฐกิจและสังคมกับการเปลี่ยน
แปลงในสังคม," ผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

วีรพล สุวรรณันท์. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2528.

วิรัช แฝ้วสกุล. ความต้องการทางการศึกษานอกระบบของข้าราชการเกษียณอายุ กระทรวง
ศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2527.

วิโรจน์ สารรัตนะ. สาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.
2530-2534). กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2530.

ศิริวรรณ ศิริบุญ. บทบาทและคุณค่าของผู้สูงอายุในทัศนะของคนหนุ่มสาวในกรุงเทพมหานครและ
ภาคกลาง. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

ศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น, สำนักงาน. สถิติการศึกษาจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น :
พระธรรมขันธ์, 2531.

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. การประเมินโครงการ : ทฤษฎีและการปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : กองแผนงานและวิจัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2531.

สมบุรณ์ ศาลยาชีวัน. จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์, 2526.

สมพร เทพสิทธิ์า. บทบาทขององค์กรเอกชนในการให้บริการสวัสดิการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : กรมการแพทย์, 2529.

สมศรี กันธมาลา. การส่งเสริมบทบาทของผู้เกษียณอายุให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม.

เอกสารการวิจัยส่วนบุคคล ลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร, 2529.

สุเทพ เชาวลิศ. สวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเคียนส์ไตร์, 2528.

สุนทร โคตรบรรเทา. การศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์, 2524.

ประสบการณ์การศึกษางานการศึกษาคู่ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่องในประเทศ
ออสเตรเลีย. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2529.

สุนทร สุนันท์ชัย. การศึกษานอกโรงเรียนเส้นทางที่ไม่สิ้นสุด. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์,
2529.

สุภัททา ปิณฑะแพทย์. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : หอรัศนัยการพิมพ์, 2527.

สุรกุล เจนอบรม. "การศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ : ความจำเป็นอันเร่งด่วน," วารสาร
ประชากรศึกษา. 12 : 68-74; เมษายน 2529.

สุนีย์ เกี่ยวกิ่งแก้ว. เครื่องชี้วัดสุขภาพจิตของคนไทย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2530.

สุวรรณี พลัฒลาทอง. ความทันสมัยและภาพพจน์ที่เกี่ยวกับตนเองของคนชราในกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ สค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. อัครสำเนา.

เสาวนีย์ กานต์เคซาร์กซ์. ความต้องการทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัครสำเนา.

อัมพร พินิจวัฒนา. ผลของการใช้หนังสือบำบัดต่อความวิตกกังวลของผู้ป่วยในโรงพยาบาล :
การศึกษาเฉพาะกรณีคนไข้โรคไต. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.

อุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น, สำนักงาน. สภาวะเศรษฐกิจจังหวัดขอนแก่น ปี 2529. ขอนแก่น :
 สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น, 2529.

Bergevin, Paul and others. Adult Educaiton Procedures. New York :
 The Seabury Press, 1966.

Best, John W. Research in Educaiton. New Jersey : Englewood Clifts,
 Prentice-Hall, 1970.

Cass, Anglica W. Basic Education for Adults. New York : Association
 Press, 1956.

Coombs, Phillip H. and Manzoor Ahmed. Attacking Rural Poverty ; How
 Non formal Education Can Help. Baltimore : The John Hopkins
 University Press, 1974.

Crabtree, Auther B. Civic Education : Program for Adults. Washington
 D.C. : National Association of Public School Adult Education,
 1956.

Crandall, Richard C. Gerontology : A Behavioral Science Approach.
 London : Addison-Wesley Publishing Company, 1980.

Cronbach, Lee Joseph. Easentials of Psychological Testing. New
 York : Harper and Row, 1970.

Croom, B.J. "Aging Education for the High School Student," Social
 Education. 42 : 406-408; May, 1978.

Donald, Brundage and Dorothy Mockeracener. Adult Learning Principles
 and Their Application to Program Planning. Ontario : Ontario
 for Studies in Education, 1980.

Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education.
 5th ed. Tokyo : McGraw-Hill Kogakusha, 1982.

Havighurst, R.J. Development Tasks and Education. 3nd ed. New York :
 Mckay, 1972.

Hess, Beth B. Aging and Old Age. New York : Macmillan Publishing,
 1980.

- Houle, Cyrcil O. The Design of Education. London : Jessey-Base Inc., Publishers, 1972.
- Kidd, J.R. How Adults Learn. New York : Association Press, 1972.
- Knowles, Malcolm S. The Modern Practice of Adult Education : Pedagogy to Andragogy. Chicago : Follett Publishing Co., 1980.
- Kohtbantau, Sunthorn. Adult Education in Thailand : A Needs Assessment. a Ph.D. Dissertation, Oregon : University of Oregon, 1978.
- Laney, J.D. "Learning About Aging : A Planned Inquiry for Intermediate Grades," Social Education. 51 : 269-272; April-May, 1987.
- Maslow, Abraham H. Motivation and Personality. 2nd ed. New York : Harper and Row, 1970.
- Mattimore-Knutson, Russell. "The Concept of New Hedonistic and Logical Nature," Adult Education. 33(2) : 177-189; Winter, 1982.
- Scissons, Edward H. "A Typology of Needs Assessment Definitions in Adult Education," Adult Education. 33(1) : 20-28; Fall, 1982.
- Tyler, Ralph W. Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago : The University of Chicago Press, 1969.
- Verner, Coolie, Adult Education. New York : Center for Applied Research in Education, 1964.

ภาคผนวก

ที่ ทม 1007/0915

สำเนา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

2 พฤษภาคม 2533

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน _____

บัณฑิตวิทยาลัยขอรับรองว่า นายวิมล ชาญชนบท เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอก การศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมาติดต่อ เพื่อขอความสะดวกในการศึกษาชั้นกว่าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น"

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา ประธาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจา ชื่นไพบูลย์ กรรมการ สิ่งทีนิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์คือ ขอเชิญ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบถาม

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณ ในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

ลงชื่อ สมพร บัวทอง

(นายสมพร บัวทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 258-4119

ที่ ทม 1007/0918

สำเนา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

2 พฤษภาคม 2533

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน _____

บัณฑิตวิทยาลัยขอรับรองว่า นายวิมล ชาญชนบท เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอก การศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นิสิตผู้มีความประสงค์จะมาติดต่อ เพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น"

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา ประธาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจา ชื่นไพบูลย์ กรรมการ สิ่งทีมนิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์คือ ขอหนังสือ ราชการเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้ใหญ่วัยในหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนพฤษภาคม 2533 เพื่อเป็นข้อมูลในการทำ วิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณ ในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

ลงชื่อ สมพร บัวทอง

(นายสมพร บัวทอง)

บัณฑิตวิทยาลัย

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 258-4119

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 ปัญหาของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 3 ความต้องการทางการศึกษาออกโรงเรียนของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง โดยนับอายุตามปี
ปฏิทินถึงวันทำการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1

สถานภาพส่วนตัวของผู้สูงอายุ

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย / ลงใน [] ที่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์

1. เพศ

[] ชาย

[] หญิง

2. อายุ

[] 55-60 ปี

[] 61-65 ปี

[] 66 ปีขึ้นไป

สำหรับผู้วิจัย

[] [] [] 1-3

[] 4

[] 5

สำหรับผู้วิจัย

3. ระดับการศึกษา

[] 6

[] ต่ำกว่าประถมศึกษา

[] ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า

[] สูงกว่าประถมศึกษา

4. สถานภาพการสมรส

[] 7

[] ยังอยู่กับคู่สมรส

[] ไม่อยู่กับคู่สมรส

5. สถานภาพทางเศรษฐกิจ

[] 8

[] ไม่มีอาชีพ

[] มีอาชีพ

6. ลักษณะของครอบครัว

[] 9

[] อยู่คนเดียว

[] อยู่กับคู่สมรส

[] อยู่กับบุตรหลาน

ตอนที่ 2

ปัญหาของผู้สูงอายุ

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับปัญหาของผู้สูงอายุ

ลักษณะของปัญหา	ระดับปัญหา			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ด้านสุขภาพ				
1. นอนไม่หลับ ✓				[]10
2. เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เนื่องจากการสูงอายุ				[]11
3. ที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ✓				[]12
4. ขาดการแนะนำด้านสุขภาพอนามัย				[]13
5. ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสม				[]14
6. ไม่มีสถานที่สำหรับออกกำลังกายที่เหมาะสม				[]15
7. สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอ				[]16
8. ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น				[]17
9. ไม่มีผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย				[]18
10. แหล่งให้บริการมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ✓				[]19
11. ไม่มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล				[]20
12. มีโรคประจำตัวทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต				[]21
13. ขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย				[]22
14. ระบบทางเดินอาหารไม่เป็นปกติ				[]23
15. ระบบขับถ่ายไม่เป็นปกติ				[]24
16. ระบบไหลเวียนโลหิตไม่เป็นปกติ				[]25
17. หลงลืมง่าย				[]26

ลักษณะของปัญหา	ระดับปัญหา			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u>				
18. ไม่มีผู้จ้างงานเนื่องจากท่านอายุมาก				[]27
19. รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ				[]28
20. รายได้ไม่แน่นอน				[]29
21. ไม่มีแหล่งเงินเพื่อการลงทุน				[]30
22. มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ ✓				[]31
23. ไม่มีโอกาสเลือกงานทำที่เหมาะสมกับวัย				[]32
24. ขาดความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ				[]33
25. ขาดการแนะนำเทคนิคใหม่ในการประกอบอาชีพหลัก				[]34
26. ขาดการแนะนำในการประกอบอาชีพเสริม				[]35
27. ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินที่เหมาะสม				[]36
28. ขาดการแนะนำในการเลือกเครื่องอุปโภคบริโภค				[]37
29. ขาดข้อมูลข่าวสารทางด้านการอาชีพ				[]38
30. ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรม				[]39
31. ขาดการแนะนำวิธีหาผลจากทรัพย์สินที่มีอยู่ ✓				[]40
32. มีภาระเงินกู้ด้านการเงินแก่ลูกหลาน ✓				[]41
33. ลูกหลานยากจนไม่สามารถให้การเลี้ยงดู ✓				[]42
<u>ด้านสังคม</u>				
34. ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย ✓				[]43
35. ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน ✓				[]44
36. ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว ✓				[]45

ลักษณะของปัญหา	ระดับปัญหา			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
37. ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าน ✓				[]46
38. ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง				[]47
39. ลูกหลานไม่เอาใจใส่ ✓				[]48
40. ไม่มีลูกหลานพึ่งพาอาศัย ✓				[]49
41. ลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ด้วย				[]50
42. ลูกหลานไม่เปิดโอกาสให้มรดกในครอบครัว				[]51
43. ลูกหลานไม่เชื่อฟัง				[]52
44. ต้องดูแลบ้านแทนลูกหลาน				[]53
45. ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก				[]54
46. ถูกทอดทิ้งเนื่องจากลูกหลานไปทำงานที่อื่น ✓				[]55
47. ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้าน				[]56
48. ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ในบ้าน				[]57
49. เพื่อนวัยเดียวกันเหลือน้อยลงทุกที				[]58
50. ญาติไม่ไปมาหาสู่เหมือนเดิม				[]59
ด้านจิตวิทยา				
51. ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ✓				[]60
52. รู้สึกสะเพื่อนใจได้ง่าย ✓				[]61
53. รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า ✓				[]62
54. สิ้นหวังเกี่ยวกับอนาคต ✓				[]63
55. ไม่มีเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน				[]64
56. เหวงเนื่องจากขาดคู่ชีวิต				[]65

ลักษณะของปัญหา	ระดับปัญหา			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
57. เป็นห่วงอนาคตของลูกหลาน				[]66
58. ซากที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา				[]67
59. ไม่มีทางออกเมื่อไม่สบายใจ				[]68
60. ลูกหลานไม่ให้ความเคารพยกย่อง				[]69
61. ต้องใช้ชีวิตจำเจน่าเบื่อ				[]70
62. มักจะขัดใจกับลูกหลานเสมอ				[]71
63. ไม่ได้พูดคุยกับคนในบ้าน				[]72
64. ไม่ได้ช่วยงานในครอบครัวทำให้เหงา				[]73
65. ไม่มีสถานที่ประกอบศาสนกิจใกล้บ้าน				[]74
66. ความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่เอื้อต่อการประกอบศาสนกิจ ✓				[]75

ตอนที่ 3

ความต้องการทางการศึกษาของโรงเรียนของผู้สูงอายุ

1. ความต้องการในด้านเนื้อหา ให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับ

ความต้องการของผู้สูงอายุ

ลักษณะของความต้องการ	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
<u>ด้านสุขภาพ</u>				
67. กิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อสุขภาพ				[]76
68. กิจกรรมอาชีพบำบัดเพื่อสุขภาพ				[]77

ลักษณะของความต้องการ	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
69. กิจกรรมนันทนาการบำบัดเพื่อสุขภาพ				[78
70. โภชนาการสำหรับวัยสูงอายุ				[79
71. อุบัติเหตุในวัยสูงอายุ				[80
72. ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น				[81
72. ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเบื้องต้น				[82
73. การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน				[83
74. ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในวัยสูงอายุ				[84
75. การบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ				[85
76. หลักสูตรวิทยาสวนบุคคล				[86
77. ความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการทางสุขภาพอนามัย				[87
78. การจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับวัย				[88
79. การป้องกันโรคเบื้องต้นในวัยสูงอายุ				[89
80. ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น				[90
81. วิธีการจดบันทึกประวัติทางสุขภาพ				[91
82. ข่าวสารข้อมูลทางสุขภาพอนามัย				[92
83. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยสูงอายุ				[93
84. ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ				[94
ด้านเศรษฐกิจ				
85. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน				[95
86. ความรู้ในการทำนิติกรรม				[96
87. การจัดการด้านการเงิน				[97

ลักษณะของความต้องการ	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
88. การเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค				[] 97
89. ข่าวสารข้อมูลทางอาชีพ				[] 98
90. ความรู้เกี่ยวกับการหาผลประโยชน์ที่มีอยู่				[] 99
91. สวัสดิการที่ผู้สูงอายุมีสิทธิ์ได้รับ				[] 100
92. อาชีพที่เหมาะสมกับวัย				[] 101
93. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องทุ่นแรงในการทำงาน				[] 102
94. ความรู้เกี่ยวกับการตลาด				[] 103
95. การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้				[] 104
96. ความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก				[] 105
97. ความรู้เกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน				[] 106
98. แหล่งให้การสงเคราะห์ทางอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ				[] 107
ด้านสังคม				
99. ความรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้าน				[] 108
100. การเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี				[] 109
101. การถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำมาหากิน				[] 110
102. การปรับตัวเข้ากับคนต่างวัย				[] 111
103. การปรับตัวเข้ากับคนวัยเดียวกัน				[] 112
104. การปรับตัวเข้ากับคนในครอบครัว				[] 113
105. การรวมกลุ่มอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ				[] 114
106. การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน				[] 115
107. การอบรมสั่งสอนลูกหลาน				[] 116

ลักษณะของความต้องการ	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
108. ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความเป็นผู้นำ				[]117
109. ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชน				[]118
110. ความรู้เกี่ยวกับหลักพัฒนาชุมชน				[]119
111. การรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์จากรัฐ				[]120
112. ความรู้ในการเข้าร่วมกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ				[]121
113. วิธีการจูงใจคนหนุ่มสาวเพื่อทำประโยชน์ในหมู่บ้าน				[]122
114. ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง				[]123
<u>ด้านจิตวิทยา</u>				
115. หลักจิตวิทยาในการดำเนินชีวิตประจำวัน				[]124
116. การรักษาสุขภาพจิต				[]125
117. หลักธรรมคำสอนทางศาสนา				[]126
118. การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ในวัยสูงอายุ				[]127
119. การทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ				[]128
120. การรวมกลุ่มสันทนาธรรม				[]129
121. บริการตอบปัญหาผู้สูงอายุทางวิทยุกระจายเสียง				[]130
122. กิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน				[]131
123. การวางแผนชีวิตในวัยสูงอายุ				[]132
124. ความรู้เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศีเพื่อนักเฒ่า				[]133
125. บริการอาสาสมัครให้คำปรึกษา				[]134
126. ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปในปางต่าง ๆ				[]135

ลักษณะของความต้องการ	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
127. ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง				[]136
128. การทัศนศึกษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ				[]137

2. ความต้องการด้านวิธีการจัด ให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับ

ความต้องการของผู้สูงอายุ

2.1 ความต้องการด้านเวลา

1) ช่วงเวลาที่ต้องการเรียน

ช่วงเวลาที่ต้องการเรียน	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
129. ตอนเช้า (09.00-12.00 น.)				[]138
130. ตอนบ่าย (13.00-16.00 น.)				[]139
131. ตอนเย็น (16.00-19.00 น.)				[]140
132. ตอนกลางคืน (19.00-21.00 น.)				[]141

2) ระยะเวลาที่จะเรียนหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง

ระยะเวลาในแต่ละครั้ง	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง				[]142
1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง				[]143
1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง				[]144
มากกว่า 2 ชั่วโมง				[]145

3) ฤดูกาลที่สะดวกในการเรียนหรือทำกิจกรรม

ฤดูกาลที่สะดวก	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
137. ก่อนการปักดำ				[]146
138. หลังการปักดำ				[]147
139. ก่อนการเก็บเกี่ยว				[]148
140. หลังการเก็บเกี่ยว				[]149
141. ช่วงเวลาใดก็ได้				[]150

2.2 ความต้องการด้านรูปแบบการจัด

1) วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษา	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
142. ศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมของกิจกรรม				[]151
143. ศึกษาเป็นกลุ่มหลายคนตามความเหมาะสมของกิจกรรม				[]152
144. ศึกษาทางวิทยุตามความเหมาะสมของกิจกรรม				[]153
145. ศึกษาทางไปรษณีย์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม				[]154
146. ศึกษาทางโทรทัศน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม				[]155
147. ศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสมของกิจกรรม				[]156

2) ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร

ลักษณะของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
148. ชำราชากรบ้านาญในหมู่บ้าน				[]157
149. ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน				[]158
150. ครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน				[]159
151. พระสงฆ์ในหมู่บ้าน				[]160
152. เจ้าหน้าที่ที่ทางราชการจัดให้				[]161

3) วิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร

วิธีให้ความรู้ของครูผู้สอนหรือวิทยากร	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
153. บรรยาย				[]162
154. อภิปราย				[]163
155. สาธิต				[]164
156. ฝึกปฏิบัติ				[]165
157. แสดงบทบาทสมมติ				[]166
158. ฝึกอบรมในกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ				[]167
159. ใช้หลายวิธีประกอบกัน				[]168

4) วิธีการแจ้งข่าวการเรียน

วิธีการแจ้งข่าวการเรียน	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
160. แจ้งข่าวผ่านผู้ใหญ่บ้าน				[]169
161. ประกาศทางวิทยุ				[]170
162. ประกาศทางหอกระจายข่าว				[]171
163. แจ้งข่าวผ่านหัวหน้าคุ้ม				[]172
164. ให้เจ้าหน้าที่ไปชี้แจง				[]173

5) การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียน	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
165. ทดสอบความรู้ความจำโดยการสัมภาษณ์				[]174
166. ประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ				[]175
167. สัมภาษณ์เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ				[]176
168. ให้ผู้เรียนประเมินผลร่วมกับวิทยากร				[]177
169. ควรมีผู้ฝึกเมื่อเรียนจบหลักสูตร				[]178

2.3 ความต้องการด้านสถานที่

ลักษณะของสถานที่ที่จะเรียนหรือทำกิจกรรม

ลักษณะของสถานที่	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
170. บ้านเพื่อนบ้านในคุ้มของท่าน				[]179
171. วัดในหมู่บ้าน				[]180
172. โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน				[]181
173. ศาลากลางบ้าน				[]182

2.4 ความต้องการด้านงบประมาณ1) จำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่สามารถออกได้

จำนวนเงินค่าใช้จ่าย	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
174. ไม่เกิน 100 บาท				[]183
175. 101-200 บาท				[]184
176. เกิน 200 บาท				[]185

2) วิธีการจ่าย

วิธีการจ่ายเงิน	ระดับความต้องการ			สำหรับ ผู้วิจัย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
177. จ่ายครั้งเดียว				[]186
178. แบ่งจ่ายเป็นงวด				[]187
179. เสียค่าบำรุงทั้งหมดแล้วไม่ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาอีก				[]188
180. เสียค่าบำรุงเล็กน้อยแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง				[]189
181. หาวัสดุอุปกรณ์มาเองทั้งหมดแล้วไม่ต้องเสียค่าบำรุง				[]190
182. เสียค่าบำรุงเต็มอัตราแล้วหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง บางส่วน				[]191

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (โปรดระบุ)

1. **ด้านเวลา** _____

2. **ด้านรูปแบบการจัด** _____

3. **ด้านสถานที่** _____

4. **ด้านงบประมาณ** _____

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นายวิมล ช่างชนบท

ผู้วิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. รศ. ดร.สุนทร โกศกรบรรเทา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. ผศ.เบญจา ชื่นไพบูลย์ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. รศ. ดร.พีรสิทธิ์ คำานวณศิลป์ คณะพัฒนาสังคม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
4. รศ.พนศรี ทิมภักดิ์ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ กองแผนงานและวิจัย
กรมการศึกษานอกโรงเรียน
6. ดร.ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ กองปฏิบัติการ
กรมการศึกษานอกโรงเรียน
7. นายสถาน สุวรรณราช ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัดขอนแก่น

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นายวิมล ชาญชนบท
วัน/เดือน/ปีเกิด	17 เมษายน 2502
สถานที่เกิด	ตำบลไม้ฝาค อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง
ประวัติการศึกษา	2513 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดไม้ฝาค ตำบลไม้ฝาค อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง 2516 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนบ้านบ่อหิน ตำบลบ่อหิน อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง 2519 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนตรังวิทยา อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง 2523 ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (วิชาเอกอุตสาหกรรมศิลป์) จากวิทยาลัยครูภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต 2528 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.บ.) วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2534 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ประสบการณ์การทำงาน	2523 ลูกจ้างชั่วคราว ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพัทลุง 2524 ข้าราชการครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสกลนคร 2530 ข้าราชการครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น 2533 ข้าราชการครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร

รูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในตำบลจังหวัดขอนแก่น

บทคัดย่อ

ของ

วิมล ช่างช่าง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ความหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

มกราคม 2534

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุ ในด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา เพื่อเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางเศรษฐกิจ และลักษณะของครอบครัว และเพื่อเสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาลหรือเขตสุขาภิบาลในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 170 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยแบบสำรวจรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที ทดสอบค่าเอฟ และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของนิวแมน-คูลส์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผู้สูงอายุมีปัญหาและมีความต้องการสาระความรู้ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนเช้าของวัน ใช้เวลาแต่ละครั้งประมาณ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง ฤดูกาลที่สะดวกในการเรียนหรือทำกิจกรรมคือหลังการเก็บเกี่ยว ครูผู้สอนหรือวิทยากรเป็นใครก็ได้แต่ต้องมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ให้ครูผู้สอนหรือวิทยากรใช้เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้หลายอย่างประกอบกัน ให้แจ้งข่าวการเรียนหรือทำกิจกรรมผ่านผู้ใหญ่นบ้าน ให้มีผู้สมัครเมื่อจบหลักสูตรเรียนหรือทำกิจกรรมที่วัดในหมู่บ้าน และสามารถออกค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมภายในวงเงินไม่เกิน 100 บาท

2. ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกันมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และมีความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีปัญหาด้านจิตวิทยา และมีความต้องการสาระความรู้ด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความต้องการวุฒิบัตรเมื่อจบหลักสูตร ให้แจ้งข่าวการเรียนหรือการทำกิจกรรมทางวิทยุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การศึกษาทางโทรทัศน์ ครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็นพระสงฆ์และออกค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีปัญหาด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความต้องการออกค่าใช้จ่ายในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเรียนหรือทำกิจกรรมในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง และ 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง ศึกษาทางไปรษณีย์ ครูผู้สอนหรือวิทยากรที่เป็น พระสงฆ์ ข้าราชการบำนาญ และผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ให้ครูผู้สอนหรือวิทยากรถ่ายทอดความรู้ โดยวิธีการฝึกอบรม และให้มีการประเมินผลโดยการทดสอบความรู้ความจำ และประเมินผลจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีปัญหาด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านจิตวิทยา และมีความต้องการสาระความรู้ด้าน เศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรม ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง ศึกษาเป็นกลุ่ม ให้ครูผู้สอนหรือวิทยากรถ่ายทอด ความรู้โดยวิธีการฝึกอบรม ให้แจ้งข่าวการเรียนหรือการทำกิจกรรมทางวิทยุ และออกค่าใช้จ่าย ในการเรียนหรือทำกิจกรรมในวงเงิน 101-200 บาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเรียนหรือทำกิจกรรมในฤกษ์ก่อนการปักคำและฤกษ์ก่อนการเก็บเกี่ยว ให้มีวุฒิบัตรเมื่อจบ หลักสูตร ประเมินผลโดยการทดสอบความรู้ความจำ ประเมินผลร่วมกับวิทยากร และเรียน หรือทำกิจกรรมที่ศาลากลางบ้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกันมีปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านสังคม และปัญหาด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความต้องการเรียนหรือทำ กิจกรรมในฤกษ์หลังการปักคำ ให้ครูผู้สอนหรือวิทยากรถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการสาธิต แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การประเมินผลโดยการนำความรู้ไปปฏิบัติ การประเมินผล ร่วมกับวิทยากร และให้ครูผู้สอนหรือวิทยากรถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการแสดงบทบาทสมมติ แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกันมีปัญหาด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านจิตวิทยา และมีความต้องการสาระความรู้ด้านสุขภาพ และด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และสาระความรู้ด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ

มีความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในตอนเช้าและตอนกลางคืน และเรียนหรือทำกิจกรรมในระยะเวลา 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูก่อนการเก็บเกี่ยว ศึกษาเป็นกลุ่ม ศึกษาด้วยตนเอง ให้แจ้งข่าวการเรียนหรือทำกิจกรรมผ่านหัวหน้าคุ้ม และให้มีการประเมินผลโดยการทดสอบความรู้ความจำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ผู้สูงอายุที่มีลักษณะของครอบครัวต่างกันมีปัญหาด้านสุขภาพ และด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านจิตวิทยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความต้องการเรียนหรือทำกิจกรรมในฤดูก่อนการปักดำและฤดูหลังการปักดำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียนหรือทำกิจกรรมในตอนบ่าย และเรียนหรือทำกิจกรรมที่โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. รูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น มีหลักการเพื่อให้ผู้สูงอายุมีโอกาสพัฒนาตนเอง โดยให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมมากกว่าการเรียนรู้เนื้อหา และใช้การประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อระดมสรรพกำลังในการจัดกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และให้มีบทบาทเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั้งในครอบครัวและชุมชน รูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบท ทำได้ทั้งรูปแบบเป็นชั้นเรียน และรูปแบบไม่เป็นชั้นเรียน โดยจัดเนื้อหาและกิจกรรมตามปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ใช้เวลาในการเรียนหรือทำกิจกรรมในระยะเวลาสั้น ๆ การเรียนหรือการทำกิจกรรมต้องใช้เทคนิคหลายอย่างประกอบกัน ประเมินผลการเรียนโดยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการนำความรู้ไปปฏิบัติ และควรใช้วัดหรือศาลากลางบ้านเป็นสถานที่เรียนหรือทำกิจกรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของกิจกรรมที่จัดด้วย

MODELS FOR ORGANIZING NONFORMAL EDUCATION PROGRAMS FOR

THE RURAL AGING ADULTS IN CHANGWAT KHON KAEN

AN ABSTRACT

BY

WIMON CHANCHONABOTH

A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Adult Education
as Srinakharinwirot University

January 1991

This research had the purposes to study the problems and needs for nonformal education of the aging adults in health, economic, social and psychological aspects; to compare the problems and needs for nonformal education of the aging adults as classified by gender, age, educational level, marital status, economic status, and family characteristic; and to propose the models for organizing nonformal education programs for the rural aging adults in Khon Kaen.

The sample used for this research were 170 adults with the age from 55 years old and above, and residing outside the municipal or sanitary areas of Khon Kaen. This sample was obtained through the multi - stage random sampling technique. The statistics used for analyses of the data included the percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and the Newman Keuls method.

The main research findings were as follows:-

1. The aging adults had problems and needs for the subject matters in all aspects at the moderate level, and had needs for learning or performing activities in the morning, using 30 minutes to one hour in each period, the convenient time for learning or performing activities after the harvesting season, any teachers or resource persons knowing the subject matters, the teachers or resource persons using diversified teaching techniques, receiving news on learning and performing activities through the village headmen, obtaining the completing certificates, and learning or performing activities in the temples, and sharing the expenses for learning or performing activities not exceeding 100 baht.

2. The aging adults with different genders had statistically different problems in economic and social aspects, and had statistically different needs for subject matters in the health aspect at the .01 level of significance; and had statistically different problems in the

psychological aspect and needs for subject matters in the economic aspect at the .05 level of significance; and obtaining completion certificates and receiving news on learning and performing activities through the radio at the .01 level of significance; and studying through the radio at the .01 level of significance; and television study, having monks as teachers or resource persons, and sharing the expenses for learning or performing activities within 101 - 200 baht and the .05 level of significance.

3. The aging adults with different ages had statistically different problems in the health aspect at the .05 level of significance; had statistically different needs for sharing the expenses for learning and performing activities within 101 - 200 baht at the .01 level of significance; and learning of performing activities in the period of one to one and half hour and one and a half hour to two hours, correspondence study, having monks as teachers or resource persons, retired officials and village qualified persons, the teachers or resource persons teaching through the training techniques, and evaluation by testing knowledge and memory, and evaluation by applying knowledge at the .05 level of significance.

4. The aging adults with different educational levels had statistically different problems in the economic aspect at the .01 level of significance; problems in the health and psychological aspects, and needs for subject matters in the economic aspect at the .05 level of significance; had statistically different needs for learning or performing activities within the period of one and a half hour, group study, the teacher or resource persons teaching through the training technique, receiving news on learning or performing activities through the radio, and sharing the expenses for learning or performing activities within

101-200 baht at the .01 level of significance, and learning of performing activities before the rice planting and harvesting seasons, obtaining completion certificates, evaluation by testing knowledge and memory, evaluation with the resource persons, and learning or performing activities at the village meeting centers at the .05 level of significance.

5. The aging adults with different marital statuses had statistically different problems in health, social and psychological aspects at the .01 level of significance, and had statistically different needs for learning or performing activities after the rice planting season, the teachers or resource persons teaching through the demonstration technique at the .01 level of significance; evaluation by applying knowledge, evaluation with the resource persons, and the teachers or resource persons teaching through the role-playing technique at the .05 level of significance.

6. The aging adults with different economic statuses had statistically different problems in the health, social and psychological aspects, and had statistically different needs for subject matters in health and economic aspects at the .01 level of significance; and the subject matters in the psychological aspect at the .05 level of significance, and had the needs for learning or performing activities in the morning and evening, and learning or performing activities within the period of one and a half hour to two hours at the .01 level of significance; learning of performing activities before the harvesting season, group study, receiving news on learning or performing activities through the village section heads, and evaluation by testing knowledge and memory at the .05 level of significance.

7. The aging adults with different family characteristics had statistically different problems in health and social aspects at the .01 level of significance; and in the psychological aspect at the .05 level of significance; and had statistically different needs for learning and performing activities before the rice planting season and after the rice planting season at the .01 level of significance; learning or performing or performing activities in the afternoon and learning or performing activities in the village primary schools at the .05 level of significance.

8. The models for organizing nonformal education programs for the aging adults in rural areas in Khon Kaen have the principles for providing the opportunity for the aging adults to develop themselves with emphases on performing activities rather than learning the subject matters, and coordinating among government and private agencies in order to mobilize resources for organizing activities for the aging adults. The objectives are to develop the life quality of the aging adults, to have them continuously perform activities, and to have them take the roles recognized by the the others in the families and communities. The models for organizing the nonformal education programs for the aging adults in rural areas include both the classroom model and non-classroom model, by organizing the subject matters and activities in accordance with the problems and needs of the aging adults, using a short period of time for learning or performing activities, using diversified techniques for learning or performing activities, evaluating the learning outcomes through interview, observation, and knowledge application, and using the temples or village meeting centers as the places for learning or performing activities, which have to be suitable for the activities organized.